

KAREN JOY FOWLER

Ne-am ieșit cu toții complet din minți

NOMINALIZARE LA
PREMIUL MAN BOOKER 2014

clasici
contemporani
LITERA

În copilărie, Rosemary obișnuia să vorbească tot timpul. Atât de mult, încât părinții ei îi cereau să înceapă cu mijlocul atunci când voia să povestească ceva. Acum, Rosemary a intrat la colegiu și vorbește foarte puțin. Și, categoric, nu vorbește despre familia ei. Deși a rămas singură la părinți, a avut cândva o soră de aceeași vârstă cu ea, Fern, și un frate mai mare. Amândoi au dispărut din viața ei. Ceva unic legat de Fern o face să ne spună povestea ei: de la mijloc către sfârșit și înapoi la început.
O carte despre dragoste, familie și secrete; și despre două surori care nu seamănă cu nici unele pe care le-ați cunoscut vreodată.

„Un roman de o mare sensibilitate, incredibil de inteligent, profund și ambițios."

Khaled Hosseini

„Vocea narativă este cea care te izbește de la început: robustă, ironică, inteligentă, elegantă, surprinzătoare."

The New York Times Book Review

Premiul PEN/Faulkner pentru ficțiune, 2013

* * *

Clasici contemporani Litera *pune laolaltă scriitori contemporani laureați sau nominalizați ai unor prestigioase premii literare, care le prefigurează statutul de „clasici". Ficțiunile cele mai noi, cele mai vândute, cele mai iubite din zilele noastre – cărți pe care abia aștepți să le citești.*

Karen Joy Fowler este o autoare americană contemporană, născută în Bloomington, Indiana. Dintre cele şase romane şi trei culegeri de proză scurtă scrise până în prezent, volumul *Sarah Canary* a câştigat medalia Commonwealth pentru cel mai bun roman de debut scris de un californian, *Sister Noon* a fost finalist la Premiul PEN/Faulkner pentru ficţiune în 2001, iar romanul *The Jane Austen Book Club* a rămas în topul *New York Times* al celor mai bine vândute cărţi timp de treisprezece săptămâni şi a fost ecranizat în producţia cinematografică cu acelaşi nume. Al şaselea roman al autoarei, *Ne-am ieşit cu toţii complet din minţi*, a câştigat Premiul PEN/Faulkner pentru ficţiune în 2013 şi s-a aflat pe lista scurtă de nominalizări la Premiul Man Booker în 2014. Proza scurtă scrisă de Karen Joy Fowler s-a bucurat de asemenea de succes, volumele *Black Glass* şi *What I Didn't See* fiind recompensate cu World Fantasy Award în 1999, respectiv 2011.

Karen Joy Fowler trăieşte în prezent în Santa Cruz, California, împreună cu cei doi copii şi cei cinci nepoţi.

K A R E N J O Y F O W L E R

Ne-am ieșit cu toții complet din minți

PROLOG

Cei care mă cunosc astăzi vor fi surprinşi să afle că eram foarte vorbăreaţă când eram mică. Avem acasă un filmuleţ făcut când aveam doi ani, genul acela vechi de film de familie fără sonor, şi culorile deja au pălit – cerul e alb, tenişii mei roşii sunt de un roz spectral –, dar tot se poate vedea cât de mult vorbeam.

Fac puţină peisagistică, iau câte o piatră din aleea de pietriş, o duc la o cadă mare de tablă, îi dau drumul înăuntru şi pe urmă mă întorc să iau alta. Muncesc din greu, dar ostentativ. Deschid ochii mari, ca o vedetă de film mut. Ridic o bucată transparentă de cuarţ ca să fie admirată, o bag în gură, îmi umflu cu ea un obraz.

Mama apare şi mi-o scoate. Pe urmă se dă în spate şi iese din cadru, dar acum eu vorbesc apăsat – se poate vedea din gesturile mele –, şi ea se întoarce şi lasă piatra în cădiţă. Întregul film durează vreo cinci minute şi în tot acest timp nu mă opresc din vorbit.

Câţiva ani mai târziu, mama ne-a citit basmul ăla vechi în care uneia dintre surori (cea mai mare) îi ieşeau din gură când vorbea broaşte râioase şi şerpi, iar celeilalte (cea mică) flori şi nestemate, şi asta e imaginea pe care a evocat-o în mintea mea scena asta din film, în care mama îşi bagă mâna în gura mea şi scoate un diamant.

Pe vremea aceea aveam părul cânepiu şi eram mai drăguţă decât am devenit când m-am făcut mare, şi eram gătită toată pentru cameră. Bretonul meu zbârlit e udat cu apă ca să stea la locul lui şi prins într-o parte cu o agrafă cu strasuri, în formă de fundă. De câte ori întorc capul, agrafa sclipeşte în soare. Mânuţa mea trece peste cădiţa cu pietre. Toate astea, poate că spuneam, toate astea o să fie ale tale într-o bună zi.

Sau poate cu totul altceva. Ideea filmului nu sunt cuvintele în sine. Ceea ce preţuiau părinţii mei era bogăţia lor excesivă, neobosita lor revărsare.

Şi totuşi, erau momente când trebuia să fiu oprită. Când te gândeşti să spui două lucruri, alege-l pe cel care-ţi place mai mult şi spune-l doar pe acela, mi-a sugerat odată mama, ca pont pentru un comportament social politicos, iar regula a fost mai târziu modificată la unul din trei. Tata obişnuia să vină la uşa camerei mele în fiecare seară ca să-mi ureze vise plăcute, iar eu vorbeam pe nerăsuflate, încercând disperată să-l reţin acolo doar cu ajutorul vocii. Îi vedeam mâna pe clanţă, vedeam cum uşa începea să se închidă. Am ceva să-ţi spun! îi ziceam, iar uşa se oprea la jumătatea drumului.

Începe de la mijloc atunci, răspundea el, o umbră profilată în lumina din coridor, şi obosit seara aşa cum sunt oamenii mari. Lumina se reflecta în fereastra camerei mele ca o stea la care puteai să-ţi pui o dorinţă.

Treci peste prima parte. Începe de la mijloc.

PARTEA ÎNTÂI

„Furtuna care-mi sufla în urmă
venind din trecutul meu s-a potolit."
Franz Kafka, *O dare de seamă pentru o Academie*

UNU

Aşadar, mijlocul poveştii mele se petrece în iarna lui 1996. Pe vremea aceea, familia noastră se micşorase de mult la ceea ce filmul ăla vechi de amatori prevestea – eu, mama şi, nevăzut, dar evident în spatele aparatului de filmat, tata. În 1996, trecuseră zece ani de când îl văzusem pentru ultima oară pe fratele meu, şaptesprezece de când dispăruse sora mea. Mijlocul poveştii mele este numai despre absenţa lor, deşi, dacă nu v-aş fi spus de ea, poate că nici n-aţi fi ştiut. În 1996, treceau deja multe zile la rând fără să mă gândesc la nici unul dintre ei.

1996. An bisect. Anul Şobolanului de Foc. Preşedintele Clinton tocmai fusese reales; totul avea să se termine cu lacrimi. Kabulul căzuse în mâna talibanilor. Asediul de la Sarajevo se încheiase. Charles abia divorţase de Diana.

Cometa Hale–Bopp apăruse dansând pe ceruri. În noiembrie au apărut primele afirmaţii despre un obiect de forma planetei Saturn care venea în urma cometei. Dolly, oaia clonată, şi Deep Blue, programul de şah pe computer, erau superstarurile ştirilor. Pe Marte se găsiseră urme de viaţă. Obiectul care semăna cu Saturn şi venea în coada lui Hale-Bopp era poate o navă extraterestră.

În mai 1997, treizeci și nouă de oameni aveau să se omoare pentru a reuși să urce pe ea[1].

În acest peisaj, cât de banală par eu! În 1996, aveam douăzeci și doi de ani și rătăceam prin cel de-al cincilea an de studiu la Universitatea din California, Davis, și eram poate încă la nivelul anului trei sau poate al celui de-al patrulea, dar atât de total dezinteresată de subtilitățile punctelor sau cursurilor obligatorii, sau diplomelor, încât nu aveam să absolv prea curând. Educația mea, cum îi plăcea tatei să remarce, era mai degrabă largă decât profundă. Și o spunea foarte des.

Dar eu nu vedeam nici un motiv pentru a grăbi lucrurile. Nu aveam ambiții speciale în afară de dorința de a deveni fie universal admirată, fie influentă în secret – oscilam. Nu avea prea mare importanță, căci nici o specializare nu părea să mă ajute cu adevărat să ajung la vreuna dintre ele.

Părinții mei, care continuau să îmi suporte toate cheltuielile, mă considerau enervantă. Mama era adeseori agasată în perioada aceea. Era ceva nou pentru ea, doze analeptice de enervare virtuoasă. Îi ofereau o nouă tinerețe. Anunțase recent că se săturase să fie traducătoare și intermediară între mine și tata; de atunci n-am prea mai vorbit cu el. Nu-mi aduc aminte să-mi fi păsat. Tata era

---

[1] Cometa Hale-Bopp a fost descoperită în 1995, la mare distanță de Soare, și a trecut la distanță minimă de Pământ pe 1 aprilie 1997. A fost vizibilă timp de 18 luni de pe Terra și foarte luminoasă. Imaginile ei au devenit extrem de populare pe internetul aflat în creștere. În noiembrie 1996, un astronom amator pretindea că înregistrase imaginea unui obiect neclar lângă coada cometei. Diverși entuziaști au tras concluzia că era o navă spațială extraterestră, în ciuda avertismentelor oamenilor de știință că ar fi fost doar o stea. În martie 1997, secta americană Heaven Doors (Porțile paradisului) a comis o sinucidere în masă în speranța de a se teleporta pe nava spațială care însoțea cometa. (n.red.)

profesor la universitate şi pedant până în măduva oaselor. Fiecare schimb de cuvinte conţinea o lecţie, asemenea sâmburelui într-o cireaşă. Până azi, când aud de metoda socratică îmi vine să muşc pe cineva.

În anul acela, toamna a venit dintr-odată, ca o uşă care se deschide brusc. Într-o dimineaţă, mergeam pe bicicletă la cursuri, când pe deasupra mea a trecut un stol mare de gâşte canadiene. Nu le puteam vedea, de fapt nu prea puteam vedea mare lucru, dar le-am auzit gâgâitul strident. Deasupra câmpurilor se ridica o ceaţă groasă şi eu eram învăluită în ea, pedalam printre nori. Ceaţa din California nu seamănă cu celelalte ceţuri, nu e rară şi nici purtată de vânt, ci stă nemişcată şi materială. Poate că oricine altcineva ar fi fost conştient de riscul de a se mişca repede printr-o lume nevăzută, dar eu am – sau am avut când eram mică – o atracţie specială faţă de umorul ieftin şi accidentele nefericite, aşa că excursia mă încânta pe deplin.

Mă simţeam lustruită de aerul umed şi poate un pic migratoare eu însămi, un pic sălbatică. Asta însemna că era posibil să flirtez puţin în bibliotecă, dacă mă aşezam lângă cineva cu care se putea flirta, sau să visez cu ochii deschişi la cursuri. Pe vremea aceea, de multe ori mă simţeam sălbatică, dezlănţuită; îmi plăcea senzaţia, dar n-a ieşit niciodată nimic din ea.

La prânz, mi-am luat ceva de mâncare la cantina şcolii, probabil brânză prăjită – hai să zicem că a fost brânză prăjită. Aveam obiceiul de a-mi lăsa cărţile pe scaunul de alături, de unde puteau fi luate repede dacă apărea cineva interesant, dar unde aveau darul să îi descurajeze pe cei neinteresanţi. La douăzeci şi doi de ani, defineam „interesant" în cel mai imatur mod cu putinţă şi, pe propria mea scară de evaluare, eram eu însămi departe de a fi interesantă.

La o masă din apropiere stătea un cuplu, și vocea fetei a crescut treptat în intensitate, până când m-a silit să-i dau atenție.

–Aha, deci vrei mai mult spațiu? spunea ea.

Purta un tricou albastru scurt și un colier cu un pandantiv de sticlă în forma unui pește scalar. Părul lung și negru îi cădea pe spate într-o coadă împletită grosolan. S-a ridicat în picioare și și-a trecut brațul peste masă, aruncând totul pe jos. Avea niște bicepși foarte frumoși; mi-aduc aminte că mi-am dorit atunci să am brațe ca ale ei.

Farfuriile au căzut pe podea și s-au spart; sosul picant și cola s-au vărsat și s-au amestecat. Probabil că se auzea o muzică în fundal, pentru că acum e mereu muzică în fundal, întreaga noastră viață are o coloană sonoră (și cea mai mare parte a ei e prea ironică pentru a fi întâmplătoare. Zic și eu așa), dar zău că nu-mi aduc aminte. Poate că era doar o tăcere plăcută, cu sfârâitul grăsimii pe grătar.

–Ce părere ai de asta? a întrebat fata. Nu-mi spune tu mie să mă liniștesc. Îți fac doar ceva mai mult spațiu. A împins masa, balansând-o pe o parte, apoi i-a dat drumul, răsturnând-o. E mai bine așa? Și-a ridicat vocea: Vreți, vă rog, să plecați cu toții pentru ca prietenul meu să aibă mai mult spațiu? Îi trebuie al dracului de mult spațiu.

Și-a trântit scaunul pe jos, peste grămada de sos și cioburi de farfurii. Alte zgomote de lucruri sparte și o aromă bruscă de cafea.

Noi, ceilalți, încremenirăm – cu furculițele oprite în aer în drum spre gură, cu lingurile cufundate în supă, la fel cum au fost găsiți oamenii după erupția Vezuviului.

–Nu face asta, iubito, a spus o dată prietenul ei, dar ea chiar o făcea și el nu s-a mai obosit să repete.

Fata a trecut la altă masă, goală, pe care nu era decât o tavă cu vase murdare. Acolo a spart metodic tot ce putea fi spart, a aruncat tot ce putea fi aruncat. O solniță s-a rostogolit pe podea până la piciorul meu.

Un tânăr s-a ridicat de pe scaunul lui şi i-a spus, bâlbâindu-se uşor, să se calmeze. Ea a lansat o lingură care s-a lovit cu zgomot de fruntea lui.

–Nu ţine partea unei javre! a zis.

Vocea ei nu era deloc calmă.

El s-a lăsat să cadă la loc pe scaun, cu ochii mari.

–N-am nimic, a asigurat el întreaga sală, dar nu părea prea convins. Apoi, surprins: Doamne sfinte, am fost atacat!

–Ăsta-i exact genu' de porcărie pe care n-o suport, a zis prietenul ei.

Era un tip solid, cu o faţă îngustă, jeanşi largi şi o haină lungă. Nas ascuţit ca un cuţit.

–N-ai decât să distrugi totul, scorpie nebună. Dă-mi doar cheia de la casa mea.

Ea a aruncat un alt scaun, care a trecut pe lângă capul meu la doar un metru şi ceva – sunt eu indulgentă; de fapt, a părut mult mai puţin –, s-a lovit de masa mea şi a zguduit-o. Mi-am înşfăcat paharul şi farfuria. Cărţile mi-au căzut pe podea cu zgomot.

–Vino şi ia-o, i-a spus ea.

Mi s-a părut ceva caraghios, invitaţia unei bucătărese peste o grămadă de farfurii sparte, şi am scos un hohot de râs convulsiv, un sunet ciudat, ca un ţipăt de raţă, care i-a făcut pe toţi să se întoarcă spre mine. Şi pe urmă m-am oprit, pentru că nu era nimic de râs, şi toată lumea s-a întors la loc. Prin pereţii de sticlă am văzut că mai mulţi oameni din curte observaseră agitaţia dinăuntru şi stăteau şi se uitau. Un grup de trei, veniţi să mănânce, se opriseră în uşă.

–Să nu crezi că nu vin, a spus el.

A făcut câţiva paşi în direcţia ei. Ea a înşfăcat un pumn de cuburi de zahăr pătate cu ketchup şi le-a aruncat în el.

–Am terminat cu tine, a spus el. Noi doi am terminat-o. Îţi las boarfele pe coridor şi schimb broasca.

I-a întors spatele, și ea a aruncat un pahar, care l-a lovit în ureche. El s-a împiedicat, s-a clătinat, a dus mâna la ureche, apoi și-a privit degetele, să vadă dacă are sânge pe ele.

– Să-mi dai banii pentru gaz, a spus, fără să se uite înapoi. Trimite-i prin poștă.

Și a plecat.

După ce ușa s-a închis, a urmat un moment de tăcere. Apoi fata s-a întors către restul celor din sală.

– La ce vă uitați, rataților?

A ridicat de jos un scaun, și nu mi-am dat seama dacă voia să-l pună la loc sau să-l arunce. Nu cred că se hotărâse.

Un polițist din campus și-a făcut apariția. S-a apropiat prudent de mine, cu mâna pe tocul pistolului. De mine! Care stăteam lângă masa și scaunul meu răsturnate, ținându-mi încă în mână paharul inofensiv cu lapte și farfuria cu sendvișul meu inofensiv cu brânză prăjită.

– Pune-le jos, scumpo, a zis el, și așază-te puțin!

Unde să le pun? Unde să mă așez? Nimic în preajma mea nu era în picioare, doar eu.

– Hai să stăm puțin de vorbă. Poți să-mi spui ce se petrece. Încă n-ai nici un fel de probleme.

– Nu e ea, i-a spus femeia din spatele tejghelei.

Era o femeie masivă și bătrână – patruzeci de ani sau poate mai mult –, cu o aluniță pe buza superioară și dermatograful adunat în colțurile ochilor. Toți vă purtați de parcă ați fi la voi acasă, îmi spusese ea odată, când trimisesem înapoi la bucătărie un burger fiindcă nu era suficient de prăjit. Dar voi nu faceți decât să veniți și să plecați. Nici măcar nu vă gândiți că eu sunt cea care rămâne aici.

– Cea înaltă, i-a spus ea polițistului, dar el nu i-a dat nici o atenție, atât de concentrat era la mine și la următoarea mea mișcare.

– Calmează-te, a spus din nou, încet și pe un ton prietenesc. Încă n-ai nici un fel de probleme.

A făcut un pas înainte, trecând exact pe lângă fata cu coadă şi scaun. I-am văzut ochii dincolo de umărul lui.

– Nu găseşti niciodată un grangur când ai nevoie, mi-a spus ea şi a zâmbit – un zâmbet frumos, avea dinţi mari, albi. Nu este pace pentru cei fără de lege.[1] A ridicat scaunul deasupra capului: Nici o supă pentru tine![2]

L-a lansat departe de mine şi de poliţist, către uşă. Scaunul a aterizat pe spate.

În clipa când sectoristul s-a întors să se uite, eu am scăpat din mâini farfuria şi furculiţa. Chiar nu voisem. Degetele de la mâna stângă mi s-au descleştat pur şi simplu dintr-odată. Zgomotul l-a făcut pe tip să se răsucească din nou spre mine.

Încă mai aveam în mână paharul, pe jumătate plin cu lapte. L-am ridicat puţin, ca şi cum voiam să rostesc un toast.

– Nu face asta! a spus el, mult mai puţin prietenos deja. N-am venit aici să mă joc. Nu mă pune la încercare, auzi?

Şi atunci am aruncat paharul pe podea. S-a spart, şi laptele mi s-a vărsat peste un pantof şi mi-a udat o şosetă. Nu l-am scăpat pur şi simplu. L-am aruncat pe jos cu toată puterea.

---

[1] Citat din Biblie (Isaia, 48:22) (n.red.)

[2] Replică faimoasă pe care o dă „nazistul cu supa" din episodul omonim al serialului de comedie *Seinfeld*. Expresie a samavolniciei. (n.red.)

DOI

Patruzeci de minute mai târziu, eu și scorpia nebună eram înghesuite ca niște sardele pe bancheta din spate a unei mașini care aparținea poliției comitatului Yolo[1], căci problema devenise deja mult prea gravă pentru polițiștii neexperimentați din campus. Și cu cătușe la mâini, încât încheieturile mă dureau mai tare decât mi-aș fi putut închipui.

Faptul că fusese arestată ameliorase mult starea de spirit a tipei de alături.

–I-am *spus* că n-aveam chef de joacă, a zis ea, ceea ce era aproape exact ce-mi spusese și mie sticletele din campus, doar că mai degrabă cu tristețe decât cu un aer triumfător. Mă bucur că te-ai hotărât să vii și tu. Eu sunt Harlow Fielding. Secția de teatru.

Pe bune?

–N-am mai cunoscut nici o fată Harlow până acum, am spus.

Voiam să zic cu prenumele Harlow. Cunoscusem pe cineva cu numele de familie Harlow.

–Mi-au pus numele după mama, care a fost botezată așa după Jean Harlow[2]. Pentru că Jean Harlow era

---

[1] Comitat în nordul statului California (n.red.)

[2] Jean Harlow (1911–1937), actriță de film americană și sex-simbol al anilor 1930. A jucat în multe filme, alături de mari actori, printre care Clark Gable, William Powell și Spencer Tracy, dar *nu* și în *Pe aripile vântului* (n.tr.)

frumoasă *şi* inteligentă, şi *nu* pentru că bunicu' era vreun moş libidinos. Nici pe departe. Da' la ce i-a folosit să fie frumoasă şi deşteaptă? vă întreb. E cine ştie ce model?

Nu ştiam nimic despre Jean Harlow, doar că poate jucase în *Pe aripile vântului*, pe care nu-l văzusem şi nici nu voiam să-l văd vreodată. Războiul ăla s-a terminat. Hai să uităm de el!

– Eu sunt Rosemary Cooke.

– Pentru amintire, iată rozmarin[1], a zis Harlow. Super! Sunt total, total încântată.

Şi-a trecut braţele pe sub fund şi apoi pe sub picioare, pentru ca în final să-şi aducă mâinile încătuşate în faţă. Dacă aş fi fost în stare să fac la fel, am fi putut să ne strângem mâinile, căci asta părea să-i fie intenţia, dar eu n-am reuşit.

Apoi am fost duse la închisoarea comitatului, unde aceeaşi manevră a ei a făcut senzaţie. Mai mulţi poliţişti au fost chemaţi să se uite cum Harlow, îndatoritoare, s-a ghemuit şi a sărit peste propriile mâini încătuşate, repetând figura de câteva ori. Ea le-a primit entuziasmul cu o modestie cuceritoare.

– Am braţe foarte lungi, a spus. Niciodată nu găsesc mâneci pe măsură.

Poliţistul care ne arestase se numea Arnie Haddick. Când agentul Haddick şi-a scos pălăria, am văzut că începutul lui de chelie forma o curbă perfectă care îi lăsa trăsăturile libere, ca un emoticon zâmbitor.

Ne-a scos cătuşele şi ne-a încredinţat celor de la comitat să ne ia în primire.

– De parcă am fi colete, a remarcat Harlow.

---

[1] *Rosemary* în limba engleză înseamnă şi „rozmarin". Replica e un citat din Shakespeare, *Tragedia lui Hamlet, Prinţ de Danemarca*, actul IV, scena 5, trad. de Vladimir Streinu, Editura pentru Literatură, 1965. (n.tr.)

Dădea toate semnele că trecuse de multe ori prin asta.

Eu nu trecusem. Libertatea nebună pe care o simțisem în dimineața aceea dispăruse de mult și lăsase în locul ei ceva apăsător, ceva care semăna cu durerea sau poate cu dorul de casă. Ce făcusem? Și de ce Dumnezeu o făcusem? Lămpile fluorescente bâzâiau ca niște muște deasupra noastră, scoțând în evidență cearcănele de sub ochii tuturor, făcându-ne pe toți bătrâni, disperați și puțin cam verzui.

– Scuzați-mă, cât o să dureze? am întrebat.

Eram cât se putea de politicoasă. Mi-a trecut prin minte că o să lipsesc de la cursul de după-amiază. Istorie medievală europeană. Instrumente de tortură, temnițe subterane și arderi pe rug.

– Durează atât cât durează, a zis femeia care ne înregistra, aruncându-mi o privire urâtă, verde. O să mă mișc mai repede dacă nu mă pisezi cu întrebări.

Era oricum prea târziu. În doi timpi și trei mișcări m-a trimis într-o celulă ca să scape de mine și a rămas să întocmească documentele pentru Harlow.

– Nu-ți face griji, șefa! mi-a spus Harlow. Vin și eu imediat.

– Șefa? a repetat femeia de la district.

Harlow a dat din umeri.

– Șef. Lider. Creier. Mi-a aruncat zâmbetul ăla al ei cu gura până la urechi. *El Capitán*.

Poate că va veni o zi în care polițiștii și studenții nu vor mai fi dușmani, dar sunt convinsă că n-o să mai trăiesc s-o văd. M-au pus să-mi scot ceasul, pantofii și cureaua și am fost dusă desculță într-o cușcă cu zăbrele și podea lipicioasă. Femeia care mi-a luat lucrurile era cât se poate de rea. În aer plutea o duhoare, amestec pătrunzător de bere, lasagna de cantină, spray de gândaci și urină.

Zăbrelele urcau până la tavanul celulei. Am verificat, ca să fiu sigură; pentru o fată, sunt o bună cățărătoare.

Pe tavan, tot tuburi fluorescente, bâzâind şi mai tare; unul dintre ele clipea, aşa că în celulă se făcea când lumină, când întuneric, ca şi cum zile întregi s-ar fi scurs în viteză. Bună dimineaţa, noapte bună, bună dimineaţa, noapte bună. Ar fi fost plăcut să am totuşi pantofi în picioare.

Două femei se aflau deja acolo. Una stătea pe singura saltea, care nu era acoperită cu nimic. Era tânără şi delicată, neagră şi beată.

–Vreau un doctor, mi-a zis.

Şi-a întins spre mine cotul; sângele îi curgea încet dintr-o tăietură adâncă şi îngustă, iar culoarea i se schimba din roşu în purpuriu în lumina pâlpâitoare. A ţipat atât de brusc, că am tresărit:

–Am nevoie de ajutor! De ce nu vrea nimeni să m-ajute?

Nimeni, nici măcar eu, nu i-a răspuns, şi ea n-a mai spus nimic.

Cealaltă femeie era de vârstă mijlocie, albă, nervoasă şi slabă ca un ţâr. Avea părul decolorat şi aspru şi un taior de culoarea somonului, destul de dichisit, ţinând seama de situaţie. Tocmai intrase în fundul unei maşini de poliţie şi spunea că doar cu o săptămână în urmă fusese arestată pentru că furase dintr-un magazin tortilla şi salsa pentru o petrecere cu fotbal de duminică după-masă.

–Chiar e aşa de rău! mi-a spus. Sincer, am un ghinion teribil.

În cele din urmă, mi s-au întocmit şi mie toate actele. Nu pot să vă spun câte ore trecuseră, fiindcă nu aveam ceas, dar a fost la mult timp după ce renunţasem să mai sper să se întâmple. Harlow era încă în birou, foindu-se pe un scaun şubred, pocnindu-i întruna piciorul de podea în vreme ce îşi şlefuia declaraţia. Fusese acuzată de distrugere de bunuri şi tulburarea ordinii publice. Erau nişte acuzaţii idioate, mi-a spus. N-o interesau; n-ar trebui să mă intereseze nici pe mine. L-a sunat pe prietenul ei,

tipul de la cantină. El a venit imediat, și Harlow a dispărut înainte chiar ca documentele mele să fie gata.

Am văzut cât de folositor era să ai un prieten. Și nu pentru prima oară.

Eram acuzată de aceleași lucruri, dar cu un adaos important – anume că agresasem un polițist, și nimeni nu mi-a sugerat că acuzația asta ar fi fost idioată.

Până în momentul acela reușisem să mă conving că nu făcusem absolut nimic, doar mă aflasem unde nu trebuia când nu trebuia. Mi-am sunat părinții, căci pe cine altcineva puteam să sun? Speram să răspundă mama, așa cum făcea în mod obișnuit, dar era plecată la o partidă de bridge. E o trișoare execrabilă – mă și mir că mai există oameni care vor să joace cu ea, dar unii oameni sunt de-a dreptul disperați după bridge; e ca un drog. Mama avea să se întoarcă acasă peste vreo oră, două, zornăindu-și câștigurile ilicite în geanta ei argintie, mai veselă ca de obicei.

Asta până îi spunea tata despre mine.

– Ce dracu' ai făcut?

Vocea tatei era exasperată, ca și cum l-aș fi întrerupt din ceva foarte important, dar se așteptase la asta.

– Nimic. Am chemat un polițist din campus.

Brusc, am simțit cum toate grijile alunecă de pe mine la fel ca o piele de șarpe. Ăsta era efectul pe care-l avea de multe ori tata asupra mea. Cu cât era mai iritat, cu atât deveneam eu mai calmă și mai amuzată, ceea ce, evident, îl irita și mai tare. Ca să fim cinstiți, ar fi iritat pe oricine.

– Cu cât e mai măruntă treaba, cu atât o să se facă mai mare tămbălău, a spus tata; iată cât de repede arestarea mea devenea o bună ocazie de pilde morale. Întotdeauna am fost convins că fratele tău avea să fie cel care sună de la închisoare, a adăugat.

M-a surprins această rară pomenire a fratelui meu. Tata era de obicei mai circumspect, mai ales când vorbea

la telefonul de acasă, despre care băga mâna-n foc că era ascultat.

Şi nici nu i-am dat răspunsul cel mai firesc, că fratele meu putea foarte bine să ajungă la închisoare, şi probabil chiar o s-o facă într-o bună zi, dar că n-o să sune niciodată.

Pe perete, deasupra telefonului, erau scrijelite trei cuvinte cu pix albastru. „Foloseşte-ţi capul!" M-am gândit că era un sfat bun, dar poate că venea cam târziu pentru oricine folosea telefonul ăsta. M-am gândit că ar fi fost un nume bun pentru un salon de coafură.

– Habar n-am ce trebuie să fac acum, a spus tata. Va trebui să-mi explici tu toate etapele.

– Şi pentru mine e prima oară, tată, am răspuns.

– Nu eşti în situaţia de a face pe deşteapta.

Şi apoi, dintr-odată, m-am trezit că plângeam atât de tare, încât nu mai puteam vorbi. Am respirat de câteva ori gâfâind şi am încercat, dar nu mi-a ieşit nici un cuvânt.

Tonul tatei s-a schimbat.

– Bănuiesc că te-a pus cineva să faci asta, a spus. Întotdeauna te-ai luat după alţii. Păi, stai binişor acolo (de parcă aş fi avut vreo alternativă!) şi o să văd ce pot să fac.

Telefonul următor l-a dat blonda decolorată.

– N-o să ghiceşti niciodată unde sunt! a spus ea.

Tonul ei era vesel şi uşor gâfâit, şi se pare că greşise numărul.

Pentru că era ceea ce era, un profesionist obişnuit să obţină ceea ce vrea, tata a reuşit să dea la telefon de poliţistul care mă arestase. Agentul Haddick avea şi el copii: l-a tratat pe tata cu toată înţelegerea de care tatăl meu considera că trebuia să aibă parte. În scurt timp, îşi spuneau Vince şi Arnie, iar acuzaţia de agresare fusese redusă la stânjenirea unui agent de poliţie în exercitarea misiunii, şi în cele din urmă s-a renunţat cu totul şi la asta. Am rămas doar cu distrugerea unui bun proprietate personală şi tulburarea ordinii publice. Curând s-a renunţat însă şi

la acuzaţiile astea, pentru că femeia cu dermatograful întins de la cantină a venit la secţie şi mi-a luat apărarea. A insistat că eram doar un martor nevinovat şi în mod limpede nu avusesem de gând să-mi sparg paharul.

– Eram cu toţii şocaţi, a spus ea. A fost aşa o scenă, nici nu vă puteţi imagina.

Dar până la ora aceea fusesem deja obligată să-i promit tatei că o să vin acasă de Ziua Recunoştinţei pentru ca întreaga poveste să poată fi discutată în decurs de patru zile şi faţă în faţă. Era un preţ mare pentru că vărsasem laptele. Fără să mai pun la socoteală cât am stat închisă.

TREI

Ideea că ne-am putea petrece sărbătoarea discutând despre ceva cu potențial atât de exploziv ca arestarea mea era o utopie, și știam cu toții chestia asta chiar și atunci când am fost convinsă să promit că vin acasă. Părinții mei continuau să pretindă că suntem o familie unită, o familie căreia îi face plăcere o discuție deschisă și sinceră, o familie care se ajută în momente de restriște. În condițiile în care doi frați ai mei lipseau de acasă, asta era o uluitoare victorie a dorințelor care înlocuiesc realitatea; aproape că puteam s-o admir. În același timp, mie îmi era foarte limpede: n-am fost *niciodată* acel gen de familie.

Un exemplu luat la întâmplare: sexul. Părinții mei se considerau oameni de știință, cunoscători ai durității vieții și de asemenea copii ai anilor '60, deceniul orgasmului triumfător. Și totuși, cea mai mare parte din ceea ce cred eu că știu am învățat din emisiunile despre natură și animale sălbatice de la PBS[1], din romane ai căror autori probabil că nu erau cine știe ce experți și din ocazionalele experimente făcute cu detașare, în care oricum întrebările care se nasc sunt mai multe decât răspunsurile. Într-o zi, mi s-a lăsat pe pat un pachet de tampoane de dimensiuni

[1] Public Broadcasting Service, rețea de televiziune publică din Statele Unite (n.tr.)

mici, alături de o broşură care părea plină de date tehnice plictisitoare, aşa că n-am citit-o. Nu mi s-a spus absolut nimic despre tampoane. A fost un noroc chior că nu m-am apucat să le fumez.

Am crescut în Bloomington, Indiana, locul în care părinţii mei încă mai locuiau în 1996, aşa că nu era prea uşor să mă întorc acolo pentru un weekend, şi n-am reuşit să stau cele patru zile promise. Locurile ieftine pentru zborurile de miercuri şi duminică erau deja vândute, aşa că am ajuns în Indianapolis joi dimineaţa şi am plecat sâmbătă seara.

Cu excepţia mesei de Ziua Recunoştinţei, nu l-am prea văzut pe tata. Primise o bursă de la NIH[1] şi, din fericire, era distras de inspiraţie. Şi-a petrecut cea mai mare parte a vizitei mele în biroul lui, umplându-şi tabla de scris cu ecuaţii gen _0' = [001] şi P(Sin + 1) = P(Sin) (1–e)q + P(S1n)(1–s) + P(S0n)cq. N-a mâncat aproape deloc. Nu sunt convinsă nici c-a dormit. Nu s-a bărbierit, şi el de obicei se bărbierea de două ori pe zi; avea o barbă debordantă. Bunica Donna obişnuia să spună că barba lui creştea în cursul zilei exact ca a lui Nixon, pretinzând că ăsta era un compliment, dar ştiind foarte bine că îl irita al naibii de tare. Tata a ieşit din biroul lui doar pentru cafea sau ca să meargă în curtea din faţă cu undiţa lui de pescuit la muscă. Eu şi mama stăteam la fereastra bucătăriei, spălând şi ştergând vasele şi privindu-l cum îşi arunca undiţa, iar musca zbura peste marginea îngheţată a peluzei. Aceasta era activitatea meditativă preferată a tatei, iar în curtea din spate erau prea mulţi copaci. Vecinii încă nu se obişnuiseră cu ea.

Când lucra astfel, nu bea, lucru pentru care eram cu toţii recunoscători. Cu câţiva ani în urmă fusese

[1] National Institutes of Health, principala agenţie de cercetări biomedicale a guvernului federal american (n.tr.)

diagnosticat cu diabet şi n-ar fi trebuit să bea deloc. În schimb, el începuse să bea pe ascuns. Asta o ţinea pe mama într-o veşnică alertă, iar eu îmi făceam câteodată griji că mariajul lor ajunsese să semene cu cel pe care l-ar fi avut inspectorul Javert cu Jean Valjean[1].

De data asta era rândul bunicii Donna să ne invite de Ziua Recunoştinţei, împreună cu unchiul meu Bob, cu soţia lui şi cu cei doi veri mai mici ai mei. În vacanţe alternam vizitele la bunici, pentru că – ce-i drept e drept – de ce să aibă doar o parte a familiei toată plăcerea? Bunica Donna este mama mamei, bunica Fredericka, a tatei.

La bunica Fredericka, cea mai mare parte a mâncării dădea o senzaţie umedă de amidon. O cantitate mică avea un efect considerabil, şi cantităţile nu erau niciodată mici. Casa ei era presărată cu tot soiul de flecuşteţe asiatice – evantaie pictate, figurine de jad, beţişoare lăcuite. Erau şi două lămpi asortate – cu abajururi roşii de mătase şi suporturi de piatră sculptate în forma a doi înţelepţi bătrâni. Cei doi aveau bărbi lungi şi rare şi unghii umane adevărate incrustate sinistru în mâinile lor de piatră. Acum câţiva ani, bunica Fredericka mi-a spus că al treilea nivel al Rock and Roll Hall of Fame era cel mai frumos loc pe care îl văzuse vreodată. Te face să-ţi doreşti să fii mai bun, a zis ea.

Bunica Fredericka era soiul de gazdă care credea că a-ţi obliga musafirii să se servească a doua şi a treia oară dintr-o mâncare era un gest politicos. Şi totuşi, mâncam cu toţii mai mult la bunica Donna, unde eram lăsaţi să ne umplem singuri farfuriile dacă voiam, unde crusta plăcintelor era fină, iar brioşele cu portocale şi merişoare, pufoase ca nişte norişori; unde erau lumânări argintii în sfeşnice de argint, un decor cu frunze de toamnă în mijlocul mesei şi totul era făcut cu un gust incontestabil.

---

[1] Eroii romanului *Mizerabilii* de Victor Hugo (n.tr.)

Bunica Donna a dat mai departe umplutura cu stridii şi l-a întrebat direct pe tata la ce lucra, căci era absolut evident că gândurile lui erau foarte departe. A spus-o ca pe-o dojană. El a fost singurul din jurul mesei care nu şi-a dat seama sau poate că a ignorat tonul. I-a răspuns că făcea o analiză în lanţ Markov a condiţionării prin evitare. Şi-a dres glasul. Avea de gând să ne spună mai multe.

Am trecut cu toţii la boicotarea ocaziei. A acţionat ca un banc de peşti, antrenaţi, sincronizaţi. A fost frumos. A fost pavlovian. A fost o mişcare al naibii de bună de evitare a condiţionării.

– Dă-mi curcanul, mamă! a spus unchiul Bob, lansându-se cu dibăcie în tradiţionalul său discurs emfatic despre felul în care curcanii sunt crescuţi pentru mai multă carne albă, pe piept, şi mai puţină roşie pe picioare. Bietele păsări de-abia mai pot umbla. Nişte nenorociţi!

Şi asta se voia o ironie la adresa tatei, căci tendinţa de care vorbea unchiul era un alt exces al ştiinţei, la fel ca şi clonarea sau amestecarea mai multor gene pentru a-ţi realiza propriul animal de companie. În familia mea, antagonismul se exprimă în cifruri suprapuse, în manevre piezişe, în afirmaţii care pot fi oricând negate.

Cred că asta se poate spune despre multe familii.

Bob s-a servit în mod ostentativ cu o felie de carne de curcan de pe picioare.

– Merg clătinându-se cu piepturile astea imense, scandaloase.

Tata a făcut o glumă jalnică. Spunea aceeaşi glumă sau o variantă a ei ori de câte ori Bob îi dădea prilejul, cam din doi în doi ani. Dacă gluma ar fi fost spirituală, aş fi amintit-o aici, dar nu era. V-aţi face o părere şi mai proastă despre el, iar părerile proaste despre el sunt treaba mea, nu a voastră.

Tăcerea care a urmat a fost plină de compătimire pentru mama, care ar fi putut să se mărite cu Will Barker,

dacă nu şi-ar fi pierdut minţile şi nu l-ar fi ales în schimb pe tata, un ateu din Indianapolis care fuma ca un turc, bea de rupea şi pescuia la muscă. Familia Barker avea o papetărie în centru, iar Will era avocat specializat în proprietăţi funciare, ceea ce conta chiar mai puţin decât ceea ce nu era. Căci nu era psiholog ca tata.

În Bloomington, pentru cineva de vârsta bunicii, cuvântul „psiholog" îi evoca pe Kinsey[1] şi studiile lui libidinoase, pe Skinner[2] şi cutiile lui absurde. Psihologii nu-şi lăsau problemele la serviciu. Le aduceau acasă. Făceau experimente la masa de dimineaţă, îşi puneau familiile în situaţii ridicole, şi asta doar ca să găsească răspunsul la nişte întrebări pe care oamenii cumsecade nici nu se gândeau să le pună.

Will Barker era convins că mamei tale nu-i lipsea absolut nimic, obişnuia să-mi spună bunica Donna, şi de multe ori mă întrebam dacă îi trecuse vreodată prin minte că eu n-aş mai fi existat în cazul în care această căsătorie atât de avantajoasă ar fi avut loc. Se gândea oare bunica Donna că partea aia cu nonexistenţa mea era o deficienţă sau un lucru bun?

Cred acum că ea era una dintre acele femei care îşi iubesc atât de mult copiii, încât nu mai există loc şi pentru altcineva. Nepoţii ei erau foarte importanţi pentru ea, dar numai pentru că erau foarte importanţi pentru copiii ei. Nu spun asta ca pe o critică. Mă bucur că mama mea a fost atât de iubită.

Triptofan: o chimicală din carnea de curcan despre care se spune că te face apatic şi nepăsător. Unul dintre

---

[1] Alfred Charles Kinsey (1894–1956), biolog american cunoscut pentru studiile sale asupra sexualităţii umane (n.tr.)

[2] Burrhus Frederic Skinner (1904–1990), psiholog behaviorist, scriitor şi filosof american. Sunt foarte cunoscute „cutiile" în care făcea experimente pe animale. (n.tr.)

multele elemente explozive în peisajul Zilei Recunoștinței în familie.

Elementul exploziv nr. 2: serviciul cel bun de porțelan. Când aveam cinci ani, am mușcat puțin din unul dintre pocalele Waterford[1] ale bunicii Donna, doar ca să văd dacă pot. De atunci, mi-am primit laptele într-un pahar fără picior, din plastic, care avea imprimată pe el fața lui Ronald McDonald (deși tot mai ștearsă cu fiecare an). În 1996 eram suficient de mare ca să beau vin, dar paharul era același, ca o glumă care nu devine niciodată răsuflată.

Nu-mi aduc aminte mare lucru din ce am discutat în anul acela la masă. Dar pot, cu siguranță, să vă ofer o listă parțială a lucrurilor pe care nu le-am discutat:

Că ne e dor de unii membri ai familiei. Ce s-a dus e bun dus.

Realegerea lui Clinton. Cu doi ani în urmă, întâlnirea noastră fusese stricată de reacția tatei la afirmația unchiului Bob cum că Bill Clinton violase o femeie – sau poate mai multe femei – în Arkansas. Unchiul meu Bob vede întreaga lume ca într-o oglindă de bâlci, unde, peste fața distorsionată, e scris lugubru cu ruj: NU TE ÎNCREDE ÎN NIMENI. Fără politică, spusese bunica Donna ca o nouă regulă permanentă, de vreme ce nu voiam să acceptăm să avem păreri diferite și aveam cu toții acces la cuțite.

Propriile mele probleme cu legea, despre care nu știa nimeni în afară de mama și tata. Rudele mele așteptau de multă vreme să mă vadă sfârșind prost; nu le strica să mai aștepte. De fapt, asta le ținea în formă.

Tragicul punctaj SAT[2] obținut de vărul meu Peter, despre care știam cu toții, dar ne prefăceam că nu știm.

---

[1] Localitate în Irlanda, faimoasă pentru industria locală a sticlei (n.red.)

[2] *Scholastic Assessment Test*, test standardizat pentru admiterea la universitate în Statele Unite (n.tr.)

1996 era anul în care Peter împlinea optsprezece ani, dar, din ziua când se născuse, era mai adult decât o să fiu eu vreodată. Mama lui, mătuşa Vivi, se potrivea în familie cam la fel ca tata – se pare că suntem un club în care e cam greu să devii membru. Vivi avea palpitaţii, crize de plâns şi nelinişti misterioase, aşa că, la zece ani, Peter putea să vină acasă de la şcoală, să se uite în frigider şi să gătească o masă pentru patru persoane cu ce găsea acolo. La şase ani ştia să facă un sos alb, lucru care adeseori îmi era menţionat de unul dintre adulţi, cu un scop evident şi nedrept.

Peter era probabil singurul violoncelist orăşean din istoria mondială care fusese votat Cel Mai Frumos Băiat din liceul lui. Avea părul castaniu, o ploaie vagă de pistrui pe pomeţi şi o cicatrice veche peste nas, care îi ajungea prea aproape de ochi.

Toată lumea îl iubea pe Peter. Tata îl iubea pentru că erau tovarăşi de pescuit şi de multe ori o tuleau spre lacul Lemon ca să sperie bibanii. Mama îl iubea pentru că el îl iubea pe tata atunci când nimeni altcineva din familie nu reuşea.

Eu îl iubeam pentru felul în care se purta cu sora lui. În 1996, Janice avea paisprezece ani, era posacă, plină de coşuri şi nu mai ciudată ca restul (adică al naibii de ciudată). Dar Peter o ducea cu maşina la şcoală în fiecare dimineaţă şi o lua în fiecare după-amiază când nu avea orchestră. Când Janice făcea o glumă, el râdea. Când era tristă, o asculta. Îi cumpăra bijuterii sau parfum de ziua ei, îi lua apărarea în faţa părinţilor sau a colegilor de clasă, după cum era nevoie. Era aşa de amabil, că te durea sufletul când îl vedeai.

Vedea el ceva în ea – şi cine te cunoaşte mai bine decât fratele tău? Dacă fratele tău te iubeşte, aş zice că asta contează.

Chiar înainte de desert, Vivi l-a întrebat pe tata ce părere avea de testarea standard. El n-a răspuns. Se holba în cartofii lui, făcând cu furculița mici cercuri și împungând aerul, ca și cum ar fi scris ceva.

– Vince! a spus mama și-a suflat: Testele standard.

– Foarte neprecise.

Ceea ce era exact răspunsul pe care îl aștepta Vivi. Peter avea niște note excelente. Muncea atât de mult. Punctajul SAT obținut de el era o nedreptate teribilă. A existat un moment de conspirație unanimă la sfârșitul minunatului dejun al bunicii Donna. S-a servit plăcinta – dovleac, măr și nuci.

Apoi tata a stricat totul.

– Rosie a avut un punctaj SAT așa de bun, a spus el, de parcă *nu* aveam cu toții grijă să nu vorbim despre punctajele SAT, de parcă Peter voia să audă cât de bine mă descurcasem eu. Tata și-a mutat politicos plăcinta într-o parte a gurii, zâmbindu-mi plin de mândrie, în vreme ce, în capul lui, imaginile lanțurilor Markov de condiționare prin evitare se ciocneau ca niște capace de tomberoane, și a continuat: N-a vrut să-și deschidă plicul două zile întregi și pe urmă le-a luat cu punctaj maxim. Mai ales pe cel oral. Și a adăugat, înclinându-se ușor în direcția mea: Evident.

Furculița unchiului Bob a căzut pe marginea farfuriei cu un mic clic.

– Asta pentru că a fost testată atât de des când era mică, a spus mama, adresându-i-se direct lui Bob. Se descurcă bine la teste. A învățat cum să dea un test, asta-i tot. Și apoi, întorcându-se către mine, ca și cum n-aș fi auzit-o până atunci: Suntem foarte mândri de tine, scumpo.

– Ne așteptam la lucruri mărețe, a spus tata.

– Ne așteptăm! Zâmbetul mamei nu a ezitat nici o clipă; tonul ei avea o veselie disperată. Ne așteptăm la

lucruri măreţe! Privirea i-a trecut de la mine la Peter, apoi la Janice. De la voi toţi! a adăugat.

Mătuşa Vivi îşi ascunsese gura în spatele şervetului. Unchiul Bob se holba peste masă la o natură moartă agăţată pe perete – grămezi de fructe lucioase şi un fazan fără viaţă. Cu pieptul nemodificat genetic, exact aşa cum îl dorise Dumnezeu. Mort – dar şi asta face parte din planul Domnului.

– Vă aduceţi aminte, a spus tata, cum clasa ei a petrecut o pauză în care ploua jucând spânzurătoarea şi, când i-a venit rândul, ea a ales cuvântul „iridescent"? Şi avea şapte ani. A venit acasă plângând pentru că profesoara spusese că a trişat inventând un cuvânt.

(Tata nu îşi amintea bine; nici o profesoară de la şcoala mea elementară n-ar fi spus asta. Ceea ce spusese profesoara era că era sigură că nu *voisem* să trişez. Şi o spusese pe un ton generos, cu o faţă extaziată.)

– Mi-aduc aminte de punctajul lui Rosie, a spus Peter, fluierând apreciativ. Nu ştiam cât de impresionat ar fi trebuit să fiu. E un test greu – sau cel puţin aşa am crezut.

Ce scump! Dar nu vă ataşaţi prea mult de el; de fapt, nu face parte din povestea asta.

Mama a intrat în camera mea vineri, ultima mea seară acasă. Eu subliniam un capitol din manualul meu de economie medievală. Era kabuki[1] curat – uite cât de mult muncesc! Toată lumea e în vacanţă, cu excepţia mea – până ce am fost distrasă de o pasăre cardinal[2] de afară. Se lupta cu o crenguţă, vrând să facă ceva, dar nu-mi dădeam seama ce. În California nu există păsări roşii – o adevărată pierdere pentru locuitori.

---

[1] Stil de teatru japonez în care un rol fundamental îl joacă mimica şi gestica (deseori exagerate) (n.red.)

[2] Pasăre mică nord-americană, cântătoare, cu penaj roşu aprins (n.red.)

Am auzit-o pe mama la ușă, și creionul mi-a intrat imediat în acțiune. *Mercantilism. Monopolurile ghildelor. Utopia*[1] lui Thomas Morus.

– Tu știai, am întrebat-o, că în Utopia încă mai există război? Și sclavi?

Nu știa.

S-a învârtit puțin pe acolo, îndreptând așternuturile și jucându-se cu pietrele de pe măsuța de toaletă – majoritatea geode, despicate până în măruntaiele lor de cristal ca niște ouă Fabergé.

Pietrele astea sunt ale mele. Le-am găsit în excursiile mele din copilărie, la cariere sau în pădure, și le-am spart cu ciocanul sau le-am aruncat pe alee de la o fereastră de la etaj, dar asta nu e casa în care am crescut, iar camera asta nu e camera mea. De când m-am născut, ne-am mutat de trei ori, și părinții mei au ajuns aici doar după ce eu am plecat la universitate. Camerele goale din vechea noastră casă, spunea mama, o întristau. Nu privim înapoi. Casele noastre, la fel ca și familia noastră, devin tot mai mici; de fiecare dată, ultima ar începea cu totul în cea de dinainte.

Prima noastră casă a fost în afara orașului – o fermă mare cu douăzeci de acri de sângeri, oțetari, sânziene și iederă; cu broaște și licurici și o pisică sălbăticită, cu ochi de culoarea lunii. Nu-mi aduc aminte prea bine de casă, cât de hambar, iar de hambar mai puțin ca de pârâu, iar de pârâu mai puțin ca de un măr în care se cățărau fratele și sora mea ca să intre sau să iasă din camerele lor. Eu nu mă puteam urca în el, pentru că nu ajungeam la prima creangă de jos, așa că, atunci când am făcut patru ani, am

[1] Cea mai faimoasă și mai controversată operă a lui Thomas Morus, care descrie organizarea politică a unei națiuni insulare imaginare, *Utopia*, o societate aproape totalitară în care ordinea și disciplina sunt mai presus de libertate (n.red.)

urcat la etaj şi am coborât din el. Mi-am rupt clavicula, şi ai fi putut să mori, a spus mama, ceea ce ar fi fost adevărat dacă aş fi căzut chiar de la nivelul etajului. Dar coborâsem aproape până jos, ceea ce nimeni nu a părut să observe. Ce ai învăţat din asta? m-a întrebat tata, şi atunci nu am ştiut ce să-i spun, dar acum, privind retrospectiv, lecţia părea să fie că reuşitele nu vor conta niciodată la fel de mult ca eşecurile.

Cam tot pe atunci, mi-am inventat o prietenă. I-am dat jumătatea numelui meu pe care nu o foloseam, Mary, şi diverse părţi din personalitatea mea de care nu aveam nevoie imediat. Petreceam multă vreme împreună eu şi Mary, până în ziua când am plecat la şcoală, şi mama mi-a spus că Mary nu poate să meargă cu mine. Asta m-a îngrijorat. M-am simţit ca şi cum mi se spunea că la şcoală nu puteam să fiu eu însămi, eu pe de-a-ntregul.

A fost un avertisment corect – la grădiniţă înveţi care părţi din tine sunt bine-venite la şcoală şi care nu. Ca să vă dau un exemplu din multe altele, la grădiniţă se presupune că trebuie să petreci o parte mult mai mare a zilei tăcând decât vorbind, chiar dacă ceea ce ai tu de spus este mult mai interesant pentru toată lumea decât ce spune profesoara ta.

– Mary poate să rămână aici cu mine, mi-a propus mama.

Şi mai îngrijorător, şi o viclenie neaşteptată din partea lui Mary. Mama nu o plăcea prea mult, şi asta era o componentă hotărâtoare a farmecului lui Mary. Dintr-odată, mi-am dat seama că părerea mamei ar putea să se îmbunătăţească, era posibil ca în final mama să o placă pe Mary mai mult ca pe mine. Aşa că, atunci când eu eram la şcoală, Mary dormea într-un canal de lângă casă, fără să mai farmece pe nimeni, până într-o zi când pur şi simplu n-a mai venit acasă şi, urmând tradiţia familiei, nu s-a mai vorbit niciodată despre ea.

Am plecat de la ferma aceea după ce am împlinit eu cinci ani, vara. În cele din urmă, oraşul s-a întins peste ea, măturând-o cu totul, înlăturând-o în valul dezvoltărilor, aşa că acum nu sunt decât fundături, cu case noi şi fără câmpuri, hambare sau livezi. Cu mult înainte de asta, locuiserăm într-o casă de lemn cu un acoperiş inegal, în apropiere de universitate, aparent pentru ca tata să poată merge la lucru pe jos. Ferma e casa pe care o văd în minte când mă gândesc la acasă, deşi pentru fratele meu e prima casă; a făcut o criză de nervi când ne-am mutat.

Casa de lemn avea un acoperiş foarte înclinat pe care nu aveam voie să urc, o curte mică în spate şi prea puţine camere în plus. Dormitorul meu era colorat într-un roz de fetiţă cu draperii din pânză cadrilată luată de la Sears, până când, într-o zi, bunicul Joe, tatăl tatei, l-a vopsit în albastru cât eram eu la şcoală, fără să mă întrebe măcar. *Când camera ta-i rozalie, nu dormi deloc. Când camera ta-i sinilie, dormi ca un boboc,* mi-a spus el când am protestat, părând să fi înţeles greşit că putea să-mi închidă gura cu o poezioară.

Iar acum ne aflam în cea de-a treia casă, cu podele de piatră, ferestre înalte, lămpi încastrate în tavan şi vitrine de sticlă – un minimalism aerisit, geometric, fără culori vii, doar nuanţe de ovăz, nisip şi ivoriu. Şi încă, la trei ani după ce ne-am mutat în ea, ciudat de goală, ca şi cum nimeni nu avea de gând să rămână aici prea mult.

Mi-am recunoscut pietrele, dar nu şi măsuţa de toaletă de sub ele, nici cuvertura, de un gri catifelat, matlasată, nici picturile de pe pereţi – ceva în tonuri întunecate de albastru şi negru, nuferi şi lebede, sau poate alge şi peşti, sau poate planete şi comete. Geodele nu păreau să aparţină peisajului şi m-am întrebat dacă fuseseră scoase special pentru vizita mea şi aveau să fie băgate la loc în cutie de îndată ce plecam. Pentru o clipă, am suspectat că toată povestea asta era o şaradă complicată. Când plecam,

părinţii mei aveau să se întoarcă la casa lor adevărată, cea în care nu exista loc şi pentru mine.

Mama s-a aşezat pe pat şi eu am lăsat jos creionul. Cu siguranţă a avut loc o conversaţie preliminară, cu dres de glas, dar nu-mi aduc aminte de ea. Probabil ceva gen: „Tatăl tău suferă când nu vorbeşti cu el. Crezi că nu îşi dă seama, dar îşi dă." Ăsta e un moment clasic de sărbători – la fel ca *O viaţă minunată*[1], rareori există sărbători fără el.

Până la urmă, a trecut la subiect.

– Eu şi tatăl tău am discutat despre vechile mele jurnale, a spus ea, şi ce ar trebui să fac cu ele. Eu continui să cred că sunt destul de personale, dar tatăl tău crede că ar trebui să ajungă la o bibliotecă. Poate într-una din colecţiile alea care nu pot fi făcute publice decât la cincizeci de ani după moartea ta, deşi am auzit că bibliotecilor nu le place chestia asta. Poate că reuşim să facem o excepţie pentru familie.

Mă luase pe neaşteptate. Mama mai că vorbea – deşi nu pe de-a-ntregul – despre lucruri despre care noi nu vorbeam deloc. Trecutul. Cu inima bubuind, am răspuns mecanic.

– Ar trebui să faci ce vrei, mamă, am spus. Ce vrea tata nu e relevant.

Mi-a aruncat o privire rapidă, tristă.

– Nu-ţi cer sfatul, dragă. Am decis să ţi le dau ţie. Tata are probabil dreptate că vreo bibliotecă le-ar lua, deşi cred că el şi le aminteşte mai ştiinţifice decât sunt în realitate. Oricum, alegerea e a ta. Poate că nu le vrei. Poate că nu eşti încă pregătită. Aruncă-le dacă vrei, fă din ele coifuri de hârtie. Promit să nu te întreb niciodată de ele.

---

[1] *It's a Wonderful Life*, film din 1946 în regia lui Frank Capra, cu James Stewart şi Donna Reed, considerat unul dintre cele mai îndrăgite filme americane şi a cărui vizionare de Crăciun a devenit o tradiţie (n.tr.)

M-am chinuit să-i spun ceva, ceva care să mulțumească pentru gest fără a deschide subiectul. Chiar și acum, chiar dacă aș fi fost avertizată cu ani înainte, nu pot să-mi dau seama cum aș fi putut să fac asta. Sper că am spus ceva delicat, ceva generos, deși nu prea cred.

Ceea ce îmi aduc aminte e că pe urmă tata a venit și el în camera de oaspeți cu un cadou, un răvaș pe care îl găsise într-o prăjiturică în urmă cu mai multe luni și îl păstrase în portofel, pentru că, spunea el, era în mod clar pentru mine. *Nu uita, ne gândim întotdeauna la tine.*

Există momente când istoria și amintirea par începțoșate, ca și cum ceea ce s-a întâmplat cu adevărat contează mai puțin decât ceea ce ar fi trebuit să se întâmple. Ceața se ridică, și dintr-odată iată-ne, bunii mei părinți și copiii lor cei buni, copiii lor recunoscători, care le dau telefon doar ca să vorbească cu ei, le spun noapte bună cu un sărut și așteaptă cu nerăbdare să vină acasă de sărbători. Îmi dau seama cum, într-o familie ca a mea, dragostea nu trebuie să fie câștigată și nu poate fi pierdută. Pentru o clipă doar, îi văd pe ei și mă văd pe mine în felul acesta; ne văd pe noi toți. Refăcuți și reparați. Reuniți. Iridescenți.

PATRU

Deşi eram impresionată, jurnalele mamei reprezentau ultimul lucru pe care mi-l doream. Ce rost are să nu vorbeşti niciodată despre trecut dacă îl consemnezi în scris şi ştii şi unde sunt paginile alea?

Jurnalele mamei erau mari, de dimensiunile unui bloc de desen, dar mai groase, şi erau în număr de două, legate împreună cu o panglică veche de Crăciun, verde. A trebuit să-mi golesc valiza şi să-mi aranjez din nou lucrurile, să mă aşez pe ea ca să pot să îi trag iarăşi fermoarul.

La un moment dat, probabil că atunci când am schimbat avionul în Chicago, valiza a plecat singură în propria ei aventură. Am ajuns în Sacramento, am aşteptat o oră la banda de bagaje, am vorbit încă o oră cu o mulţime de oameni cu conştiinţa curată şi o atitudine urâtă. Am prins ultimul autobuz către Davis cu mâinile goale.

Mă simţeam vinovată pentru că deţinusem jurnalele mai puţin de o zi şi deja le pierdusem. Mă bucuram că, măcar de data asta, liniile aeriene îşi folosiseră incompetenţa pentru a face ceva bun în loc de ceva malefic şi poate, fără să mă fac vinovată – poate doar de o încredere excesivă în abilitatea tuturor de a-şi face treaba – n-o să mai văd niciodată caietele alea. Mă simţeam norocoasă că nu-mi pusesem în bagaje şi manualele.

Dar în primul rând mă simțeam obosită. În clipa în care am ieșit din lift la etajul meu, am auzit *One of Us* a lui Joan Osborne, și muzica devenea tot mai tare pe măsură ce mă apropiam de apartamentul meu. Asta m-a surprins, pentru că eram sigură că Todd (colegul meu de apartament) se întorcea abia duminică și credeam că Todd era singurul din lume căruia nu-i plăcea *One of Us.*

Speram că n-o să vrea să stăm de vorbă. Ultima dată când se dusese să-l viziteze pe tatăl lui, avuseseră o discuție lungă despre tot ceea ce credeau și voiau, și erau. Totul fusese atât de minunat, încât Todd coborâse la parter după ce își uraseră noapte bună pentru a-i spune tatălui său cât de apropiat de el se simțea acum. Din pragul ușii, își auzise tatăl vorbind cu noua lui soție. „Iisuse", spunea tatăl lui, „ce idiot! Întotdeauna m-am întrebat dacă e al meu." Dacă Todd venise acasă mai devreme, motivul nu fusese mărunt.

Am deschis ușa și am văzut-o pe Harlow pe canapeaua mea. Era înfășurată în șalul croșetat pe care mi-l făcuse bunica Fredericka atunci când am avut vărsat de vânt și bea unul dintre sucurile mele dietetice. A sărit să dea muzica mai încet. Părul negru îi era răsucit în vârful capului și avea un creion băgat în el. Mi-am dat seama că o speriasem.

Odată, la o întâlnire cu părinții, profesoara mea de la grădiniță a spus că aveam probleme legate de limite. Trebuie să învăț să-mi țin mâinile acasă, spusese. Îmi aduc aminte cât de rușinată am fost să mi se spună asta. Sincer, habar nu avusesem că ceilalți oamenii nu trebuiau atinși; de fapt, crezusem exact pe dos. Dar întotdeauna făceam asemenea greșeli.

Așa că spuneți-mi voi care ar fi reacția normală atunci când vii acasă și găsești în casa ta pe cineva pe care abia îl cunoști. Eram deja obosită și enervată.

Răspunsul meu a fost să rămân cu gura căscată, în tăcere, ca un caras auriu.

–M-ai speriat! a spus Harlow.

Am continuat să mă holbez ca o idioată.

A aşteptat un moment.

–Doamne, sper că nu te superi?

De parcă tocmai îi trecuse prin minte că m-aş putea supăra. O notă de sinceritate, de remuşcare în glas. A început să vorbească mai repede.

–Reg m-a dat afară pentru că e convins că n-am bani şi nici unde să mă duc. Credea că o să umblu de colo-colo vreo două ore şi pe urmă o să mă târăsc acasă şi o să-l implor să mă primească înapoi. Mă scoate din minţi!

Solidaritatea fetelor!

–Aşa că am venit aici. Credeam că te întorci abia mâine.

Gândire logică. Atitudine calmă.

–Ei, văd că eşti obosită.

Compasiune.

–O să scapi imediat de mine.

Implicare.

Încerca din răsputeri să mă citească, dar nu era nimic de citit. Tot ce simţeam era epuizare, până în măduva oaselor mele grele, până la rădăcina părului meu nesimţitor.

Mă rog, şi poate curiozitate. Puţină de tot.

–De unde ştiai unde locuiesc? am întrebat.

–Am văzut în raportul tău de poliţie.

–Cum ai intrat?

Şi-a tras creionul, şi părul i-a căzut mătăsos pe umeri.

–I-am oferit administratorului tău o faţă frumoasă şi o poveste tristă. Mă tem că nu poţi să ai deloc încredere în el.

Tonul ei era acum plin de îngrijorare.

Probabil că în timp ce dormeam am devenit furioasă, pentru că aşa m-am trezit. Telefonul suna, erau cei de la

compania aeriană, să-mi spună că mi-au găsit geanta și o să mi-o aducă după-amiază. Sperau că la următorul meu zbor o să mă gândesc la ei.

M-am dus la baie să folosesc toaleta și a dat pe afară. După câteva încercări inutile de a trage apa, am chemat administratorul, jenată să-l văd în baie, ocupându-se atât de direct de urina mea, dar fericită că nu era nimic mai mult.

Deși el s-a arătat plin de zel. A venit în fugă, cu o cămașă curată, cu mânecile suflecate, care-i lăsa la vedere brațele, fluturându-și pompa de desfundat ca pe o sabie. S-a uitat în jur după Harlow, dar apartamentul era mic, nu avea cum să nu o vadă decât dacă nu mai era acolo.

– Unde-i prietena ta? a întrebat.

Îl chema Ezra Metzger, un nume dotat cu destul de multă poezie. Evident, părinții lui își puseseră mari speranțe în el.

– Acasă, cu prietenul ei.

N-aveam dispoziția necesară pentru a îndulci această veste. Și, pe urmă, mă purtasem frumos cu Ezra în alte situații. Odată, doi bărbați greu de definit veniseră la ușa mea și puseseră tot soiul de întrebări despre el. Ziceau că aplicase pentru o slujbă la CIA, ceea ce mi se păruse o idee groaznică, indiferent cum ai lua-o, și totuși îi dădusem cea mai bună recomandare la care mă putusem gândi în acel moment. „Nu-l văd niciodată pe tipul ăsta", am spus, „decât dacă vrea el să fie văzut."

– Prietenul. Mi-a zis despre el.

Ezra s-a uitat la mine. Avea obiceiul să-și sugă dinții, astfel că mustața i se strângea și se desfăcea. Cred că a făcut chestia asta un timp. Apoi a zis:

– Ăla-i un tip nașpa. Nu trebuia s-o lași să se-ntoarcă.

– Tu nu trebuia s-o lași să intre. Fără să fie nimeni aici? E legal?

Ezra îmi spusese odată că el nu se considera administratorul blocului, ci inima lui vie. Viaţa e o junglă, zicea Ezra, şi existau oameni care voiau să-l pună la pământ. Un complot la etajul al treilea. El îi ştia, dar ei nu-l ştiau, nu ştiau, nenorociţii, cu cine aveau de-a face. O să afle ei. Ezra vedea peste tot conspiraţii. Îşi trăia viaţa într-o permanentă suspiciune.

În plus, vorbea mult despre onoare. Acum vedeam cum mustaţa îi tremură intens, îndurerată; dacă şi-ar fi putut face în acel moment harakiri cu pompa de desfundat, ar fi făcut-o. Câteva momente mai târziu, şi-a dat seama că nu greşise cu nimic. Durerea a devenit indignare.

–Ştii câte femei sunt omorâte în fiecare an de iubiţii lor? m-a întrebat. Scuză-mă că am încercat să-i salvez viaţa prietenei tale.

Ne-am decis să păstrăm o tăcere îngheţată. Au trecut cincisprezece minute până când a tras afară un tampon. Nu era al meu.

Am încercat să mă bag la loc în pat, dar pe faţa mea de pernă erau nişte fire lungi şi negre de păr, iar cearşafurile miroseau a colonie cu vanilie. Am găsit în lada de gunoi paie de plastic în care fusese zahăr colorat, iar pe blatul de melamină stropit cu auriu zgârieturi proaspete, acolo unde Harlow tăiase ceva fără să folosească un tocător. Nu era o persoană care trăia cu graţie pe acest pământ. Iaurtul cu afine pe care aveam de gând să-l mănânc la prânz dispăruse. Todd a intrat trântind uşa, întruchiparea proastei dispoziţii, înrăutăţită de vestea că cineva ne invadase casa.

Todd avea un tată irlandezo-american la a treia generaţie şi o mamă japonezo-americană la a doua generaţie, care se urau. Când era mic, petrecuse verile cu tatăl său şi se întorsese acasă cu liste de cheltuieli neprevăzute pe care mama lui trebuia să le deconteze. Înlocuirea unui tricou Star Wars rupt – 17,60 $. Şireturi noi – 1,95 $.

Tre' să fie grozav, obişnuia să-mi spună Todd, să ai o familie normală ca a ta.

Cândva, visase la fuziuni experimentale, visase că el va fi cel care va combina harpele tradiţionale cu animé-urile. Acum realiza incompatibilitatea lor. În propriile lui cuvinte, materie şi antimaterie. Sfârşitul lumii.

Încă de la Marele Incident cu Idiotul, Todd apelase la moştenirea lui japoneză când avusese nevoie de o insultă. *Baka* (idiot). *O-baka-san* (onorabile idiot). *Kisama* (dobitoc).

–Ce fel de *kisama* face aşa ceva? a întrebat el atunci. Trebuie să schimbăm încuietorile? Ce dracu', ştii cât o să coste asta?

S-a dus în camera lui să-şi numere CD-urile şi apoi a ieşit iar. Aş fi plecat şi eu, m-aş fi dus în centru să beau o cafea, dar trebuia să fiu acasă pentru valiză.

Nici un semn de valiza mea. La cinci fără cinci am sunat la numărul companiei aeriene – 800-LA-DRACU – şi mi s-a spus că trebuia să vorbesc direct la departamentul de bagaje pierdute de la aeroportul din Sacramento. În Sacramento nu a răspuns nimeni, deşi apelul meu era important pentru ei.

Pe la şapte seara, a sunat telefonul, dar era mama, care voia să vadă dacă am ajuns cu bine acasă.

–Ştiu că am zis că n-o să mai pomenesc niciodată de asta, mi-a spus. Dar mă simt aşa de bine că ţi-am dat jurnalele alea. De parcă mi s-a luat o greutate de pe inimă. Aşa. Ăsta e ultimul lucru pe care o să-l mai spun vreodată despre ele.

Todd s-a întors pe la nouă, cu o pizza de la restaurantul Symposium drept scuză. A venit şi iubita lui, Kimmy Uchida, am mâncat cu toţii urmărind *Familia Bundy* şi pe urmă canapeaua a avut parte de ceva activitate, fiindcă trecuseră patru zile întregi de când Kimmy şi Todd nu se mai văzuseră. Eu m-am dus în camera mea şi am citit

o vreme. Cred că pe atunci citeam *The Mosquito Coast*[1]. Se părea că lucrurile absolut nebuneşti pe care taţii le pot face familiilor lor nu au graniţe.

[1] Roman de Paul Theroux (1981), povestea unei familii americane care încearcă să trăiască o viaţă mai simplă în jungla din America Centrală. Paradisul lor se transformă însă rapid într-o distopie pe măsură ce tatăl devine tot mai agresiv şi mai ciudat. (n.tr.)

CINCI

În dimineața următoare m-a trezit telefonul. Era cineva de la compania aeriană care spunea că aveau valiza mea și că o să mi-o aducă după-amiază. Pentru că eram la cursuri, a promis să mi-o lase la administratorul clădirii.

Au trecut trei seri până ce am reușit să dau din nou de Ezra. Într-una din ele ieșisem în oraș cu Harlow. Venise la ușa mea îmbrăcată cu o jachetă de blugi și cu o mulțime de tortițe mici în urechi. Avea sclipici auriu pe păr pentru că, a zis ea, scuturându-și-l cu degetele, trecuse pe la o petrecere în drum spre mine. O nuntă de aur.

– De parcă să ai un singur bărbat toată viața e o chestie cu care să te lauzi, a remarcat ea. Apoi: Uite ce-i! Știu că ești foarte supărată. A fost teribil de urât să dau buzna așa la tine fără să te întreb. Înțeleg.

– Mi-a trecut, i-am zis, și atunci ea a spus că, în cazul ăsta, deși era doar marți și prea devreme pentru tradiționala bacanală de weekend (cred că în 1996 asta începea joia; am auzit că acum începe miercurea), ar trebui s-o las să-mi ia o bere.

Ne-am dus în centru, am trecut pe lângă Sweet Briar Books și uriașa roșie sculptată de la magazinul alimentar, pe lângă Jack in the Box și Valley Wine și am ajuns la colțul de vizavi de gară, unde se afla barul Paragon. Soarele apusese, dar orizontul era încă o fâșie stacojie. Ciorile făceau scandal în copaci.

Nu-mi plăcuse dintotdeauna cerul de aici sau curţile simple, înconjurate de garduri, sau mirosul văratic de baligă ce stăruia tot anul. Dar cedasem în faţa gardurilor, nu mai băgasem în seamă mirosul şi mă apropiasem de cer. Apusul de soare pe care îl vezi e întotdeauna mai bun decât cel pe care nu-l vezi. Mai multe stele sunt întotdeauna mai bune decât mai puţine. La fel cred şi despre ciori, deşi ştiu că sunt unii care au altă părere. Ei pierd.

Nu fusesem prea des la Paragon; gaşca de la şcoală merge în altă parte. E localul cu cel mai mare tărăboi, atât cât se poate aşa ceva în Davis, ceea ce înseamnă că cei care beau acolo o fac la modul serios, *se expun* – o armată a nemorţilor mutanţi dintre care cei mai mulţi au mers cândva la liceul din Davis, unde au dus o viaţă pe roze ca fotbalişti sau skateboarderi, sau băutori de bere la greu. Era un meci la televizor, cu sonorul dat tare – Knicks contra Lakers[1] –, plus o groază de nostalgie zombificată în încăpere.

Toată lumea părea să o ştie pe Harlow. Barmanul ne-a adus chiar el băuturile. De fiecare dată când mâncam câteva alune, venea şi umplea bolul la loc. De fiecare dată când ne terminam berile, apăreau altele, oferite de diverşi tipi, care apoi veneau la masă doar pentru ca Harlow să-i alunge.

– Îmi pare nespus de rău, spunea ea cu un zâmbet plin de dulceaţă. Dar noi *tocmai* discutăm ceva aici.

Am întrebat-o: de unde e (Fresno), de cât timp e în Davis (trei ani) şi ce avea de gând să facă după universitate. Visul ei era să locuiască în Ashland, Oregon, şi să se ocupe de decoruri şi lumini pentru Compania Shakespeare de acolo.

---

[1] Echipe profesioniste de baschet din New York, respectiv Los Angeles (n.red.)

M-a întrebat: aş prefera să fiu surdă sau oarbă, deşteaptă sau frumoasă? M-aş mărita cu un bărbat pe care îl urăsc doar pentru a-i salva sufletul? Am avut vreodată orgasm vaginal? Cine era supereroul meu preferat? Care erau politicienii pe care i-aş fi atacat?

Niciodată nu fusesem atât de minuţios interogată.

Pe cine iubeam mai mult, pe mama sau pe tata?

Acum pătrundeam pe un teritoriu periculos. Uneori, cea mai bună modalitate de a evita să vorbeşti este să taci, dar alteori cea mai bună metodă să eviţi să vorbeşti este să vorbeşti. Încă mai pot vorbi atunci când trebuie. N-am uitat cum să vorbesc.

Aşa că i-am spus lui Harlow despre o vară când eram mică, vara în care ne mutaserăm de la fermă. E o poveste pe care am spus-o adeseori, povestea pe care mă bazez când sunt întrebată despre familia mea. Scopul ei e să pară intimă, să dea senzaţia că mă deschid şi scormonesc în adâncuri. Nu funcţionează la fel de bine atunci când bucăţi din ea trebuie zbierate cât se poate de tare într-un bar zgomotos.

Începe de la mijloc, cu mine trimisă la bunicul Joe şi bunica Fredericka. Nu fusesem prevenită de asta şi acum nu-mi mai aminteam ce motiv îmi oferiseră părinţii mei – orice ar fi fost, nu crezusem nimic. Recunoşteam vânturile reci ale sorţii. Eram convinsă că făcusem ceva atât de rău, încât voiau să scape de mine.

Bunicii mei Cooke locuiau în Indianapolis. Aveau o casă încinsă şi sufocantă, cu un miros aproape plăcut, dar nu chiar, ceva gen prăjituri râncede. În camera mea era un tablou cu un bărbat şi o femeie cu măşti de arlechin, iar în living, o mulţime de chestii fals asiatice. Chiar false. False, false. Vă aduceţi aminte de înţelepţii ăia tulburători cu unghiile lor umane adevărate? Acum închipuiţi-vă încercând să dormiţi într-o asemenea casă.

Cei câțiva copii care locuiau pe strada aia erau mult mai mari decât mine. Stăteam în spatele ușii de plasă de la intrare și îi priveam, așteptându-i să mă întrebe ceva la care știam răspunsul, dar ei n-au făcut-o. Uneori mă duceam în spatele casei, numai că bunicul Joe turnase ciment acolo ca să nu aibă de muncit în curte, așa că era și mai cald decât în casă. Băteam mingea sau mă uitam o vreme la furnicile din straturile de flori și pe urmă intram din nou și scânceam după o înghețată pe băț.

În cea mai mare parte a timpului, bunicii mei se uitau la televizor sau dormeau în fața lui în fotoliile lor. Vedeam desene animate în fiecare sâmbătă, ceea ce nu aveam voie acasă, și am văzut cel puțin trei episoade din *Super Friends*[1], așa că trebuie să fi stat acolo cel puțin trei săptămâni. De cele mai multe ori, după-amiaza era un serial siropos la care ne uitam cu toții. Era tipul ăsta pe nume Larry și soția lui, Karen. Larry era directorul unui spital și Karen primea în vizită domni când el era la slujbă, ceea ce mie nu mi se părea așa de rău, dar în mod clar era.

– *One Life to Live*[2], a spus Harlow.

– Mă rog.

Bunica Fredericka se enerva fiindcă eu vorbeam în tot timpul serialului, chiar dacă se plângea că e prea plin de sex și s-a prostit. Pe vremuri, spunea ea, era despre familie. Era ceva ce puteai urmări cu nepotul de cinci ani în cameră. Dar bunicul Joe zicea că sporovăiala mea făcea filmul mai bun. M-a avertizat însă că oamenii adevărați nu se poartă de fapt așa, de parcă aș fi putut să mă duc

---

[1] Serial de televiziune de desene animate, care a rulat între 1973 și 1986, în programul de sâmbătă dimineața al canalului CBS (n.red.)

[2] Serial american difuzat pe canalul ABC timp de patruzeci și trei de ani (1968–2012), iar din 2013 reluat pe Oprah Winfrey Network, care povestește viața membrilor familiei Lord și relațiile dintre ei (n.tr.)

acasă convinsă că era în regulă să fac schimb cu fratele meu geamăn ca să-mi înscenez propria moarte sau să fur bebelușul unei alte femei dacă al meu murise.

Dar în cea mai mare parte a timpului nu aveam nimic de făcut. Fiecare zi era exact la fel, și în fiecare noapte aveam coșmaruri cu degete care mă ciupeau și măști de arlechin. O mulțime de mese de dimineață cu ouă jumări, cu bucățele albe scârboase prin ele, pe care nu le mâncam niciodată, dar continuam oricum să le primesc.

„N-o să crești niciodată", spunea bunica Fredericka, golindu-mi farfuria în lada de gunoi. Și: „Poți să taci măcar un minut ca să-mi aud gândurile?" Asta e ceva ce oamenii mi-au tot cerut de când mă știu. Dar pe atunci răspunsul era „nu".

Apoi a cunoscut o femeie la salonul de coafură, care a zis că pot să vin să mă joc cu copiii ei. A trebuit să mergem cu mașina până acolo. Copiii ei s-au dovedit a fi doi băieți solizi – unul dintre ei avea doar șase ani, dar era deja enorm. Aveau o trambulină, iar eu purtam o fustă care se ridica atunci când săream, și toată lumea putea să-mi vadă chiloții. Nu-mi aduc aminte dacă au fost răutăcioși sau dacă m-am simțit umilită din principiu. Dar ăsta a fost momentul în care am cedat. Într-un moment când ceilalți nu erau atenți la mine, am ieșit pe ușă și am pornit la drum, cu gândul să mă duc până acasă. La casa mea adevărată. Din Bloomington.

Știam că am mult de mers. Nu cred că mi-a trecut o clipă prin cap că aș putea să o iau într-o direcție greșită. Am ales străzi cu peluze umbroase și aspersoare. O femeie care stătea pe o verandă m-a întrebat unde sunt părinții mei și eu i-am spus că am venit în vizită la bunici. N-a mai întrebat nimic. Trebuie să fi fost destul de târziu când am pornit la drum, pentru că aveam doar cinci ani; n-aveam cum să fi mers prea mult, indiferent de ce credeam eu atunci, și curând s-a întunecat.

Am ales o casă pentru că îmi plăcea culoarea ei. Era vopsită în albastru strălucitor și avea o ușă roșie. Și era micuță, ca o căsuță din povești. Am bătut și mi-a deschis un bărbat în halat de baie și maiou. M-a invitat înăuntru și mi-a dat un pahar de suc, și ne-am așezat la masa din bucătărie. A fost foarte drăguț. I-am spus despre Larry și Karen, despre măștile de arlechin și băieții solizi, și cum am pornit-o către Bloomington. M-a ascultat cu un aer grav și apoi a subliniat câteva puncte slabe în planul meu pe care eu nu le remarcasem. A zis că, dacă băteam la diferite uși și ceream să mănânc, era posibil să primesc mâncăruri care nu-mi plăceau. S-ar fi putut să mi se ceară să mănânc tot din farfurie, pentru că asta era regula în unele case, și era posibil să mi se dea varză de Bruxelles sau ficat, sau orice altceva mă scârbea. Oricum, eram deja pregătită să mă las convinsă să renunț la Bloomington.

Așa că i-am spus că bunicii mei se numeau Cooke și el a sunat câțiva Cooke din cartea de telefon până i-a găsit. Au venit să mă ia, și a doua zi am fost trimisă acasă, pentru că, au zis ei, devenisem o pacoste și, în plus, eram prea zgomotoasă.

– Mama ta nu avea un bebeluș? a întrebat Harlow.

– Nu, am răspuns.

– Credeam... adică, nu e ăsta motivul obișnuit pentru care un copil e trimis să stea cu bunicii? Vorbim aici de chestiile clasice.

Mama nu avea un bebeluș; avea o cădere nervoasă, dar nici nu mă gândeam să-i spun asta lui Harlow. Frumusețea, utilitatea acestei povești stă în puterea ei de distragere. Așa că am zis în schimb: „Încă nu ți-am spus partea ciudată", iar Harlow a bătut din palme cu putere. Băutura, la fel ca arestul, o făcea descurajant de agreabilă.

Un bărbat într-un tricou cu Celtics[1] s-a apropiat de masa noastră, dar Harlow i-a făcut semn să plece. A făcut-o cu o expresie gen „pe mine mă doare mai mult decât pe tine" pe față.

– Tocmai am ajuns la partea ciudată, a explicat ea.

El s-a mai învârtit pe acolo vreo câteva minute, sperând să audă partea ciudată, dar asta nu era pentru orișicine, așa că am așteptat să plece.

– Când am fost în căsuța albastră, am cerut să mă duc la baie, am spus, coborându-mi vocea și apropiindu-mă atât de tare de Harlow, încât i-am mirosit hameiul din răsuflare. Tipul în halat de baie mi-a zis că era a doua ușă pe dreapta, dar eu aveam cinci ani. Așa că am deschis o altă ușă, de la un dormitor. Iar acolo, pe pat, era o femeie, întinsă pe burtă, cu mâinile și picioarele prinse la spate cu un dres. Legată strâns. Avea ceva băgat în gură. Poate niște șosete bărbătești. Când am deschis ușa, a întors capul și s-a uitat la mine. Nu știam ce să fac. Nu știam ce să cred. Am avut sentimentul acut și limpede că ceva e foarte, foarte aiurea. Pe urmă...

S-a simțit o pală de vânt când cineva a deschis ușa barului, a intrat și apoi a închis-o la loc.

– ... tipa mi-a făcut cu ochiul, am zis.

Un bărbat s-a apropiat de Harlow din spate și i-a pus o mână pe ceafă. Purta un fes negru tricotat, cu frunza de arțar canadiană pe ea, și avea un nas ascuțit, ușor deviat către stânga. Genul relaxat, dar în cheie minoră. Era un tip arătos, iar ultima oară îl văzusem în cantina universității, evitând cuburile de zahăr lansate de Harlow.

– Rose, el e Reg, a spus Harlow. De care m-ai auzit vorbind atât de drăgăstos.

Reg nu m-a salutat.

---

[1] Club profesionist de baschet din Boston (n.red.)

– Parcă ziceai că ai de lucru.

– Parcă te duceai la bibliotecă.

– Parcă aveaţi o criză. Toată lumea la datorie.

– Parcă aveai testul ăla sperietoare pentru care trebuia să înveţi. De care depindea tot viitorul tău.

Reg a tras un scaun de la o masă alăturată şi s-a servit din berea lui Harlow.

– O să-mi mulţumeşti mai târziu, a zis.

– Aşteaptă tu mult şi bine, a spus ea dulce, şi apoi: Supereroul preferat al lui Rosemary e Tarzan.

– Nu, nu e, a răspuns Reg fără să clipească. Pentru că Tarzan nu are superputeri. Nu e un supererou.

– I-am spus!

Era adevărat. Până nu mă întrebase Harlow, n-avusesem un supererou. Şi atunci, primul impuls a fost să-l aleg pe Tarzan, la fel cum făcusem cu celelalte întrebări ale ei, un exerciţiu fără reguli, cu asociaţii spontane. Dar, cu cât îmi punea ea mai mult alegerile sub semnul întrebării, cu atât mă simţeam mai ataşată de ele. Aşa tind să fac atunci când mă confrunt cu o împotrivire. Întrebaţi-l pe tata.

Iar acum, că ea redeschisese discuţia, m-am gândit că era o laşitate din partea ei, se prefăcuse convinsă, când de fapt făcea doar pe mortu-n păpuşoi, aşteptând să-i sosească întăririle.

Dar să fii în minoritate numerică nu este echivalent cu a fi convins, cel puţin nu în familia mea.

– E o problemă de context, am spus. Puterile obişnuite într-o lume sunt superputeri într-alta. Uitaţi-vă la Superman!

Dar Reg a refuzat să se uite la Superman.

– Batman e maximul pentru mine, a spus. Nu pot să merg mai departe de el.

Sub fesul ăla sexy, avea creierul unei moluşte, şi m-am bucurat că nu eu mă culcam cu el.

ŞASE

De fapt, nu-l citisem niciodată pe Burroughs; nu era o carte pe care părinţii mei să o vrea în casă. Prin urmare, nu ştiam nimic despre Tarzan. Când Reg a început să-mi ţină o prelegere despre rasismul cărţilor lui, nu ştiam dacă erau rasiste cărţile, ceea ce n-ar fi fost vina lui Tarzan, sau dacă Tarzan însuşi era rasist, ceea ce ar fi pus unele probleme. Dar nu credeam că pot câştiga controversa recunoscându-mi ignoranţa. Singura mea opţiune rămasă era o retragere rapidă, gen „Doamne, ia uită-te cât e ceasul!".

M-am dus acasă singură, străbătând reţeaua de străzi întunecate din centru. Un tren a trecut tunător prin dreapta mea, activând luminile şi avertizările sonore ale barierei. Un vânt rece răsucea frunzele din copaci, iar în faţă la Woodstock's Pizza un grup de bărbaţi făceau tărăboi, şi am traversat strada ca să-i evit. Unul dintre ei mi-a aruncat o invitaţie, dar nu era deloc atrăgătoare.

Todd nu se culcase încă şi nici el nu-l citise pe Burroughs[1], dar exista o versiune manga – *Noul rege al junglei Tar-chan* – care lui îi plăcea grozav. Tar-chan avea superputeri. Categoric. Todd a încercat să-mi descrie seria (care părea să fie un amestec sprinţar de gastronomie

[1] Edgar Rice Burroughs (1875–1950) este autorul cărţilor cu Tarzan. (n.red.)

şi pornografie) şi s-a oferit să-mi aducă nişte numere data viitoare când mergea acasă, dar nu era prea clar dacă nu cumva trebuia să fiu în stare să citesc în japoneză.

N-am putut să-l conving să se concentreze asupra ideii principale – că Reg era un dobitoc – pentru că se ambalase să-şi demonstreze propria idee: că Masaya Tokuhiro[1] e un geniu. Oricum, îmi era din ce în ce mai puţin limpede că Reg ar fi chiar atât de ieşit din comun. Şi, în primul rând, de ce trăncănisem despre Tarzan? Asta fusese o nesăbuinţă, probabil că eram foarte beată.

În seara următoare sau poate două seri mai târziu, am dat în sfârşit de Ezra. Avea valiza mea, dar încă mai eram pedepsită; nu era momentul potrivit să mi-o dea atunci.

–Eşti prea ocupat? am întrebat, fără să-mi vină să cred.

Câte etaje credea el că are blocul ăsta?

–Corect, mi-a răspuns. Faptul că nu eşti convinsă de asta arată doar cât de puţine ştii.

Au mai trecut două zile până ce a descuiat debaraua de mături (acolo înăuntru sunt nişte nenorociri care ar putea face praf toate fântânile. Ai putea otrăvi tot oraşul dacă vrei, îmi spusese Ezra. Era treaba lui să ţină porcăriile alea departe de genul de terorişti care locuiau la etajul al treilea) şi a scos valiza. Era cu carcasă tare şi bleu pal.

–Ah, da! a zis Ezra. Am uitat. A venit un tip ieri pe aici, a zis că e fratele tău Travis. A vrut să te aştepte, dar i-am zis că nici nu-şi poate închipui ce istericale ai face dacă aş lăsa pe vreun prieten sau vreun membru al familiei să intre când nu eşti acasă.

Eram împărţită între neîncrederea că vizitatorul chiar fusese fratele meu, o uluire plină de încântare că în cele

[1] Artist japonez (n. 1959), creator de manga, care lucrează pentru diferite reviste. Seria *The Jungle King Tar-chan*, publicată în 1983–1985, este cea mai cunoscută lucrare a sa. (n.tr.)

din urmă venise după mine, şi o dezamăgire furioasă că Ezra îl făcuse să plece şi probabil nu avea să se mai întoarcă niciodată. Erau nişte chestii complicat de simţit simultan. Inima mi se zbătea în piept ca un peşte în cârlig.

Deşi părinţii mei continuau să primească ocazional câte o carte poştală, ultimele cuvinte trimise mie, personal, de fratele meu datau de pe vremea când absolvisem liceul. *Lumea e mare*, scrisese el pe spatele unei imagini cu Angkor Wat[1]. *Fă-te mare!* Ştampila poştei era din Londra, ceea ce însemna că el putea să fie oriunde în afară de oraşul acela. Faptul că nu-l chema Travis era cel mai convingător detaliu din relatarea lui Ezra. Fratele meu nu şi-ar fi folosit niciodată numele real.

– A zis că se întoarce? am întrebat.

– Poate. Poate a zis că în câteva zile.

– Câteva adică două-trei, sau câteva adică mai multe? A zis două-trei sau a zis mai multe?

Dar Ezra se săturase. Credea în furnizarea informaţiilor doar către cei care aveau nevoie să ştie. Şi-a supt dinţii şi a zis că nu-şi aduce aminte precis. Fusese ocupat. Avea o clădire plină cu apartamente de care trebuia să aibă grijă.

În copilărie, fratele meu fusese preferatul meu. Putea să fie – şi adeseori era – îngrozitor, dar erau şi alte dăţi când petrecea ore întregi învăţându-mă să prind mingea şi să joc cărţi. Macao, şeptic, război, trombon şi rummy. Era un jucător de poker bun, dar, sub tutela lui, eu mă descurcam mai bine decât el, chiar dacă numai pentru că eram atât de mică încât nimeni nu se aştepta la asta. Am făcut nişte pariuri serioase cu prietenii lui. Pe el îl plăteau în numerar, dar eu îmi luam câştigurile în valuta mai

[1] Templu hindus din regiunea Angkor din Cambodgia, construit la începutul secolului al XII-lea, cel mai mare complex religios din lume (n.tr.)

universală a cartonaşelor Garbage Pail Kids[1]. Aveam sute. Buggy Betty, fetiţa-muscă verde, era preferata mea. Avea un zâmbet foarte simpatic.

Într-o zi, Steven Claymore a aruncat în mine cu un bulgăre de zăpadă care avea o piatră înăuntru, pentru că-i spusesem că era ineluctabil, ceva ce nu-i sunase prea bine, dar care s-a dovedit adevărat. Am venit acasă cu un cucui moale în frunte şi ceva pietriş înfipt în pielea genunchiului. A doua zi, fratele meu a apărut la şcoală şi i-a sucit braţul lui Steven la spate până când Steven şi-a cerut iertare, apoi fratele meu m-a dus la Dairy Queen şi mi-a cumpărat din banii lui un cornet de îngheţată învelit în ciocolată. Au urmat ceva necazuri şi pentru braţul răsucit, şi pentru că amândoi plecaserăm de la şcoală fără să spunem nimănui, dar regulile de comportament ale familiei deveniseră vagi şi complicate atunci când era vorba de fratele meu şi nu au existat cu adevărat consecinţe pentru nici unul din noi.

Aşadar, avusesem mai multe motive pentru care alesesem să vin la UC Davis[2].

În primul rând, era suficient de departe de casă pentru ca nimeni să nu ştie nimic despre mine.

În al doilea rând, mama şi tata spuseseră OK. Vizitaserăm împreună campusul, şi ei descoperiseră că Davis era practic ca un oraş din Vestul Mijlociu. Fuseseră fermecaţi în mod deosebit de pistele largi pentru biciclete.

Dar în al treilea rând, şi ăsta era principalul motiv, venisem pentru fratele meu, iar părinţii mei trebuie să fi ştiut şi să fi avut propriile lor speranţe. De regulă, tata îşi

---

[1] Seturi de cartonaşe, cu imagini amuzante care parodiau personajele unei serii de păpuşi (Cabbage Patch Kids) foarte populare în anii '80 (n.red.)

[2] University of California, Davis (n.tr.)

ținea portofelul bine închis și toate pistele de biciclete din toate orașele asemănătoare cu Vestul Mijlociu din lume nu l-ar fi convins să scoată din buzunar taxa pe un an pentru o universitate din alt stat când existau universități foarte bune în Indiana, una chiar la câteva străzi de casa mea.

Dar tipii de la FBI ne spuseseră că fratele meu fusese la Davis în primăvara lui '87, cam la un an după ce plecase de acasă, iar guvernul nu se poate înșela chiar în toate privințele; până și un ceas oprit etc.[1] Nu mai menționaseră nici un alt loc unde credeau că fusese, doar Davis.

Iar eu pur și simplu nu mă mai simțeam în stare să fiu singurul copil al părinților mei. În fanteziile mele, fratele meu îmi bătea la ușă și eu îi deschideam, fără să știu cine e, crezând poate că era Ezra care venea să împrumute Game Boy[2] de la Todd sau să inițieze un nou regulament pentru clădire în privința gunoaielor toxice. L-aș fi recunoscut imediat. Doamne, mi-a fost dor de tine, ar fi spus fratele meu, cuprinzându-mă într-o îmbrățișare. Spune-mi tot ce s-a întâmplat de când am plecat.

Ultima dată când îl văzusem aveam unsprezece ani, și el mă ura din tot sufletul.

Valiza nu era a mea. Asta se înțelege de la sine.

---

[1] *Even a stopped clock gives the right time twice a day* – „Până și un ceas oprit arată ora corectă de două ori pe zi" (n.tr.)

[2] Joc video (n.red.)

ŞAPTE

Povestea pe care i-am spus-o lui Harlow – în care eu sunt trimisă la bunicii mei în Indianapolis – e clar că nu e, de fapt, din mijlocul acestei poveşti. Chiar i-am spus-o lui Harlow atunci, aşa că relatarea ei e de la mijloc, dar ceea ce s-a întâmplat şi ceea ce am povestit sunt două lucruri foarte diferite. Asta nu înseamnă că povestea nu e adevărată, doar că, sincer, nu mai ştiu dacă mi-o aduc aminte cu adevărat sau îmi aduc aminte doar cum s-o spun.

Asta face limbajul pentru memoria noastră – simplifică, solidifică, codifică, mumifică. O poveste spusă deseori este la fel ca o fotografie într-un album de familie; în cele din urmă, înlocuieşte momentul pe care trebuia să îl imortalizeze.

Iar eu am atins acum un punct, acum, că fratele meu a sosit, în care nu ştiu cum să merg mai departe fără să mă întorc – înapoi la sfârşitul acelei poveşti, la momentul când am revenit la familia mea din casa bunicilor.

Care se întâmplă să fie şi momentul exact când se termină partea pe care ştiu cum să o spun şi începe partea pe care n-am mai spus-o niciodată până acum.

PARTEA A DOUA

„... un timp foarte scurt dacă-l măsurăm
calendaristic, dar infinit de lung dacă trebuie
să-l parcurgi în galop, așa cum am făcut eu,
însoțit pe alocuri de oameni minunați,
de sfaturi, de aclamații și muzică
de orchestră, dar în fond singur..."

Franz Kafka, *O dare de seamă pentru o Academie*

UNU

Aşadar, e 1979. Anul Caprei. Capra de Pământ.

Iată câteva lucruri de care vă amintiţi poate. Margaret Thatcher tocmai fusese aleasă prim-ministru. Idi Amin fugise din Uganda[1]. Jimmy Carter urma în curând să se confrunte cu criza ostaticilor iranieni[2]. Între timp, a fost primul şi ultimul preşedinte atacat vreodată de un iepure de mlaştină[3]. Omului ăluia nimic nu-i mergea.

Iată câteva lucruri pe care poate nu le-aţi remarcat la vremea aceea. În acelaşi an în care Israelul şi Egiptul semnau un tratat de pace[4], a nins vreme de jumătate de oră în deşertul Sahara. A luat naştere Liga pentru Apărarea Animalelor. În insulele Magdalena, opt membri

---

[1] Idi Amin Dada (1925–2003), preşedinte al Ugandei între 1971 şi 1979. A condus ţara despotic şi ineficient. În 1979 a fost silit să fugă în Libia. (n.red.)

[2] Între noiembrie 1979 şi ianuarie 1981, 52 de diplomaţi şi alţi cetăţeni americani au fost ţinuţi ostatici după ce o organizaţie studenţească fidelă Revoluţiei din Iran (1979) a invadat Ambasada SUA de la Teheran. Americanii îl susţinuseră pe fostul monarh destituit de revoluţionari, şahul Mohammad Reza Pahlavi. (n.red.)

[3] Incident petrecut în aprilie 1979 pe un lac de la ferma de la ţară a preşedintelui Carter (n.red.)

[4] Tratatul semnat în martie 1979 este respectat până în ziua de azi. Egiptul a fost primul stat arab care a recunoscut Israelul (n.red.)

ai echipajului de pe *Sea Shepherd* au stropit mai bine de o mie de pui de focă cu o vopsea roşie inofensivă, dar permanentă. Vopseaua era menită să le strice blana şi să salveze puii de vânători. Activiştii au fost arestaţi şi, într-un dubluvorbit[1] perfect orwellian, au fost acuzaţi de încălcarea Legii pentru Protecţia Focilor.

La radio, Sister Sledge cânta *We Are Family*, la televizor era *The Dukes of Hazzard*[2]. În cinematografe rula *Breaking Away*[3], iar Bloomington, Indiana, se pregătea să fie examinat îndeaproape.

Singura din toate astea de care eram conştientă la momentul respectiv era partea cu *Breaking Away*. În 1979 aveam cinci ani şi propriile mele probleme. Dar aşa de entuziasmat era Bloomingtonul – chiar şi copiii care sufereau nu puteau rata căldura arzătoare a Hollywoodului.

Cu siguranţă, tatăl meu ar ţine să remarc acum că, la cinci ani, eram încă, potrivit lui Jean Piaget[4], în faza preoperaţională a dezvoltării cognitive şi emoţionale. Ar vrea să vă daţi seama că, fără îndoială, din perspectiva mea mai matură, eu impun asupra înţelegerii evenimentelor o structură logică care nu exista pe atunci. Emoţiile în stadiul preoperaţional sunt dihotomice şi extreme.

---

[1] Trimitere la dublugânditul din *O mie nouă sute optzeci şi patru*, capacitatea de a accepta simultan drept adevărate două afirmaţii contradictorii. Dubluvorbitul ar fi, în consecinţă, transpunerea dublugândituluí în vorbire. (n.red.)

[2] Serial TV difuzat pe CBS din ianuarie 1979 până în februarie 1985 (n.tr.)

[3] Apreciată comedie-dramă din 1979, în regia lui Peter Yates, despre un grup de patru adolescenţi din Bloomington, Indiana, care tocmai au absolvit liceul. Scenele au fost filmate în cea mai mare parte chiar în oraş.

[4] Jean Piaget (1896–1980), psiholog, biolog şi filosof elveţian, care a studiat dezvoltarea cognitivă la copii (n.tr.)

Consideraţi că aşa am şi spus.

Nu că n-ar exista momente când dihotomicul şi extremul sunt perfect justificate. Haideţi să simplificăm lucrurile şi să acceptăm pur şi simplu că, în acest punct al poveştii, întreaga mea familie, toţi membrii ei, tineri şi bătrâni, eram foarte, foarte, foarte supăraţi.

A doua zi după călătoria mea prin capitală de la trambulină la căsuţa albastră, a apărut tata. Bunicii îl chemaseră să mă ia, dar nimeni nu-mi spusese chestia asta. Continuam să cred că ai mei voiau să scape de mine, doar că nu la bunici, de vreme ce se dovedise că nu mă voiau. Unde urma să ajung? Cine avea să mă iubească acum? Plângeam într-un fel cât mai cuviincios posibil, pentru că tatei nu-i plăcea când plângeam, iar eu încă mai speram. Dar nimeni nu mi-a admirat autocontrolul eroic, iar tata nici măcar n-a părut să-mi observe lacrimile. Era limpede că se spălase pe mâini de mine.

Am fost trimisă afară din cameră, unde s-au desfăşurat o mulţime de discuţii şoptite şi ameninţătoare, şi, chiar şi atunci când bagajul îmi fusese strâns şi eu mă aflam pe bancheta din spate a maşinii, iar maşina pornise la drum, tot nu ştiam că eram dusă acasă. Ceea ce a fost foarte bine, pentru că nu eram.

Când eram copil, alegeam să dorm ca să scap de situaţiile nefericite. Aşa am făcut şi acum, şi, când m-am trezit, eram într-o cameră necunoscută. Din multe puncte de vedere, cele mai ciudate lucruri din camera asta erau cele care nu-mi erau necunoscute. Comoda mea se afla lângă fereastră. Patul în care stăteam întinsă era patul meu, plapuma de pe mine era plapuma mea – cusută de mână de bunica Fredericka pe vremea când mă iubea, cu aplicaţii de floarea-soarelui care se întindeau de la picioare până pe pernă. Dar sertarele erau toate goale şi, sub plapuma aia, salteaua era fără cearşaf.

Lângă fereastră am văzut o cetate construită din cutii, una dintre ele pentru doze de bere, şi, prin deschizăturile-mânere, vedeam coperta propriei mele cărţi *Regele tuturor sălbăticiunilor*[1], cu pata ei în formă de ou de la ciocolată. M-am cocoţat pe o cutie ca să mă uit afară şi n-am văzut nici măr, nici hambar, nici câmpuri prăfoase. În schimb, o curte din spate străină, cu un grătar, un leagăn cu două locuri, ruginit, şi o grădină de zarzavaturi îngrijită – roşii care dădeau în pârg, păstăi de mazăre gata să pocnească – pluteau învăluite în ceaţă în spatele ferestrei cu geam dublu. În ferma în care locuiam eu, astfel de legume ar fi fost culese, mâncate sau aruncate cu mult înainte să se coacă pe araci.

Ferma în care locuiam eu mormăia, fluiera şi ţipa; întotdeauna exista cineva care cânta la pian sau dădea drumul la maşina de spălat, sau sărea pe paturi, sau trântea cratiţele în lighean, sau ţipa la toată lumea să tacă din gură pentru că încerca să vorbească la telefon. Casa asta zăcea într-o tăcere onirică.

Nu ştiu prea bine ce am gândit atunci, poate că acum trebuia să locuiesc aici singură. Orice o fi fost, gândul m-a trimis plângând înapoi în pat şi din nou la somn. În ciuda celor mai mari speranţe ale mele, m-am trezit în acelaşi loc şi în aceleaşi lacrimi, strigând-o disperată pe mama.

A venit în schimb tata, care m-a luat şi m-a ţinut în braţe.

– Şşş, mi-a spus, mama ta doarme în camera alăturată. Te-ai speriat? Îmi pare rău. Asta e noua noastră casă. Asta e noua ta cameră.

– Toată lumea locuieşte aici cu mine? am întrebat, încă prea prudentă pentru a-mi face speranţe, şi l-am simţit pe tata tresărind, ca şi cum l-aş fi ciupit.

---

[1] *Where the Wild Things Are*, carte ilustrată pentru copii de scriitorul şi ilustratorul american Maurice Sendak, apărută în 1963 (n.tr.)

M-a lăsat jos.

– Vezi cât de mare e acum noua ta cameră? Cred că o să fim foarte fericiţi aici. Ar trebui să te plimbi puţin pe aici, puştoaico. Să explorezi. Doar să nu intri în camera mamei tale! şi a arătat către uşa dormitorului lor, care era chiar alături.

Podelele vechii noastre case erau de lemn, zgâriate, sau de linoleum, orice putea fi curăţat repede cu un mop şi o găleată de apă. Casa asta avea un covor argintiu zgrunţuros care trecea din noua mea cameră în hol fără nici o întrerupere. N-aveam cum să patinez în ciorapi pe aici. N-aveam cum să merg cu tricicleta pe covorul ăsta.

Etajul cel nou consta din camera mea, dormitorul părinţilor, biroul tatei, cu tabla de scris deja proptită de perete, şi o baie cu o cadă albastră şi fără perdea de duş. Poate că noua mea cameră era mai mare decât colţişorul luminos pe care îl avusesem la fermă, dar casa însăşi era mai mică, după cum îmi dădeam seama. Sau poate că nu-mi puteam da seama la cinci ani. Întrebaţi-l pe Piaget.

Jos erau un living cu un şemineu placat cu dale, bucătăria cu masa noastră pentru micul dejun în ea, o altă baie, mai mică, doar cu un duş şi fără cadă, iar alături era camera fratelui meu, numai că patul lui nu avea aşternuturi, pentru că, aşa cum am aflat mai târziu în seara aceea, el refuzase să pună piciorul în noua casă şi se dusese în schimb să stea la cel mai bun prieten al său, Marco, atâta vreme cât familia acestuia era dispusă să-l primească.

Şi exact asta este diferenţa dintre mine şi fratele meu – mie mi-era tot timpul frică să nu fiu obligată să plec, iar el pleca întotdeauna.

Toate camerele erau pline de cutii şi aproape nici una dintre cutii nu fusese deschisă. Nu era nimic pe pereţi, nimic pe rafturi. Câteva vase în bucătărie, dar nici urmă de blender, de prăjitor, de maşina de făcut pâine.

Pe când străbăteam pentru prima oară casa în care aveam să locuiesc până la optsprezece ani, am început

să bănuiesc ce se întâmplase. Nu găseam nici un loc unde ar fi putut să lucreze masteranzii. M-am uitat peste tot, înapoi sus și apoi din nou jos, dar nu am găsit decât trei dormitoare. Unul dintre ele era al fratelui meu. Unul dintre ele era al mamei și al tatei. Unul dintre ele era al meu. Nu de mine se descotorosiseră.

De altcineva.

Odată cu plecarea din Bloomington la universitate și cu începutul meu nou-nouț, luasem hotărârea îndelung chibzuită de a nu vorbi *niciodată* nimănui despre sora mea Fern. Atunci, în zilele mele de studentă, nu vorbeam niciodată de ea și foarte rar mă gândeam la ea. Dacă cineva mă întreba de familia mea, recunoșteam că am doi părinți, încă împreună, și un frate mai mare, care călătorea mult. A n-o pomeni pe Fern a fost mai întâi o decizie, iar apoi o obișnuință, de care chiar și acum îmi este greu și dureros să mă dezvăț. Chiar și acum, după mult timp, în 2012, nu suport ca altcineva să pomenească de ea. Trebuie să mă deprind încet-încet cu subiectul. Trebuie să-mi aleg momentul.

Deși aveam doar cinci ani când a dispărut din viața mea, mi-o amintesc. Mi-o amintesc foarte limpede – mirosul și atingerea ei, imagini disparate ale feței, urechilor, bărbiei, ochilor ei. Brațele, picioarele, degetele. Dar nu mi-o amintesc în întregime, așa ca Lowell.

Lowell este numele adevărat al fratelui meu. Părinții noștri s-au cunoscut la Observatorul Lowell din Arizona, într-o tabără de vară pentru științe din timpul liceului. „Venisem să văd cerurile", obișnuia să spună tata, „dar stelele erau în ochii ei", o frază care îmi plăcea și în aceeași măsură mă făcea să mă simt stânjenită. Tocilari adolescenți îndrăgostiți.

Aș avea o părere mai bună despre mine acum dacă, la fel ca Lowell, aș fi fost furioasă din cauza dispariției lui

Fern, dar în acel moment părea prea periculos să fiu supărată pe părinţii noştri, aşa că eram speriată. Şi o altă parte din mine era uşurată, şi încă foarte tare, spre ruşinea mea, că eu fusesem păstrată, şi nu dată. Ori de câte ori îmi aduc aminte de chestia asta, încerc să-mi amintesc şi că aveam doar cinci ani. Aş vrea să fiu corectă aici, chiar şi faţă de mine. Ar fi plăcut să ajung pe deplin la iertare, deşi încă n-am reuşit şi nu ştiu dacă o să reuşesc vreodată. Sau dacă ar trebui să reușesc.

Săptămânile acelea pe care le-am petrecut cu bunicii în Indianapolis încă reprezintă diviziunea din viaţa mea, Rubiconul meu personal. Înainte de ele aveam o soră. După, n-am mai avut.

Înainte, cu cât vorbeam mai mult, cu atât părinţii mei păreau mai fericiţi. După, au procedat la fel ca toţi ceilalţi şi mi-au cerut să tac. În final, asta am făcut. (Dar a mai durat ceva timp şi n-am făcut-o pentru că mi s-a cerut.)

Înainte, fratele meu făcea parte din familie. După, el n-a mai făcut decât să piardă timpul până când a putut să scape de noi.

Înainte, s-au întâmplat multe lucruri care îmi lipsesc din memorie sau sunt sintetizate, condensate la elementele lor esenţiale, ca nişte basme. A fost odată ca niciodată o casă cu un măr în curte, un pârâiaş şi o pisică cu ochi de culoarea lunii. După, pe o perioadă de câteva luni, se pare că-mi aduc aminte de o mulţime de lucruri şi de cea mai mare parte din ele cu o limpezime suspectă. Luaţi orice amintire din frageda mea copilărie şi pot să vă spun imediat dacă s-a petrecut când încă o mai aveam pe Fern sau după ce a dispărut. Pot să fac asta pentru că îmi aduc aminte care eu era acolo. Eu cea cu Fern sau eu cea fără Fern. Două persoane cu totul diferite.

Şi totuşi, există motive de suspiciune. Aveam numai cinci ani. Cum e posibil să îmi aduc aminte, aşa cum pare să se întâmple, mai multe discuţii cuvânt cu cuvânt,

cântecul exact de la radio, hainele anume pe care le purtam? De ce există atâtea scene pe care mi le amintesc din niște unghiuri imposibile, atâtea lucruri pe care le văd de deasupra, ca și cum m-aș fi cățărat pe draperii și m-aș fi uitat în jos la familia mea? Și de ce există un singur lucru pe care mi-l amintesc în mod distinct, în culori vii și în sunet surround, dar despre care cred cu toată convingerea că nu s-a întâmplat niciodată? Rețineți acest gând. O să revenim la el mai târziu.

Îmi aduc aminte că mi se cerea adeseori să tac, dar rareori îmi pot aminti ce anume spuneam atunci. Pe măsură ce vă relatez unele lucruri, această lacună vă poate da impresia greșită că deja nu vorbeam prea mult. Vă rog să presupuneți că vorbesc încontinuu în toate scenele care urmează, până când o să vă spun eu că nu vorbesc.

Părinții noștri, pe de altă parte, își închiseseră gura, și restul copilăriei mele s-a desfășurat în această tăcere ciudată. Nu aminteau niciodată de ziua în care a trebuit să se întoarcă la Indianapolis de la jumătatea drumului pentru că eu îl lăsasem pe Dexter Poindexter, pinguinul meu de cârpă (zdrențuit, distrus de iubire – cine dintre noi nu e?), în toaleta unei stații de benzină, deși de multe ori vorbesc despre ziua în care prietena noastră Marjorie Weaver și-a lăsat soacra în exact același loc. E-adevărat, e o poveste mai bună.

Știu de la bunica Fredericka, și nu de la părinții noștri, că odată am dispărut suficientă vreme ca să se cheme poliția, și s-a aflat că îl urmărisem pe Moș Crăciun afară din magazinul universal până la o tutungerie, unde își cumpăra trabucuri, și mi-a dat eticheta în formă de inel de pe unul dintre ele, așa că faptul că a apărut și poliția a fost doar un bonus la ceea ce deja fusese o zi excelentă.

Știu de la bunica Donna, și nu de la părinții noștri, că odată am băgat un bănuț în aluatul de prăjitură, ca surpriză, și o masterandă și-a rupt un dinte în el, și toată

lumea a crezut că Fern făcuse asta, până când eu am mărturisit, curajoasă şi cinstită. Plus generoasă, pentru că bănuţul fusese al meu.

Aşa că cine ştie la ce chefuri, la ce zbenguieli s-au dedat amintirile mele când primeam atât de puţin ajutor pentru a le ţine în frâu? Dacă nu puneţi la socoteală tachinările de la şcoală, atunci singurele persoane care vorbeau mult despre Fern erau bunica Donna, până când mama i-a spus să înceteze, şi fratele meu Lowell, până când ne-a părăsit. Fiecare avea un scop mult prea evident pentru a fi de încredere: bunica Donna voia să o apere pe mama de orice învinuire, Lowell, să-şi folosească poveştile drept cuţite.

A fost odată ca niciodată o familie cu două fete şi o mamă şi un tată care promiseseră să le iubească pe amândouă exact la fel de mult.

DOI

În majoritatea familiilor, există un copil preferat. Părinţii neagă lucrul ăsta şi poate chiar nu sunt conştienţi de el, dar pentru copii e limpede. Nedreptatea îi supără foarte tare pe copii. E greu să fii întotdeauna pe locul doi.

E greu şi să fii preferatul. Fie că meriţi sau nu, a fi favorit e o situaţie împovărătoare.

Eu am fost copilul preferat al mamei. Lowell era al tatei. Eu îl iubeam pe tata la fel de mult ca pe mama, dar cel mai mult îl iubeam pe Lowell. Fern o iubea pe mama cel mai mult. Lowell o iubea pe Fern mai mult decât pe mine.

Când afirm toate aceste lucruri, ele par în esenţă benigne. Fiecare primeşte câte ceva. E mai mult decât suficient pentru toată lumea.

TREI

Lunile de după întoarcerea de la Indianapolis au reprezentat cea mai chinuitoare perioadă din viaţa mea. Mama era învăluită în ceaţă. Ieşea din dormitorul ei numai noaptea şi întotdeauna în cămaşă de noapte, un înveliş de flanelă înflorată, cu o fundă îngrijorător de copilăroasă la gât. Nu se mai pieptăna, astfel că părul i se răsucea peste faţă, haotic precum fumul, iar ochii îi erau atât de înfundaţi în cap, încât păreau vineţii. Dădea să vorbească, ridicându-şi mâinile, apoi tăcea brusc la vederea acelei mişcări, a propriilor mâini în aer.

Nu mânca mai nimic şi nu gătea. Tata făcea el treburile ei, dar în silă. Venea acasă din campus şi se uita prin dulapuri. Îmi aduc aminte de mese de seară cu unt de arahide pe biscuiţi săraţi, cutii cu supă de roşii drept aperitiv şi cutii cu supă de scoici drept fel principal. Fiecare masă era un strigăt de revoltă, pasiv-agresiv.

Bunica Donna a început să vină în fiecare zi ca să stea cu ochii pe mine, dar în Bloomington, în 1979, a sta cu ochii pe mine nu însemna că nu puteam să mai şi dispar. Aveam voie să mă duc prin vecini, la fel cum avusesem voie să umblu prin fermă, doar că acum strada era cea la care trebuia să am grijă, în loc de pârâiaş. Să traversez strada fără un adult era interzis, dar de obicei puteam să găsesc unul dacă aveam nevoie. Mi-am cunoscut

majoritatea vecinilor ţinându-i de mână şi uitându-mă în ambele părţi ale drumului. Mi-aduc aminte că domnul Bechler m-a întrebat dacă mă pregăteam pentru Olimpiada de vorbit. Aveam stofă de medalie de aur, zicea.

Nu erau mulţi copii pe stradă şi nici unul apropiat de vârsta mea. Familia Andersen avea o fetiţă micuţă numită Eloise. Două case mai departe de noi locuia un băiat de zece ani pe nume Wayne; la celălalt colţ al străzii locuia un băiat care mergea la liceu. Nu era nimeni cu care m-aş fi putut juca.

În schimb, m-am împrietenit cu animalele din vecini. Preferatul meu era Snippet, câinele familiei Bechler, o cockeriţă spaniel maron cu alb şi cu nasul roz. Bechlerii o ţineau legată în curtea lor pentru că, dacă prindea chiar şi cea mai mică ocazie, fugea – şi deja fusese lovită de o maşină cel puţin o dată, din câte ştiau ei. Petreceam multe ore cu Snippet, care îşi aşeza capul pe piciorul meu, cu urechile ciulite, şi asculta fiecare cuvinţel pe care îl rosteam. Când Bechlerii au văzut asta, au lăsat afară un scaun pentru mine, un scăunel pe care îl aveau de când nepoţii lor erau mici. Avea o pernuţă în formă de inimă.

Petreceam de asemenea mult timp singură sau singură cu Mary (vă mai aduceţi aminte de Mary, prietena imaginară pe care nimeni nu o iubea?), ceea ce nu făcusem prea mult înainte. Nu-mi plăcea.

Bunica Donna schimba paturile şi spăla lenjeria, dar numai dacă tata nu era acolo; nu suporta să stea în aceeaşi cameră cu el. Dacă Lowell era furios că Fern fusese alungată din vieţile noastre, bunica Donna era furioasă că fusese primită. Sunt sigură că ar nega asta, ar spune că ea a iubit-o dintotdeauna pe Fern, dar chiar şi la cinci ani ştiam adevărul. Auzisem de prea multe ori despre prima mea aniversare, despre cum Fern răsturnase poşeta bunicii Donna şi mâncase ultima fotografie în care apărea

bunicul Dan, un Polaroid pe care bunica îl ţinea în poşetă ca să se uite la el ori de câte ori se simţea deprimată.

Dacă ar fi existat o a doua fotografie, probabil că şi eu aş fi mâncat una, spunea Lowell, căci o imitam pe Fern în cele mai multe lucruri. Lowell mai spunea că tata socotise foarte grăitor faptul că bunica îşi lăsase geanta, plină cu ceea ce păreau a fi obiecte otrăvitoare, acolo unde Fern putea ajunge la ea, dar eu n-aveam cum să ajung.

Tata avusese de gând să ne dea lui Fern şi mie numele bunicilor noastre, una dintre noi să fie Donna şi una, Fredericka, dând cu banul ca să vadă cine e cine, dar amândouă bunicile au insistat ca eu să fiu cea care le poartă numele. Tata, care voise să facă un gest drăguţ, poate compensatoriu, se enervase când se ajunsese la ceartă. Probabil că se aşteptase la asta din partea bunicii Donna, dar nu şi de la propria lui mamă. Era cât pe ce să se caşte o gaură, o ruptură în continuumul spaţiu-timp al familiei Cooke, până când mama intervenise pentru a o astupa, spunând că eu o să fiu Rosemary, iar Fern o să fie Fern, pentru că ea era mama şi aşa voia ea. Am aflat de planul iniţial doar pentru că bunica Donna a pomenit o dată de el într-o dispută, ca un argument în plus pentru firea ciudată a tatei.

În ceea ce mă priveşte, mă bucur că n-a ieşit nimic din asta. Bănuiesc că Donna pare un nume de bunică doar pentru că e bunica mea. Şi Fredericka? Un nume la fel ca şi Rose, dacă ziceţi voi. Dar eu nu pot să cred că, dacă m-aş fi numit Fredericka, viaţa mea n-ar fi avut de suferit. Nu pot să cred că nu mi-ar fi afectat mintea, deformând-o ca pe o lingură. (Nu că mintea mea n-a fost deformată.)

Aşadar, bunica Donna făcea curat în bucătărie, poate despacheta câteva vase sau o parte din hainele mele, dacă se simţea plină de elan, căci devenise deja clar că nimeni altcineva nu avea de gând să deschidă cutiile alea. Îmi pregătea prânzul şi gătea ceva fără gust, de pildă un ou

fiert moale, îl ducea în dormitor, o aşeza pe mama noastră pe un scaun pentru ca ea să poată schimba aşternuturile, îi cerea cămaşa de noapte ca s-o spele, se ruga de mama să mănânce. Uneori, bunica Donna era plină de înţelegere, oferind în doze salubre conversaţia ei preferată – detalii despre problemele de sănătate şi conjugale ale unor oameni pe care nu i-a cunoscut niciodată. Îi plăceau îndeosebi oamenii morţi; bunica Donna era o cititoare avidă de biografii istorice şi avea o slăbiciune deosebită pentru Tudori, la care conflictele conjugale erau un sport extrem.

Când asta nu funcţiona, devenea plină de energie. Era păcat să iroseşti o zi aşa de frumoasă, spunea ea chiar şi când ziua nu era aşa de frumoasă, sau: copiii tăi au nevoie de tine. Sau că eu ar fi trebuit să încep grădiniţa cu un an în urmă şi să fiu deja în grupa mijlocie. (N-am început-o pentru că Fern nu putea să meargă. Şi nici Mary.) Şi că cineva trebuia să-i pună frâu lui Lowell, nu avea decât unsprezece ani, pentru numele lui Dumnezeu, şi n-ar trebui să fie lăsat să fie el şeful casei. Ar fi vrut ea să-l vadă pe unul dintre copiii ei încercând şantajul emoţional cu care îi mergea lui Lowell; ar fi avut o întâlnire apropiată cu cureaua tatălui său.

S-a dus o dată la Marco, cu gândul de a-l obliga pe Lowell să vină acasă, dar s-a întors înfrântă, cu o expresie acră pe faţă. Băieţii ieşiseră cu bicicletele, nimeni nu ştia unde, şi mama lui Marco zisese că tata îi mulţumise că-l ţinea pe Lowell la ei şi că avea să-l trimită acasă când o să-i ceară tata asta. Mama lui Marco îi lăsa pe băieţi să-şi facă de cap, i-a spus bunica Donna mamei. Plus că era o femeie foarte obraznică.

Bunica pleca întotdeauna înainte ca tata să se întoarcă de la muncă, uneori cerându-mi să nu spun că fusese acolo – asta deoarece conspiraţia face parte din ADN-ul ei la fel ca albuşurile de ou din bezea. Dar, evident, tata ştia. Altfel m-ar mai fi lăsat acolo? Mai târziu, aducea din

dormitor ce gătise ea şi arunca totul la gunoi. Îşi lua o bere şi pe urmă încă una, şi pe urmă trecea pe whisky. Îmi punea mie nişte unt de arahide pe un biscuit sărat.

Noaptea, din camera mea, auzeam ceartă – vocea mamei prea moale pentru a fi auzită (sau poate că nu vorbea deloc), cea a tatei stropită (ştiu acum) cu tărie. Toţi daţi vina pe mine, spunea tata. Propriii mei copii, fir-aş al naibii, propria mea nevastă. Am avut încotro? Sunt la fel de supărat ca toţi ceilalţi.

Şi, în cele din urmă, Lowell, venit în sfârşit acasă, urcând scările în întuneric fără să-l audă cineva şi intrând în camera mea, trezindu-mă.

– Măcar dacă, a spus – cei unsprezece ani ai lui către cei cinci ai mei, lovindu-mă cu putere în braţ, sus, unde vânătaia avea să fie ascunsă de mâneca tricoului –, măcar dacă de data asta ţi-ai fi ţinut afurisita aia de gură.

Niciodată în viaţa mea, nici înainte, nici după aceea, n-am fost aşa de fericită să văd pe cineva.

PATRU

Am dezvoltat o fobie față de ușa închisă de la dormitorul părinților. Noaptea târziu, o auzeam cum pulsează în rama ei ca o inimă. Ori de câte ori Lowell mă lăsa, mă ghemuiam lângă el în camera lui, cât de departe puteam de ușa aia, dar astfel încât să rămân totuși acasă.

Uneori, lui Lowell îi era milă de mine. Uneori părea și el speriat. Fiecare dintre noi purta povara dispariției lui Fern și a căderii psihice a mamei și, uneori, pentru scurte perioade, o purtam împreună. Lowell îmi citea o carte sau mă lăsa să sporovăiesc în timp ce el juca solitaire-uri complicate, la care îți trebuiau două sau trei pachete de cărți și era aproape imposibil să câștigi. Dacă era un joc la care putea câștiga oricine, Lowell nu-și bătea capul cu el.

Uneori, dacă nu era complet treaz, mă lăsa să mă urc în patul lui după ce se înnopta ca să scap de țipetele tatei, deși alteori își aducea aminte să se înfurie și să mă trimită sus, plângând în tăcere. Săritul dintr-un pat în altul era un obicei bine stabilit în casa noastră – eu și Fern rareori încheiam noaptea în patul în care o începuserăm. Părinții noștri considerau că era natural și ceva tipic mamiferelor să nu vrem să dormim singure. Și, deși ar fi preferat să rămânem în paturile noastre, pentru că dădeam din picioare și ne zbăteam, n-au insistat niciodată.

În timp ce Lowell dormea, eu mă liniștem jucându-mă cu părul lui. Îmi plăcea să prind o șuviță

între două degete ţinute drept, ca o foarfecă, şi să-mi trec degetul mare peste vârfurile aspre. Lowell avea tunsoarea lui Luke Skywalker, dar culoarea era clar a lui Han Solo[1]. Sigur, pe atunci eu nu văzusem filmul. Eram prea mică, şi apoi Fern n-ar fi putut să meargă. Dar aveam cartonaşele. Ştiam cum era părul.

Iar Lowell, care îl văzuse de câteva ori, îl interpretase pentru noi. Cel mai mult îmi plăcea Luke. „Sunt Luke Skywalker. Sunt aici ca să vă salvez." Dar Fern, care avea gusturi mai sofisticate, îl prefera pe Han. „Distrează-te, amice."

Nedreptatea îi supără foarte tare pe copii. Când am ajuns în cele din urmă să văd *Războiul stelelor*, faptul că la sfârşit Luke şi Han au primit o medalie, iar Chewbacca[2] nu a stricat tot filmul. Lowell schimbase partea aia în povestea lui, aşa că pentru mine a fost aproape un şoc.

Camera lui Lowell mirosea a cedru umed de la cuşca în care trei şoareci, rămăşiţe din laboratorul tatălui nostru, chiţăiau şi scârţâiau în rotiţa lor toată noaptea. Privind înapoi, era ceva neînţeles de ciudat în felul în care oricare dintre şoarecii de laborator se putea transforma, într-o singură după-amiază, din element care oferă informaţii pentru cercetare în animal de companie, cu nume, şi privilegii, şi vizite la veterinar. Ce poveste de Cenuşăreasă! Dar n-am remarcat asta decât mai târziu. Pe atunci, Herman Muenster, Charlie Cheddar şi micul Templeton, alb şi cu căpşorul negru, nu reprezentau nimic pentru mine, doar ceea ce erau.

Lowell avea şi el un miros, nu urât, dar pătrunzător pentru simţurile mele, pentru că mirosul lui se schimbase. La vremea aceea, credeam că asta se întâmpla

---

[1] Personaje din *Războiul stelelor* (n.tr.)

[2] Personaj din *Războiul stelelor* asemănător cu o maimuţă (n.red.)

pentru că era aşa de furios; credeam că ceea ce miroseam eu era furia, dar, desigur, el creştea, îşi pierdea dulceaţa copilăriei, începea să se acrească. Transpira în somn.

În cele mai multe dimineţi, pleca înainte să se mai trezească cineva. N-am ştiut-o imediat, dar lua micul dejun cu familia Byard. Byarzii erau un cuplu fără copii, creştini devotaţi, care locuiau vizavi de noi. Domnul Byard nu vedea deloc bine, şi Lowell îi citea cu voce tare pagina de sport, în vreme ce doamna Byard prăjea ouă cu şuncă. După spusele doamnei Byard, Lowell era un scump şi întotdeauna bine-venit.

Ştia puţin din situaţia noastră de acasă. Cea mai mare parte din Bloomington o ştia, deşi nimeni nu o înţelegea cu adevărat.

– Mă rog pentru voi toţi, mi-a spus ea, apărând la uşa noastră într-o dimineaţă, cu o cutie de fursecuri cu ciocolată în mâini şi luminată asemenea unui înger de soarele molcom de toamnă pe care se profila. Tu să nu uiţi că ai fost făcută după chipul şi asemănarea Domnului. Agaţă-te cu putere de gândul ăsta şi o să te sprijine în furtună.

Dumnezeule mare, ai zice că Fern a murit, spunea bunica Donna. Ceea ce, probabil, credeţi şi voi – că, la cinci ani, desigur, nu m-aş fi gândit la asta dacă nu mi-ar fi spus-o cineva, dar cineva mai mare s-ar fi gândit.

Pot doar să presupun că părinţii noştri mi-au oferit o explicaţie pentru dispariţia lui Fern, posibil de mai multe ori, iar eu am reprimat-o. Pur şi simplu nu e plauzibil să cred că n-au spus nici un cuvânt. Dar asta îmi aduc aminte foarte clar – că mă trezeam în fiecare dimineaţă şi mă culcam în fiecare seară într-o stare de groază incipientă. Faptul că nu ştiam de ce anume eram îngrozită nu făcea acel lucru mai puţin groaznic. De fapt, îl făcea chiar mai rău.

Oricum, Fern nu era moartă. Nici acum nu e.

Lowell a început să meargă la psiholog, şi asta a devenit o temă frecventă în monologurile nocturne ale tatălui nostru. Psihologul sugera ceva – o întrunire de familie, o şedinţă cu părinţii doar, nişte exerciţii de vizualizare sau hipnoză – şi tatăl nostru exploda. Psihanaliza era o aiureală totală, bună doar pentru teoria literară. Poate că era folositor, atunci când scriai o carte, să-ţi imaginezi că viaţa cuiva putea să fie modelată de o singură traumă petrecută în trecut, poate una chiar inaccesibilă memoriei. Dar unde erau studiile simplu sau dublu orb, grupurile de control? Unde erau datele reproductibile?

Conform tatălui nostru, nomenclatura psihanalizei căpătase o patină ştiinţifică numai când fusese tradusă în engleză prin cuvinte de origine latină. În germana originală, era, slavă Domnului, modestă. (Trebuie să vi-l imaginaţi ţipând toate astea. În casa în care am crescut eu, era o chestie perfect obişnuită ca o criză de nervi să includă cuvinte precum „nomenclatură", „patină" şi „latină".)

Şi totuşi, psihologul fusese ideea tatălui nostru. La fel ca atâţia părinţi ai unor copii cu probleme, simţea nevoia să facă *ceva*, şi la fel ca atâţia părinţi ai unor copii cu probleme, psihologul fusese singurul *ceva* la care se gândise.

Pentru mine a angajat o bonă, Melissa, o studentă cu ochelari de bufniţă şi şuviţe de păr vopsite în zigzag în albastru, ca nişte fulgere. În prima săptămână, m-am dus la culcare în minutul în care a venit şi m-am mai dat jos din pat numai după ce a plecat. Eram, trebuie să recunoaşteţi, visul oricărei bone.

Era un comportament învăţat. Odată, pe la patru ani, ca o stratagemă ca să mă facă să tac, o bonă pe nume Rachel îmi pusese pe limbă câteva boabe de popcorn şi îmi spusese că, dacă ţin gura închisă suficient de mult timp, o să se desfacă. Ăsta părea un scop întru totul plăcut, aşa că am rezistat cât am putut şi am suferit din pricina eşecului,

până ce Lowell mi-a spus că oricum nu s-ar fi întâmplat niciodată. Asta m-a scârbit cu totul de bone.

Când am început să mă obişnuiesc cu Melissa, am decis că îmi place de ea. Ăsta era un noroc. Concepusem un plan pentru a dărui familiei mele singurul lucru valoros pe care îl aveam de oferit – vorbăria mea – şi nu puteam să-l duc singură la capăt. Am încercat să-i explic Melissei jocurile pe care trebuia să le joc pentru tatăl meu, testele pe care trebuia să le dau, dar ea n-a putut sau n-a vrut să înţeleagă.

Am ajuns la un compromis. De fiecare dată când venea, avea să mă înveţe un cuvânt nou din dicţionar. Singura regulă era că trebuia să fie un cuvânt atât de izolat, atât de prăfuit de nefolosire, încât nici ea să nu-l fi ştiut înainte. Nu-mi păsa ce însemna cuvântul; obiceiul economisea o grămadă de timp şi de complicaţii. În schimb, eu trebuia să nu vorbesc cu ea timp de o oră. Avea să pună temporizatorul de cuptor ca să fie sigură, ceea ce în general însemna că o întrebam întruna, la câteva minute, când se termina ora. Lucrurile pe care le aveam de spus se adunau în pieptul meu până când deveneau atât de înghesuite acolo, încât eram gata să explodez.

– Ai avut o zi bună, Rose? mă întreba tata când venea acasă de la slujbă şi eu îi spuneam că e efervescent. Sau translucid. Sau dodecaedru. Mă bucur să aud asta, spunea el.

Nimic din toate astea nu se voia informativ. Evident, nici măcar nu trebuia să aibă vreun înţeles logic. „Catacreză"? Puncte bonus.

Tot ce încercam era să îi arăt că eu, cel puţin, continuam munca noastră. Atunci când avea să fie dispus să mi se alăture, avea să mă găsească deja cu mânecile suflecate, muncind din greu.

Într-o după-amiază, bunica Donna a venit şi a silit-o pe mama să iasă din casă – o excursie la cafea şi cumpărături.

Vara trecuse, şi toamna se apropia şi ea de sfârşit. Melissa trebuia să stea cu ochii pe mine, în schimb, stătea cu ochii în televizor.

Acum, Melissa devenise un element recunoscut al casei noastre şi se uita la televizor în fiecare după-amiază, deşi până atunci televizorul nu fusese îngăduit în timpul zilei, iar copiii trebuiau să-şi găsească singuri o distracţie.

Melissa fusese captivată de un serial. Nu era acelaşi de la bunicii mei – nu exista nici o Karen, nici un Larry. Serialul Melissei era despre Ben şi Amanda, Lucille şi Alan. Şi dacă serialul bunicilor mei fusese în mod regretabil destul de dezmăţat, ăsta era o adevărată orgie. Melissa mă lăsa să mă uit şi eu cu ea pentru că nu aveam cum să înţeleg nimic; pentru că nu înţelegeam nimic, rareori voiam să mă uit. Nu ne puneam deloc de acord în privinţa a cât de tăcută ar trebui să fiu în timpul lui.

Melissa începuse să o lase mai moale. Tocmai mă învăţase un cuvânt şi pe urmă m-a pus să-i promit că n-o să-l rostesc niciodată în faţa părinţilor noştri. Cuvântul era „itifalic"[1]. Mai târziu, dacă „itifalic" ar fi apărut în testele SAT, aş fi fost stăpână pe situaţie, dar n-am avut noroc. Adevărul e că nu-i un cuvânt prea folositor.

Şi întrebaţi-l pe Lowell dacă sunt genul de persoană care se ţine de promisiune. În clipa în care l-am văzut pe tata, i-am spus că ziua mea fusese itifalică, în loc să folosesc cuvântul oficial al zilei, care era *psihomanteum*[2], dar dacă asta a avut vreo contribuţie în decizia care a urmat de a renunţa la Melissa nu ştiu.

Oricum, înainte să-i spun tatălui nostru despre „itifalic", i-am spus lui Lowell. Lowell trebuia să fie la şcoală,

---

[1] Adjectiv de la „itifal", numele falusului în erecţie purtat în procesiuni în timpul unor serbări dionisiace (n.red.)

[2] Încăpere cu oglinzi în care se practică psihomanţia, invocarea spiritelor morţilor (n.red.)

dar venise acasă mai devreme, furişându-se pe uşa din spate şi făcându-mi semn să îl urmez afară, ceea ce am şi făcut, deşi nu atât de tăcut pe cât ar fi vrut el. Lowell nu era interesat de cuvintele mele noi, le îndepărta cu o fluturare nerăbdătoare a mâinii.

Afară, în faţa casei, era unul dintre vecinii noştri, băiatul care stătea în casa albă din colţ, liceanul. Russell Tupman, rezemat de Datsunul albastru al mamei, aprinzându-şi o ţigară chinuită şi trăgând din ea. N-aş fi crezut niciodată că o să-l văd pe Russell Tupman chiar pe aleea mea. Eram fascinată. Eram flatată. M-am îndrăgostit instantaneu.

Lowell a ridicat mâna şi a scuturat-o. Cheile de la maşină au clincănit în pumnul lui.

– Eşti sigur de ea? a întrebat Russell, arătând spre mine cu ochii. Am auzit că-i limbută.

– Avem nevoie de ea, a răspuns Lowell.

Aşa că mi s-a spus să urc în spate, şi Lowell mi-a prins centura, lucru pe care îl făcea conştiincios, chiar şi când nu conducea Russell. Am aflat mai târziu că, practic, Russell încă nu-şi luase carnetul. Făcuse cursuri de şofat şi tot restul; ştia să conducă. Nu-mi aduc aminte de vreun moment în care să mă fi stresat felul în care conducea, indiferent cât de multe probleme a provocat chestia asta pe urmă.

Lowell a zis că mergeam într-o aventură secretă, o treabă de spion, şi aveam voie să o iau cu noi şi pe Mary, pentru că Mary ştia să-şi ţină gura şi era un exemplu pentru noi toţi. Eu eram fericită de tot ce se întâmpla, mă simţeam măgulită să plec cu băieţii cei mari. Acum, când mă uit înapoi, văd că Lowell avea doar unsprezece ani, în vreme ce Russell avea şaisprezece, şi asta trebuie să fi fost o diferenţă uriaşă, dar la vremea aceea eu îi vedeam la fel de minunaţi.

Şi mai eram, în acele zile, disperată să ies din casă. Avusesem un vis în care auzeam pe cineva ciocănind în

uşa de la camera părinţilor noştri, pe dinăuntru. Începea cu un ritm vesel, ca sunetul unor pantofi de step, doar că fiecare bătaie era mai puternică decât cea de dinainte, până când ajungeau atât de sonore, încât aveam senzaţia că o să-mi pocnească timpanele. Mă trezisem îngrozită. Cearşaful de sub mine era ud şi trebuise să-l chem pe Lowell ca să-mi dea altă pijama şi să schimbe patul.

Russell a schimbat postul de radio preferat al mamei cu WIUS, cel al studenţilor, şi s-a auzit un cântec pe care nu-l ştiam, dar faptul că nu-l ştiam nu m-a împiedicat să-l cânt şi eu pe bancheta din spate, până când Russell mi-a zis în cele din urmă că îl calc pe nervi în ultimul hal.

„Hal." Am repetat de câteva ori cuvântul, dar în şoaptă, pentru ca Russell să nu trebuiască să se ocupe şi de asta. Îmi plăcea felul în care îmi făcea limba să se răsucească.

Nu puteam să văd pe fereastra din faţă, nu vedeam decât ceafa lui Russell lovindu-se din când în când de tetieră. Am încercat să mă gândesc cum să-l fac să mă iubească. Ceva înlăuntrul meu îmi spunea că nu cuvintele mari erau calea către inima lui Russell, dar nu-mi venea nimic altceva în cap pe care aş fi putut să i-l ofer.

Alte cântece la radio şi o reclamă la o piesă de teatru originală, nişte mistere în stil medieval, care urmau să fie transmise de Halloween. Pe urmă un ascultător a vrut să discute despre un profesor care le ceruse tuturor studenţilor săi să citească *Dracula*, chiar şi celor credincioşi, care socoteau că asta le punea sufletul în pericol. (Hai să ne oprim pentru o clipă aici şi să ne imaginăm cum se simte azi o persoană care în 1979 se simţea deranjată de vampiri. Şi pe urmă, înapoi la povestea mea.)

Alţi ascultători care sunau la redacţie. Celor mai mulţi le plăcea *Dracula,* deşi unora nu, dar nimănui nu-i plăceau profesorii care credeau că pot ei să-ţi spună ce să citeşti.

Maşina a început să se hurducăie şi am auzit pietrişul sub roţi. Ne-am oprit. Am recunoscut coroana strălucitoare

a liriodendronului de lângă aleea fostei noastre ferme, cu frunzele lui aurii plutind pe un cer albastru-alburiu. Lowell a coborât să deschidă poarta, apoi a urcat la loc.

Nu ştiusem că aici veneam. Buna mea dispoziţie s-a transformat în neliniște. Deşi nimeni nu spusese asta, căci nimeni nu spunea prea multe despre nimic, presupusesem că Fern fusese lăsată la vechea fermă ca să stea cu masteranzii. Îmi imaginasem că viaţa ei se desfăşura cam la fel ca înainte, poate chiar cu mai puţine tulburări decât avusesem eu – că-i era dor de mama, desigur (şi nu ne era tuturor?), dar că tata trecea pe acolo ca să supravegheze lecţiile, jocurile cu jetoane colorate de poker şi stafide. Când, peste câteva luni, avea să împlinească şase ani, presupusesem că, la fel ca în fiecare an, avea să aibă un tort cu trandafirii de pe glazură după care eram amândouă înnebunite. (De fapt, nu sunt absolut sigură că nu a avut.)

Aşadar mă gândeam că era trist că nu putea s-o vadă niciodată pe mama, şi n-aş fi vrut să fiu în locul ei, dar nu era *chiar atât* de trist. Masteranzii erau drăguţi şi nu ţipau niciodată, pentru că nu aveau voie şi pentru că o iubeau pe Fern. O iubeau pe Fern mai mult decât mă iubeau pe mine. Uneori trebuia să mă agăţ de picioarele lor şi să refuz să le mai dau drumul, doar ca să le atrag atenţia.

Acum mergeam hurducăindu-ne pe alee. Fern auzea întotdeauna imediat când se apropia o maşină; ar fi trebuit să fie deja la fereastră. Nu eram prea sigură că vreau s-o văd, dar ştiam cu siguranţă că ea n-o să vrea să mă vadă pe mine.

– Mary nu vrea s-o vadă pe Fern, i-am spus lui Lowell.

Lowell s-a răsucit spre mine, m-a ţintuit cu o privire cu ochii mijiţi.

– Dumnezeule! Doar nu credeai că Fern mai e aici, nu? Futu-i, Rosie!

Nu-l mai auzisem niciodată pe Lowell zicând „futu-i" până acum; atunci, când mă gândesc la asta, sunt convinsă

că încerca să-l impresioneze pe Russell. „Futu-i" era un alt cuvânt care suna bine în gura mea. Futu-i, futu-i, futu-i. Pui, pui, pui.

– Nu fi aşa de prostuţă, a spus Lowell. Nu e absolut nimeni aici. Casa e goală.

– Nu sunt prostuţă.

Replica a venit automat; eram prea uşurată ca să mă simt insultată. Prin urmare, fără întâlniri furioase. Coroanele familiare ale copacilor pluteau deasupra noastră ca nişte nori aurii; sub noi, scârţâitul familiar al pietrişului sub roţi. Mi-aduc aminte cum găseam pe alee bucăţi de cuarţ, transparente şi cristaline. La fel ca la trifoiul cu patru foi, asta se întâmpla suficient de des ca să nu renunţ să mai caut. La noua casă nu exista pietriş, aşa că nu avea rost să caut.

Maşina s-a oprit. Ne-am dat jos şi ne-am dus în spate, la uşa de la bucătărie, dar era încuiată, toate uşile erau încuiate, i-a spus Lowell lui Russell, la ferestre, chiar şi la cele de la etaj, apăruseră zăbrele în ultimul nostru an petrecut acolo, iar ruta de la măr până în camere fusese tăiată înainte să o deprind cum trebuie.

Singura speranţă care ne mai rămânea era uşiţa pentru câine care dădea în bucătărie. Eu nu-mi aduc aminte să fi avut vreodată vreun câine, dar se pare că am avut la un moment dat, un terrier mare – o căţea pe nume Tamara Press –, şi se mai pare că Fern şi cu mine o iubiserăm la nebunie şi dormeam cocoţate pe ea până când a murit de cancer chiar înainte să împlinesc eu doi ani. Spre deosebire de cele mai multe uşi pentru câini, zăvorul era aici pe afară.

Lowell l-a tras. Mi s-a spus să intru pe acolo.

Nu voiam. Mi-era frică. Casa, simţeam, trebuia să sufere că nu mai era casa mea, trebuia să se simtă părăsită.

– E doar o casă goală, mi-a spus Lowell încurajator. Şi Mary o să vină cu tine – de parcă aş fi crezut că Mary avea să fie bună într-o luptă.

Mary era inutilă. O voiam pe Fern. Când o să vină Fern acasă?

– Hei! a spus Russell. – Vorbea cu mine! – Ne bazăm pe tine, pitico.

Așa că am făcut-o din dragoste.

M-am târât prin ușița pentru câine în bucătărie și m-am ridicat în picioare într-o revărsare de lumină, înconjurată de firișoare de praf care se ciocneau de mine și scânteiau. Nu mai văzusem niciodată bucătăria goală. Linoleumul zgâriat era mai strălucitor și mai neted acolo unde trebuie să fi fost masa de bucătărie. Eu și Fern ne ascunseserăm odată sub masă ca să nu ne vadă nimeni cum desenăm pe podea cu carioci. Urmele operelor noastre erau încă vizibile, dacă știai unde să le cauți.

Încăperea goală s-a adunat în jurul meu ca un bâzâit, m-a strâns tot mai mult, până când n-am mai putut să respir. Simțeam întreaga bucătărie densă de furie, doar că nu-mi dădeam seama dacă Fern sau casa era cea furioasă. Am deschis repede ușa pentru Lowell și Russell, și, imediat ce au intrat ei, casa mi-a dat drumul. Nu mai era furioasă. În schimb, era îngrozitor de tristă.

Băieții au luat-o înainte, vorbind încet ca să nu-i aud eu, ceea ce mi-a trezit suspiciunile, așa că m-am luat după ei. Erau atâtea lucruri aici de care îmi era dor. Mi-era dor de scara lată. Obișnuiam să ne dăm în jos pe ea, pe fotoliile noastre cu puf. Mi-era dor de pivniță. Iarna, avusesem întotdeauna coșuri cu mere și morcovi din care puteai să mănânci fără să ceri voie câte voiai, deși trebuia să cobori acolo în întuneric ca să le iei. Nu aveam de gând să cobor acum în întuneric decât împreună cu băieții, iar, dacă ei o făceau, atunci nu aveam să stau deoparte.

Mi-era dor de casa mare și agitată. Mi-era dor să am o curte al cărei capăt să nu-l pot vedea. Mi-era dor de hambar, de boxele cailor, acum pline cu scaune și biciclete

stricate, reviste, coşuri pentru copii, căruciorul nostru şi scaune de maşină. Mi-era dor de pârâiaş şi de locul unde aprindeam focul şi coceam cartofi sau făceam floricele vara. Mi-era dor de borcanele cu mormoloci pe care le ţineam pe verandă pentru observaţii ştiinţifice, de constelaţiile pictate pe tavan, de harta lumii de pe podeaua bibliotecii, unde ne puteam duce cu prânzul ca să mâncăm în Australia sau Ecuador, sau Finlanda. În capătul de vest al hărţii era scris cu litere roşii, într-un arc de cer, *Palmele mele acoperă continente.* Palma mea nici măcar nu acoperea Indiana, dar puteam găsi statul pe hartă după forma lui. Sperasem să pot citi în curând şi cuvintele. Înainte să ne mutăm, mama mă învăţase din cărţile de matematică ale tatei. *Produsul a două numere este un număr.*

– Ce porcărie! a spus Russell, şi dintr-odată totul şi-a pierdut pentru mine strălucirea.

Ce gunoi! Camera mea din noua noastră casă era mai mare decât camera mea de aici.

– Mai e electrificată peluza? a întrebat Russell.

Curtea din faţă era sufocată de păpădii, de pintenul-cocoşului şi de trifoi, dar îţi dădeai seama că ar fi trebuit să fie o peluză.

– Despre ce vorbeşti? a zis Lowell.

– Am auzit că, dacă păşeai pe iarbă, aveai un şoc electric. Am auzit că era toată plină de fire ca să ţină oamenii departe.

–Nu, a spus Lowell. E doar iarbă obişnuită.

În cele din urmă, serialul Melissei s-a terminat, şi ea a observat că nu eram pe acolo. A căutat pe la toţi vecinii până când Byarzii au pus-o să-l sune pe tatăl nostru, care tocmai descoperise că Lowell lipsea de la şcoală. Trebuise să-şi anuleze cursul, lucru care ne-a fost repetat de mai multe ori în următoarele câteva zile – că nu numai pe el îl deranjaserăm, ci o întreagă grupă de studenţi, de parcă

lipsa lui de la curs n-ar fi fost cel mai bun lucru care li se întâmplase în săptămâna aceea. Ajuns acasă, a văzut că lipseşte maşina.

Aşa că, atunci când, la întoarcerea noastră, m-a ridicat în braţe de pe bancheta din spate, nu m-a întrebat dacă avusesem o zi bună. Ceea ce nu m-a oprit să-i spun eu.

CINCI

Există ceva ce nu ştiţi încă despre Mary. Prietena imaginară din copilăria mea nu era o fetiţă. Era un mic cimpanzeu.

La fel era, desigur, sora mea Fern.

Unii dintre voi v-aţi dat probabil seama de asta deja. Alţii s-ar putea să considere o reticenţă iritantă faptul că am ţinut ascunsă atâta vreme starea ei fundamental simiană.

În apărarea mea, pot să spun că am avut motivele mele. Am petrecut primii optsprezece ani ai vieţii definită de acest fapt, că am fost crescută împreună cu un cimpanzeu. A trebuit să mă mut la jumătate de ţară depărtare pentru a lăsa acest fapt în urma mea. N-o să fie niciodată primul lucru pe care îl voi împărtăşi cuiva.

Dar mult, *mult* mai important, am vrut să vedeţi cum a fost de fapt. Vă spun că Fern e un cimpanzeu, şi deja nu vă mai gândiţi la ea ca la sora mea. În schimb, vă gândiţi că o iubeam cu toţii ca şi cum ar fi fost un soi de animal de companie. După ce Fern a plecat, bunica Donna ne-a spus mie şi lui Lowell că, atunci când câinele nostru Tamara Press murise, mama noastră fusese distrusă – la fel cum era şi acum, ăsta era subînţelesul. Lowell i-a reprodus asta tatălui nostru, şi am fost cu toţii atât de ofensaţi, încât bunica Donna a trebuit să înceteze imediat.

Fern nu era câinele familiei. Era sora mai mică a lui Lowell, umbra lui, tovarășa lui credincioasă. Părinții mei promiseseră să o iubească întocmai ca pe o fiică, și mulți ani m-am întrebat dacă își ținuseră promisiunea. Am început să fiu mai atentă la poveștile pe care mi le citeau, poveștile pe care curând mi le citeam singură, căutând să aflu cât de mult își iubesc părinții fiicele. Eu eram o fiică, dar și o soră. Nu doar de dragul lui Fern voiam să știu asta.

Ceea ce am găsit în cărți erau fiice răsfățate și fiice asuprite, fiice care vorbeau tare și fiice cărora li se închisese gura. Am găsit fiice închise în turnuri, bătute și tratate ca niște servitoare, fiice preaiubite trimise să facă menajul unor monștri hidoși. Când fetele erau trimise de acasă, de cele mai multe ori erau orfane, ca Jane Eyre[1] și Anne Shirley[2], dar nu întotdeauna. Gretel a fost luată cu fratele ei în pădure și lăsată acolo. Dicey Tillerman[3] a fost abandonată cu frații ei într-o parcare la un mall. Sara Crewe[4], pe care tatăl ei o adora, tot a fost trimisă să stea la o școală fără el. Una peste alta, exista o gamă largă de posibilități, iar felul în care era tratată Fern se potrivea ușor aici.

Vă aduceți aminte de basmul ăla vechi de care am pomenit chiar la început – în care cuvintele uneia dintre surori se transformau în nestemate și flori, iar ale celeilalte, în șerpi și broaște râioase? Iată cum se termină basmul. Sora mai mare este alungată în pădure, unde moare singură și nefericită. Propria ei mamă se întoarce împotriva ei, așa ni se spune, un lucru atât de tulburător, încât îmi dorisem să nu-l fi auzit niciodată și, cu mult

---

[1] Eroina romanului omonim de Charlotte Brontë (n.tr.)

[2] Eroina romanului pentru copii *Anne de la Green Gables* (1908) al scriitoarei americane Lucy Maud Montgomery (n.tr.)

[3] Eroina seriei de romane pentru copii *The Tillerman Cycle*, de Cynthia Voigt, apărute în anii '80 ai secolului trecut (n.tr.)

[4] Eroina romanului pentru copii *Mica prințesă* (1905) de Frances Hodgson Burnett (n.tr.)

înainte ca Fern să fie trimisă de acasă, îi spusesem mamei să nu ne mai citească niciodată povestea aia.

Dar poate că doar am inventat acea ultimă parte a ei, fiindcă eram atât de necăjită, atât de alarmată. Poate că mai târziu, după ce Fern a plecat, mi-am dat seama cum ar fi trebuit să mă simt şi mi-am revizuit amintirile în mod corespunzător. Oamenii fac asta. Oamenii fac asta tot timpul.

Până la izgonirea lui Fern, nu fusesem aproape niciodată singură. Ea era geamăna mea, oglinda mea de bâlci, cealaltă jumătate tumultuoasă a mea. E important de precizat că şi eu eram toate lucrurile astea pentru ea. Aş zice că, la fel ca Lowell, o iubeam ca pe o soră, dar era singura soră pe care o avusesem vreodată, aşa că nu pot să fiu foarte sigură; este un experiment fără nici un control. Şi totuşi, când am citit prima oară *Micuţele doamne*[1], mi s-a părut că o iubisem pe Fern la fel de mult cum o iubea Jo pe Amy, dacă nu la fel de mult cum o iubea Jo pe Beth.

Nu eram singura familie din acea perioadă care încerca să crească un pui de cimpanzeu ca pe un copil uman. Intervalele dintre rafturi de la supermarketurile din Norman, Oklahoma, unde doctorul William Lemmon[2] prescria cu dărnicie cimpanzeii masteranzilor şi pacienţilor săi, erau pline de asemenea familii.

Nu eram nici singura familie care făcea asta în timp ce creştea simultan un copil uman, deşi nimeni în afară de noi nu mai considerase copilul geamăn cu cimpanzeul,

---

[1] *Little Women* (1868) de Louisa Mary Alcott, povestea a patru surori crescute de mama lor în timp ce tatăl luptă pe front în armata unionistă (n.tr.)

[2] Renumit psiholog, director al Institute for Primate Studies din Norman, Oklahoma (n.tr.)

de când familia Kellogg făcuse asta în anii 1930[1]. În anii 1970, în cele mai multe familii cu cimpanzei, copilul uman era considerat mai mare şi nu făcea parte din experiment.

Eu şi Fern am fost crescute la fel în măsura în care acest lucru era considerat raţional. Sunt sigură că am fost singurul copil din ţară crescut alături de un cimpanezu care a trebuit să refuze toate invitaţiile la petrecerile de ziua de naştere, deşi asta a fost în mare parte ca să nu aduc acasă vreun virus de răceală; puii de cimpanzeu sunt extrem de sensibili la infecţiile respiratorii. În primii mei cinci ani am fost la o singură petrecere, şi nu mi-o amintesc, dar Lowell mi-a spus că fusese acolo un incident nefericit cu o *piñata*[2], o bâtă de baseball şi o mulţime de bomboane zburătoare, care se încheiase atunci când Fern o muşcase de picior pe Bertie Cubbins, fata sărbătorită. Să muşti pe cineva care nu face parte din familie – se pare că asta a fost o chestie serioasă.

Nu pot decât să ghicesc, evident, că alte familii cu cimpanzei procedau altfel. Cu siguranţă, Fern era super-conştientă de orice favoritism şi răspundea cu energie şi ţâfnă. Nedreptatea îi supără foarte tare pe cimpanzei.

În prima mea amintire, mai degrabă tactilă decât vizuală, stau culcată alături de Fern. Îi simt blana pe obraz. A făcut o baie cu spumant şi acum miroase a

---

[1] Cimpanzeul Gua a fost crescut în 1931 de oamenii de ştiinţă Luella şi Winthrop Kellogg împreună cu fiul lor Donald, cu doar trei luni mai mare ca vârstă. Ei au fost crescuţi ca „frate şi soră" timp de nouă luni, timp în care dezvoltarea celor doi a fost studiată în paralel. Când Donald a început să imite sunetele scoase de Gua, experimentul s-a încheiat şi Gua a fost înapoiat centrului de primate de unde venise. (n.tr.)

[2] Container făcut din papier mâché sau pânză, umplut cu jucării sau dulciuri şi suspendat de tavan pentru a fi lovit cu beţele până se rupe şi se revarsă conţinutul (n.tr.)

săpun cu aromă de zmeură şi a prosoape ude. Câteva picături de apă i-au rămas încă pe firele de păr rare de pe bărbie. Pot să le văd, dacă mă uit mai sus de umărul de care stau rezemată.

Îi văd mâna, unghiile negre, degetele care se adună şi se desfac. Probabil că suntem încă foarte mici, pentru că palma ei e moale, încreţită şi roz. Îmi dă o stafidă mare şi aurie.

Pe podea, în faţa noastră, e un bol cu asemenea stafide, şi eu cred că trebuie să fi fost ale lui Fern, şi nu ale mele, câştigate cumva într-unul dintre jocurile noastre, dar nu contează, pentru că ea le împarte cu mine – una pentru ea, una pentru mine, una pentru ea, una pentru mine. Sentimentul pe care îl am în această amintire e de mare mulţumire.

Iată o altă amintire, ulterioară. Suntem în biroul tatei şi jucăm un joc pe care-l numim La-fel/ Altfel. Versiunea lui Fern constă în a-i arăta două obiecte – două mere, de pildă, sau un măr şi o minge de tenis. Ea are în mână două jetoane de poker, unul roşu şi unul albastru. Când crede că cele două obiecte sunt la fel, trebuie să-i dea lui Sherry, masteranda de azi, jetonul roşu. Albastru înseamnă că obiectele sunt diferite. Nu e clar dacă Fern înţelege deja jocul.

Pentru mine însă, jocul ăsta e deja prea simplu. Eu lucrez cu Amy, care mi-a dat câteva liste cu patru elemente. Mă întreabă care obiect nu se potriveşte cu restul. Unele liste sunt destul de complicate. Purceluş, răţuşcă, pui de urs şi cal devine porc, raţă, urs, cal. Îmi place grozav jocul ăsta, mai ales de când tata mi-a explicat că nu există răspunsuri corecte şi răspunsuri greşite; totul e doar ca să vadă cum gândesc. Aşa că joc un joc pe care nu-l pot pierde şi, *în plus*, spun tuturor tot ce gândesc între timp.

Îmi fac alegerile şi în acelaşi timp îi povestesc lui Amy ce ştiu despre raţe, cai şi alte animale asemenea, care au

fost experiențele mele cu ele. Uneori, îi spun, când dai pâine la rațe, cele mai mari iau totul, iar cele mai mici nu mai apucă nimic. Asta nu e cinstit, nu? Asta nu e frumos. Să împarți este frumos.

Îi povestesc cum am fost odată fugărită de rațe pentru că nu aveam suficientă pâine pentru toate. Îi spun că Fern nu le dă rațelor din pâinea ei. O mănâncă pe toată singură, ceea ce e adevărat uneori, dar alteori nu. Amy nu mă corectează, așa că îmi repet afirmația, cu mai multă încredere. Fern nu știe să împartă, spun eu, fără să menționez datele când Fern a împărțit cu *mine* ceea ce avea.

Îi spun lui Amy că nu m-am urcat niciodată pe un cal, dar că o s-o fac într-o bună zi. Într-o zi o să am un cal al meu, numit probabil Stea sau poate Foc.

– Fern n-ar putea să meargă pe un cal, nu? întreb eu.

Sunt mereu în căutarea lucrurilor pe care eu le pot face, și Fern, nu.

– Poate că ai dreptate, spune Amy, notând totul. Viața e minunată.

Dar Fern începe să se simtă frustrată pentru că nu are voie să mănânce merele. Nu mai vrea să joace La-fel/Altfel. Vine lângă noi, își reazemă fruntea proeminentă și aspră de fruntea mea netedă, astfel încât mă uit direct în ochii ei chihlimbarii. E așa de aproape, încât îi simt răsuflarea în gura mea. Pot să-i miros nefericirea, e mirosul ei obișnuit de prosop ud, dar cu o notă iute, ușor acrișoară.

– Nu mă mai deranja, Fern! îi spun, împingând-o ușor.

În definitiv, lucrez.

Ea se învârtește prin cameră puțin, cerând prin semne mere, banane, bomboane și alte lucruri delicioase, dar cu un aer nefericit, pentru că nimic din cele de mai sus nu-și face apariția. Apoi începe să sară de pe biroul tatei pe fotoliul mare și înapoi. Poartă fusta ei galbenă preferată, cu mierle desenate pe ea și care i se ridică până la mijloc

când sare, aşa că se poate vedea scutecul de dedesubt. Buzele răsfrânte îi sunt ţuguiate, faţa ei e mică şi palidă, fără păr. Aud sunetele uşoare „oo oo oo" pe care le scoate atunci când e neliniştită.

Ea nu se distrează, dar mie mi se pare în continuare distractiv ceea ce fac. Mă cocoţ şi eu pe biroul tatei şi nimeni nu spune nu, nici măcar ai grijă, poate pentru că nimeni nu i-a spus cuvintele astea lui Fern şi atunci nu poate să mi le spună acum nici mie. Cad şi o aud pe Fern râzând. Asta creează ceva agitaţie. De obicei, un cimpanzeu râde numai când există un contact fizic. Până acum, Fern a râs numai când a fost fugărită sau gâdilată. Râsul batjocoritor este o trăsătură distinct umană.

Tata le spune lui Sherry şi lui Ann s-o asculte cu atenţie pe Fern când râde. Sunetul este constrâns de respiraţia ei şi adaptat la ea, aşa că râsul iese gâfâit. Poate că, sugerează tata, Fern nu poate susţine un singur sunet de-a lungul unui ciclu de expirări şi inspirări repetate. Ce ar însemna asta din punctul de vedere al dezvoltării vorbirii? Nimănui nu pare să-i pese că Fern a fost răutăcioasă, deşi asta mi se pare mie a fi trăsătura crucială.

Mai târziu, pentru că nimeni nu mi-a dat atenţie atunci când am spus că mă doare cotul şi mai târziu s-a dovedit că era scrântit, tata şi-a cerut iertare lăsându-mă să văd ruptura pe radiografie. Fisurile arată ca nişte crăpături fine pe o farfurie de porţelan. Mă simt oarecum consolată de gravitatea faptului că mi-am rupt un os.

Dar nu total. Lucrurile pe care eu pot să le fac, şi Fern, nu sunt un muşuroi în comparaţie cu muntele de lucruri pe care ea le poate face, iar eu, nu. Eu sunt considerabil mai mare, ceea ce ar trebui să conteze, dar ea este considerabil mai puternică. Singurul lucru pe care eu îl fac mai bine e să vorbesc, şi nu mi-e foarte clar dacă asta e o compensaţie, dacă n-aş schimba-o imediat cu

abilitatea de a mă cățăra pe balustradă sau de a mă întinde ca o panteră pe marginea de sus a ușii de la cămară.

De aceea am inventat-o pe Mary, pentru a egala scorul. Mary putea face tot ce putea Fern și multe altele. *Plus* că își folosea puterile pentru a face lucruri bune, nu rele, cu alte cuvinte, numai sub îndrumarea mea și în numele meu.

Deși motivul principal pentru care am creat-o era să am o tovarășă de joacă pe care nimeni nu o prefera în locul meu. Cel mai bun lucru în privința lui Mary era că era un soi de contraceptiv.

La câteva zile după excursia la fermă, eu și Mary ne aflăm pe craca unui arțar din curtea din spate a lui Russell Tupman. Ne uităm în bucătăria lui Russell, unde mama lui, care seamănă cu un elf îmbrăcat într-o vestă din petice, a acoperit masa cu ziare și acum se ocupă de un dovleac, cu un satâr.

De ce ne aflăm în arțarul lui Russell? Pentru că este singurul copac de pe stradă în care pot să mă cațăr ușor. Trunchiul lui se desfăcea la bază în trei părți, una aproape paralelă cu pământul, astfel încât puteam începe să urc pășind pe ea ca pe un suport, ținându-mă de crengile de deasupra pentru a-mi păstra echilibrul. Pe măsură ce urcam, trebuia să mă cațăr, dar ramurile erau numeroase, fiecare, o treaptă ușoară către următoarea. Faptul că de pe acele ramuri puteam să privim pe ferestrele casei lui Russell era doar un bonus. În mod cert, eram acolo ca să ne cățărăm, și nu ca să spionăm.

Mary a urcat mai sus decât mine și a zis că de acolo putea să vadă toată strada, până la acoperișul Byarzilor. A zis că poate să vadă în camera lui Russell. A zis că Russell sărea pe pat.

Dar mințea, pentru că, în clipa următoare, Russell ieșea pe ușa de la bucătărie și venea direct spre mine. În copac mai erau niște frunze roșii, așa că speram să fiu

bine ascunsă. Am stat nemişcată până când Russell a ajuns exact dedesubtul meu.

– Ce faci acolo, pitico? a întrebat. La ce crezi tu că te uiţi?

I-am spus că mama lui tăia un dovleac. Doar că am folosit cuvântul „diseca". Lowell găsise odată o broască moartă lângă pârâiaşul de la fermă, şi el şi tata petrecuseră o după-amiază întreagă disecând-o pe masa din sufragerie, tăind cămăruţele inimioarei ei ca o nucă udă. Nu mă deranjase, dar acum imaginea mamei lui Russell pătrunzând în dovleac începea să-mi tulbure stomacul, îmi aduna saliva în gură. Am înghiţit cu greutate şi mi-am întors privirea de la fereastră.

Stăteam pe o creangă, ţinându-mă cu mâna de una de mai sus, legănându-mă uşor, nonşalantă, în timp ce vorbeam. N-ai fi zis că stomacul mi se răscolise. *Savoir faire* cât să dau şi la alţii.

– Fată-maimuţă, a zis Russell – expresie pe care aveam să o aud deseori la şcoală. Ce ciudată! Dar tonul lui era destul de prietenos, şi nu m-am supărat. Spune-i fratelui tău că am banii.

M-am uitat din nou în bucătărie. Mama lui Russell începuse să tragă afară intestinele dovleacului, trântind câte un pumn plin pe ziar. Am simţit cum mi se goleşte capul, picioarele au început să-mi tremure, şi pentru o clipă m-am gândit că o să cad sau, şi mai rău, o să vomit.

Aşa că am încălecat pe creangă pentru mai multă stabilitate, dar era o creangă subţire, atât de flexibilă, încât s-a îndoit pe neaşteptate sub greutatea mea şi brusc am alunecat în josul ei, rupând rămurele şi frunze în cădere. Am aterizat pe pământ, mai întâi cu tălpile, apoi cu fundul. Aveam mâinile pline de zgârieturi.

– Acum ce naiba mai faci? a întrebat Russell şi pe urmă a arătat cu degetul spre partea din faţă a chiloţilor mei, unde frunzele lăsaseră o pată.

Nu vă pot descrie pe deplin umilința pe care am simțit-o atunci. Știam că locul ăla dintre picioare nu era ceva la care să te uiți sau despre care să discuți. Știam că nu trebuia să fie roșu ruginiu de toamnă.

Câteva zile mai târziu, Russell a fost arestat. Bunica Donna mi-a spus că făcuse o petrecere de Halloween la fermă. Toate ferestrele de acolo fuseseră sparte, și o fată minoră petrecuse o noapte la spital.

Limbajul este un vehicul atât de imprecis, încât uneori mă întreb de ce ne mai batem capul cu el. Iată ce am auzit: că poate Fern străbătuse, ca un poltergeist, spațiul și timpul și distrusese casa în care locuiserăm cu toții. Câteva ferestre sparte ar fi putut să-mi sugereze o distracție inocentă. Eu și Fern aruncaserăm odată o minge de crochet printr-un geam și ne distraserăm grozav făcând asta, în ciuda a ceea ce a urmat. Dar toate ferestrele casei? Asta nu suna a poznă nevinovată. Asta avea precizia și îndârjirea furiei.

Iată ce credea bunica Donna că îmi spune: că nu eram prea mică pentru a înțelege pericolul de a amesteca alcoolul cu drogurile. Că spera că n-o să apuce să vadă ziua în care aveau să mi se facă spălături stomacale. Că așa ceva ar frânge inima frântă a mamei noastre.

ȘASE

Apoi, într-o bună dimineaţă, dintr-odată, mama a redevenit vizibilă. M-am trezit în sunetul melodiei *Maple Leaf Tag* a lui Scott Joplin, care curgea în sus pe scări, notă după notă veselă. Mama se sculase şi ne chema la micul dejun cu pianul, aşa cum obişnuia să o facă înainte, cu mâinile arcuite deasupra clapelor, cu piciorul apăsând pe pedală. Făcuse duș și gătise, curând avea să se întoarcă la citit și, în cele din urmă, la vorbit. Atunci au trecut mai multe săptămâni fără ca tata să pună gura pe băutură.

Asta era o uşurare, dar mai mică decât v-aţi închipui, căci nu te puteai încrede că aşa va fi de acum înainte atâta vreme cât văzuseşi cum fusese.

Am petrecut Crăciunul în Waikiki, unde Moşul purta bermude și șlapi și nimic nu-ţi dădea senzaţia de Crăciun. Nu putuserăm niciodată să călătorim cu Fern; acum puteam și simţeam nevoia să plecăm. Cu un an în urmă, Fern insistase să bage în priză şi apoi să scoată din priză instalaţia de lumini, indiferent de câte ori i se spusese să înceteze. Tradiţia familiei era să o lăsăm pe ea să pună steaua în vârful bradului.

Fern descoperind un cadou într-o debara de la etaj, țipând de încântare și dând totul de gol. Fern în dimineaţa de Crăciun, umplând aerul cu hârtie de împachetat sfâșiată, vârându-ne-o pe sub gulere la ceafă ca pe zăpadă.

A fost prima dată când urcam într-un avion. Norii albi erau ca o saltea care se rostogolea sub noi. Îmi plăcea cum mirosea Hawaiiul, chiar şi în aeroport, a flori de frangipani în briză sau picurate în săpunurile şi şampoanele din hotel.

Apa la malul plajei din Waikiki era puţin adâncă, încât puteam merge mult în larg. Petreceam ore întregi în apă, ţopăind în sus şi-n jos, astfel încât noaptea, când stăteam întinsă în patul de hotel pe care îl împărţeam cu Lowell, sângele încă îmi bubuia în urechi. În călătoria aceea am învăţat să înot. Părinţii noştri stăteau dincolo de brizanţi şi mă prindeau, iar eu dădeam din picioare de la unul la altul – şi eram foarte sigură că Fern n-ar fi putut să facă asta, deşi n-am întrebat.

Am avut o revelaţie pe care am împărtăşit-o la micul dejun – despre cum lumea era împărţită în două: deasupra şi dedesubt. Când te băgai pe sub apă, vizitai partea de dedesubt, iar când te urcai într-un copac, vizitai partea de deasupra, şi nici una dintre ele nu era mai bună decât cealaltă. Mi-aduc aminte că eram convinsă că ceea ce spuneam era un lucru interesant, ceva ce ar fi trebuit să fie notat de cineva.

„Când te gândeşti la trei lucruri pe care să le spui, alege unul şi spune-l numai pe ăla." La patru luni după plecarea lui Fern, cele două lucruri pe care nu le spuneam erau întotdeauna despre ea. În Hawaii m-am gândit – dar nu am spus-o – poate că Fern era în stare să se caţăre, dar eu puteam să mă scufund. Îmi doream să fie şi ea acolo ca să mă vadă făcând-o. Îmi doream să fie acolo, ţipând la vederea unui *soufflé* de ciocolată, escaladând trunchiurile palmierilor la fel ca Omul-Păianjen.

I-ar fi plăcut la nebunie bufetul de la micul dejun.

O vedeam peste tot, dar nu am spus-o niciodată.

În schimb, am pândit-o obsesiv pe mama pentru a vedea vreun semn de inimă frântă. Plutea pe spate în

ocean sau stătea pe un şezlong lângă piscină bând *mai tai*[1], iar în seara de *hula*, când şeful de sală a cerut voluntari, s-a dus direct pe ring. Mi-aduc aminte ce frumoasă era, arsă de soare, cu flori picurându-i de la gât, cu mâini fluide şi graţioase – [*ne aruncăm năvoadele în valuri line, şi toate* ama-ama *vin înotând spre mine*][2].

Era o femeie educată, a remarcat tata cu prudenţă la cină, cu o seară înainte să plecăm înapoi spre casă. O femeie inteligentă. N-ar fi bine să aibă o slujbă, ca să nu stea închisă în casă tot timpul, mai ales acum, că eu o să merg la grădiniţă?

Până să spună el asta, nu ştiusem că urma să merg la grădiniţă. Nu stătusem prea mult cu alţi copii. Am fost suficient de fraieră ca să fiu încântată.

Marea strălucea dincolo de fereastra restaurantului, devenind din argintie neagră. Mama s-a arătat de acord cu spusele lui la modul acela general care însemna să nu mai continue subiectul, iar el a înţeles aluzia. Pe atunci, eram cu toţii foarte atenţi la aluziile ei. Eram grijulii unii cu alţii. Păşeam cu toţii în vârful picioarelor.

Asta a durat multe luni. Şi pe urmă, într-o seară, la masă, Lowell a spus dintr-odată:

– Lui Fern îi plăcea grozav porumbul fiert pe ştiulete. V-aduceţi aminte ce mizerie făcea? – şi în faţa ochilor mi-au apărut nişte boabe de porumb lipite de dinţişorii ca nişte cârlige ai lui Fern, ca nişte insecte prinse într-o uşă de plasă.

Probabil că mâncam porumb fiert când a spus Lowell asta, ceea ce ar însemna că era din nou vară – furtuni cu

---

[1] Cocteil exotic pe bază de rom (n.red.)

[2] *We throw nets into the sea, and all the ama-ama come a swinging to me* – versuri dintr-un cântec de succes de inspiraţie hawaiiană, *The Hukilau Song,* compus în 1948; *ama-ama* este numele hawaiian al chefalului (n.red.)

trăsnete şi licurici şi aproape un an de când Fern fusese trimisă înapoi. Dar asta e doar o presupunere.

– V-aduceţi aminte cum ne iubea Fern? a întrebat Lowell.

Tata şi-a luat de jos furculiţa, iar aceasta i-a tremurat între degete. A pus-o din nou jos, i-a aruncat mamei o privire rapidă. Ea se uita fix în farfurie, aşa că nu puteai să-i vezi ochii.

– Nu acum, i-a spus el lui Lowell. Încă nu.

Lowell l-a ignorat.

– Vreau să mă duc s-o văd. Trebuie să mergem cu toţii s-o vedem. Sunt sigur că se întreabă de ce n-am venit.

Tata şi-a trecut mâna peste faţă. Mai demult obişnuia să joace cu mine şi cu Fern un joc în care făcea asta. O mână trecută în jos peste faţă îi dezvăluia chipul încruntat. Mâna trecea din nou în sus, şi iată că apărea un zâmbet. În jos, încruntare. În sus, zâmbet. În jos, Melpomene. În sus, Thalia. Tragedia şi comedia jucate ca expresii faciale.

Ceea ce a dezvăluit mâna în seara aceea a fost un chip cu trăsăturile prăbuşite, trist.

– Toţi vrem asta, a spus tata. Tonul lui se asemăna cu al lui Lowell. Calm, dar hotărât. Tuturor ne e dor de ea. Dar trebuie să ne gândim ce e mai bine pentru *ea*. Adevărul e că a avut o tranziţie cumplită, dar acum s-a adaptat şi e fericită. Vederea noastră n-ar face decât să o tulbure. Ştiu că nu vrei să fii egoist, dar ai face-o să se simtă mai rău doar pentru ca tu să te simţi mai bine.

Acum, mama deja plângea. Lowell s-a ridicat fără nici un cuvânt, şi-a luat farfuria plină de pe masă, s-a dus cu ea la lada de gunoi şi a golit-o acolo. Şi-a pus farfuria şi paharul în maşina de spălat vase. A ieşit din bucătărie şi din casă. A fost plecat două nopţi, dar nu s-a dus la Marco acasă. N-am aflat niciodată unde a dormit.

Nu era prima dată când îl auzeam pe tata aducând acest argument. În ziua în care mă dusesem la fermă cu

Russell şi cu Lowell, în ziua în care înţelesesem în sfârşit că Fern nu locuia acolo, îl întrebasem pe tata unde era.

El se afla în noua lui cameră de lucru, iar eu fusesem trimisă acolo ca să-i aduc aminte că începuse *The Rockford Files*[1], pentru că lui Lowell nu-i venea să creadă că „stai în camera ta şi meditează la felul cum te-ai purtat" putea de fapt să însemne „nu te uita la emisiunile tale preferate de la televizor". M-am gândit pentru o clipă să mă cocoţ pe biroul lui şi să-i sar pe genunchi, dar deja dovedisem lipsă de judecată când plecasem fără să-i spun Melissei, şi ştiam că tata nu avea chef de joacă. M-ar prinde dacă nu i-aş da de ales, dar n-ar fi prea fericit. Aşa că l-am întrebat în schimb despre Fern.

M-a tras pe genunchii lui şi i-am simţit mirosul dintotdeauna, de ţigări şi bere, de cafea neagră, de Old Spice.

–Are o altă familie acum, a spus el, la o fermă. Şi acolo sunt şi alţi cimpanzei, aşa că are o mulţime de prieteni noi.

Imediat am fost geloasă pe toţi acei noi prieteni care puteau să se joace cu Fern în vreme ce eu nu puteam. M-am întrebat dacă îi plăcea de cineva de acolo mai mult decât îi plăcuse de mine.

Mi se părea ciudat să stau acolo pe un genunchi de-al tatei fără ca Fern să fie pe celălalt, în echilibru. Braţele lui s-au strâns mai tare în jurul meu. Mi-a spus atunci, la fel cum avea să-i spună lui Lowell mai târziu (şi probabil de mai multe ori), că nu ne puteam duce să o vedem, pentru că asta ar tulbura-o, dar că avea o viaţă bună.

–Întotdeauna, întotdeauna o să ne lipsească, a spus el. Dar ştim că este fericită, şi ăsta e lucrul cel mai important.

–Lui Fern nu-i place când e pusă să mănânce lucruri noi, am spus eu.

Asta mă îngrijorase mereu. Pe mine şi pe Fern ne interesa mult ceea ce mâncam. Ne plac lucrurile cu care suntem obişnuite.

---

[1] „Dosarele Rockford" (1974–1980), serial poliţist (n.tr.)

– Lucrurile noi pot fi bune, a spus tata. Există o tonă de mâncăruri de care Fern nu a auzit niciodată şi care probabil i-ar plăcea. Mango. Măr-de-scorţişoară[1]. Langka[2].

– Dar mai poate să mănânce tot ce-i place?

– Rulade cu jeleu. Fursecuri cu gem.

– Dar mai poate...

A renunţat. A cedat.

– Da, a spus. Da. Sigur. Mai poate să mănânce tot ce-i place.

Mi-aduc aminte că a spus asta.

Am crezut mulţi ani în ferma asta. La fel şi Lowell.

Când aveam vreo opt ani, mi-am recăpătat ceea ce părea a fi o amintire. Îmi revenea fragmentar, ca un puzzle pe care trebuia să îl pun laolaltă. În amintirea asta, eram un copilaş şi mergeam în maşină cu părinţii mei. Ne aflam pe un drum de ţară îngust, unde pintenul-cocoşului, ierburi înalte şi flori de morcov sălbatic năvăleau de pe margini asupra maşinii, atingându-i ferestrele.

Tata a oprit maşina ca să lase o pisică să traverseze drumul în faţa noastră. Eu n-ar fi trebuit să pot vedea pisica, deoarece eram prinsă în scaunul meu din spatele maşinii, şi totuşi îmi amintesc limpede că era o pisică neagră, cu faţa şi burta albe. Umbla nehotărâtă în faţa noastră, înainte şi înapoi, până când tata şi-a pierdut răbdarea şi a pornit maşina, călcând-o. Îmi aduc aminte cât am fost de şocată; îmi aduc aminte că am protestat. Îmi aduc aminte cum mama i-a luat apărarea tatei, spunând că pisica pur şi simplu refuzase să se dea deoparte – ca şi cum chiar nu avuseseră de ales.

---

[1] Numit şi mărul-cu-solzi, este fructul copacului *Annona squamosa*. Este foarte dulce şi se aseamănă ca aromă cu o combinaţie de căpşune, ananas, pere, banană şi scorţişoară (n.tr.)

[2] Fructul comestibil al arborelui *Artocarpus heterophyllus*, cu greutatea medie de 5 kg. Este cel mai mare fruct din lume (n.tr.)

Atunci când amintirea asta a fost completă, m-am dus cu ea la singura persoană despre care socoteam că ar putea să mă creadă, bunica Donna. Stătea într-un fotoliu şi citea o revistă, poate *People*. Mi se pare că tocmai murise Karen Carpenter[1]; amândouă bunicile fuseseră foarte afectate. I-am povestit tremurând, încercând să nu plâng, dar fără să reuşesc.

– Oh, scumpo, a spus bunica Donna. Cred că ăsta a fost un vis. Doar ştii că tatăl tău n-ar face niciodată, niciodată aşa ceva.

Dacă exista cineva dornic să vadă ce era mai rău în tata, bunica Donna era. Faptul că a infirmat imediat bănuiesc a fost extrem de liniştitor. Mi-a oferit din nou ceea ce ştiam – că tatăl meu era un om bun, că el n-ar face niciodată un lucru atât de îngrozitor. Până astăzi simt hurducăitul roţii când a trecut peste trupul pisicii. Şi până azi mi-este foarte limpede în minte că acea întâmplare nu a avut loc niciodată. Consideraţi-o pisica mea Schrödinger[2] personală.

Era tatăl meu bun cu animalele? Aşa credeam când eram copil, dar pe atunci ştiam mai puţine lucruri despre viaţa şoarecilor de laborator. Să spunem doar că tatăl meu era bun cu animalele numai dacă nu era în interesul ştiinţei să fie altfel. N-ar fi călcat niciodată cu maşina o pisică dacă, făcând asta, n-ar fi tras nişte concluzii ştiinţifice.

Credea cu putere în natura noastră animalică – era mult mai puţin probabil să o antropomorfizeze pe Fern decât să mă animalizeze pe mine. Nu numai pe mine, ci

---

[1] Karen Anne Carpenter (1950–1983), cântăreaţă americană care, în anii '70, a format împreună cu fratele ei Richard duoul The Carpenters (n.tr.)

[2] Pisica lui Schrödinger este un experiment mental, adesea caracterizat ca un paradox, imaginat de fizicianul austriac Erwin Schrödinger în 1935, în care apare o pisică ce poate să fie vie sau moartă, în funcţie de un eveniment aleatoriu. (n.tr.)

şi pe voi – pe noi toţi, mă tem. Nu credea că animalele pot gândi, nu în felul în care definea el acest termen, dar nu era prea impresionat nici de gândirea umană. Se referea la creierul uman ca la o maşină plină de clovni, parcată între urechile noastre. Deschide uşile, şi clovnii se vor revărsa afară.

Ideea propriei noastre raţionalităţi, obişnuia el să spună, ni se pare convingătoare doar pentru că ne dorim atât de mult să fim convinşi. Pentru un observator imparţial, dacă aşa ceva poate exista, impostura era evidentă. Emoţia şi instinctul constituiau baza tuturor deciziilor, a acţiunilor noastre, a tot ceea ce preţuiam, a felului în care vedeam lumea. Raţiunea şi judecata erau un strat subţire de vopsea pe o suprafaţă rugoasă.

Singurul fel în care ai putea să înţelegi cumva Congresul Statelor Unite ale Americii, mi-a spus odată tata, este să-l vezi ca pe un studiu al primatelor desfăşurat pe două sute de ani. El însuşi nu a trăit suficient ca să vadă revoluţia actuală în felul cum înţelegem cogniţia animală nonumană.

Dar în privinţa Congresului nu s-a înşelat.

ȘAPTE

Alte amintiri despre Fern:

În prima amintire, avem amândouă trei ani. Mama stă pe canapeaua mare de două locuri din bibliotecă, astfel încât Fern să se poată strecura într-o parte, iar eu, în cealaltă. Plouă, plouă de mai multe zile, iar eu m-am săturat să stau în casă, m-am săturat să-mi folosesc vocea de interior. Lui Fern îi place să i se citească. E somnoroasă și tăcută, stă lipită cât mai tare de mama, iar mâinile ei pipăie întruna bridele pentru curea de la reiații mamei, netezindu-i catifeaua de pe coapse. Eu, pe de altă parte, mă fâțâi, nu reușesc să-mi găsesc locul, lovesc cu picioarele peste genunchii mamei, în picioarele lui Fern, încercând să o determin să facă vreun gest care s-o vâre în bucluc. Mama îmi spune să stau liniștită cu o voce atât de acră, încât ar putea marina pește cu ea.

Cartea este *Mary Poppins,* iar capitolul, cel în care o bătrână își rupe degetele, iar acestea devin niște acadele de supt pentru copii. Asta îmi provoacă o senzație de scârbă, dar Fern aude cuvântul „zahăr" și gura ei începe să se miște într-un fel somnoros, visător. Eu nu înțeleg că Fern nu înțelege ce se întâmplă cu degetele. Nu înțeleg că Fern nu urmărește povestea.

Întrerup întruna, pentru că vreau să înțeleg totul. Ce este un landou? Ce este reumatismul? O să am și eu

reumatism într-o zi? Ce sunt ghetele cu elastic în părți? Vreau și eu asemenea ghete. Michael și Jane se supără când Mary Poppins le ia stelele? Ce-ar fi dacă n-ar mai exista stele pe cer? S-ar putea întâmpla asta?

– Pentru numele lui Dumnezeu! spune în cele din urmă mama. Nu poți să mă lași să citesc afurisita asta de poveste?

Și pentru că a folosit cuvintele „Dumnezeu" și „afurisită", ceea ce face foarte rar, Mary trebuie să fie sacrificată. Mary e cea care vrea să știe, îi spun eu mamei.

– Mary mă calcă pe nervi, spune mama noastră. Mary ar trebui să fie cuminte și tăcută, așa cum e mica noastră Fern.

La fel cum eu am sacrificat-o pe Mary, Fern m-a sacrificat pe mine. Nici ea nu știa ce e reumatismul, dar, pentru că eu am fost cea care am întrebat, acum știe. Știe despre reumatism *și* primește laude pentru că nu a vorbit când *nici măcar nu știe să vorbească*. Mă gândesc că Fern a primit laude pentru nimic, iar eu niciodată nu primesc laude pentru nimic. E clar că mama o iubește mai mult pe Fern. Din locul meu, văd jumătate din fața lui Fern. E aproape adormită, o pleoapă îi tremură, o ureche îi înfloreşte ca un mac din blana ei neagră, are un deget mare de la picior băgat în gură și o aud cum îl suge. Se uită la mine somnoroasă peste propriul ei picior, de după arcuirea brațului mamei. Oh, și-a jucat rolul perfect, bebelușul care încă mai poartă scutec!

Amintirea numărul doi:

O masterandă a primit gratis o casetă cu muzica de la stația locală de radio și o trânteşte în casetofon. Dansăm împreună, toate fetele – mama și bunica Donna, eu și Fern, masterandele, Amy, Caroline și Courtney. Dansăm rock în stil clasic după *Splish Splash, I Was Taking a Bath, Paradise Park* și *Love Potion No. 9.*

I didn't know if it was day or night. I started kissing everythin' in sight.[1]

Fern îşi loveşte tălpile de podea cât poate de tare, sărind câteodată pe spătarele scaunelor şi apoi aterizând pe jos. O pune pe Amy să o legene şi râde tot timpul cât e sus în aer. Eu mă scutur, ţopăi, mă întind pe jos, muncesc din greu.

– Conga, strigă mama.

Şi ne conduce într-un şir şerpuitor pe scări în jos, iar eu şi Fern dansăm, dansăm, dansăm în spatele ei.

Amintirea numărul trei:

O zi cu soare şi zăpadă proaspăt căzută. Lowell aruncă bulgări de zăpadă în fereastra bucătăriei. Se desfac uşor când se lovesc de geam, lăsând pe el dâre strălucitoare. Eu şi Fern suntem prea agitate ca să stăm liniştite şi ne învârtim prin bucătărie, târând după noi fularele şi răsucindu-le. Suntem atât de nerăbdătoare să ieşim afară, încât nu putem să fim îmbrăcate. Fern bate din picioare şi se leagănă dintr-o parte în alta. Face o tumbă în spate, apoi alta, şi pe urmă mă uit în creştetul ei în vreme ce ne prindem de mână ca să ne învârtim.

Eu întreb de unde vine zăpada şi de ce vine doar iarna, şi, dacă în Australia ninge vara, asta înseamnă că totul în Australia e pe dos decât în lumea noastră? E lumină noaptea şi întuneric ziua? Moş Crăciun ţi-aduce daruri doar dacă n-ai fost deloc cuminte? Mama nu-mi răspunde la întrebări, în schimb se agită, pentru că nu o poate convinge pe Fern să-şi pună mănuşi şi ghete. Dacă încerci să o încalţi cu ceva, Fern ţipă.

---

[1] „N-am ştiut dacă e noapte sau zi. Am început să sărut tot ce vedeam" – versuri ale melodiei *Love Potion No. 9*, interpretată de The Searchers (n.red.)

Întreaga chestiune a hainelor a fost delicată. Cu excepția momentelor când lui Fern i-ar fi fost foarte frig fără (o a doua excepție a fost făcută cu scutecul), mama prefera să n-o îmbrace; nu voia să o facă să arate caraghios. Dar eu trebuie să port haine, așa că și Fern trebuie. În plus, Fern chiar le vrea. Mama decide să clasifice îmbrăcarea lui Fern ca pe o autoexprimare, un antropomorfism care nu-i place tatei.

De data asta, mama se hotărăște să-și prindă propriile mănuși de manșetele hanoracului lui Fern. Îi bagă mâinile lui Fern în ele, dar o lasă să și le scoată imediat. Mă avertizează să stau dreaptă. Fără țopăieli în patru labe prin zăpadă. Bucătăria se umple de un miros anume. Văd că mama se gândește să o trimită totuși afară pe Fern.

– Pute, zic eu, și mama oftează, deschide fermoarul hanoracului lui Fern, apoi o duce sus să îi schimbe hainele.

Tata este cel care o aduce din nou jos, o introduce din nou în ținuta pentru zăpadă. Eu deja m-am încălzit așa de tare, că transpir.

Lowell a făcut o furnică din zăpadă. Abdomenul, pe care îl numește metasoma, nu e așa de mare pe cât îl vrea el –, vrea o furnică de zăpadă uriașă, mutantă, la fel de înaltă cât el –, dar zăpada e atât de lipicioasă, deja a înghețat. Când eu și Fern ne năpustim în sfârșit afară în lumea de glob de zăpadă a curții fermei noastre, îl găsim încercând să o miște din loc, să o rostogolească mai departe. Țopăim în jurul lui în timp ce el se chinuie. Fern se leagănă în micul dud de deasupra noastră. Pe crengi e zăpadă. Fern mănâncă o parte. O parte o scutură în jos și ne intră pe sub guler, până când Lowell îi spune să înceteze.

Fern nu prea are chef să înceteze. Lowell își ridică gluga. Ea își dă drumul în spatele lui, cuprinzându-l cu brațul după gât. O aud râzând – un sunet ca un ferăstrău care hârșâie înainte și-napoi. Lowell întinde mâinile

deasupra capului, o apucă de braţe şi o aruncă spre pământ într-o tumbă. Ea râde şi mai tare şi se urcă din nou în copac pentru a doua repriză.

Dar Lowell a plecat deja de acolo ca să găsească altă porţiune neatinsă de zăpadă şi să înceapă o altă furnică.

– Greşeala mea e că m-am oprit şi v-am aşteptat pe voi, ne spune. Trebuie să ne mişcăm.

Ignoră strigătele de dezamăgire ale lui Fern.

Eu rămân în urmă şi sap un şanţ în jurul metasomei neterminate, cu mâinile înmănuşate. Fern coboară din copac şi porneşte după Lowell. Se uită în spate să vadă dacă vin, şi eu îi fac semn să mă ajute. În mod normal, gestul meu nu ar avea nici o urmare, dar acum e încă supărată pe Lowell. Se răsuceşte şi vine înapoi.

Tata stă pe verandă cu cafeaua lui.

– „Nimic altceva nu rămâne", spune el, arătând cu ceaşca spre abdomenul abandonat al furnicii de zăpadă. „În jurul putreziciunii acelei uriaşe ruine."[1]

Fern stă pe jos lângă mine, îşi aşază bărbia pe braţul meu, picioarele pe metasoma. Îşi bagă încă un pumn de zăpadă în gură, îşi loveşte buzele protuberante, mobile, şi se întoarce să se uite la mine cu ochi strălucitori. Ochii ei par mai mari decât ochii umani, pentru că albul lor nu este alb, ci de o nuanţă chihlimbarie doar uşor mai deschisă decât irisurile. Când desenez chipul lui Fern, creionul pe care îl folosesc pentru ochii ei este pământ de Siena ars. Desenele făcute de Fern nu sunt niciodată terminate, pentru că întotdeauna mănâncă creionul.

Acum loveşte cu picioarele bulgărele mare de zăpadă. Nu e clar dacă vrea să mă ajute, dar mă ajută. Lângă ea, eu împing cu mâinile. Cu mai puţin efort decât mă aşteptam, bulgărele se mişcă uşor şi se desprinde.

---

[1] Citat din *Ozymandias*, sonet de Percy Bysshe Shelley (n.tr.)

Acum pot să-l rostogolesc ca să adune zăpadă și să devină mai mare. Fern saltă în urma mea ca un dop pe un val, uneori deasupra stratului tare de zăpadă, alteori căzând prin el. Lasă în spatele ei o dâră neregulată, urma unui diavol tasmanian. Mănușile prinse de mânecile ei plesnesc zăpada ca niște pești de piele.

Lowell se întoarce spre noi, cu palma la ochi, pentru că soarele e o sclipire orbitoare în lumea albă de gheață.

– Cum ai reușit? strigă la noi.

Îl văd rânjind prin deschizătura glugii jachetei lui.

– M-am străduit din greu, îi spun. M-a ajutat și Fern.

– Puterea fetelor. Lowell clatină din cap. O chestie uluitoare.

– Puterea dragostei, spune tata. Puterea dragostei.

Și pe urmă sosesc masteranzii. Mergem să ne dăm cu sania! Nimeni nu-mi spune să mă liniștesc, pentru că Fern nu vrea să se liniștească.

Pe masterandul meu preferat îl cheamă Matt. Matt e din Birmingham, Anglia, și ne spune „iubire" mie și lui Fern. Îmi înfășor brațele în jurul piciorului lui, țopăi pe vârful ghetei lui. Fern se aruncă spre Caroline, trântind-o în zăpadă. Când se ridică, e plină din cap până-n picioare de zăpadă ca o gogoașă pudrată cu zahăr. Fiecare dintre noi două cere în felul ei propriu să fie ridicată și legănată. Suntem atât de încântate, încât, în expresia ciudat de pertinentă care îi place atât de mult mamei, ne-am ieșit complet din minți.

Întotdeauna am crezut că știu ce gândește Fern. Indiferent cât de bizară era atitudinea ei, indiferent cum se împopoțona și sărea prin casă ca un balon de la parada Macy[1], eu puteam să traduc totul pe înțelesul tuturor.

[1] Parada de Ziua Recunoștinței, organizată în New York de lanțul de magazine Macy's începând din anul 1924 (n.tr.)

Fern vrea să meargă afară. Fern vrea să se uite la *Sesame Street*[1]. Fern crede că eşti un împuţit. Unele erau proiecţiile convenabile ale propriilor mele gânduri asupra ei, dar de restul n-o să mă convingeţi niciodată. De ce n-aş fi înţeles-o? Nimeni n-o ştia pe Fern mai bine ca mine; îi cunoşteam fiecare tresărire. Funcţionam pe aceeaşi lungime de undă.

– De ce trebuie să ne înveţe limba? l-a întrebat odată Lowell pe tatăl nostru. De ce nu putem noi să o învăţăm pe a ei?

Răspunsul tatei a fost că noi încă nu ştiam cu siguranţă dacă Fern chiar era capabilă să înveţe o limbă, dar ştiam cu siguranţă că nu avea o limbă a ei. Tata a spus că Lowell confunda limba cu comunicarea, care erau două lucruri foarte diferite. Limba este mai mult decât cuvinte, a spus el. Limba înseamnă şi ordinea cuvintelor, şi felul în care un cuvânt modifică un altul prin flexiune.

Doar că a spus toate astea cu multe detalii, mai multe decât eu sau Lowell, sau cu siguranţă Fern, voiam să ascultăm stând liniştiţi. Totul era legat de *Umwelt*[2], un cuvânt care îmi plăcea foarte mult cum sună şi pe care l-am repetat de multe ori ca pe un răpăit de tobă, până când mi s-a spus să mă opresc. Pe atunci nu-mi păsa prea mult ce însemna *Umwelt*, dar se pare că se referă la felul specific în care fiecare organism distinct experimentează lumea.

Eu sunt fiica unui psiholog. Ştiu că lucrul care pare a fi studiat este rareori lucrul care chiar este studiat.

Când Kelloggii au crescut prima oară un copil împreună cu un cimpanzeu în anii 1930, scopul lor declarat a

---

[1] Serial de televiziune pentru copii, lansat în 1969, cu rol educaţional, care foloseşte păpuşile Muppets, filme scurte şi referinţe la cultura americană (n.tr.)

[2] „Mediu", cuvânt german folosit ca denumire a unui concept fundamental în psihologie (n.tr.)

fost de a compara şi de a face diferenţa dintre abilităţile de dezvoltare, lingvistice şi de alte tipuri ale oamenilor şi ale primatelor. Ăsta era şi scopul declarat al studiilor noastre. Consideraţi-mă suspicioasă.

Kelloggii au crezut că experimentul lor senzaţionalist le distrusese reputaţia, că nu aveau să mai fie niciodată luaţi în serios ca oameni de ştiinţă. Şi, dacă eu ştiu asta abia acum, ambiţiosul nostru tată cu siguranţă o ştia pe atunci. Aşadar, care era scopul studiului Fern/Rosemary–Rosemary/Fern înainte să ajungă la sfârşitul său prematur şi dezastruos? Încă nu ştiu prea bine.

Dar mi se pare că multe dintre informaţiile interesante obţinute mă privesc pe mine. Pe măsură ce creşteam, dezvoltarea limbajului meu nu numai că era în contrast cu a lui Fern, dar introducea şi un factor X *perfect previzibil,* care submina orice asemenea comparaţii.

Încă de când Day şi Davis[1] şi-au publicat descoperirile, în anii 1930, a existat ideea că gemelitatea afectează achiziţia limbajului. Cercetări mai recente şi mai bune au avut loc în anii 1970, dar nu ştiu dacă părinţii noştri se gândeau la ele. Oricum, aceste cercetări n-ar fi fost complet relevante pentru o situaţie ca a noastră, în care „gemenele" aveau potenţiale atât de diferite.

Deşi eu şi Fern eram câteodată despărţite când ne aflam sub observaţia masteranzilor, cea mai mare parte a timpului o petreceam împreună. Pe măsură ce eu căpătam obiceiul de a vorbi în numele ei, Fern părea să înceapă să se aştepte să o fac. La trei ani, serveam deja drept traducătoarea ei într-un fel care cu siguranţă i-a încetinit progresul.

---

[1] E.J. Day şi E.A. Davis, psihologi care, în 1932 şi, respectiv, 1937, au publicat studii în care afirmau că dezvoltarea abilităţilor lingvistice ale gemenilor este uşor întârziată, mai dificilă în comparaţie cu a copiilor care nu sunt gemeni (n.red.)

Aşa încât eu cred că, în loc să studieze cum putea Fern să comunice, tatăl nostru ar fi trebuit să studieze cât de bine putea Fern să comunice cu mine. Că aici exista un viceversa, un viceversa de scandal, era un fapt inevitabil, dar niciodată recunoscut. Iată întrebarea pe care tatăl nostru susţinea că o pune: poate Fern să înveţe să vorbească trăind cu oamenii? Iată întrebarea pe care tatăl nostru refuza să admită că o pune: poate Rosemary să înveţe să vorbească trăind cu cimpanzeii?

Unul dintre primii masteranzi, Timothy, susţinuse că, în perioada noastră preverbală, eu şi Fern aveam o idioglosie, un limbaj secret de mormăieli şi gesturi. Afirmaţia lui nu fusese notată, aşa că am aflat doar recent de ea. Tata considerase dovezile lui puţine, neştiinţifice şi, sincer, excentrice.

Uneori apărea la televizor Oofie, starul cimpanzeu al reclamelor la valizele American Tourister. Fern nu-i dădea nici o atenţie. Dar o dată am prins câteva reluări de la *Lancelot Link, Secret Chimp*[1], cu frumosul Tongo în rolul lui Link. Aceste maimuţe vorbitoare, în costume şi cravată, erau mai interesante pentru Fern. Privea foarte atentă, ţuguindu-şi şi întinzându-şi gura prehensilă, făcând semnul care însemna „pălărie".

– Fern vrea o pălărie ca a lui Lancelot Link, i-am spus eu mamei.

Nu mai era nevoie să fac cererea şi în numele meu. Dacă Fern primea o pălărie, primeam şi eu una.

Nici una dintre noi nu a primit pălărie.

La scurt timp după aceea, tata a aranjat ca un cimpanzeu tânăr pe nume Boris să facă o vizită la fermă

[1] Serial de comedie şi aventuri prezentat în 1970–1971 pe canalul ABC; distribuţia era formată din cimpanzei, iar dublajul, cu voci omeneşti. (n.red.)

într-o după-amiază. Semnul pe care l-a făcut Fern pentru Boris a fost același semn pe care îl folosea pentru păianjenii maro pe care îi găseam câteodată în hambar, pe care mama îl traducea prin „caca târâtor", iar Lowell cu „rahat târâtor" (ceea ce mi se părea mai logic. „Caca" era un cuvânt caraghios. „Rahat" era serios, iar Fern era foarte serioasă). Boris, spunea Fern, era un rahat târâtor murdar. Iar apoi, „un rahat târâtor mortal".

Înconjurată de ființe umane, Fern se credea ființă umană. Asta nu era de mirare. Când li se cerea să împartă mai multe fotografii în două grămezi, oameni și cimpanzei, cei mai mulți cimpanzei crescuți în familii umane făceau o singură greșeală – își puneau propria fotografie în grămada cu ființe umane. Asta este exact ce-a făcut și Fern.

Ceea ce pare să nu fi anticipat nimeni a fost confuzia mea. Tata nu știa atunci ceea ce credem că știm acum, anume că sistemul neural al unui creier tânăr se dezvoltă în parte oglindind creierele din jur. Deoarece petreceam foarte mult timp împreună cu Fern, oglinda aceea avea două fețe.

Mulți ani mai târziu, am găsit pe web o lucrare pe care tata a scris-o despre mine. Studii ulterioare cu exemple mult mai substanțiale au confirmat ceea ce tata sugerase printre primii: că, în ciuda metaforelor noastre, oamenii sunt mult mai imitativi decât celelalte primate.

De exemplu: dacă cimpanzeii urmăresc o demonstrație privind felul în care poți să scoți mâncarea dintr-o cutie care trebuie manipulată într-un anume fel, ei sar peste etapele inutile și se duc direct la conținut. Copiii umani imită absolut totul, reproducând fiecare etapă, indiferent de utilitatea ei. Există un motiv pentru care – dat fiind că acesta este comportamentul nostru – a imita servil este mai bine decât a gândi și a fi eficient, dar am uitat exact care anume. Va trebui să citiți studiile.

În iarna de după dispariţia lui Fern şi cu jumătate de trimestru mai târziu, din cauza agitaţiei şi a neliniştii de acasă, am început grădiniţa, unde ceilalţi copii îmi spuneau „fata-maimuţă" sau câteodată doar „maimuţa". Exista ceva ciudat la mine, poate în gesturile mele, în expresia mea facială sau în mişcările ochilor, şi cu siguranţă în lucrurile pe care le spuneam. Mulţi ani mai târziu, tata a făcut în treacăt o referire la reacţia „valea neliniştitoare" – aversiunea umană faţă de lucruri care par să semene cu oamenii, dar nu suficient de mult[1]. Reacţia aceasta e greu de definit, mult mai uşor de testat. Dacă ipoteza este adevărată, ea explică de ce feţele cimpanzeilor îi neliniştesc atât de mult pe unii dintre noi. Pentru copiii de la grădiniţa mea, eu eram obiectul neliniştitor. Copiii ăia de cinci şi şase ani nu puteau fi păcăliţi de fiinţa umană contrafăcută.

Puteam să protestez, şi am făcut-o, faţă de cuvântul ales: erau atât de proşti, am întrebat eu victorioasă, încât nu ştiau diferenţa dintre maimuţe şi primate? Nu ştiau că oamenii erau şi ei primate? Dar concluzia evidentă că n-aveam nimic împotrivă să mi se spună „fata-primată" a fost tot ce le-a trebuit copiilor ca să nu renunţe la alegerea lor iniţială. Şi au refuzat să creadă că sunt şi ei primate. Părinţii lor i-au asigurat că nu sunt. Am aflat că o oră întreagă de la şcoala de duminică a fost destinată combaterii afirmaţiilor mele.

Iată câteva lucruri asupra cărora mama a avut grijă să insiste înainte de a mă trimite la şcoală:

Să stau dreaptă.

Să-mi ţin mâinile nemişcate când vorbesc.

---

[1] *The uncanny-valley response* – teorie elaborată de Masahiro Mori, specialist japonez în robotică, potrivit căreia oamenii au o reacţie de repulsie faţă de roboţii umanoizi care nu reuşesc de fapt să se comporte perfect uman (n.tr.)

Să nu-mi bag degetele în gura sau părul altcuiva.

Să nu muşc pe nimeni, niciodată. Indiferent cât de mult o cere situaţia.

Să nu-mi manifest foarte zgomotos încântarea faţă de o mâncare gustoasă şi să nu mă holbez la brioşa altcuiva.

Să nu sar pe mese şi bănci atunci când mă joc.

Mi-am adus aminte de toate lucrurile astea, de cele mai multe ori. Dar reuşitele nu contează niciodată la fel de mult ca eşecurile.

Iată câteva lucruri pe care le-am învăţat doar după ce m-am dus la grădiniţă:

Cum să citesc chipurile copiilor, care sunt mai puţin prudente decât ale adulţilor, deşi nu la fel de expresive ca ale cimpanzeilor.

Că şcoala însemna să taci (şi aţi putea crede că mama ar fi trebuit să adauge asta la lucrurile asupra cărora m-a avertizat; regula pe care o învăţasem – că trebuie să spui numai unul din trei lucruri pe care îţi vine să le spui – nu a fost câtuşi de puţin suficientă în acest caz).

Că vorbele mari nu îi impresionează pe copii. Şi că adulţilor le pasă foarte mult de ce înseamnă de fapt vorbele mari, aşa că e mai bine să ştii asta înainte să foloseşti vreuna.

Dar, în primul rând, am învăţat că diferenţa e diferenţă. Puteam să schimb ce făceam; puteam să schimb ce nu făceam. Nimic din toate astea nu schimba cine eram eu fundamental, eul meu nu-chiar-uman, eul meu de fată-maimuţă de senzaţie.

Speram că Fern o duce mai bine printre semenii ei decât o duceam eu printre semenii mei. În 2009, un studiu a prezentat felul în care macacii par să aibă şi ei reacţia „valea neliniştitoare", ceea ce face ca ea să fie probabilă şi în cazul cimpanzeilor.

Desigur, nimic din toate astea nu era în mintea mea pe atunci. Vreme de mulţi ani, mi-am imaginat viaţa lui

Fern ca pe a unui Tarzan inversat. Crescută printre oameni şi întoarsă acum la cei din specia ei, îmi plăcea să cred că aducea celorlalte maimuţe limbajul semnelor. Îmi plăcea să cred că poate rezolva crime sau ceva de genul ăsta. Îmi plăcea să cred că îi dăduserăm superputeri.

PARTEA A TREIA

„Nu calculam, firește, la modul acesta
omenesc, dar sub influența mediului,
mă comportam ca și cum aș fi gândit astfel."
Franz Kafka, *O dare de seamă pentru o Academie*

UNU

Cred că este indiscutabil că mama, tata şi Lowell au fost mai zguduiţi de plecarea lui Fern decât am fost eu. M-am descurcat mai bine pur şi simplu pentru că eram prea mică pentru a înţelege exact ce se petrece.

Şi totuşi, din unele puncte de vedere, eu am fost cea care am avut de suferit. Pentru mama, tata şi Lowell, Fern apăruse la mijlocul poveştii. Ajunseseră să fie ei înşişi înainte de venirea ei, aşa că au avut un eu la care să se întoarcă. Pentru mine, Fern fusese începutul. Abia împlinisem o lună când intrase în viaţa mea (iar ea, aproape trei luni). Oricine aş fi fost înainte, nu era un „sine" pe care să fi ajuns să-l cunosc.

I-am simţit pierderea într-un fel intens fizic. Îmi lipseau mirosul ei şi umezeala lipicioasă a răsuflării ei pe gâtul meu. Îmi lipseau degetele ei care mă râcâiau prin păr. Stăteam una lângă alta, una peste alta, ne împingeam, ne trăgeam, ne mângâiam şi ne loveam una pe alta de o sută de ori pe zi, iar acum simţeam că pierdeam toate astea. Era o durere, o foame la suprafaţa pielii mele.

Am început să mă legăn pe loc fără să-mi dau seama, şi a trebuit să mi se spună să încetez. Am început să-mi smulg sprâncenele. Îmi muşcam degetele până îmi dădea sângele, şi bunica Donna mi-a cumpărat nişte mănuşi mici şi albe şi m-a pus să le port vreme de câteva luni chiar şi când dormeam.

Fern obişnuia să-şi înfăşoare în jurul mijlocului meu, pe la spate, braţele ei ţepoase ca nişte perii de curăţat pipa, să-şi lipească faţa şi trupul de spinarea mea, să-şi potrivească paşii cu ai mei când mergeam, ca şi cum am fi fost o singură persoană. Asta îi făcea pe masteranzi să râdă, aşa că noi ne credeam isteţe şi apreciate. Uneori mă stânjenea să ţin o maimuţă în spate, dar de cele mai multe ori mă simţeam mai largă, mai cuprinzătoare, ca şi cum ceea ce conta în cele din urmă nu erau lucrurile pe care putea Fern să le facă sau cele pe care puteam eu să le fac, ci suma lor – eu şi Fern împreună. Iar eu împreună cu Fern puteam face aproape orice. Aşadar, acesta este eul pe care îl cunosc – jumătatea umană a fabuloaselor, fascinantelor, fantasmagoricelor surori Cooke.

Am citit undeva că nici o pierdere nu se compară cu pierderea unui geamăn, că supravieţuitorii se descriu nu atât ca persoane singure, cât mai degrabă ca rămăşiţa beteagă a ceva care a fost cândva întreg. Chiar şi când pierderea are loc intrauterin, unii supravieţuitori rămân toată viaţa cu sentimentul că sunt incompleţi. Gemenii monozigoţi suferă cel mai mult, urmaţi de cei dizigoţi. Extindeţi puţin această noţiune şi în cele din urmă veţi ajunge la mine şi la Fern.

Deşi pierderea ei nu avusese un impact imediat asupra sporovăielii mele – de fapt, a durat mulţi ani până s-o asimilez cu adevărat –, în cele din urmă mi-am dat seama că toată acea verbozitate fusese importantă doar în contextul surorii mele. Când ea a părăsit scena, nimănui nu i-a mai păsat de gramatica mea creativă, de lexemele mele compuse, de conjugările mele sprintene, mobile. Dacă îmi imaginasem vreodată că aş fi fost mai importantă fără ea care distrăgea în mod constant atenţia tuturor, am descoperit că de fapt era exact pe dos. Masteranzii au dispărut din viaţa mea în exact acelaşi moment în care a dispărut şi Fern. Fiecare cuvânt pe care îl rosteam fusese înainte o

informaţie, notată cu grijă pentru studii şi discuţii ulterioare. Dintr-odată, eram doar o fetiţă, ciudată în felul ei, dar care nu prezenta vreun interes ştiinţific pentru nimeni.

DOI

Există un avantaj în a avea perete comun cu dormitorul părinţilor. Auzi unele lucruri. Să auzi unele lucruri e şi un dezavantaj. Uneori mama şi tata făceau sex. Uneori vorbeau. Uneori făceau sex în timp ce vorbeau.

Anii au trecut, dar lucrurile pe care le discutau părinţii noştri noaptea nu s-au schimbat chiar atât de mult pe cât aţi putea crede. Tata îşi făcea probleme pentru reputaţia lui profesională. Nu cu mult timp în urmă fusese un tânăr profesor în ascensiune, adunând burse şi masteranzi ca pe ouăle de Paşti. Erau şase masteranzi în laboratorul lui la sfârşitul anilor cu Fern, toţi scriind grăbit teze despre studiul desfăşurat la vechea fermă. Doi dintre ei au putut să-şi termine lucrările aşa cum planificaseră, dar patru, nu – în cel mai bun caz, au trebuit să-şi limiteze subiectul, să încropească ceva subţire şi neinteresant din datele deja adunate. Reputaţia întregului laborator, a întregii catedre a avut de suferit.

Tata a devenit paranoic. Deşi publicase câteva lucrări consistente şi interesante în acea perioadă de cinci ani, era acum sigur că toţi colegii lui îşi pierduseră respectul pentru el. Dovada era oriunde se uita, la fiecare întâlnire a membrilor catedrei, la fiecare petrecere între colegi. Periodic, asta îl determina să bea.

Lowell continua să constituie o problemă – mai cu seamă Lowell, dar şi eu. Părinţii noştri stăteau unul lângă celălalt în patul lor şi îşi făceau griji. Ce trebuia făcut cu noi? Când o să fie din nou Lowell băiatul dulce şi sensibil care ştiau ei că era în adâncul lui? Când o să reuşesc eu să-mi fac o prietenă care să nu fie imaginară?

Psihologul lui Lowell, doamna Dolly Delancy, spunea că Lowell nu mai credea că dragostea lor pentru el era necondiţionată. Cum ar fi putut să mai creadă? I se spusese să o iubească pe Fern ca pe o soră. Aşa făcuse, dar o văzuse alungată din familie. Lowell era confuz şi era supărat. E bine că avem un specialist calificat care să ne spună asta, zicea tata.

Mamei îi plăcea doamna Delancy. Tatei, nu. Doamna Delancy avea un fiu, Zachary, care era în clasa a treia pe vremea când eu eram la grădiniţă. Zachary obişnuia să se întindă sub barele de căţărat şi, de câte ori vreo fată se legăna deasupra lui, el striga în gura mare ce culoare aveau chiloţii ei, chiar dacă ea purta pantaloni şi el nu avea cum să-şi dea seama. Ştiu că părinţii noştri cunoşteau situaţia, pentru că eu fusesem cea care le spusese. Tata credea că era o informaţie relevantă. Tata credea că era foarte grăitor. Mama nu credea asta.

Doamna Delancy spunea că însuşirile care făceau din Lowell o persoană greu de suportat erau toate nişte însuşiri bune, de fapt, printre cele mai bune pe care le avea – loialitatea, dragostea, simţul dreptăţii. Noi voiam ca Lowell să se schimbe, dar nu voiam să schimbe lucrurile care împiedicau acea schimbare. Era o situaţie delicată.

Eu nu aveam un psiholog al meu, aşa că doamna Delancy şi-a împărtăşit şi părerile despre mine. Eu mă aflam în aceeaşi situaţie dificilă ca Lowell, dar, în vreme ce fratele meu răspundea forţând graniţele, eu încercam din răsputeri să fiu bună. Ambele reacţii aveau sens. Amândouă ar trebui interpretate ca nişte strigăte de ajutor.

Copiii se descurcă cel mai bine atunci când există aşteptări clare şi consecinţe previzibile, spunea doamna Delancy, ignorând în mod convenabil faptul că, dacă îi spuneai lui Lowell: „Asta e limita", puteai să fii sigur că imediat trecea dincolo.

Părinţii noştri au decis că ar fi mai bine să lase limita neclară şi să se concentreze asupra domolirii nesiguranţei lui Lowell. Casa s-a umplut de dragoste pentru Lowell, de mâncărurile, cărţile, jocurile lui preferate. Jucam rummy. Îl ascultam pe Warren Zevon[1]. Ne-am dus la afurisitul de Disneyland. Astea l-au înfuriat.

Nu cred că evaluarea doamnei Delancy era greşită, dar cred că era incompletă. Partea care lipsea era suferinţa noastră comună mistuitoare. Fern *nu mai era*. Dispariţia ei reprezenta multe lucruri – tulburare, nesiguranţă, trădare, un nod gordian de complicaţii interpersonale. Dar era şi un fapt în sine. Fern ne iubise. Umpluse casa de culoare şi zgomot, de căldură şi energie. Merita să i se simtă lipsa, şi îi simţeam cumplit lipsa. Nimeni din afara casei nu părea să înţeleagă cu adevărat asta.

Pentru că şcoala nu mă făcea să simt lucrurile pe care toată lumea credea că trebuia să le simt – că sunt preţuită şi indispensabilă –, am fost transferată în clasa întâi la şcoala hippy de pe Second Street. Nici copiii de acolo nu mă plăceau deloc, dar poreclele nu erau admise printre hippy. Steven Claymore i-a învăţat în schimb să se scarpine la subsuoară, ceea ce copiii făceau uneori, un gest care putea fi contestat, iar asta a permis adulţilor, inclusiv părinţilor noştri, să se consoleze că situaţia mea se îmbunătăţise. Am avut o învăţătoare minunată în clasa întâi, doamna Radford, care mă iubea sincer. Am primit rolul

[1] Cantautor rock american (1947–2003), cunoscut pentru umorul negru şi cumva bizar al versurilor sale (n.tr.)

găinii în *Găinuşa roşie*[1] – incontestabil, rolul principal, de vedetă. Asta a fost suficient ca să o convingă pe mama că prosperam. Starea ei catatonică se transformase într-o efervescenţă neverosimilă. Eu şi Lowell eram bine. Eram nişte copii atât de buni, în mod fundamental. Copii isteţi. Cel puţin eram cu toţii sănătoşi! Fiecare drum în viaţă are suişurile şi coborâşurile lui.

Există oare în toată literatura un personaj mai izolat decât găinuşa roşie?

Cred că mama şi tata trebuie să le fi cerut celor de la şcoală să nu spună nimic de Fern, pentru că modul obişnuit în care aceştia abordau diferenţele sociale şi dificultăţile era să intervină imediat, plini de empatie.

– Motivul pentru care Tammy nu poate să mănânce brioşele oferite de Shania de ziua ei este alergia ei la grâu. Astăzi vom învăţa despre grâu – unde creşte şi câte dintre alimentele pe care le mâncăm conţin grâu. Mâine, mama lui Tammy ne va aduce brioşe făcute din făină de orez, ca să le gustăm. Mai suferă cineva de alergie?

– Astăzi este prima zi a lunii Ramadan. Când Imad o să fie mai mare, o să ţină Ramadanul postind în fiecare zi, de la răsăritul soarelui până la apus. A posti înseamnă să nu mănânci şi să nu bei nimic în afară de apă. Datele Ramadanului sunt legate de Lună, aşa că se schimbă în fiecare an. Astăzi o să facem un calendar lunar. O să ne desenăm pe noi înşine ca astronauţi care păşesc pe Lună.

– Dae-jung nu vorbeşte englezeşte pentru că familia lui vine din Coreea. Astăzi o să căutăm Coreea pe o hartă. O să învăţăm câteva cuvinte coreene, şi, astfel,

---

[1] Vechi basm popular, probabil de origine rusă, în care găinuşa le cere altor animale din curte s-o ajute să-şi cultive şi apoi să-şi recolteze grâul şi să facă pâine. Nimeni nu se arată dornic să-i sară în ajutor, aşa că nimeni nu primeşte vreo bucată de pâine la sfârşit. (n.tr.)

Dae-jung nu va mai fi singurul care învaţă o limbă nouă. Iată cum spuneţi „Bine ai venit, Dae-jung!" în coreeană.

Fără intervenţia părinţilor mei, e greu de înţeles cum de copilăria mea cu Fern nu a devenit niciodată plan de lecţie.

Tata mi-a dat unele ponturi menite să-mi îmbunătăţească statutul social. Oamenilor, spunea el, le place să-şi vadă imitate mişcările. Când cineva se apleacă spre mine ca să-mi vorbească, ar trebui să mă aplec şi eu. Să-mi încrucişez picioarele, să zâmbesc când zâmbeşte etc. Ar trebui să încerc asta (dar subtil; n-avea să funcţioneze dacă ei mă vedeau) cu copiii de la şcoală. Un sfat bine intenţionat, dar care s-a dovedit neinspirat, căci se încadra prea bine în povestea cu fata-maimuţă – maimuţa vede, maimuţa face. Ceea ce însemna şi că am dat-o-n bară cu partea subtilă.

Mama avea o teorie pe care am auzit-o prin peretele dormitorului. N-ai nevoie de o mulţime de prieteni ca să treci prin şcoală, i-a spus ea tatei, dar trebuie să ai unul. Pentru o scurtă perioadă în clasa a treia, am pretins că eu şi Dae-jung eram prieteni. El nu vorbea, dar puteam să suplinesc eu partea lui de discurs. I-am dat înapoi o mănuşă pe care o scăpase. Mâncam prânzul împreună, sau cel puţin mâncam la aceeaşi masă, iar în clasă fusese aşezat în banca de lângă mine pe principiul că, dacă vorbeam neîntrebată, asta ar fi putut să-l ajute să înveţe cuvinte noi. Ironia e că engleza lui s-a îmbunătăţit în mare parte datorită trăncănelii mele constante, dar, de îndată ce a putut să vorbească, şi-a făcut alţi prieteni. Relaţia noastră a fost frumoasă, dar scurtă.

De îndată ce a ajuns să vorbească fluent, Dae-jung a fost transferat la şcoala de stat. Părinţii lui aveau mari ambiţii pentru el – între altele, clasele de matematică de la North. În 1996, mama mi-a telefonat la şcoală,

la Davis, ca să-mi spună că Dae-jung era chiar peste drum, la UC Berkeley.

–V-aţi putea întâlni! a spus ea.

Atât de exaltantă fusese pentru ea credinţa mea de scurtă durată în prietenia dintre mine şi Dar-jung. Nu putuse niciodată s-o abandoneze.

Cuvântul coreean pentru „maimuţă" este *uon-sung-i*. Asta e fonetic. Nu ştiu cum se transcrie cu litere latine.

TREI

Între timp, Lowell își croia cu greu drum către liceu. Lowell-cel-de-la-liceu a fost mai ușor de suportat decât Lowell-cel-de-la-școala-generală. A încetat să mai ceară să mergem să o vedem pe Fern și a urmat exemplul celorlalți de a o pomeni doar foarte rar. Era distant, dar politicos; pacea a pogorât asupra casei ca o mantie subțire de zăpadă. Într-un an, de Ziua Mamei, i-a dăruit mamei o cutie muzicală care cânta melodia cea mai cunoscută din *Lacul lebedelor*. Ea a plâns multe zile ascultând-o.

Marco îi rămăsese cel mai bun prieten, deși mama lui îl plăcea pe Lowell mai puțin decât îl plăcuse înainte ca ei doi să fure niște bomboane dintr-un magazin de pe Third Street, când au fost prinși și pedepsiți.

Avea o relație ocazională cu o fată. Numele ei era Katherine Chalmers, dar toată lumea îi spunea Kitch. Kitch era mormonă. Părinții ei erau severi și copleșiți de greutăți – aveau nouă copii –, așa că supravegherea ei revenise celor doi frați mai mari. Fiecare făcea față situației în felul lui. Unul dintre ei apărea la ușa noastră și o lua acasă ori de câte ori depășea ora de întoarcere. Celălalt îi cumpăra sticle cu vin Boone's Farm pentru ca ea să nu trebuiască să le ceară unor străini. Acest amestec, așa cum v-ar spune studiile tatălui nostru, nu era un model bun

pentru modificarea comportamentală. Kitch era o fată cu o reputație dubioasă.

În casa Chalmers, Lowell nu avea voie să se apropie de camera lui Kitch, dar părinţii noştri aveau ceea ce mama numea „politica uşii deschise", ceea ce însemna că Kitch putea să fie în camera lui Lowell, dar numai dacă uşa era larg deschisă. Uneori mă trimiteau pe mine să verific, şi uşa era întotdeauna deschisă, conform cerinţelor. Dar câteodată Lowell şi Kitch erau împreună pe pat, îmbrăcaţi, însă încercând cu multă energie să ocupe acelaşi spaţiu. Mama nu m-a întrebat niciodată despre partea asta, aşa că eu nu am spus nimic. Cândva, în decursul timpului, învăţasem să nu bârfesc.

De fapt, la un moment dat, aproape că am încetat să mai vorbesc. Nu pot să vă spun exact când s-a întâmplat asta. Cu ani în urmă, îmi dădusem seama că lucrurile mergeau mai bine la şcoală când nu atrăgeam atenţia asupra mea, dar a şti asta şi a o pune în practică erau două lucruri diferite. Aşa că s-a întâmplat treptat, în timp, prin eforturi constante. Mai întâi am eliminat cuvintele mari. Nu mă ajutau cu nimic. Pe urmă am renunţat să-i mai corectez pe alţi oameni atunci când foloseau cuvinte nepotrivite. Am crescut proporţia dintre lucrurile pe care le gândeam şi cele pe care le spuneam de la trei la unu la patru la unu, apoi la cinci, la şase, la şapte la unu.

Gândeam la fel de mult ca înainte, iar uneori îmi imaginam răspunsurile pe care le-aş fi primit dacă aş fi vorbit cu voce tare şi ce aş fi spus apoi şi aşa mai departe. Neeliberate prin vorbire, gândurile acestea îmi umpleau creierul. Capul meu devenise zgomotos şi ciudat, ca rampa de lansare Mos Eisley din *Războiul stelelor*.

Profesorii au început să se plângă de lipsa mea de atenţie. Pe vremuri, chiar şi când vorbeam non-stop, reuşeam totuşi să fiu şi atentă. Devenisem uşor de distras, spunea mama.

Lipsă de concentrare, spunea tata.

Lowell nu spunea nimic. Probabil că nu observase.

În ultimul an de liceu, el a fost căpitanul echipei de baschet de la South High School. Asta este o poziție cu asemenea putere și prestigiu, încât până și viața mea s-a ușurat datorită ei. Am fost la toate meciurile. Zgomotele care răsună într-o sală de gimnastică, soneriile, mirosurile, bubuitul mingii care se izbește de lemn sunt lucruri la care încă mai reacționez cu un sentiment profund de stare de bine. Baschetul din Indiana. Toată lumea se purta frumos cu mine când fratele meu era pe teren coordonând mișcarea echipei.

În acel an, Marion, Indiana, avea o echipă plină de energie, și urma să avem un meci cu ei; eram atât de agitată, încât parcă zumzăiam. Făcusem un afiș cu un șarpe încolăcit în jurul unei mingi de baschet în așa fel încât să formeze numărul lui Lowell – numărul 9 – și l-am pus în fereastra livingului. Și apoi, într-o zi, când Lowell ar fi trebuit să fie la antrenamente, conducându-și echipa, l-am auzit venind acasă. Am recunoscut zgomotul pe care îl făcea ușa când o închidea el.

Eu eram sus, citeam ceva – *Punte spre Terabithia*[1] sau *Acolo unde crește feriga roșie*[2] –, una dintre cărțile alea unde moare cineva, pentru că deja aveam lacrimi în ochi. Mama era plecată, nu-mi aduc aminte unde, dar nu cred că ar fi putut schimba ceva, și mă bucur că n-a încercat, ca să-și reproșeze mai târziu eșecul.

M-am dus jos să văd ce se întâmplă. Ușa camerei lui era închisă. Am deschis-o. Lowell stătea întins pe pat, cu fața în jos, cu adidașii pe pernă, cu capul la picioarele patului. A ridicat privirea, dar nu atât cât să-i văd fața.

---

[1] *Bridge to Terabithia*, roman pentru copii de Katherine Paterson (1977) (n.tr.)

[2] *Where the Red Fern Grows*, carte de Wilson Rawls (1961) despre un băiat care crește doi câini de vânătoare (n.tr.)

– Ieşi dracului din camera mea! a spus.

O voce ascuţită şi înţepătoare, ca nişte cuie. Nu m-am mişcat.

Şi-a lăsat picioarele pe podea, s-a ridicat şi s-a întors către mine. Avea faţa roşie, udă şi umflată ca un nor. M-a apucat de umeri şi m-a împins afară.

– Să nu mai vii aici niciodată! a zis. Niciodată.

A închis uşa.

La cină a părut normal. A mâncat şi a vorbit cu tata despre meciul care urma. N-a spus că nu fusese la antrenament şi nici eu n-am spus nimic. Ne-am uitat la un episod din *The Cosby Show*[1]. Mi-aduc aminte că râdea. A fost ultimul lucru pe care l-am făcut cu toţii împreună.

În noaptea aia şi-a luat toţi banii – puşculiţa lui era o marionetă Groucho Marx pe care i-o făcuse bunica Donna dintr-o şosetă când el avusese vărsat de vânt. Se pricepuse întotdeauna să facă bani şi nu cheltuia niciodată nimic, aşa că bănuiesc că avea o sumă frumuşică. A luat cheile tatei, s-a dus la laborator şi a intrat. A adunat şoarecii în câteva cuşti mai mari, pe care apoi le-a scos afară. A dat drumul şoarecilor. Apoi a luat un autobuz către Chicago şi nu s-a mai întors niciodată.

Din nou, masteranzii tatei au pierdut informaţii pe care le adunaseră de-a lungul a mai multor ani. Asta nu era bunătate faţă de şoareci, a zis tata, nu dată fiind vremea de afară. Cu siguranţă, nu era bunătate faţă de tata, care a rămas la universitate, dar n-a mai avut niciodată vreun masterand cu care ar fi vrut să lucreze şi alt profesor. O să spun doar că mama a suferit mult la dispariţia lui Lowell, mai mult chiar decât atunci când am pierdut-o pe Fern, şi n-o să mai adaug nimic. Nu am cuvinte pentru felul în care a afectat-o. N-a mai reuşit niciodată nici să se prefacă măcar că şi-ar fi revenit.

---

[1] Serial american de comedie care a rulat pe reţeaua de televiziune NBC în perioada 1984–1992 (n.red.)

La început, am crezut cu toții că Lowell o să se întoarcă. Se apropia ziua mea de naștere; eram sigură că n-o s-o rateze. De multe ori plecase pentru câteva zile, o dată chiar patru, și apoi se întorsese fără ca noi să aflăm vreodată unde dormise. Așa că, în ciuda Marii Eliberări Șoricești, părinților mei le-a trebuit ceva vreme ca să înțeleagă că de data asta lucrurile stăteau altfel. După două săptămâni, au decis că poliția, care îl considera un caz obișnuit de fugă de-acasă și, în plus, adult, căci tocmai împlinise optsprezece ani, nu se implica suficient. Au angajat propriul detectiv, o femeie eficientă și practică pe nume K.T. Payne, ca să-i dea de urmă. La început, Payne ne suna în mod regulat. Nu-l găsise încă pe Lowell, dar era pe urmele lui. Fusese văzut. Existau informații. Fuseseră probleme – sau cel puțin așa am înțeles tocmai din faptul că nimeni nu-mi spunea prea multe.

– Hei, puștoaico, îmi zicea ea dacă se întâmpla să răspund eu la telefon, cum merge treaba?, iar eu mă învârteam pe acolo să prind ceva, dar părinții îmi ofereau o variantă formulată cu grijă, scurtă și neinformativă.

Apoi Lowell a dispărut cu totul. Cu fiecare nou apel, mama era tot mai zguduită emoțional, iar în cele din urmă, tata i-a cerut lui K.T. să-l sune pe el, pe telefonul de la serviciu.

A fost angajat un al doilea detectiv.

Săptămânile au devenit luni, și noi tot mai credeam că Lowell o să se întoarcă. Nu m-am mutat niciodată în camera lui, deși dormeam de multe ori în patul lui, ceea ce mă făcea să mă simt mai aproape de el și mă îndepărta de peretele pe care-l împărțeam cu ai mei și de plânsul mamei. Într-o zi, am găsit un bilet pe care mi-l lăsase în *Frăția inelului*. Știa că reciteam adeseori trilogia; știa că va veni o zi când o să am nevoie de consolarea oferită de Shire, care semăna cu Bloomington, Indiana, la fel

de mult ca orice alt loc din lume. *Fern nu e la o fermă,* spunea biletul.

Am păstrat informaţia pentru mine, căci mama nu era într-o stare în care să i-o pot spune. Am presupus că Fern *fusese* la o fermă şi apoi trimisă din nou în altă parte, probabil pentru că se purtase urât. În plus, Lowell se ocupa de treaba asta. Lowell avea să aibă grijă de Fern şi pe urmă o să vină înapoi şi o să aibă grijă de mine.

Nici o clipă nu m-am gândit că tata minţise tot timpul.

Când aveam opt sau nouă ani, seara înainte să adorm, îmi imaginam că eu şi Fern locuiam împreună la ferma ei. Acolo nu erau adulţi sau alţi oameni, doar cimpanzei tineri, cimpanzei care aveau mare nevoie să îi înveţe cineva cântece, să le citească din cărţi. Povestea pe care mi-o spuneam înainte de a adormi era că eu le citeam poveşti seara puilor de cimpanzeu. Fantezia mea era inspirată în parte de *Peter Pan*.

O a doua sursă de inspiraţie era *Familia Robinson*, în versiunea Disney. Când fuseserăm la Disneyland, căsuţa din copac fusese preferata mea. Dacă n-aş fi avut nişte părinţi care îmi urmăreau fiecare mişcare, dacă aş fi fost o orfană fericită, lipsită de griji, m-aş fi ascuns sub pianul electric până când se închidea totul şi apoi m-aş fi instalat în căsuţă.

Am transplantat totul – cu rădăcini, trunchi şi creangă – la ferma lui Fern, unde meditaţiile mele de noapte se concentrau asupra scripeţilor şi a cablurilor, cum am face rost de apă potabilă şi am creşte legume – în viaţa mea imaginară îmi plăceau legumele –, toate fără să părăsim copacul. Adormeam cu mintea întunecată de viziuni ale unor dispozitive şi de provocări logistice.

Este o ironie că, mulţi ani mai târziu, familia Robinson a fost mutată cu forţa din căsuţa ei din copac din

Disneyland, astfel încât Tarzan şi angelica lui mamă maimuţă Kala să se poată muta acolo.

Marion a zdrobit Bloomington South şi a câştigat campionatul statal – în primul din cei trei ani cunoscuţi drept „Domnia de purpură". Nu cred că Lowell ar fi putut schimba acel rezultat. Chiar şi aşa, dispariţia lui nu a contribuit cu nimic la îmbunătăţirea statutului meu social. În dimineaţa de după meci, din crengile dudului nostru atârna hârtie igienică întocmai ca o beteală, iar la uşa din faţă erau trei pungi cu rahat, probabil de câine, dar cine ştie de fapt adevărul. În ziua aceea am jucat raţele şi vânătorii şi am ajuns acasă cu vânătăi din cap până-n picioare. Nimeni nu încercase să oprească jocul. Bănuiesc că unii dintre profesori ar fi vrut să participe şi ei.

Lunile au devenit ani.

În prima mea zi de şcoală în clasa a şaptea, cineva mi-a lipit o pagină din *National Geographic* pe spatele jachetei. Era o fotografie lucioasă a fundului unei femele fertile de cimpanzeu, roz şi umflat, semănând cu o ţintă. În următoarele două ore, oriunde m-aş fi aflat pe coridor, copiii mă împungeau în spate când treceam pe lângă ei, într-o mişcare obscenă, până când, în cele din urmă, la ora de franceză, profesorul a observat imaginea şi mi-a luat-o.

M-am gândit că restul timpului petrecut de mine în şcoala generală avea să fie la fel. Adăugaţi la asta lipici şi cerneală, şi apă din vasul de toaletă. Amestecaţi energic. În acea primă zi am venit acasă, m-am încuiat în baie, am dat drumul la duş ca să acopăr zgomotul şi am plâns, şi am plâns după Lowell, despre care încă mai credeam că o să se întoarcă într-o bună zi. Când o să vină acasă, Lowell o să-i facă să înceteze. Lowell o să-i facă să le pară rău. Trebuia doar să rezist până atunci, să continui să stau în clasele alea şi să merg pe coridoarele şcolii.

Nu le-am spus niciodată părinţilor mei. Mama nu era suficient de puternică încât să asculte aşa ceva; dacă îi spuneam, n-avea să mai iasă niciodată din camera ei. Singurul lucru pe care puteam să-l fac acum pentru ea era să fiu bine. M-am străduit, de parcă asta ar fi fost slujba mea. Fără plângeri la conducere pentru condiţiile de lucru.

N-avea nici un rost să-i spun tatei. Nu m-ar fi lăsat niciodată să renunţ după numai o zi. Nu mă putea ajuta şi ar fi făcut vreo gafă teribilă dacă ar fi încercat. Părinţii sunt prea inocenţi pentru peisajul desprins din Bosch al şcolii generale.

Aşa că mi-am ţinut gura. La vremea aceea întotdeauna îmi ţineam gura.

Din fericire pentru mine, acea primă zi s-a dovedit a fi cea mai rea. Erau şi alţi elevi, copii care deranjau prin ciudăţenia lor mai mult decât mine şi care au încasat toată presiunea şcolii generale în locul meu. Când şi când, cineva întreba, cu o voce foarte îngrijorată, dacă eram în estru[1] – dar asta fusese greşeala mea: nimeni n-ar fi ştiut cuvântul dacă nu l-aş fi folosit o dată, se pare că într-un fel memorabil, când eram în clasa a patra. Dar, în general, nimeni nu vorbea deloc cu mine.

În camera lor, în întuneric, mama şi tata îşi făceau griji pentru că devenisem foarte tăcută. Era normal să se întâmple, se asigurau ei unul pe altul. Adolescentul ursuz tipic; şi ei fuseseră cam la fel. O să-mi treacă. Atinsesem un punct rezonabil la mijlocul distanţei dintre vorbirea continuă de dinainte şi tăcerea mea actuală.

Din când în când aveam veşti de la Lowell. Venea o carte poştală, uneori cu un mesaj, alteori fără, întotdeauna nesemnată. Îmi aduc aminte de una cu o imagine a Parthenonului din Nashville şi un timbru din St. Louis. *Sper că sunteţi fericiţi,* scrisese pe dos, o frază greu de

[1] În perioada de rut (n.red.)

priceput şi pe care trebuie să faci un efort ca să o iei ca atare, dar care putea să însemne exact ceea ce spunea. Lowell ar fi putut să spere că suntem fericiţi.

Am renunţat să îl mai căutăm într-o zi de la începutul lui iunie 1987. Plecase de mai bine de un an. Eram afară, pe alee, aruncând o minge de tenis în uşa de la garaj şi prinzând-o, un fel de a te juca cu mingea atunci când eşti singur. Aveam treisprezece ani şi o întreagă vară fierbinte în faţă înainte de a mă întoarce la şcoală. Soarele strălucea, şi aerul era umed, fără vânt. Fusesem la bibliotecă în dimineaţa aceea, şi în camera mea mă aşteptau şapte cărţi. Pe trei dintre ele nu le citisem niciodată. Peste drum, doamna Byard mi-a făcut cu mâna. Tundea peluza şi motorul maşinii de tuns iarbă era un zumzăit îndepărtat, somnoros, ca al albinelor. Nu eram chiar fericită, dar îmi aminteam cam cum e să fii.

Doi bărbaţi au oprit o maşină în faţa casei şi au venit pe alee.

– Vrem să vorbim cu fratele tău, mi-a spus unul dintre ei.

Avea pielea închisă la culoare, dar nu neagră şi părul tuns atât de scurt, încât era aproape chel, şi năduşit în căldura zilei. Şi-a scos o batistă şi şi-a şters creştetul capului cu ea. Aş fi vrut să fac şi eu asta, să-mi trec mâna peste părul lui. Probabil că mi-ar fi plăcut senzaţia pe care mi-ar fi dat-o în palmă părul ăla scurt.

– Poţi să-l chemi? a întrebat celălalt.

– Fratele meu e cu Fern, am spus. Mi-am frecat palmele pe coapse, de pantaloni, ca să scap de mâncărimea din ele. S-a dus să stea cu Fern.

Mama a ieşit din casă şi mi-a făcut semn să vin lângă ea pe verandă. M-a apucat de braţ şi m-a tras în spatele ei, aşa încât să stea ea între mine şi bărbaţi.

– FBI, doamnă, i-a spus omul aproape chel.

I-a arătat o legitimaţie. A spus că fratele meu era suspect într-un incendiu care produsese pagube de 4,6

milioane de dolari la Laboratorul de diagnosticare veterinară John E. Thurman de la UC Davis.

–Ar fi mai bine pentru el dacă ar veni să vorbească cu noi de bunăvoie, a spus unul dintre ei. Ar trebui să-i spuneţi asta.

–Cine e Fern? a întrebat celălalt.

Cea mai mare parte a şoarecilor pe care îi eliberase Lowell au fost prinşi, dar nu toţi. În ciuda previziunilor sumbre ale tatei, unii au supravieţuit acelei ierni, ba chiar şi următoarei. S-au bucurat de o viaţă plină – sex, călătorii şi aventuri. Mulţi ani după aceea, în Bloomington au fost văzuţi şoareci cu capul maro. Unul a fost găsit într-un pantof dintr-un dulap al unui cămin de studenţi, altul într-o cafenea din centru. Sub o bancă în capela din campus. În cimitirul Dunn, mâncând flori de pintenul-cocoşului de pe un mormânt din vremea Revoluţiei Americane.

PATRU

Și iată-mă la cincisprezece ani mergând pe bicicletă prin frumosul campus autumnal al Universității Indiana. Cineva mi-a strigat numele.

– Rosemary! Stai puțin! a strigat. Stai puțin!

Așa că am stat puțin, și era Kitch Chalmers, acum studentă și aparent sincer bucuroasă să mă vadă.

– Rosemary Cooke! a spus ea. Vechea mea prietenă!

Kitch m-a dus la clubul studenților și mi-a cumpărat o cola. A pălăvrăgit o vreme, și eu am ascultat-o. Mi-a spus că regreta nebuniile tinereții și spera că eu nu făceam aceleași greșeli. M-a avertizat că, odată făcute, unele lucruri nu mai pot fi îndreptate. Dar acum ea o luase pe o cale mai bună. Era într-o comunitate de fete și avea note bune. Își lua licența în educație, ceea ce era o specializare la care ar trebui să mă gândesc și eu. Probabil că ai fi o profesoară grozavă, a spus, și nici azi nu știu de ce ar fi putut cineva să creadă așa ceva, deși asta e ceea ce am făcut până la urmă.

Avea un prieten de treabă, care era plecat în misiune în Peru, mi-a spus ea, și care nu lăsa să treacă nici o săptămână fără s-o sune. În cele din urmă, m-a întrebat dacă primiserăm vreo veste de la Lowell. Ea nu primise nimic. Nici un cuvânt din ziua în care plecase. Credea că merita mai mult de-atât. Cu toții meritam mai mult, a spus, eram o familie.

Şi pe urmă mi-a spus ceva ce nu ştiam despre ultima dată când îl văzuse pe Lowell. Mergeau împreună către antrenamentul lui de baschet, a zis ea, când s-au întâlnit cu Matt. Matt era masterandul meu preferat, Matt din Birmingham. Matt, pe care nu-l mai văzusem niciodată după ce plecase Fern.

Matt, care ştiuse că îl iubeam, dar care nu spusese nici măcar „la revedere".

Se părea, a zis Kitch, că Matt plecase din Bloomington împreună cu Fern. Păruse surprins că Lowell nu ştia asta. Alţi cimpanzei, separaţi brusc de familiile lor, muriseră câteodată fără vreo cauză limpede, în afară de durere. Aşa că Matt fusese trimis şi el, de fapt, se oferise s-o ajute pe Fern în tranziţie. O dusese la un laborator de studii psihologice din Vermillion, Dakota de Sud. Laboratorul găzduia mai bine de douăzeci de cimpanzei şi era condus de un doctor numit Uljevik, despre care Matt nu avea nimic bun de spus.

Deşi era clar că Fern suferea de şocul şi groaza mutării, doctorul Uljevik insistase să limiteze timpul pe care Matt îl petrecea cu ea la câteva ore pe săptămână. O pusese imediat pe Fern într-o cuşcă cu alţi patru cimpanzei mai bătrâni şi mai mari şi, când Matt îi spusese că ea nu mai fusese niciodată împreună cu alţi cimpanzei şi îl întrebase dacă nu putea să-i facă treptat cunoştinţă cu ei, doctorul Uljevik zisese că nu. Spusese că trebuia să înveţe care îi era locul. Trebuia să înveţe cine era. Doctorul Uljevik zisese: „Dacă nu poate să înveţe care îi e locul, nu putem s-o ţinem aici." Niciodată, în tot timpul pe care îl petrecuse Matt acolo, doctorul nu îi spusese lui Fern pe nume.

– Atunci, mi-a povestit Kitch, Lowell şi-a ieşit din minţi pur şi simplu. Ea încercase să-l convingă să se ducă la antrenament. Se temea că o să fie scos din meciul cu Marion. Îi spusese că avea o responsabilitate faţă de echipa lui, faţă de întreaga şcoală, faţă de întregul oraş.

– Futu-i mama mă-sii, nu-mi vorbi tu mie de responsabilitate! spusese el (lucru de care mă îndoiesc, căci Lowell nu spunea niciodată „futu-i mama mă-sii"). În cuşca aia e soră-mea.

Se certaseră, şi Kitch o rupsese cu el.

Kitch nu o cunoscuse niciodată pe Fern, aşa că, la fel ca toată lumea din oraş, nu înţelesese de fapt nimic; reacţia lui Lowell i se păruse exagerată şi inexplicabilă.

– I-am spus că nu vreau să fiu iubita unui băiat care a pierdut meciul cu Marion, mi-a spus ea. Îmi pare rău că am spus asta, dar întotdeauna noi ne spuneam lucruri oribile. Am crezut că o să ne împăcăm pe urmă, aşa cum făceam mereu. El chiar îmi spunea nişte chestii oribile. Aşa că nu eram vinovată doar eu.

Dar abia am mai auzit partea asta, pentru că în urechi îmi răsuna ceea ce spusese înainte. „Acolo, în Dakota de Sud", zisese Kitch, „Matt zicea că o tratează pe Fern ca pe un soi de animal."

E destul de greu aici să mă iert pentru lucruri pe care le-am făcut şi le-am simţit când aveam cinci ani şi de-a dreptul imposibil pentru felul în care m-am purtat la cincisprezece. Lowell a auzit că Fern era într-o cuşcă în Dakota de Sud şi a plecat de-acasă în aceeaşi noapte. Eu am auzit acelaşi lucru, şi reacţia mea a fost să pretind că nu l-am auzit. Inima îmi urcase în gât, unde mi-a rămas pe tot parcursul oribilei poveşti a lui Kitch. N-am putut să-mi termin cola sau să scot vreun cuvânt din cauza bubuiturilor boţului aceluia de carne care mi se zbătea în piept.

Dar, pe când pedalam către casă, mintea mi s-a limpezit. Mi-a luat cinci străzi ca să decid că, la urma urmelor, nu era o poveste prea rea. Bunul Matt. Alţi douăzeci de cimpanzei drept prieteni, o nouă familie de cimpanzei. Cuşca, în mod limpede o măsură provizorie înainte să fie mutată la ferma de care vorbea tata. Lowell nu avea

talentul de a crede şi de a se încrede. Lowell, mi-am spus eu, era capabil să ajungă la nişte concluzii aiurea.

Şi pe urmă, dacă ar fi existat *cu adevărat* probleme cu Fern, Lowell cu siguranţă le rezolvase deja. Se dusese în Dakota de Sud şi făcuse tot ceea ce trebuia făcut. Şi pe urmă se mutase la Davis, California. Aşa ne spusese FBI-ul. Propriul meu guvern. Ne-ar minţi ei oare?

La cină am adoptat strategia mea obişnuită de a nu spune nimic. Cuvântul rostit transformă cunoaşterea individuală în cunoaştere comună, şi nu mai e cale de întoarcere odată ce ai trecut de acest moment. Să nu spun nimic era mult mai uşor de rectificat, şi, în timp, ajunsesem să înţeleg că de obicei era cel mai bun mod de acţiune. Ajunsesem greu la tăcere, dar la cincisprezece ani credeam cu tărie în ea.

CINCI

Şi pe urmă am încercat să nu mă mai gândesc deloc la Fern. La vremea când am plecat la universitate, ajunsesem surprinzător de aproape de reuşită. Totul se petrecuse demult. Fusesem foarte mică. Petrecusem mult mai mulţi ani fără ea decât cu ea, şi cea mai mare parte a anilor pe care îi petrecusem cu ea era o perioadă pe care nu mi-o aminteam.

Am plecat de acasă, ultimul dintre copii. Deşi mama acceptase până la urmă aiureala asta cu plecarea în alt stat, în acel prim an, vocea ei la telefon era aspră. Nu puteam să vin acasă pe perioada verii şi în acelaşi timp să mă calific pentru bursă în al doilea an de studii, aşa că nu m-am dus. Mama şi tata au venit să mă vadă în iulie. „Cel puţin e o căldură uscată", îmi tot spuneau ei, deşi, odată ce termometrul trece de 38 de grade, cred că asta e doar vorbărie goală. Am mers cu maşina prin campus; am trecut, fără să ne dăm seama, pe lângă locul vechiului incendiu premeditat, laboratorul fiind acum pe deplin funcţional.

Apoi ei s-au întors în Bloomington, unde, în august, s-au mutat într-o altă casă. Era o senzaţie ciudată, să ştiu că din nou locuiam într-un loc pe care nu-l văzusem niciodată.

Fără să fi luat o decizie conştientă în acest sens, am evitat cursurile care aveau de-a face cu primatele. Fără

genetică, fără antropologie fizică şi cu siguranţă fără psihologie. S-ar putea să fiţi surprinşi să aflaţi cât de greu poate fi să eviţi primatele. Alegeţi Introducere în chineza clasică şi o să descoperiţi că trebuie să-i acordaţi o săptămână lui Sun Wukong, Regele-Maimuţă, şi haosului pe care îl creează el în Cer. Alegeţi un curs de literatură europeană şi veţi găsi în programă *O dare de seamă pentru o Academie* a lui Kafka, cu naratorul său, Red Peter, despre care profesorul vă va spune că e o metaforă pentru evreu – şi veţi vedea cum poate funcţiona astfel, într-adevăr, dar nu este lectura cea mai evidentă. Alegeţi astronomia, şi poate că există şi acolo o secţiune dedicată exploratorilor, acelor câini şi cimpanzei pionieri ai spaţiului. E posibil să vi se arate fotografiile cimpanzeilor astronauţi cu căştile lor, rânjind larg, şi poate veţi fi tentaţi să spuneţi colegilor voştri că cimpanzeii rânjesc aşa numai când le este teamă, că, oricâtă vreme ar petrece printre oameni, asta nu se va schimba. Cimpanzeii astronauţi care par atât de fericiţi sunt sincer îngroziţi – şi poate vă veţi abţine cu greu să le-o spuneţi şi celorlalţi.

Aşa că nu e adevărat că nu mă gândeam niciodată la Fern. Mai degrabă, nu mă gândeam niciodată la ea dacă nu primeam un imbold, şi atunci nu zăboveam prea mult asupra gândului.

Am venit la UC Davis atât ca să-mi regăsesc trecutul (fratele meu), cât şi ca să-l las în urmă (fata-maimuţă). Când zic fata-maimuţă, mă refer la mine, bineînţeles, nu la Fern, care nu este şi nu a fost niciodată o maimuţă. Într-un colţ inaccesibil al creierului meu, undeva, în acea gândire care este inferioară limbajului, probabil că încă mai credeam că aş fi putut să-mi pun în ordine familia şi pe mine însămi, să ne trăim vieţile ca şi cum Fern n-ar fi făcut niciodată parte dintre noi. Probabil că eram convinsă că ăsta ar fi fost un lucru bun. Când m-am instalat

în căminul bobocilor, am luat decizia să nu vorbesc niciodată despre familia mea. Nu mai eram o vorbăreață și mă așteptam să nu-mi fie deloc greu. Dar am fost surprinsă să descopăr că familiile pe care le-am lăsat cu toții acasă erau, de multe ori, subiectul zilei și mai greu de evitat decât crezusem.

Prima mea colegă de cameră a fost o fată din Los Gatos, obsedată de *Dosarele X*. O chema Larkin Rhodes și era o blondă naturală care își vopsise părul roșu și ne cerea să-i spunem Scully[1]. Când era foarte emoționată, obrajii lui Scully deveneau din roz pal albi și pe urmă din nou roz, atât de repede, încât era ca o serie de fotografii ale aceleiași fete făcute la intervale de timp. A început să vorbească despre familia ei practic din clipa în care ne-am cunoscut.

Când am deschis eu ușa camerei, Scully ajunsese prima, alesese un pat și își aruncase hainele grămadă pe el (așa au rămas vreme de mai multe luni; erau ca un cuib în care dormea ea) și tocmai punea postere pe pereți. Unul dintre ele era, bineînțeles, faimosul *Vreau să cred* din *Dosarele X*. Celălalt era din *Edward, omul-foarfecă*, filmul în care Johnny Depp îi plăcea cel mai mult.

– Care-i preferatul tău? m-a întrebat, și aș fi putut să fac o primă impresie mai bună dacă aș fi avut unul.

Din fericire, Scully era cea mai mare dintre trei surori și era obișnuită să reacționeze la minți mai simple. Mi-a spus că tatăl ei era constructor și făcea case sofisticate – case cu scări culisante în bibliotecă, crapi roșii în fântâni, debarale de mărimea unor băi, băi de mărimea unor dormitoare. Omul își petrecea weekendurile la Târgurile

[1] Dana Scully este numele protagonistei din *Dosarele X*, care are, de asemenea, părul roșu. (n.red.)

de Renaştere[1], purtând pălării de catifea şi spunând „Ziua bună" fetişcanelor de acolo.

Mama ei făcea truse pentru broderie pe etamină şi le comercializa sub numele companiei, X-Rhodes (pronunţată *crossroads*, „întretăiere de drumuri"). Organiza workshopuri meşteşugăreşti în toată ţara, dar era populară îndeosebi în Sud. Scully avea pe patul ei o pernă pe care era înfăţişată, cusută în cruciuliţe, o vedere aeriană a Marelui Zid Chinezesc, într-un remarcabil *chiaroscuro* – într-adevăr, era ca şi cum te-ai fi aflat acolo.

Mama ei o pusese o dată pe Scully să lipsească de la un bal la liceu ca să cureţe chitul din baie cu înălbitor pus pe o periuţă de dinţi.

–Asta îţi spune tot ce trebuie să ştii despre mama. Are numărul Marthei Stewart[2] pe apelare rapidă, a zis Scully. Şi apoi: Nu ca să-l folosească. E doar un soi de chestie psihologică. Şi-a aţintit asupra mea ochii ei albaştri trişti. Ştii cum totul pare aşa de normal când eşti încă mic, a întrebat ea pe un ton jalnic, şi pe urmă vine momentul când îţi dai seama că întreaga ta familie e nebună?

În momentul în care auzisem deja toate astea, o cunoşteam de vreo douăzeci de minute.

Scully era groaznic de sociabilă – atât de deschisă, încât practic închidea totul în camera noastră – aici părea să se întâmple totul. Veneam de la ore sau de la masă, sau mă trezeam în mijlocul nopţii şi vedeam jumătate de duzină de boboci rezemaţi cu spatele de pereţi, vorbind despre atmosfera de joc de război din căminele familiale

---

[1] Eveniment comercial de weekend, dedicat în general perioadei în care a domnit regina Elisabeta I şi oferind spectacole de teatru – Shakespeare şi *commedia dell'arte*, muzicieni, dansatori, jongleri –, jocuri, prezentări de animale, obiecte de artă şi meşteşugăreşti de vânzare şi un festival al mâncării (n.tr.)

[2] Femeie de afaceri şi om de televiziune în SUA, magnat al unui imperiu media (n.red.)

pe care tocmai le părăsiseră. Părinții lor erau atât de ciudați! La fel ca Scully, tocmai își dăduseră seama. Fiecare dintre ei, fără excepție, avea părinți ciudați.

Una dintre fete avea o mamă care o pedepsise o vară întreagă pentru că luase un 8 la biologie. Mama ei crescuse într-un cartier din Delhi unde notele de 8 nu erau acceptate.

Unul avea un tată care punea întreaga familie să stea lângă frigider și să bea un pahar cu suc de portocale înainte să iasă în oraș pentru micul dejun, pentru că la restaurant sucul de portocale era prea scump, dar nu puteai să zici că e mic dejun fără suc.

Într-o seară, fata din camera de vizavi, Abbie nu știu cum, ne-a povestit că avea o soră mai mare care, la șaisprezece ani, îi spusese că, la trei ani, tatăl ei o punea să-i atingă penisul. Abbie stătea întinsă de-a curmezișul patului meu, la picioare, când a spus asta, cu capul sprijinit în mână, cu părul negru revărsat ca o fântână arteziană peste brațul îndoit. Purta probabil un maiou și pantaloni de pijama de flanel, în carouri. Dormea în ei, dar îi purta și la cursuri. Spunea că, în Los Angeles, toată lumea se ducea la școală în pijama.

– Și pe urmă, după ce toată lumea a făcut terapie și s-a declarat de partea unuia sau a altuia, și nimeni nu mai vorbea cu nimeni, a zis Abbie, ea și-a adus aminte deodată că el nu făcuse nimic; poate că doar a visat ea că făcuse. Ba, *mai mult,* e supărată pe toată lumea care n-a crezut-o, pentru că – dacă ar fi fost adevărat? E nebună, a spus Abbie. Câteodată chiar o urăsc. Restul familiei e în regulă, înțelegeți? Și pe urmă vine nebuna asta și distruge totul.

Chestia asta era așa de serioasă, că nimeni n-a știut ce să răspundă. Am stat cu toții și ne-am uitat la Scully cum își dădea cu sclipici auriu pe unghiile de la picioare, și

nimeni n-a scos un cuvânt. Tăcerea a durat atât de mult, încât a devenit stânjenitoare.

– Mă rog, a spus Abbie, ceea ce în 1992 însemna că de fapt nu-ţi prea pasă, indiferent cât de mult păruse că ţi-ar păsa.

N-a spus doar asta; a făcut şi un semn cu mâna, cu arătătoarele întinse şi degetele mari unite într-un M. Faptul că o siliserăm să ne spună şi să ne arate un „mă rog" a făcut ca tăcerea noastră să pară mult mai rea.

„Mă rog" a fost primul semn pe care l-am învăţat la universitate, dar pe atunci mai erau câteva populare. Era „L"-ul alcătuit din degetul mare şi arătător, care însemna „luzăr", ratat. „M"-ul de la „mă rog" putea să fie întors cu fundul în sus şi pe urmă iar răsucit, în care caz însemna „Mă rog, maică-ta lucrează la McDonald's." Fiindcă aşa ne exprimam noi în '92.

Doris Levy a vorbit şi ea.

– Taică-miu cântă în băcănie, ne-a dezvăluit. Îşi cuprinsese genunchiul cu braţele aşezată pe podea, lângă unghiile aurii ale lui Scully. Tare, cât îl ţin plămânii.

Prin interfon îi răsuna rock and roll de modă veche, şi tatăl în magazin lua din rafturi şi mirosea tot soiul de brânzeturi, răcnind mai departe. *Mama told me not to come*[1]. *Wake me up before you go-go*[2].

– Poate e gay, a sugerat Scully. Mie aşa îmi sună, a gay.

– Într-o seară, la masă, din senin, mă întreabă dacă îl respect, a spus Doris. Ce dracu' ar trebui să-i răspund la aşa ceva? S-a întors către mine. Probabil că şi părinţii tăi sunt destul de ciudaţi, nu? m-a întrebat.

---

[1] Cântec din 1966 al cantautorului american Randy Newman (n.tr.)

[2] Cântec din 1984 al formaţiei britanice Wham! (n.tr.)

Am simțit izul de uneltire. Am înțeles că trebuia să umplem tăcerea în echipă, pentru ca Abbie să nu regrete că ne spusese ce ne spusese. Am înțeles că era rândul meu.

Dar am ratat pasa. Auzeam încă vocea lui Abbie – „și pe urmă vine nebuna asta și distruge totul" –, și tot restul era cineva care țipa la mine de pe un țărm îndepărtat, cuprins de furtună.

– Nu chiar, am zis și m-am oprit, ca să nu vorbesc despre părinții mei. Care, în definitiv, erau o pereche cât se poate de obișnuită care încercase să crească un cimpanzeu ca pe un copil uman.

– Ai mare noroc că ești normală, mi-a zis Scully, și toată lumea s-a arătat de acord.

Ce i-am mai fraierit! Ce triumf! Se părea că eliminasem în sfârșit toate acele indicii, chestiile care țineau de spațiul personal, de distanța focală, de expresia facială, de vocabular. Aparent, tot ce îți trebuia ca să fii considerat normal era lipsa unei dovezi de contrariu. Planul acesta de a mă muta jumătate de țară mai departe de casă și de a nu mai vorbi niciodată cu nimeni funcționa de minune.

Doar că, acum, că reușisem, normalul nu mai părea, dintr-odată, atât de dezirabil. Ciudatul era noul normal și, bineînțeles, eu nu fusesem anunțată. Încă nu mă adaptasem. Încă nu aveam prieteni. Poate că pur și simplu nu știam cum. Cu siguranță nu aveam antrenament.

Poate că această silință pe care mi-o dădeam ca să mă asigur că nimeni nu mă cunoștea cu adevărat era un obstacol în calea prieteniei. Poate că toți cei care intrau și ieșeau din camera mea chiar *erau* prietenii mei și eu nu-mi dădusem seama, pentru că mă așteptasem la mai mult. Poate că prietenia nu era așa o mare scofală cum crezusem și, de fapt, aveam o mulțime de prieteni.

Dar se poate deduce ușor că lucrurile stăteau altfel. Nu am fost invitată când Scully și un grup de alți boboci

gen *Familia Brady*[1] s-au dus la Tahoe într-un weekend de schi. Am aflat de asta abia după, căci planurile fuseseră făcute cu mare grijă în afara camerei mele şi nu fuseseră discutate în prezenţa mea. În excursie, Scully s-a combinat cu un tip mai mare de la Cal Poly[2], care s-a culcat cu ea într-o noapte şi pe urmă n-a mai vorbit cu ea în dimineaţa următoare. Toată chestia asta a fost aşa de mult discutată, încât a ajuns şi la urechile mele, şi Scully şi-a dat seama că auzisem.

–Nu credeam că o să te intereseze, a spus ea, fiindcă tu vii din Indiana şi... N-ai tu nevoie să mergi undeva să vezi zăpadă.

Un râs stânjenit, ochi care se mişcau de colo-colo ca nişte bile de loterie, obraji în flăcări. Era aşa de stânjenită, că mi-a părut rău pentru ea.

Dacă aţi fost vreodată studenţi la universitate şi aţi luat un curs de introducere în filosofie, aţi întâlnit probabil conceptul de solipsism. Conform solipsismului, realitatea există numai în mintea ta. Prin urmare, tu poţi fi sigur numai de propriul tău statut de fiinţă conştientă. Oricine altcineva poate fi un soi de marionetă lipsită de gândire, manipulată de nişte stăpâni extratereştri sau de paraziţi de pisici, sau care poate umbla prin lume fără nici o motivaţie. Nu vei avea niciodată cum să dovedeşti contrariul.

Oamenii de ştiinţă au rezolvat problema solipsismului cu o strategie numită *inferenţă la cea mai bună explicaţie.* E un aranjament ieftin şi nimeni nu e mulţumit de el, poate cu excepţia stăpânilor extratereştri.

---

[1] Sitcom american lansat în anul 1969, foarte popular printre adolescenţi, care prezintă viaţa unei familii cu şase copii din căsătorii diferite (n.tr.)

[2] California Polytechnic State University (n.tr.)

Deci nu pot demonstra că sunt diferită de voi, dar asta e cea mai bună explicaţie pe care o pot formula. Deduc această diferenţă din răspunsurile altor oameni. Presupun că educaţia mea este cauza. Inferenţă şi presupunere, adică fum şi jeleu, nimic ferm şi sigur. În esenţă, vreau doar să spun că mă simt altfel decât ceilalţi.

Dar poate că şi voi vă simţiţi la fel.

O prietenie medie a unui cimpanzeu durează cam şapte ani. Eu şi Scully am împărţit aceeaşi cameră vreme de nouă luni. Niciodată nu am avut vreo altercaţie şi nici nu ne-am certat. Pe urmă ne-am strâns lucrurile, am plecat fiecare pe drumul ei şi de atunci n-am mai vorbit. Spuneţi-i la revedere lui Scully. N-o s-o mai vedem până în 2010, când îmi cere prietenia pe Facebook fără nici un motiv evident şi fără să aibă multe de spus.

În al doilea an de facultate, am răspuns la un anunţ pentru împărţirea unui apartament pe care l-am găsit la avizierul de la cantina din campus. Todd Donnelly, student în anul trei la Istoria artei, s-a dovedit a fi un tip drăguţ şi liniştit, un tip care lua pe toată lumea în serios, ceea ce este un mod periculos, dar generos de a trăi în lume. Am aflat mult mai multe despre tatăl lui irlandez, de la care moştenise pistruii, şi despre mama lui japoneză, de la care moştenise părul, decât a aflat el despre părinţii mei, dar oricum a aflat mai mult decât majoritatea oamenilor. Pe atunci îmi dădusem deja seama cum să vorbesc despre familia mea. Nimic mai simplu de fapt. Să încep de la mijloc.

Într-o seară, Todd a reuşit să facă rost, prin metodele sale misterioase, de o versiune animată a *Omului cu masca de fier,* realizată de Burbank Films Australia. Venise şi Alice Hartsook, iubita lui la acea vreme (Todd a fost un mare idiot să accepte să se despartă de ea). Ei doi s-au instalat pe canapea, cu capetele la margini şi cu degetele de

la picioare adunate la mijloc, mişcându-se vesele. Eu m-am întins pe jos, pe covoraş, cu câteva perne. Am mâncat floricele făcute la microunde şi Todd a discutat despre animaţie în general şi despre stilul Burbank în particular.

Cunoaşteţi povestea. Celălalt e regele Franţei. Un geamăn e aruncat în Bastilia şi obligat să poarte o mască de fier, pentru ca nimeni să nu-i vadă vreodată chipul. Geamănul din închisoare are toate calităţile unui rege. Regele adevărat e o adevărată jigodie. Către mijlocul filmului e un balet minunat sub un foc de artificii. E ciudat, dar ăla a fost momentul în care mi-am dat seama că nu puteam să respir. La televizor – piruete, arabescuri şi o ploaie de stele colorate. Pe podea – eu, transpirând, cu inima galopându-mi, căutând cu lăcomie aerul, dar nereuşind să-mi deschid plămânii. M-am ridicat în capul oaselor, şi camera s-a întunecat şi a început să se învârtească încet în jurul meu.

Alice mi-a aruncat punga goală în care fusese popcornul şi mi-a spus să respir în ea. Todd s-a lăsat pe podea în spatele meu, cuprinzându-mă între picioarele lui. Mi-a frecat umerii. Era un gest drăguţ, căci Todd nu prea se dădea în vânt după atingeri personale. Iar mie chiar îmi place să fiu atinsă; e o chestie specifică de fată-maimuţă.

Frecarea umerilor m-a relaxat suficient cât să încep să plâng. Continuam să respir în punga de popcorn, iar suspinele mele se auzeau ca tot soiul de sunete ale oceanului – uneori valuri, alteori foci.

– Eşti bine? m-a întrebat Todd – era clar că nu eram, şi totuşi oamenii întreabă mereu asta. Ce s-a-ntâmplat?

Degetele lui mari mi s-au întipărit în ceafă.

– Eşti bine? a întrebat Alice. Să sunăm pe cineva? Ce s-a-ntâmplat?

Sincer, nu ştiam. Nu voiam să ştiu. Ceva se ridica din criptă, şi ştiam sigur că nu voiam să văd ce anume. Şi nici nu voiam să văd mai departe *Omul cu masca de fier*.

Am spus că eram bine, că mă simţeam grozav şi că habar n-aveam ce păţisem. Am găsit o scuză şi m-am dus să mă întind în camera mea, unde am continuat să plâng, doar că fără zgomot, ca să nu-i mai deranjez pe Todd şi pe Alice.

Când în cameră există un elefant invizibil, din când în când n-ai cum să nu te împiedici de trompă. Am recurs la vechea cale de scăpare – încă mai cunoşteam drumul. Am adormit cât am putut de repede.

ȘASE

Au mai trecut câțiva ani.

Intră în scenă Harlow.

Acum, că mă cunoașteți mai bine, haideți să mai aruncăm o privire asupra acelei prime întâlniri. Eu stau în cantină, cu sandviciul meu cu brânză prăjită și cu laptele. Harlow se năpustește pe ușă ca un uragan, asta dacă uraganele ar fi niște fete înalte și sexy, în tricouri albastre și cu coliere cu pandantiv în formă de pește scalar.

Așa că poate sunt mai puțin speriată decât v-ați imaginat prima dată când ați auzit povestea asta. Poate că am reușit să-mi dau seama că Harlow nu era atât de furioasă pe cât pretindea a fi. Spargerea farfuriilor, aruncarea hainelor – totul a fost un spectacol. Poate că o vedeam cum se distrează.

A fost un spectacol bun, o altă chestie care îi plăcea, satisfacția lucrului bine făcut, dar n-a fost un spectacol nemaipomenit, altfel nu mi-aș fi dat seama de prefăcătorie. Și totuși, fiind și eu o impostoare, i-am apreciat vigoarea. I-am admirat alegerile, deși eu nu le-aș fi făcut. Trăsnită sau falsă, asta mă tot întrebasem de când ajunsesem la universitate, și, dintr-odată, era cineva suficient de îndrăzneț ca să fie amândouă.

Dar tot nu știam nimic despre propriile mele reacții, în aceeași măsură în care nu știați nici voi prima oară

când ați auzit povestea. Am fost prea ocupată să mă feresc, să mă enervez din cauza cătușelor, să-i telefonez tatei, să completez formularele. Să dăm acum pe repede înainte până la întoarcerea mea la Davis după vacanța de Ziua Recunoștinței și la momentul când am descoperit-o pe Harlow în apartamentul meu. Nimănui nu i-ar fi plăcut asta. Poate că mie mi-a plăcut chiar și mai puțin. Iar o luăm de la capăt, mi-am zis. Mi-am zis-o atât de clar în minte, încât am auzit-o și am și spus-o. Ca și cum eram foarte obișnuită să găsesc în spațiul meu pe cineva lipsit de simțul limitei, umblând cu lucrurile mele și spărgându-le pe cele mai multe. Iar o luăm de la capăt.

Și acesta, în sfârșit, a fost momentul când hipnotizoarea a pocnit din degete. Ușurința cu care am acceptat toanele și cererile absurde ale lui Harlow nu avea nimic de-a face cu impostura noastră comună. Nu mă deranjau prefăcătoriile ei pentru că le mai văzusem și înainte. Harlow ar fi putut să facă pipi într-un colț, și n-ar fi fost ceva ce nu mai văzusem până atunci. Pentru că nu a făcut însă, purtarea ei, conform sistemului de evaluare al familiei, nu putea fi socotită nici măcar scandaloasă.

Am fost șocată mai puțin de caracterul familiar al acestor lucruri decât de cât de mult timp mi-a trebuit ca să recunosc acea familiaritate. Una era să-mi ascund față de ceilalți personalitatea esențială de fată-maimuță. Alta era să uit eu însămi cu totul de ea. (Și totuși, nu asta era exact ceea ce sperasem? Se dovedea că nu-mi plăcea. Nu-mi plăcea câtuși de puțin.)

Tata nu se lăsase păcălit. „Bănuiesc că te-a pus cineva să faci asta", îmi spusese la telefon, dar eu nu băgasem de seamă. Nu puteam să sufăr când mă înțelegea mai bine decât o făceam eu însămi și adeseori alegeam să nu ascult când vorbea decât să risc o situație de genul ăsta.

Când, în cele din urmă, revelația a avut loc, ea n-a făcut decât să-mi complice sentimentele față de Harlow,

în loc să le lămurească. Pe de o parte, îmi dădeam seama că era o persoană dezagreabilă. La rubrica de observaţii din evaluarea mea de la grădiniţă fusesem descrisă ca o persoană impulsivă, posesivă şi dificilă. Acestea sunt trăsăturile clasice ale cimpanzeului, şi de-a lungul anilor m-am străduit din răsputeri să le elimin. Simţeam că Harlow manifesta poate aceleaşi tendinţe, dar fără acelaşi devotament faţă de corectarea de sine. În compania ei aş fi putut reveni la vechile obiceiuri proaste.

Şi totuşi mă simţeam confortabil cu ea, într-un fel în care nu mă simţisem niciodată confortabil cu altcineva. E greu de explicat cât de singură eram. Daţi-mi voie să repet doar că, la un moment dat, trecusem, în doar câteva zile, de la o copilărie în care nu eram niciodată singură la această solitudine tăcută, prelungită. Când o pierdusem pe Fern, îl pierdusem şi pe Lowell – cel puţin pe acel Lowell care fusese înainte – şi îi pierdusem şi pe mama şi tata în acelaşi fel, şi îi pierdusem cu adevărat pe toţi masteranzii, inclusiv pe iubitul meu Matt din Birmingham, care, când venise momentul alegerii, o preferase pe Fern în locul meu.

Aşa că îmi dădeam seama că, fundamental, nu puteam avea încredere în Harlow. În acelaşi timp, părea să fie cineva cu care puteam să fiu eu însămi. Nu aveam nici o intenţie să fiu şi, în acelaşi timp, tânjeam, cu o intensitate egală şi într-un echilibru perfect, să o fac. Ar fi atât de interesant să văd care este adevăratul meu eu, am gândit cu acea parte a creierului pe care o moştenisem de la tata. Iar cu partea pe care o aveam de la mama: oare mica noastră Rosemary are în sfârşit o prietenă?

Şi iată-ne în sfârşit înapoi la mijlocul unde rămăsesem eu, o studentă cu ochi luminoşi împovărată cu un cazier şi valiza bleu pal a altcuiva. Stelele profetice ţopăie prin cer ca nişte purici.

Unu: apariția și imediat dispariția jurnalelor mamei.

Doi: un mesaj neclar de la Lowell, ciocănitul în peretele temniței din celula de alături.

Trei: Harlow.

Când o prevestire se repetă de trei ori, precum ceva din *Iulius Cezar*, chiar și Caliban[1], câteva piese mai târziu, trebuie să observe.

În general, mă concentram asupra întoarcerii fratelui meu. Mi-era greață de atâta agitație și nerăbdare, de acel sentiment de anticipare pe care ai putea să-l ai în dimineața de Crăciun dacă, în familia ta, Crăciunul se dovedește câteodată mai degrabă ca în *Coșmar pe Strada Ulmilor*[2].

Vacanța mea de-adevăratelea de Crăciun era peste mai puțin de două săptămâni. Dacă Lowell ar fi venit în timpul examenelor finale, aș fi avut o mulțime de timp liber pentru el. Puteam juca poker și rummy. Puteam merge la San Francisco, să ne plimbăm prin pădurea Muir[3]. Există un loc lângă Lacul Berryessa unde, într-o zi senină, dacă o iei pe un drum cu indicatorul proprietate privată – accesul interzis și sari peste un gard pe care scrie cei care încalcă proprietatea vor fi deferiți justiției, ți se deschide priveliștea asupra întregului stat – munții Sierra Nevada către est, Pacificul către vest. O senzație absolut euforică. Lui Lowell i-ar fi plăcut grozav.

Dacă venea după, aveam să fiu în Indiana.

Așa că speram că Ezra nu mințea când zicea că Lowell avea să se întoarcă peste câteva zile și speram că aceste „câteva zile" însemnau două. Speram că Lowell avea să

---

[1] Sclavul lui Prospero din *Furtuna* de William Shakespeare (n.tr.)

[2] *A Nightmare on Elm Street*, film de groază din 1984, regizat de Wes Craven (n.tr.)

[3] Rezervație naturală de sequoia aflată pe coasta Pacificului, la 19 km nord de San Francisco (n.tr.)

presupună că urma să-mi petrec Crăciunul cu mama şi tata. Speram că ştia că *trebuia* să fac asta, măcar pentru că n-o făcea el. Speram că îi păsa.

La câteva săptămâni după ce sosisem prima dată la Davis, coborâsem în arhivele publicaţiilor din subsolul Bibliotecii Shields şi petrecusem acolo cea mai mare parte a unui weekend citind articolele din ziarele locale din 15 aprilie 1987, despre incendiul provocat de o bombă la Laboratorul de diagnosticare veterinară John E. Thurman. Nu se scrisese prea mult despre asta în Indiana, unde nu făcuseră legătura cu cel mai detestat conducător de joc dintr-un liceu din Bloomington. Chiar şi la Davis, detaliile erau puţine de la faţa locului.

Când arsese, laboratorul era în construcţie. Pagubele fuseseră estimate la 4,6 milioane de dolari. Pe zidurile rămase fuseseră pictate literele ALF şi unele vehicule ale universităţii aflate în apropiere purtau de asemenea graffiti cu Animal Liberation Front[1]. „Cercetările asupra animalelor sunt folositoare pentru animale, oameni şi mediu", spusese purtătorul de cuvânt al universităţii.

ALF susţinea că laboratorul de diagnosticare urma să fie folosit de industria alimentară, dar ştiam asta doar din „Scrisorile către redacţie"; în articole nu se menţiona nimic. Conform jurnalelor de la *The Davis Enterprise*, poliţia nu avea nici un suspect, dar acţiunea fusese considerată terorism îndreptat împotriva ţării şi a propriului popor şi încredinţată FBI-ului.

Mi-am lărgit căutările la şirul de explozii care urmaseră în nordul Californiei. Depozitul de la San Jose Veal Company, Ferrara Meat Company şi un depozit pentru carne de pasăre fuseseră lovite în succesiune rapidă.

---

[1] Mişcare internaţională, iniţiată în Marea Britanie, pentru drepturile animalelor, care foloseşte adeseori acţiunea directă (n.tr.)

Un magazin de blănuri din Santa Rosa arsese. Nimeni nu fusese vreodată arestat.

Am urcat la etaj pentru a-i cere bibliotecarei de la secţia de referinţe să mă ajute să găsesc materiale despre ALF, să văd dacă păreau a fi genul de oameni cu care s-ar fi înhăitat Lowell. Tacticile ALF includeau salvarea şi eliberarea animalelor şi, de asemenea, furtul documentelor şi al evidenţelor de laborator. Fotografiau vivisecţii pentru a le da publicităţii. Distrugeau echipamentele de laborator, inclusiv o chestie numită dispozitivul stereotaxic[1] pentru primate – nu ştiam nici atunci şi nici acum nu vreau să ştiu ce este. Hărţuiau cercetători, blănari şi crescători de vite cu scrisori pline de ură, lăsându-le ameninţări cu moartea pe telefon, uneori vandalizându-le casele sau lipind fotografii şocante cu abuzuri asupra animalelor în locurile de joacă de la şcolile unde se duceau copiii lor.

Unele dintre articolele din presă păreau pline de înţelegere. Majoritatea, nu. Reuters descrisese raidurile ALF ca pe o poveste a arcei lui Noe, doar că la cârma ei stătea Rambo în loc de Noe. Dar toată lumea credea că era o chestiune de timp până când cineva avea să fie omorât. Cineva care conta. Un om. Deja de câteva ori fusese cât pe-aci.

Am găsit un raport despre o spargere din 1985 la Universitatea din California, Riverside. Printre numeroasele animale furate era un pui de macac numit Britches. Ochişorii lui Britches fuseseră cusuţi în ziua în care se născuse, pentru a testa pe el un echipament sonic destinat bebeluşilor orbi. Planul era să fie ţinut în viaţă vreo trei ani într-o stare de privare senzorială şi pe urmă să fie omorât pentru a se vedea ce se întâmplase cu acele zone din creierul lui care ţineau de vizual, auditiv şi locomotor.

---

[1] Dispozitiv folosit în neurochirurgie, pentru imobilizarea primatelor aflate sub anestezie (n.tr.)

Nu voiam o lume în care trebuia să aleg între bebeluşi umani orbi şi bebeluşi de maimuţă torturaţi. Ca să fiu sinceră, ăsta e genul de alegere de care mă aştept ca ştiinţa să mă ferească, nu pe care să mi-l ofere. Am rezolvat situaţia renunţând să mai citesc.

În 1985, Lowell tocmai plecase de-acasă. Fusese acceptat la Brown University, şi ştiam cu toţii că ne va părăsi curând, dar crezuserăm că mai aveam totuşi câteva luni. Câteva luni în care să mai umble cu Marco şi Kitch, făcându-ne să credem că era al nostru, că, deşi ne părăsea, puteam să-l păstrăm.

Tipii de la FBI le spuseseră părinţilor noştri că ALF de pe Coasta de Vest era o operaţiune abilă cu celule independente, case conspirative şi o reţea secretă eficientă pentru mutarea animalelor. N-au vrut să ne spună cum ajunseseră la Lowell şi nici măcar să ne confirme că era considerat suspect. Au spus doar că dintre militanţii pentru drepturile animalelor cei mai aprigi erau tineri, albi, bărbaţi şi din clasa de mijloc.

Laboratorul de diagnosticare de la Davis fusese de mult terminat şi se ocupa în mod activ exact de ceea ce ALF nu voise să-l vadă ocupându-se. Puteam să mă duc oricând până acolo cu bicicleta. Puteam să mă duc până acolo, dar nu puteam să intru. La fel ca în cazul tuturor laboratoarelor pentru animale, securitatea era acum foarte severă.

Mă pregăteam să sun din nou la compania aeriană, să le cer să-mi găsească valiza reală şi să o ia pe cea falsă, când Harlow a venit cu o altă idee. Ideea ei era să forţăm încuietoarea valizei pe care o aveam, să o deschidem şi să vedem ce se afla înăuntru. N-aveam să luăm nimic. Asta era de la sine înţeles. Dar era de neconceput pentru ea să dăm înapoi valiza fără să ne uităm înăuntru. Cine ştie ce putea conţine o valiză străină din Indiana (asta presupunând că venise din Indiana). Dubloni de aur. O păpuşă plină cu

heroină. Instantanee cu consilierii municipali ai vreunui oraș din Vestul Mijlociu prinși în flagrant. Jeleu de mere.

Nu eram curioasă? Unde mi-era simțul aventurii?

Am fost impresionată că Harlow știa de jeleul de mere. Asta nu e deloc o scuză pentru felul în care am lăsat-o să procedeze. M-am bazat pe faptul că avea s-o oprească încuietoarea cu cifru. Era nevoie de niște unelte. De un expert în demolări, poate. În studiile legate de cimpanzei, acest gen de provocare se numește „enigma mâncării". Cimpanzeii sunt clasificați în funcție de realizare și viteză, cu puncte bonus pentru originalitate. Plus că primesc de mâncare tot ce se află înăuntru. Cimpanzeii ar considera o mare nedreptate să deschidă valiza și să nu ia nimic de acolo.

Am adus câteva obiecții vagi, m-am bazat pe probabilitatea matematică de a ghici combinația exactă (1 la 10 000) și m-am lăsat trimisă la băcănie prin ploaie după cafea.

Se pare că poți deschide o încuietoare cu cifru în câteva minute doar privind în deschizătură la indentații în vreme ce învârți rotița. Ezra mi-a demonstrat asta când m-am întors. Ezra transformase într-un mod avantajos iluziile lui paranoice într-un set de abilități de comando de junglă foarte reale. Era înfricoșător să te gândești la lucrurile pe care le putea face.

Harlow îl găsise pe balconul de la etajul al treilea, practicând *tai chi* sub streașină și repetându-și replicile ucigătoare. „Șterge-ți fața aia de pe cap, scârbă![1] Ești mort, ca un pui prăjit.[2]" Ezra mi-a spus odată că, în vreme ce își trăiește viața, în mintea lui se derulează versiunea ei

---

[1] Replică din *Marea amețeală*, comedie din 1994 despre aventurile unor elevi de liceu în ultima zi de școală din mai 1976 (n.tr.)

[2] Replică din *Pulp Fiction* (1994), celebru film de Quentin Tarantino (n.tr.)

cinematografică, dar cred că foarte multora li se întâmplă asta. Deşi poate într-un alt gen decât al lui Ezra.

Aşa că, în versiunea cinematografică, asta e o scenă romantică. Harlow intră, găsindu-l antrenat, capricios şi fermecător. Ea îşi învârte părul pe degete şi apoi camera se îndreaptă către living, unde vedem două capete aplecate deasupra încuietorii. În versiunea cinematografică, în valiză e o bombă. Eu mă întorc cu cafeaua tocmai la timp ca să-i opresc.

Numai că nu i-am oprit. L-am lăsat în schimb pe Ezra să-mi povestească despre broască, l-am urmărit executând răsucirea finală triumfătoare, l-am privit cum deschide valiza – toate fără să spun un cuvânt. A scos lucrurile cu un aer de suspans, unul câte unul, neinteresante. Cea mai mare parte erau haine – un trening, şosete, un tricou galben pe care era scris rasa umană într-un arc roşu pe piept. Harlow a ridicat în aer tricoul. Sub cuvinte era desenat globul pământesc, pe care se vedeau Americile. Oameni de toate culorile îl înconjurau, toţi în aceeaşi direcţie, ceea ce nu semăna cu nici o rasă umană pe care o ştiam eu.

– Prea mare, a spus Harlow cu o admirabilă lipsă de dezamăgire.

Ezra a scotocit mai adânc.

– OK! a zis. OK! Şi pe urmă: Închideţi ochii! ceea ce nici una din noi n-a făcut, pentru că ai fi un idiot să închizi ochii doar fiindcă aşa a zis Ezra.

Ezra a ridicat ceva din valiză. S-a înălţat ca o stafie dintr-un corp, ca un vampir dintr-un sicriu şters. Desfăcându-şi membrele ca de insectă, a săltat în mâna lui Ezra, cu ochii goi, clămpănind din gură.

– Ce dracu' e asta? a întrebat Ezra.

Ţinea în mână păpuşa unui ventriloc – foarte veche, după cum arăta. Dansa deasupra capacului deschis al valizei ca un păianjen. Într-o mânuţă avea nişte andrele, iar pe capul micuţ, o bonetă plisată.

–*Madame* Defarge[1], i-am spus și apoi am adăugat: *Madame* Guillotine, pentru că uitam mereu ce fel de cititor era Ezra; părea complet atipică, necinematografică.

Harlow era roșie la față de încântare. Ne aflam în posesia temporară a unei valize care aparținea unui jongler/ventriloc. O păpușă foarte veche a lui *Madame* Defarge era în mod clar exact ceea ce sperase ea că vom găsi. Obrajii i se îmbujoraseră.

Ezra și-a băgat mâna pe sub rochia lui *Madame* Defarge, pe la spate. Ea a sărit către gâtul lui Harlow și s-a legănat acolo. Ezra a făcut-o să vorbească. Poate că mulțumea cerului pentru fetițe. Poate că rostea versurile din *La Marseillaise*. Sau *Frère Jacques*. Atât de groaznic era accentul lui Ezra; ar fi putut foarte bine, la urma urmelor, să fie franceză.

Și, ca să vezi, pentru că vorbeam de reacția „valea neliniștitoare"! Nu mai văzusem niciodată o asemenea păpușă grotescă. Nu mai văzusem niciodată ceva mai sinistru.

Am devenit pedantă.

–N-ar trebui să ne jucăm cu ea, am spus. Pare veche. Probabil de neînlocuit – dar Harlow a zis că numai un idiot ar pune ceva de neînlocuit într-o valiză trimisă în cală.

Și oricum, chiar aveau grijă cu ea. Harlow a luat păpușa de la Ezra și a pus-o să-și scuture pumnișorii către mine. Din expresia de pe chipul lui *Madame* Defarge mi-am dat seama că totul mergea exact așa cum plănuise ea.

–Nu-mi strica distracția! a spus *Madame* Defarge.

---

[1] *Madame* Thérèse Defarge este un personaj din *Poveste despre două orașe* de Charles Dickens, susținătoare ferventă a Revoluției Franceze și însuflețită de o dorință cruntă de răzbunare împotriva eroilor pozitivi ai romanului. Simbolizează teroarea din timpul Revoluției Franceze, care a trimis zeci de mii de oameni la ghilotină. (n.red.)

N-aveam timp pentru asemenea prostii; trebuia să ajung la un curs. M-am dus în bucătărie, am telefonat la aeroport, unde apelul meu era foarte important pentru ei, şi am lăsat un mesaj. Apoi Harlow a venit în bucătărie după mine. Mi-a promis că o pune pe *Madame* Defarge la loc în valiză şi eu i-am promis că mă întâlnesc cu ea mai târziu pentru o seară de bătut barurile, de vreme ce, pentru numele lui Dumnezeu, Rosemary, nu s-a întâmplat nimic şi ar trebui să mă relaxez.

Şi pentru că voiam ca Harlow să mă placă.

ŞAPTE

Dacă m-aţi întreba despre nouăzeci şi nouă la sută din cursurile de la universitate la care am asistat, nu v-aş putea spune nimic. După-amiaza aceea şi cursul acela anume fac parte din acel unu la sută rămas.

Continua să plouă. Nu era o ploaie torenţială, ci una lipicioasă, iar eu o absorbeam ca un burete pe o bicicletă. Am trecut pe lângă un stol de pescăruşi care ciuguleau terenul de fotbal. Mai văzusem asta de nenumărate ori în timpul furtunilor, pescăruşii adunându-se laolaltă, dar întotdeauna mă uimea. Davis, California, este profund continentală.

Când am ajuns în sala de curs, apa mi se scursese în jos pe pantaloni şi se adunase în pantofi. Sala 100, unde se ţineau cele mai mari cursuri, era un amfiteatru vast care cobora până în locul unde stătea profesorul. Intrai prin locul cel mai înalt, partea din spate a sălii. De obicei, în zilele ploioase, era destul de goală; studenţii păreau să creadă că şi cursurile se anulau din cauza ploii, la fel ca meciurile. Dar ăsta era ultimul curs din semestru, ultimul curs dinaintea examenului. Întârziasem, aşa că a trebuit să cobor scările, să stau foarte aproape de partea din faţă. Mi-am ridicat braţul-măsuţă al scaunului şi m-am pregătit să iau notiţe.

Cursul se numea „Religie şi violenţă". Profesorul, domnul Sosa, era un bărbat între două vârste, cu un

început de chelie şi un abdomen voluminos. Era un profesor simpatizat, care purta cravate cu *Star Trek* şi ciorapi nepotriviţi, dar o făcea în zeflemea. „Pe vremea când eram la Academia Flotei Stelare“[1], spunea el când ne dădea vreo informaţie foarte veche sau începea o anecdotă istorică. Cursurile profesorului Sosa erau pline de entuziasm şi includeau o mulţime de subiecte. Îl consideram printre profesorii uşor de ascultat.

Tatăl meu îmi sugerase cândva, ca un experiment, să dau din cap de fiecare dată când un profesor se uita în direcţia mea. O să descopăr, a spus el, că profesorii aveau să se uite din ce în ce mai des către mine, la fel de neajutoraţi precum câinele lui Pavlov. Poate că tata avusese un plan al lui. Singurul mod în care absenţa îţi putea fi observată într-o sală de o sută sau mai bine de studenţi era dacă avuseseşi mare grijă să-l condiţionezi să te caute cu privirea. Între mine şi domnul Sosa exista o legătură tăcută. Tatăl meu era un om abil.

Prelegerea din ziua aceea a început cu o discuţie despre femeile violente. Fără să o recunoască în mod deschis, asta sublinia faptul că restul cursului avea să fie doar despre bărbaţi. Dar nu acea primă parte este ceea ce îmi amintesc. Cred că e posibil ca domnul Sosa să fi vorbit despre WKKK[2], mişcarea antialcool, un amestec ciudat de grupuri religioase şi violenţă între femei. Cred că am trecut de la Irlanda la Pakistan şi la Peru. Dar, în mod clar, domnul Sosa vedea toate astea mai puţin ca pe nişte mişcări independente şi mai mult ca pe nişte adaosuri la ceea ce făceau bărbaţii. Pur şi simplu nu îl interesau femeile violente.

---

[1] În universul fictiv din *Star Trek*, locul unde se pregătesc viitorii recruţi pentru corpul de ofiţeri ai Flotei Stelare (n.tr.)

[2] Women's Ku Klux Klan a fost o organizaţie auxiliară a Ku Klux Klanului, deosebit de activă în anii 1920. (n.tr.)

În scurt timp s-a întors la tema violenței motivate religios împotriva femeilor, un fir conducător al cursului. Și apoi deodată, total pe neașteptate, l-am auzit vorbind despre cimpanzei. Cimpanzeii, a spus el, aveau aceeași înclinație ca noi pentru violența prevăzută/neprevăzută. A descris ceea ce fac masculii care patrulează la granița teritoriului și raidurile lor criminale. Ne-a întrebat retoric dacă nu cumva diferențele de doctrină nu reprezintă doar o acoperire pentru eurile noastre de primată și brutal tribale, ceea ce semăna atât de mult cu ceva ce ar fi spus tatăl meu, încât am simțit un impuls irațional de a obiecta doar din această cauză. Domnul Sosa s-a uitat la mine, și eu n-am dat din cap. A spus că, printre cimpanzei, masculul cu statutul cel mai de jos era superior femelei cu cel mai înalt statut și m-a privit direct în ochi în tot acest timp.

În sală exista o muscă. O auzeam. Îmi înghețaseră picioarele și simțeam mirosul adidașilor mei, o combinație de cauciuc și de ciorapi. Domnul Sosa a renunțat și și-a întors privirea.

A repetat un lucru pe care îl mai spusese de multe ori până atunci – că majoritatea religiilor erau obsedate să pună ordine în comportamentul sexual al femeilor, că, pentru multe dintre ele, asta era întreaga lor *raison d'être*[1]. A descris felul în care cimpanzeii masculi adunau femelele și le țineau departe de ceilalți masculi.

– Singura diferență, a spus el, este că nici un cimpanzeu nu a pretins vreodată că urmează ordinele lui Dumnezeu.

Domnul Sosa coborâse la un moment dat de pe estradă. Acum a revenit la locul lui, și-a consultat notițele. A spus că violul, la fel ca abuzul domestic, era un comportament tipic cimpanzeilor și ne-a împărtășit o observație

[1] Rațiunea de a fi (în limba franceză în original) (n.red.)

recentă a echipei lui Goodall[1] din Gombe[2] care a urmărit o femelă în estru forţată să facă sex cu diverşi masculi de 170 de ori într-o perioadă de trei zile.

A trebuit să las stiloul jos. Mâinile îmi tremurau atât de tare, încât stiloul vibra pe hârtie, însemnând-o cu un frenetic cod Morse de puncte şi linii. Am ratat câteva lucruri pe care le-a spus apoi domnul Sosa, din cauza felului în care sângele mi se dezlănţuise în creier şi, când ceilalţi studenţi s-au întors să se uite la mine, mi-am dat seama că respiram mult prea tare, şuierând sau sâsâind, sau gâfâind, sau altceva de genul ăsta. Am închis gura, şi ceilalţi s-au întors la loc.

Sper că n-aţi presupus că, doar pentru că nu aveam prieteni, nu făceam nici sex; standardul pentru parteneri sexuali e mult, mult mai jos. Deşi este surprinzător de greu să faci sex fără a avea prieteni; de multe ori îmi dorisem să am pe cineva care să mă ajute cu unele sugestii şi să-mi ofere încredere. Trebuise însă să mă descurc singură cu toate, întrebându-mă de ce nu aveam niciodată parte de sexul fabulos din filme. Ce e o viaţă sexuală normală? Ce e sexul normal? Dar dacă simplul fapt că îţi pui această întrebare înseamnă că nu eşti normal? Era ca şi cum n-aş fi putut nici măcar să-mi aşez în ordine acele părţi instinctuale care ţineau de condiţia mea de mamifer.

– Eşti foarte tăcută, mi-a spus primul bărbat din viaţa mea.

Ne cunoscuserăm într-o seară la o petrecere a unei frăţii, la scurt timp după ce descoperisem shoturile

---

[1] Jane Goodall (n. 1934), zoolog britanic, cunoscută pentru eforturile de ocrotire a cimpanzeilor din Tanzania (n.tr.)

[2] Parcul Naţional Gombe, situat în regiunea Rigoma, Tanzania, şi creat în 1968, este locul unde Jane Goodall şi-a început cercetările despre cimpanzei. (n.tr.)

Jelly-O[1]. Ne-am încuiat în baie, iar sexul a fost foarte zgomotos din punctul meu de vedere, plus bubuiturile constante în uşă şi înjurăturile celor care nu puteau să intre. Am stat cu spatele proptit în chiuvetă, cu marginea intrându-mi în şira spinării, iar apoi, când unghiul acela s-a dovedit prea dificil pentru începători, am ajuns amândoi pe podea, pe un covoraş împuţit, dar nu m-am plâns. Mi-a spus că eram o tipă de gaşcă.

Ceva mai devreme în seara aceea îmi spusese că sunt timidă, ca şi cum ar fi fost un compliment, ca şi cum ar fi socotit tăcerea mea ciudat de atrăgătoare sau de misterioasă, sau măcar drăguţă. Mi-am adus aminte de zgomotele pe care le auzisem de multe ori de dincolo de peretele dormitorului părinţilor mei, şi le-aş fi putut scoate şi eu dacă aş fi înţeles că erau aşteptate. Le considerasem pur şi simplu stânjenitoare şi tipice părinţilor.

Ştiam că prima dată avea să doară; fusesem pregătită pentru asta de articolele pline de sfaturi din diverse reviste, aşa că nu eram speriată. Şi chiar că a durut, al naibii de tare. Fusesem pregătită şi pentru sânge, şi nu a curs nici un strop. Şi pe urmă a durut şi a doua oară, şi a treia oară, deşi a fost cu un alt tip, cu un penis mai mic. Nici o revistă nu pomenise că avea să mai doară încă.

În cele din urmă, m-am dus la policlinica studenţilor să vorbesc cu o doctoriţă. S-a uitat înăuntru şi mi-a spus că problema era cu himenul meu, care era aşa de mic, încât se zdrenţuise, dar nu se rupsese, aşa că actul s-a înfăptuit în cabinetul ei, cu instrumente speciale de distrugere a himenului. „Asta ar trebui să lase cale liberă", a spus ea veselă, adăugând o mulţime de sfaturi şi avertismente despre cum să nu mă las constrânsă la lucruri care nu mă făceau să mă simt în largul meu, ca şi despre importanţa protecţiei.

---

[1] Cocteil făcut cu Jelly-O sau altfel de gelatină (cu diverse arome), votcă şi apă (n.tr.)

Mi s-au pus în mână broşuri. Mă durea cumplit între picioare, ca şi cum o crampă se legase într-un nod, iar nodul fusese apoi strâns. Dar, mai ales, mă simţeam umilită.

Ceea ce vreau să spun e: nu sunt o neştiutoare în privinţa sexului prost.

Dar mă număr printre fetele norocoase. Niciodată în viaţă n-am fost silită la o partidă de sex pe care nu mi-o dorisem în acel moment.

Când am fost din nou în stare să aud, domnul Sosa trecuse de la cimpanzeii comuni la rudele lor (şi ale noastre) apropiate, cimpanzeii bonobo.

–Societatea bonobo, a spus el, este liniştită şi egalitară. Aceste calităţi lăudabile sunt obţinute prin sex continuu şi întâmplător, de multe ori între membri de acelaşi gen. Sexul la bonobo este doar o formă de a se curăţa şi aranja. Doar un lipici social, a spus dr. Sosa. Şi apoi: *Lysistrata*[1] era pe dos. Drumul către pace e prin mai mult sex, nu mai puţin.

Asta a mers foarte bine la băieţi. Au fost surprinzător de mulţumiţi să li se spună, prin deducţie, că erau nişte creaturi simple, controlate în întregime de penisurile lor. Itifalice, ai fi tentat să spui.

Au fost mulţumiţi să li se spună, prin deducţie, că ezitările, în cea mai mare parte feminine, reprezentau originea răului. Această reacţie a fost mai puţin surprinzătoare.

O tânără care stătea la câteva rânduri în dreapta mea a ridicat mâna şi pe urmă nu a mai aşteptat să fie invitată să vorbească. S-a ridicat. Părul ei blond era împletit şi prins cu mărgeluţe într-un fel foarte complicat. Urechea pe care o vedeam era tivită cu cerceluşi de argint.

---

[1] Comedie de Aristofan. Eroina omonimă vrea să pună capăt Războiului Peloponesiac şi le convinge pe femei să refuze bărbaţilor privilegiile sexuale ca un mijloc de a negocia pacea – o strategie care însă amplifică războiul dintre sexe. (n.tr.)

– De unde știți ce a fost mai întâi? l-a întrebat ea pe domnul Sosa. Poate că femelele de bonobo își consideră masculii mai atrăgători decât li se par bărbații femeilor. Poate că e mai sexy să fii liniștit și egalitar și nu într-atât de preocupat să ții sub control sexualitatea femelelor. Poate că ar trebui să încercați și voi, bărbații, chestia asta.

Cineva din spate a scos un sunet asemănător cu țipătul pe care îl scot cimpanzeii la vederea mâncării.

– Bonobo sunt matriarhali, a spus fata. De unde știți că sexul, și nu matriarhatul face ca o societate să fie liniștită? Solidaritatea femelelor. Femele care protejează alte femele. Așa e la bonobo. La cimpanzei și la oameni, nu.

– OK, a spus domnul Sosa. Un punct de vedere corect. Mi-ai dat ceva la care să mă gândesc.

Și s-a uitat spre mine.

Domnul Sosa și-a încheiat ultimul curs al trimestrului spunându-ne că preferința noastră pentru propria specie începe la naștere. O găsim la bebelușii de trei luni care preferă fețe din categoria rasială pe care o văd cel mai des. O găsim la copiii mici care, atunci când sunt împărțiți în grupuri pe criterii total arbitrare – culoarea șireturilor de la pantofi, de pildă –, preferă cu îndârjire persoanele din grupul lor, nu pe cele din afară.

– „Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi le faceți lor"[1] este cea mai înaltă, cea mai dezvoltată moralitate a noastră, a spus domnul Sosa. Și într-adevăr, singura necesară; toate celelalte decurg din ea; nu ai nevoie de cele Zece Porunci. Dar, dacă ești convins, așa cum sunt eu, că moralitatea începe cu Dumnezeu, atunci precis te întrebi de ce El ne-a programat împotriva ei. „Ce ție nu-ți place altuia nu-i face" e un comportament nenatural, neuman. E de înțeles de ce atâtea biserici și atâția

[1] Evanghelia după Matei, 1:12 (n.red.)

credincioşi o spun, dar prea puţini o fac. Este împotriva a ceva fundamental în natura noastră. Şi asta, prin urmare, este tragedia umană – că umanitatea comună pe care o împărţim cu toţii se întemeiază pe negarea unei umanităţi comune împărtăşite.

Sfârşitul cursului. Toată lumea a aplaudat, fie pentru că le plăcuse, fie pentru că se terminase. Domnul Sosa a mai spus câteva cuvinte despre examen. Nu avea să fie o simplă regurgitare de date şi evenimente. Voia să vadă calitatea gândirii noastre. S-a uitat din nou la mine. Aş fi putut să dau din cap pentru o ultimă oară, liniştitor, dar eram încă tulburată. Extrem de tulburată. Profund tulburată – inima îmi gonea nebuneşte.

Nici măcar nu mai auzisem până atunci de maimuţele bonobo. Dintr-odată, toată lumea părea să ştie mult mai multe lucruri despre cimpanzei decât ştiam eu. Asta era o surpriză, şi una surprinzător de neplăcută. Dar era cel mai puţin important dintre toate lucrurile proaspăt descoperite la care trebuia să mă gândesc.

PARTEA A PATRA

„Repet: nu mă ispitea să-i imit pe oameni;
îi maimuțăream doar, pentru că îmi căutam
o scăpare, din nici un alt motiv."
Franz Kafka, *O dare de seamă pentru o Academie*

UNU

Astăzi, în 2012, cu întregul internet în fața mea ca o tablă de Piticot (sau poate Sus și jos ar fi cea mai bună metaforă – sau poate Nu te supăra, frate! –, oricum, unul dintre jocurile alea care nu se încheie niciodată pentru că niciodată nu câștigi), am tot încercat să aflu ce s-a întâmplat cu alți cimpanzei faimoși crescuți în familii umane. Informațiile despre experimente sunt ușor de găsit, dar nu la fel de ușor e să afli care a fost soarta celor care au făcut obiectul lor. Iar când există, informațiile sunt adeseori contestate.

Unul dintre primii cimpanzei, micuța Gua, isteață și docilă, pare să fi murit în 1933 din cauza unei infecții respiratorii, la scurt timp după ce familia Kellogg a dus-o înapoi la laboratorul de cercetări Yerkes, unde se născuse. Trăise în casa Kellogg aproape nouă luni împreună cu bebelușul lor Donald, întrecându-l fără efort când era vorba să folosească o furculiță și să bea dintr-o cană. Avea doi ani când a murit.

Viki Hayes s-a născut în 1947 și a murit acasă de meningită virală când avea șase ani și jumătate sau șapte,

în funcţie de site-ul pe care te uiţi. După moartea ei, părinţii au divorţat; cel puţin un prieten de familie a spus că Viki fusese singurul lucru care făcuse căsătoria lor să meargă. Fusese singurul copil.

Maybelle (născută în 1965) şi Salome (1971) au murit amândouă de diaree acută, care s-a declanşat la câteva zile după ce familiile lor plecaseră în vacanţă şi le lăsaseră acasă. Nu s-a găsit în nici unul din cazuri un factor fizic ce ar fi putut determina diareea.

După ce s-a întors într-un laborator de cercetări, Ally (născut în 1969) a suferit şi el de o diaree care i-a pus viaţa în pericol. Şi-a smuls singur părul şi nu şi-a mai putut folosi un braţ, dar asta nu i-a provocat moartea. Există zvonuri, nefondate, că ar fi murit în anii 1980 în laboratoarele medicale, victimă a unei doze experimentale, dar fatale, de insecticid.

La vârsta de doisprezece ani, Lucy Temerlin (născută în 1964) a fost trimisă de acasă să trăiască împreună cu cimpanzeii din Gambia. Fusese crescută în Oklahoma de familia Temerlin. Lui Lucy îi plăceau revista *Playgirl*, ceaiul pe care şi-l făcea singură şi ginul simplu. Era un cimpanzeu care ştia să mânuiască aparatura din casă şi care folosea aspiratorul familiei pentru a-şi procura plăcere sexuală. Era o fată sălbatică.

Dar nu ştia nimic despre viaţa în sălbăticie. Se născuse la Noell's Ark Chimp Farm[1] şi fusese luată de lângă mama ei două zile mai târziu şi dusă într-o casă umană. În Gambia, Janis Carter, o masterandă în psihologie, a avut mare grijă de ea mulţi ani, încercând cu blândeţe să

[1] Adăpost creat în 1971 în Florida pentru animalele bătrâne şi bolnave (n.tr.)

o ajute să se adapteze. În acest timp, Lucy a suferit o depresie profundă, a pierdut în greutate şi şi-a smuls părul. Ultima dată a fost văzută în viaţă, în compania altor cimpanzei şi aparent resemnată, în 1987.

Câteva săptămâni mai târziu, oasele ei împrăştiate au fost găsite şi adunate. Bănuiala că fusese omorâtă de braconieri, în braţele cărora fugise nerăbdătoare, a făcut vâlvă. A fost în egală măsură negată insistent.

Nim Chimpsky (1973–2000), erou de carte şi vedetă de cinema, a murit la vârsta mult prea tânără de douăzeci şi şase de ani. La vremea morţii sale trăia la ferma de cai Black Beauty Ranch din Texas, dar locuise în multe case şi avusese multe familii adoptive. Învăţase douăzeci şi cinci sau o sută douăzeci şi cinci de semne – informaţiile diferă –, dar abilităţile sale lingvistice s-au dovedit o mare dezamăgire pentru Herb Terrace, psihologul care îl alesese ca obiect de studiu. Când Nim avea patru ani, Terrace a anunţat că experimentul se încheiase. Nim a fost apoi trimis la Institutul pentru Studiul Primatelor (IPS) din Oklahoma.

Eşecul lui Nim a avut consecinţe pentru mulţi dintre cimpanzeii care comunicau prin semne. Un rezultat imediat a fost epuizarea fondurilor pentru aceste experimente.

În cele din urmă, a fost vândut unor laboratoare medicale, unde a fost ţinut într-o cuşcă mică, până când unul dintre foştii masteranzi care îl studiaseră a ameninţat cu un proces şi a lansat o chetă publică, care l-a eliberat într-un final.

Washoe (1965–2007), cel mai faimos dintre cimpanzeii crescuţi în familii umane, a petrecut şi ea ceva timp la IPS în Oklahoma. A fost prima fiinţă nonumană care a învăţat Limbajul american al semnelor (ASL), ajungând la un vocabular de 350 de cuvinte ASL; a murit din

cauze naturale în 2007, la vârsta de patruzeci și doi de ani. Roger Fouts, care începuse să lucreze cu ea când era masterand, și-a dedicat ulterior viața protejării și îngrijirii ei. A murit la adăpostul pe care el i l-a creat în campusul de la Central Washington University din Ellensburg, înconjurată de oameni și cimpanzei care o cunoșteau și o iubeau.

Despre Washoe, Roger Fouts a spus că ea l-a învățat că în sintagma „ființă umană", cuvântul „ființă" e mult mai important decât cuvântul „umană".

Impulsul de a scrie o carte pare să ne fi cuprins ca o febră pe toți cei care am trăit alături de maimuțe. Avem cu toții motivele noastre. *The Ape and the Child* este despre familia Kellogg. *Next of Kin* este despre Washoe. Viki este *The Ape in Our House. The Chimp Who Would Be Human* este Nim.

Lucy: Growing Up Human a lui Maurice Temerlin se încheie în 1975, când Lucy avea unsprezece ani. Familia Temerlin a adoptat-o crezând, așa cum au făcut multe familii care au adoptat maimuțe, la fel cum au făcut și părinții mei, că era un angajament pe viață. Dar, la sfârșitul acestei cărți, Temerlin își exprimă dorința pentru o viață normală. El și soția lui nu mai împărțiseră același pat de mulți ani, pentru că Lucy nu accepta asta. Nu puteau să-și ia o vacanță sau să-și invite prietenii la masă. Nu există nici o parte a vieții lor care să nu fi fost afectată de Lucy.

Lucy avea un frate mai mare, uman, al cărui nume era Steve. Nu-l găsesc menționat nicăieri după 1975. Găsesc totuși un site care spune că Donald Kellogg, copilul crescut timp de un an și jumătate împreună cu micuța Gua – o perioadă din care, desigur, nu poate avea nici o amintire, deși ea este bine documentată în studii, cărți și filme făcute de familie –, s-a sinucis când avea

aproximativ patruzeci şi trei de ani. Un alt site susţine că Donald avea un mers în mod distinct simian, dar e un site care promovează supremaţia albilor – prin urmare, nu există nici un motiv să-i dăm crezare.

DOI

La câteva ore după cursul domnului Sosa, m-am întâlnit cu Harlow la The Graduate, un local unde se bea bere şi se mănâncă hamburgeri, aflat în centrul Davisului. Străzile erau cufundate în beznă, reci şi ude, deşi ploaia se oprise. În altă împrejurare, mi-ar fi plăcut mai mult magia întunecată din jurul meu, fiecare felinar de stradă înfăşurat în propria lui bulă de ceaţă, farul bicicletei mele aprinzând pentru o clipă bălţile de pe străzile întunecoase pe care treceam. Dar eu încă mă mai clătinam pe marginea colţuroasă a prăpastiei pe care o deschisese în faţa mea cursul domnului Sosa. Planul meu pentru seara aceea era să beau. În Davis, mersul pe bicicletă beat însemna exact aceeaşi amendă ca şi conducerea maşinii sub influenţa alcoolului, dar chestia asta era atât de evident ridicolă, încât refuzam să o accept.

În vreme ce îmi asiguram bicicleta, tremuram foarte tare. Mi-am adus aminte de scena din *O viaţă minunată* când Clarence Odbody cere un punci de rom flambat. Un punch de rom flambat ar fi picat chiar la ţanc. M-aş fi scăldat în el.

Am deschis uşa grea de la The Graduate şi m-am strecurat în larma dinăuntru. Mă gândisem dacă să-i spun lui Harlow ceea ce tocmai aflasem despre sexul la cimpanzei. Depindea în mare măsură de cât de tare mă îmbătam.

Dar în acea seară eram entuziasmată de solidaritatea feminină şi credeam că s-ar putea să mă simt mai bine dacă vorbeam deschis cu o altă femeie despre cât de îngrozitori erau cimpanzeii masculi. Aşa că nu m-am bucurat să văd că şi Reg era acolo. Reg nu părea să fie genul cu care puteai discuta cu folos despre sexul la cimpanzei.

M-am bucurat încă şi mai puţin să o văd pe *Madame* Defarge. Stătea în poala lui Harlow, mişcându-şi capul într-o parte şi într-alta şi deschizându-şi fălcile ca o cobră. Harlow purta o pereche de jeanşi tociţi care abia se mai ţineau laolaltă cu nişte petice brodate cu munţi, curcubeie şi frunze de cânepă, aşa că poala ei era un loc interesant.

– Am mare grijă cu ea, mi-a spus Harlow, aparent iritată de ceva ce nici măcar nu avusesem timp să-i spun.

Făcea presupuneri despre faptul că nu aveam nici un haz. Erau corecte. Relaţia noastră începuse foarte promiţător – amândouă spărseserăm lucruri în cea mai bună tradiţie de fată-maimuţă şi merseserăm împreună la închisoare. Dar îmi dădeam seama că acum mă reevalua. Nu eram atât de jucăuşă pe cât mă crezuse. Începeam să o dezamăgesc.

A lăsat toate astea deoparte pentru moment, cu delicateţe. Tocmai aflase că secţia de teatru va pune în scenă în primăvară o versiune a lui *Macbeth* cu sexele inversate. Desigur, nu a pronunţat numele *Macbeth*; a spus „piesa scoţiană", în felul acela supărător în care o fac studenţii la teatru[1]. Rolurile masculine vor fi jucate de femei, cele feminine, de bărbaţi. Harlow fusese aleasă să ajute la decoruri şi costume, şi rareori o văzusem atât de încântată şi entuziasmată. Toată lumea presupunea, mi-a spus ea,

[1] Conform unei superstiţii a actorilor, numită „blestemul scoţian", rostirea numelui Macbeth în interiorul unui teatru va provoca un dezastru. (n.tr.)

că actorii vor juca în travesti, dar ea spera să-l convingă pe regizor să renunțe la asta.

Reg a intervenit spunând că nimic nu le plăcea mai mult spectatorilor ca un bărbat într-o rochie. Harlow l-a ignorat, ca o pacoste minoră ce era.

–N-ar fi o provocare mai mare, a spus ea, o chestie mult mai abracadabrantă, să nu se schimbe costumele?

Asta ar fi sugerat un spațiu în care paradigma principală era feminină; toate lucrurile care în lumea noastră trec drept feminine ar reprezenta puterea și politica. Femeia ar fi norma.

Harlow a zis că deja făcea schițe pentru castelul din Inverness, încercând să imagineze un spațiu fantastic, feminin. De la asta s-ar fi putut trece foarte ușor la o conversație despre violul la cimpanzei, dar nu fără a înăspri ceea ce era delicat. Harlow ardea de speranțe și planuri.

Bărbații cumpărau băuturi pentru *Madame* Defarge.

Reg mi-a oferit și mie o bere neagră care mirosea puternic a hamei. Halba de sticlă înghețată era mai caldă decât mâinile mele și nu-mi mai simțeam degetele mari. Reg și-a ridicat berea într-un toast.

–Pentru superputeri, a zis, ca să nu am impresia că uităm ce-a fost.

Să înceapă scandalul sălbatic!

Curând transpiram. The Graduate era ticsit; avea un DJ și un șir de dansatori nesăbuiți. Încăperea mirosea a bere și a trupuri încinse. *Madame* Defarge se zbenguia pe mese și pe spătarele scaunelor. Din boxe se revărsa *Basket Case* a lui Green Day[1].

Harlow și Reg au avut un schimb de cuvinte, țipând ca să se audă pe deasupra muzicii. Am auzit cea mai mare parte a discuției. În esență, Reg credea că ea flirta cu fiecare

[1] Formație americană de punk rock. *Basket Case* este un hit de pe albumul *Dookie* (1994) (n.red.)

tip din bar, iar Harlow credea că *Madame* Defarge era cea care se ocupa cu flirtul. Harlow însăşi era pur şi simplu ocupată cu arta spectacolului şi toţi tipii din bar o ştiau.

– A, mda! a făcut Reg. O gaşcă de sofisticaţi. Adevăraţi iubitori de artă.

Reg a zis că bărbaţii asociau arta spectacolului cu femei care îşi vopseau faţa cu sânge menstrual, şi asta nu le plăcea. Târfele, în schimb, târfele le plăceau.

Harlow considera că trebuia făcută o distincţie importantă între o târfă şi o femeie care mânuia o marionetă-târfă. Reg considera că nu exista nici o diferenţă, sau poate că femeile credeau că există o diferenţă, dar bărbaţilor nu le păsa.

– Mă faci târfă? s-a răstit *Madame* Defarge. De parc' ai avea dreptul să vorbeşti!

Muzica a scăzut în intensitate, fără a se opri. Harlow şi Reg îşi vedeau de băuturile lor. Un tip alb cu o şapcă de baseball aşezată invers – „al dracu' alb răpciugos", mi-a zis Reg, destul de tare cât să-l audă tipul, adică foarte tare – a venit şi a invitat-o la dans. Harlow i-a dat-o pe *Madame* Defarge.

– Vezi? i-a zis lui Reg. Ea dansează cu el, şi eu dansez cu tine.

A întins mâna, şi Reg a prins-o şi a tras-o lângă el. Au plecat de lângă bar, strânşi unul în altul, ea cu mâinile pe umerii lui, ale lui în buzunarele de la spate, zdrenţuite, ale blugilor ei. Tipul cu şapca de baseball pusă invers se holba uluit la *Madame* Defarge, până când i-am luat-o.

– Nu e pentru dans, i-am spus. E foarte valoroasă.

DJ-ul a dat drumul la luminile stroboscopice. The Graduate s-a transformat în sala de bal a damnaţilor. Reg s-a întors şi mi-a vorbit mult timp. Lumina stroboscopică îi aluneca pe faţă ca într-o proiecţie de diapozitive. Am dat întruna din cap, până când mişcarea m-a făcut să ameţesc,

apoi m-am concentrat asupra nasului lui ascuţit ca să mă reorientez. Nu striga, aşa că nu am auzit nici un cuvânt.

Am mai dat o vreme din cap, şi, în tot timpul cât făceam acest gest de încuviinţare, îi spuneam că poziţia lui în privinţa superputerilor era o prostie şi nu avea nici o legătură cu lumea reală.

–Prostii, am spus. Tâmpenii. Aiureli. Nerozii. Sminteli.

Privirea mi-a căzut pe pieptul lui. Avea imprimat pe tricou un indicator rutier galben aprins, cu siluetele unei familii în fugă. Tata era în faţă, trăgându-şi soţia de mână în spatele lui. Soţia îl trăgea pe copilul lor, iar copilul avea o păpuşă pe care o ţinea tot de mână. Eu sunt din Indiana, iar Davis nu e San Diego. Nu ştiam că ăsta chiar era un indicator rutier, un îndemn de a avea grijă să nu loveşti cu maşina imigranţii ilegali. Atât copilul, cât şi păpuşa pluteau prin aer; repede mai alerga familia asta! Le vedeam picioarele în mişcare, vedeam codiţele fetiţei fluturând în urma ei. Poate că acum ar fi momentul să vă spun că luasem vreo două pastile pe care mi le dăduse Harlow. E un noroc că până atunci nu mă mai confruntasem niciodată cu cerinţa de a mă comporta aşa cum voiau ceilalţi; s-a dovedit că nu mă pricepeam deloc la chestia asta.

–Vacs! am spus. Aiureli. Prostii.

Reg a spus că nu mă aude, aşa că am ieşit afară, unde i-am povestit despre testul cu oglinda. Nu-mi amintesc cum îmi venise asta în minte, dar i-am ţinut chiar o prelegere. I-am spus că unele specii, cum sunt cimpanzeii, elefanţii şi delfinii, se recunosc în oglindă, iar alţii, ca porumbeii, câinii, gorilele şi bebeluşii umani, nu. Darwin însuşi începuse să se gândească la asta într-o zi când a aşezat o oglindă în Grădina Zoologică şi a văzut doi urangutani tineri care se priveau în ea. Iar apoi, o sută de ani mai târziu, un psiholog numit Gordon Gallup a perfecţionat testul, a observat câţiva cimpanzei folosind

oglinda pentru a se uita în propria gură, pentru a vedea acele părţi ale trupului lor pe care numai oglinda putea să li le arate. I-am spus lui Reg că noi foloseam testul cu oglinda pentru a determina conştiinţa de sine încă de la *afurisitul de Darwin* şi că nu puteam crede că un tip ca el, un tip care mergea la universitate şi credea că le ştie pe toate, nu cunoştea ceva atât de fundamental.

Şi pe urmă am adăugat că un psihomanteum era o cameră cu oglinzi în care oamenii încercau să comunice cu spiritele, şi nu i-am spus-o dintr-un motiv anume, ci doar pentru că o ştiam.

Brusc, m-am întrebat care ar putea fi impactul unor gemeni identici asupra testului cu oglinda, dar nu am spus-o cu voce tare, pentru că nu ştiam răspunsul, iar el ar fi putut pretinde că îl ştie.

Probabil că încercam să-mi restabilesc sentimentul că aveam autoritate în aceste chestiuni, zguduit după revelaţiile de la cursul lui Sosa. În mod hotărât, eram o ticăloasă. Mi-aduc aminte cum Reg a zis că vorbesc foarte mult şi cum mi-am pus mâna peste gură, ca şi cum m-aş fi dat de gol. Pe urmă Reg a zis că ar trebui să ne întoarcem înăuntru, pentru că începusem iar să tremur. Şi pentru că acum credea că ştie tot ce trebuia să ştie despre testul cu oglinda.

TREI

Restul nopţii rămâne în creierul meu ca acel montaj de imagini pe sărite pe care îl vedeam în filme. *Fata-mai-muţă se întoarce*, un soi de Iditarod[1] dement, episodic, prin oraş.

Iată-mă încercând să capăt un bol de orez la Jack in the Box[2]. Reg plecase iritat ceva mai devreme. Harlow e pe bicicleta mea, cu mine în echilibru pe ghidon. Facem o comandă lungă prin interfon, răzgândindu-ne de mai multe ori şi încercând să ne asigurăm că femeia de la celălalt capăt a înţeles bine tot ce vrem, şi pe urmă ea refuză să ne servească pentru că nu suntem în maşină; zice că trebuie să venim înăuntru. Urmează o altercaţie, care se încheie atunci când femeia aduce o altă femeie, cu mai multă autoritate, care ne zice să ne ducem dracului. Cuvintele „duceţi-vă dracului" răsună pârâind din capul mare cât un bulgăre de zăpadă al lui Jack. Harlow strică interfonul doar cu cheia de la casă.

---

[1] Cursă de sănii trase de câini care are loc în fiecare an, în martie, de la Anchorage la Nome, în Alaska (n.tr.)

[2] Lanţ de restaurante fast-food care au ca simbol un clovn zâmbitor (n.tr.)

Iată-mă în G Street Pub, trăncănind cu un tip negru cu o jachetă din aia sport cu o literă pe ea[1], ceea ce însemna probabil că era la liceu, dar ne-am sărutat intens şi destul de mult timp, aşa că sincer sper că nu era.

Iată-mă singură, ghemuită pe o bancă umedă în staţia de tren, cu faţa pe genunchi. Plâng, plâng întruna, pentru că mi-am îngăduit să-mi imaginez un lucru pe care nu-mi îngăduisem până atunci să mi-l imaginez. Mi-am îngăduit să-mi imaginez ziua în care Fern a fost luată de acasă.

N-o să ştiu niciodată exact ce s-a întâmplat. Nu eram acolo; Lowell nu era nici el. Pun pariu că mama nu era şi poate nici măcar tata.

Probabil că Fern a fost anesteziată. Probabil că s-a trezit într-un loc necunoscut, la fel cum m-am trezit eu în acea primă după-amiază în noua mea cameră. Doar că, atunci când eu am strigat, a venit tata. Cine venise pentru Fern? Poate Matt. Îmi îngădui această consolare măruntă, să mi-l închipui pe Matt lângă ea atunci când s-a trezit prima dată acolo.

Mi-o imaginez aşa cum am văzut-o ultima oară, exuberantă la cei cinci ani ai ei. Dar acum nu e în căsuţa din copac a familiei elveţiene Robinson; e într-o cuşcă împreună cu alţi cimpanzei mai mari şi mai solizi, pe care nu-i cunoaşte. Rahat târâtor, spune, şi pe urmă trebuie să înveţe care îi este locul, nu numai că e cimpanzeu, dar e şi femelă, cu un statut inferior oricărui mascul. Ştiu că Fern n-ar fi acceptat niciodată asta fără luptă.

Ce i-au făcut în cuşca aia? Orice o fi fost, s-a întâmplat pentru că nici o femeie nu i-a pus capăt. Femeile care

---

[1] În original, *letterman's jacket*, *letterman* fiind un elev de liceu sau student la universitate care a câştigat o literă – de obicei iniţiala numelui şcolii, ca însemn al performanţei – într-o activitate anume, în special un sport (n.tr.)

ar fi trebuit să stea cu Fern – mama mea, masterandele, eu – nici una din noi nu a ajutat-o. Am exilat-o într-un loc complet lipsit de solidaritate feminină.

Continui să plâng, dar se pare că m-am mutat într-un separeu pe care nu-l pot identifica – nu e un bar, pentru că aud tot ce spune toată lumea. Sunt cu Harlow și cu doi tipi cam de vârsta noastră. Cel care arată mai bine stă lângă ea, are brațul întins pe spătarul scaunului, pe după umărul ei. Are părul destul de lung și scutură des din cap ca să și-l dea deoparte din ochi. Celălalt tip îmi este clar destinat. E destul de scund. Asta nu mă deranjează. Și eu sunt scundă. Prefer masculii beta celor alfa. Doar că îmi spune întruna să zâmbesc. „Nimic nu e așa de rău", zice. Dacă aș avea cinci ani, l-aș fi mușcat deja până acum.

Mă simt și insultată, pentru că este foarte clar că eu sunt premiul de consolare. Nimeni nici măcar nu face efortul de a pretinde altceva. E ca și cum am fi într-un musical, iar Harlow și tipul ei sunt cuplul romantic, ei primesc cele mai bune cântece și povestea se învârtește în jurul lor. Tot ce are legătură cu ei contează. Eu și tipul meu suntem interludiul comic.

– Nici măcar nu știu cum te cheamă, îi spun, ca o explicație pentru faptul că nu-i datorez nici un zâmbet.

Deși, ca să fim sinceri, probabil că ni s-a făcut cunoștință la un moment dat, când eu nu eram atentă.

Poate că n-am spus asta cu voce tare, pentru că nu-mi răspunde nimeni. El clipește mărunt, de parcă ar avea ceva în ochi. Și eu port lentile de contact, și, din cauza lor și a plânsului, e ca și cum mi-aș fi frecat tot deșertul Mojave[1] de globii oculari. Brusc, ăsta-i singurul lucru la care mă pot gândi – globii mei oculari care mă dor, mă înțeapă, mă ard.

---

[1] Deșert californian vestit pentru speciile sale de cactus (n.red.)

Harlow se apleacă peste masă, mă apucă de încheietura mâinii, o scuturã.

–Ascultă-mă puţin, îmi spune hotărâtă. Mă asculţi? Eşti atentă? Indiferent ce te supără, e doar în imaginaţia ta. Nu e real.

Văd cât de sătul de mine e tipul de lângă Harlow.

–Dă-o naibii de treabă! spune el. Vino-ţi în fire!

Refuz să fiu inferioară idiotului ăstuia nesuferit. Refuz să zâmbesc. Mai bine mor.

Suntem la aceeaşi masă, dar acum e şi Reg acolo. Stă lângă Harlow, tipul cu păr lung e lângă mine, iar tipul scund şi-a luat un scaun şi stă aşezat la capătul deschis al mesei. Nu-mi aduc aminte cum s-au întâmplat toate astea şi sunt furioasă la culme pentru această promovare. Îmi place tipul scund mai mult decât tipul cu păr lung, dar cine m-a întrebat şi pe mine?

Bărbaţii par cu toţii iritaţi; din clipă-n clipă o să-şi aprindă săbiile luminii[1]. Reg se joacă întruna cu solniţa, rostogolind-o şi spunând că cine o opreşte e un idiot, iar tipul cu păr lung spune că *el* n-are nevoie de o solniţă; *el* recunoaşte un idiot imediat ce îl vede.

–Calmează-te, frate! îi spune lui Reg tipul cel scund. Nu le poţi avea pe amândouă – şi Reg încinge şi mai tare atmosfera făcând semnul de „luzăr" cu mâna la frunte.

Nu doar acel „L" simplu, alcătuit din două degete, dar şi cu degetul mijlociu, îndreptat înspre tip, gest care îşi păstrează înţelesul clasic, dar în acelaşi timp transformă simplul semn „luzăr" în „luzăr oricum o iei". Tipul cu păr lung icneşte sonor. Nu mai avem mult până la o încăierare cu pumnii.

Mă întreb: dacă aş face sex cu toţi trei, oare s-ar calma? Pentru că nu pare deloc că s-ar calma.

---

[1] Aluzie la săbiile laser din *Războiul stelelor* (n.tr.)

N-aș fi crezut, dar am spus chestia asta cu voce tare. Încerc să explic că emiteam o ipoteză. Încerc să le povestesc despre prelegerea lui Sosa, dar nu ajung prea departe, pentru că „bonobo" e un cuvânt așa de caraghios și au cu toții o expresie așa de caraghioasă, încât mă fac să râd. La început râd și ceilalți, dar apoi se opresc, însă eu continui. Nimănui nu i-a plăcut când am plâns, iar acum, că râd, văd că oricum îi calc pe nervi în ultimul hal.

Sunt într-o cabină de toaletă, vomând pizza în felii. Când termin, ies să mă spăl pe față la chiuvetă și văd trei bărbați la pisoar. Am greșit baia.

Unul dintre bărbați e Reg. Arăt spre fața lui în oglindă.

–Cine e ăsta? îl întreb. Și apoi, ca să-l ajut puțin: E un test de inteligență.

Îmi scot lentilele de contact și le dau drumul în canalizare, pentru că asta faci cu consumabilele: te descotorosești de ele. Și, pe urmă, ce e de văzut? Fața mea în oglindă e fotografia unei fețe slab luminate, albă ca varul, holbându-se. O resping cu totul. Nici vorbă să arăt așa. Trebuie să fie altcineva.

Reg îmi dă o bomboană de mentă, probabil cel mai grijuliu lucru pe care l-a făcut vreodată un bărbat pentru mine. Dintr-odată mi se pare foarte atrăgător.

–Stai mult prea aproape, îmi spune. Ți-a zis vreodată cineva că te bagi în sufletul oamenilor? Că le invadezi spațiul personal?

Și uite-așa, brusc, nu-mi mai place.

Îmi aduc aminte de ceva.

–Ai nevoie de-al dracului de mult spațiu, zic. Și pe urmă, înainte să creadă că-mi pasă de ce îi trebuie lui, schimb subiectul. E foarte ușor să convingi oamenii să fie urâcioși, îi spun, în parte ca tactică diversionistă și în parte pentru că într-adevăr așa e, și ar trebui să ne amintim asta mai des. Poți să dresezi orice animal să facă orice la

comandă, dacă e vorba în primul rând de un comportament normal. Rasismul, sexismul, specisismul – toate sunt comportamente umane normale. Pot fi declanşate oricând, de către orice grobian lipsit de scrupule aflat într-un amvon. Şi un copil ar putea s-o facă. Să pui pe cineva la zid e un comportament uman normal, spun cu tristeţe; am început din nou să plâng. Să-l necăjeşti, adaug.

Empatia este, de asemenea, un comportament uman normal, şi e normal şi pentru cimpanzei. Când vedem pe cineva suferind, creierul nostru reacţionează într-o oarecare măsură ca şi cum noi înşine am suferi. Această reacţie nu este localizată doar în corpul amigdalian, unde sunt înmagazinate amintirile emoţionale, ci şi în acele regiuni ale cortexului responsabile de analiza comportamentului altora. Accesăm experienţa durerii pe care am trăit-o noi înşine şi o extindem asupra celui care suferă în prezent. În felul ăsta suntem buni.

Dar pe atunci nu ştiam lucrul ăsta. Şi se pare că nici domnul Sosa nu-l ştia.

– E timpul să te duci acasă, zice Reg, dar eu sunt de altă părere.

Nu cred deloc că a sosit încă timpul.

Eu şi Harlow mergem prin tunelul spălătoriei de maşini din benzinăria Shell. Tunelul are un miros foarte distinct, de săpun şi cauciucuri, şi ne cam împiedicăm, pentru că păşim pe benzi transportoare, perii şi alte lucruri pe care nu le putem vedea. Ne arătăm amândouă de acord că, atunci când eram mici, ne plăcea mult să stăm în maşină în vreme ce era trecută prin instalaţia de spălat. Era cel mai tare. Ţi se părea că te afli într-o aeronavă sau un submarin după felul cum uriaşii calamari de cârpă se loveau de geamuri. Spun asta în vreme ce pipăi uriaşii calamari de cârpă; sunt exact atât de umezi şi de cauciucaţi pe cât mă aşteptam.

Apa curge şi curge, acoperind ferestrele ca o perdea, iar tu stai înăuntru comod şi uscat. Ce-ar putea fi mai grozav? Şi lui Fern îi plăcea, dar îmi silesc gândul acesta să-mi dispară din cap. El însă se întoarce imediat, şi văd mâinile iscusite ale lui Fern desfăcând diversele închizători de la scaunul ei de maşină ca să se poată repezi dintr-o parte a maşinii în cealaltă, să nu piardă nimic.

Harlow spune că uneori aveai impresia că maşina se mişcă, dar era doar iluzia optică a periilor care treceau pe lângă tine, iar eu spun că am avut exact aceeaşi experienţă. *Exact aceeaşi*. O depărtez din nou pe Fern din mintea mea şi sunt entuziasmată de potrivirea în păreri cu Harlow, mă simt ca drogată de aprobarea ei. Semănăm atât de mult!

– Când o să mă mărit, spun, vreau ca nunta să fie într-o maşină la spălătorie – şi lui Harlow i se pare o idee nemaipomenită, vrea şi ea asta.

Sunt din nou la G Street Pub. Eu şi Harlow jucăm biliard, şi eu mă chinui să ţin bilele pe masă, mi-e mult mai uşor să le bag în găuri.

– Eşti o ruşine pentru biliard, spune Harlow, şi pe urmă o pierd din ochi, n-o mai văd nicăieri.

Mă uit la un tip costeliv cu părul atât de decolorat, încât e aproape alb. Îi cad în braţe şi, fără să mă gândesc, îi spun pe numele lui adevărat. Mă lipesc cât pot de tare de pieptul lui, vrând să miros şi eu aşa cum miroase fratele meu, a săpun de rufe, a frunze de dafin şi a fulgi de porumb. Şi-a decolorat părul şi a slăbit, nu prea mai arată acum a sportiv, dar l-aş recunoaşte oriunde şi oricând.

Izbucnesc în plâns.

– Ai crescut mare, îmi spune el la ureche. Nu te-am recunoscut până când nu te-ai urcat pe masă.

Îl ţin strâns de cămaşă; n-am de gând să-i mai dau drumul vreodată. Dar apoi în faţa mea apare agentul Arnie Haddick.

– Te duc la secţie, spune el, clătinând din capul lui mare şi rotund de poliţist. Poţi să dormi acolo până ţi se duc aburii de alcool şi poate o să profiţi de ocazie ca să te gândeşti la deciziile pe care le iei. La indivizii cu care umbli.

Poliţistul Haddick zice că îi datorează lui Vince (tatăl meu, în caz că i-aţi uitat numele) să mă ia de pe străzi ca să fiu în siguranţă. Zice că o femeie beată e o femeie care o caută cu lumânarea.

Mă conduce afară, mă ajută, galant, să urc pe bancheta din spate a maşinii de poliţie, fără cătuşe de data asta. Harlow e deja acolo. Curând o să împărţim aceeaşi celulă, deşi, aşa cum agentul Haddick are să mi-o spună limpede în dimineaţa următoare, Harlow face parte din cei cu care n-ar trebui să umblu.

– Trebuie să încetăm să ne mai întâlnim aşa, spune Harlow.

Vreau să-l întreb pe agentul Haddick dacă a văzut un tip cu păr blond-alburiu, dar evident că nu pot. Fratele meu a dispărut total, încât mă tem că mi l-am închipuit doar.

PATRU

Fără îndoială, aş fi scăpat de cea de-a doua detenţie adormind repede, asta doar dacă aş fi putut. Dar micile pastile albe ale lui Harlow continuau să se vânzolească aidoma unor cai sălbatici în sinapsele creierului meu. Mai rău, Fern le călărea în conştiinţa mea. După toţi anii în care o ţinusem departe de mintea mea, brusc, era peste tot. Nu puteam să *nu* văd cum fusesem băgată, drogată, într-o cuşcă exact la fel cum fusese şi ea cândva băgată, drogată, într-o cuşcă. Eram încrezătoare în eliberarea mea a doua zi dimineaţă şi mă întrebam dacă şi ea fusese la fel. Să mi-o închipui convinsă că toate erau o greşeală şi că noi veneam s-o salvăm, că va fi în curând în casa ei, în propria ei cameră şi propriul ei pat – era mult mai rău decât să mi-o imaginez speriată.

Şi, tot la fel ca Fern, nu eram singură în celula mea. În afară de Harlow, mai era o femeie în vârstă care s-a ocupat ca o mamă de noi, ajutându-ne să ne instalăm. Purta un halat de baie din prosop, tocit, de un roz decolorat, şi avea o pată de murdărie pe frunte ca şi cum ar fi fost Miercurea Cenuşii[1]. Părul sur îi ţâşnea din cap ca o

[1] Cea de-a şaptea zi de miercuri dinaintea Paştilor şi prima zi a Postului Mare, în care mulţi credincioşi primesc pe frunte o urmă de cenuşă în semn de penitenţă (n.tr.)

păpădie suflată de vânt, dar cu un gol într-o parte. Mi-a spus că semănam perfect cu Charlotte.

– Care Charlotte? am întrebat.

Nu mi-a răspuns, aşa că a trebuit să ghicesc eu. Charlotte Brontë? Charlotte din *Pânza lui Charlotte*[1]? Orăşelul Charlotte, din Carolina de Nord? Dintr-odată, mi-am adus aminte cum plânsese mama când se apropiase de sfârşitul *Pânzei lui Charlotte*. Se oprise din citit când vocea i se înecase brusc şi eu ridicasem privirea, surprinsă de ochii ei roşii, de obrajii uzi. Atunci avusesem o premoniţie îngrozitoare a ceea ce ar fi putut să însemne asta, căci Charlotte se simţise atât de rău, dar nu îmi fusese de fapt clar, căci niciodată până atunci nu mi se citise o carte în care murea cineva, aşa că nu intra în suma mea de posibilităţi. În privinţa asta, eram la fel de inocentă ca Fern. De cealaltă parte a mamei, Fern repeta lenevos semnul ei pentru păianjen. „Caca târâtor." „Rahat târâtor."

Lui Fern îi plăcuse în mod deosebit *Pânza lui Charlotte*, probabil pentru că îşi auzise atât de des numele când mama ne-o citea. Oare de acolo îi luase mama numele? Niciodată nu-mi trecuse prin minte să îi pun întrebarea asta. Şi ce voise ea să dovedească numind-o pe Fern a noastră după singura fiinţă umană din carte care poate vorbi cu cele neumane?[2]

Mi-am dat seama că propriile mele mâini făceau acum acelaşi semn de „rahat târâtor". Părea că nu mai puteam să le opresc. Le-am ridicat în dreptul ochilor şi m-am holbat la felul în care mi se mişcau degetele.

---

[1] *Charlotte's Web*, roman pentru copii de scriitorul american E.B. White. Charlotte este numele protagonistei, o femelă de păianjen. (n.tr.)

[2] În *Pânza lui Charlotte*, eroina umană, o fetiţă care înţelege graiul animalelor, se numeşte Fern. Charlotte, prietena ei, moare la sfârşitul romanului. (n.red.)

– Hai să vorbim dimineață! a propus femeia, fără să-și dea seama că eu chiar *vorbeam*. Când o să fim odihnite.

Ne-a spus să ne alegem fiecare un pat – erau patru și nici unul tentant. M-am întins, forțându-mi ochii să stea închiși, dar ei se deschideau imediat. Degetele îmi tremurau, ca și cum ar fi zdrăngănit la o chitară. Picioarele îmi zvâcneau. Gândurile îmi săreau de la *Pânza lui Charlotte* la faimoasele experimente în care niște păianjeni nevinovați, neștiutori, erau drogați cu diferite substanțe. Iar apoi la faimoasele fotografii ale pânzelor pe care le creaseră sub influența drogurilor.

Eu însămi țeseam o pânză destul de nebunească, o stare hipnagogică intensă în care mă chinuiam să înțeleg imaginile și asocierile de idei care năvăleau spre mine la fel ca niște obiecte purtate de o apă revărsată. Aici un cimpanzeu. Colo un cimpanzeu. Peste tot numai cimpanzei[1].

M-am gândit că dacă, așa cum tot insista Reg, superputerile sunt mai degrabă fixe decât relative, atunci Omul-Păianjen nu e mai talentat decât Charlotte. De fapt, în comparație cu Charlotte, Peter Parker e un fricos. Am repetat asta de câteva ori în gând. Peter Parker e-un fricos. Peter Parker e-un fricos.

– Ajunge! mi-a spus femeia în vârstă și n-am fost sigură dacă vorbisem tare sau îmi citea ea gândurile.

Amândouă variantele păreau egal posibile.

– Harlow! Harlow! am șoptit.

N-am primit nici un răspuns. M-am gândit că Harlow poate adormise și că asta ar însemna că ea nu luase din pastilele pe care mi le dăduse mie. Poate că nu erau prea multe și voise să fie drăguță cu mine, să mi le dea mie și ea să reziste curajoasă fără ele. Sau poate că fusese suficient de deșteaptă ca să nu le ia și era doar mai ușor să

---

[1] Parafrază la cântecelul pentru copii *Old McDonald had a farm* („Bătrânul McDonald avea o fermă") (n.tr.)

mi le dea mie decât să le arunce la toaletă. Poate că pur şi simplu fusesem eu mai aproape decât toaleta.

Sau poate că era trează.

– Eu cred că superputerile sunt relative, i-am spus, pentru orice eventualitate. Charlotte nu este un supererou doar pentru că e păianjeniţă şi poate sări de pe un perete pe altul pe plasa ei. Superputerea ei este că poate citi şi scrie. Contextul e cel care contează. Contextul e totul. *Umwelt.*

– Nu vrei să taci? mi-a spus Harlow, obosită. Ştii că ai vorbit întruna toată afurisita asta de noapte? Şi fără nici o noimă?

Am reacţionat la vorbele ei cu un amestec ciudat de panică de fată-maimuţă şi de nostalgie. Şi împotrivire. Nu vorbisem atât de mult. La naiba, dacă Harlow mă obliga, puteam să-i arăt eu ce însemna cu adevărat să vorbesc toată noaptea! Mi-am imaginat cum, dacă Fern ar fi fost aici, s-ar fi căţărat fără efort pe perete şi ar fi dezlănţuit de sus un adevărat iad asupra lui Harlow. Mi-o doream cu atâta putere pe Fern, încât mi s-a oprit răsuflarea.

– Gata cu vorbitul! s-a răstit femeia în vârstă. Închide ochii şi taci! Vorbesc serios, fată.

Mama mea spunea întotdeauna că e foarte nepoliticos când oamenii care nu pot dormi îi trezesc pe cei care pot. Tata avea altă perspectivă. „Tu nu poţi să-ţi imaginezi", îi spusese el odată în timpul unui mic dejun obosit, când îşi turnase sucul de portocale în cafea şi apoi adăugase şi sare. „Tu nu poţi să-ţi imaginezi furia arzătoare pe care o simte cineva care nu poate dormi faţă de cel care visează frumos lângă el."

Aşa că am încercat să tac. Am început să văd un caleidoscop de pânze de păianjen. O coregrafie fabuloasă cu păianjeni care dansau cancan prin faţa ochilor mei deschişi, ridicând picior după picior după picior după picior în tempo de vals. Mă concentram asupra ochilor în formă de fagure, asupra mandibulelor dezgustătoare.

Mă îndepărtam, le vedeam de deasupra, picioarele mișcătoare se transformau în structuri fractale.

Nimeni nu a stins lumina. Muzica șirului de păianjeni dansatori s-a schimbat din muzică de bal în trăncăneală. Cineva a început să sforăie. Aveam impresia că sforăitul era ceea ce mă ținea trează. Gândurile mele se roteau ritmic, asemenea picăturii chinezești: *Umwelt. Umwelt. Umwelt.*

Restul nopții a fost o înșiruire fără sfârșit de vise regizate de David Lynch[1]. Când și când, Fern apărea, rotindu-se. Uneori avea cinci ani, făcând tumbe pe spate, legănându-se de pe un picior pe altul, târându-și după ea eșarfele sau mușcându-mă ușor de degete, doar ca un avertisment. Alteori avea trupul îndesat, greoi, al unei maimuțe mai bătrâne și se holba la mine atât de nemișcată, încât părea aproape fără viață și trebuia să fie mutată prin scenă ca o păpușă.

Când s-a făcut dimineață, reușisem să-mi organizez gândurile într-un sistem ordonat, deși obositor. Axa X: lucruri care lipseau. Axa Y: când le văzusem ultima oară.

Unu: Unde era bicicleta mea? Nu puteam să-mi dau seama unde o văzusem ultima oară. Poate la Jack in the Box. Mi-am adus aminte, cu o tresărire, de interfonul vandalizat. Probabil că era mai bine să evit o vreme locul ăla.

Doi: Unde era *Madame* Defarge? N-o mai văzusem de când plecasem de la The Graduate. Voiam s-o întreb pe Harlow, dar eram prea obosită ca să-mi dau seama cum. Era o întrebare care cu siguranță ar fi enervat-o – în cel mai bun caz, iar ăsta nu era cel mai bun.

Trei: unde erau jurnalele mamei? Oare chiar n-o să mă mai întrebe niciodată de ele sau la un moment dat va

---

[1] Regizor american (1946) cunoscut pentru filmele sale suprarealiste (printre care și serialul *Twin Peaks*) (n.tr.)

trebui să-i mărturisesc că le-am pierdut? Ceea ce ar fi cât se poate de nedrept, pentru că eu rareori pierd lucruri şi, în cuvintele nemuritoare ale lui Han Solo[1], n-a fost vina mea.

Patru: Unde era fratele meu? Uşurarea mea că păruse fericit să mă vadă era acum grea de îngrijorare. Ce înţelesese el din faptul că mă aveam bine cu poliţia locală? Şi dacă nu fusese deloc acolo?

Fiul femeii în vârstă a venit şi a dus-o înapoi la azil, scuzându-se întruna pentru lucrurile pe care se pare că le spusese şi lucrurile pe care se pare că le spărsese. Sforăitul a dispărut odată cu ea.

Când uşa celulei s-a deschis în cele din urmă pentru mine, eram atât de obosită, încât a trebuit să mă proptesc cu braţele în cadrul uşii ca să pot ieşi. Eu şi agentul Haddick am avut o discuţie prietenească la care am fost prea terminată ca să pot participa, deşi asta n-a părut s-o scurteze.

Reg a venit s-o ia pe Harlow şi m-a dus şi pe mine acasă, unde am făcut un duş, ameţită şi ţinându-mă cu greu pe picioare în apa fierbinte. M-am urcat în pat, dar tot nu puteam închide ochii. Era cea mai oribilă senzaţie, să fii atât de stors şi totuşi să continui să te târăşti mental mai departe.

M-am ridicat din pat, m-am dus la bucătărie, am scos ochiurile de la aragaz şi am curăţat sub ele. Am deschis frigiderul şi m-am uitat înăuntru, deşi nu voiam nici un fel de mâncare. M-am gândit că cel puţin Harlow nu-mi dăduse un drog „poartă"[2], ci mai degrabă unul gen „uşă trântită". N-o să mai iau niciodată aşa ceva.

---

[1] Personaj central din *Războiul stelelor*, pilot îndemânatic şi excelent strateg. Este interpretat de Harrison Ford. (n.red.)

[2] Un aşa-numit *gateway drug* – un drog considerat uşor, care însă reprezintă o „poartă" către dezvoltarea dependenţei şi către consumul de droguri mai puternice şi mai dăunătoare (n.tr.)

Todd s-a trezit și a ars niște pâine, declanșând alarma de fum, care a trebuit oprită prin loviri repetate cu coada unei mături.

La Casa Harlow & Reg nu răspundea nimeni. Am sunat de trei ori și am lăsat două mesaje. Știam că ar trebui să mă duc imediat la The Graduate, să văd dacă lăsase cineva vreo păpușă. Bicicleta mea era importantă, dar *Madame* Defarge nici măcar nu era a mea. Cum putusem să fiu atât de neatentă? Iar apoi cred că în sfârșit s-a dus efectul drogului, pentru că m-am trezit că eram în patul meu și se făcuse din nou noapte.

În apartament domnea o tăcere de tip nu-e-nimeni-acasă. Cu toate că dormisem multe ore, mă simțeam în continuare epuizată. Am moțăit iarăși și am avut un vis care s-a scurs de pe mine ca apa hipnopompică[1] atunci când am ieșit din el direct în mijlocul unei amintiri. Cândva, demult, pe când făcea plopul pere și răchita micșunele, Lowell venise noaptea și mă scuturase ca să mă trezească din somn. Cred că aveam șase ani, ceea ce înseamnă că el avea doisprezece.

Întotdeauna bănuisem că Lowell hoinărea după ce se lăsa întunericul. Camera lui era la parter, separată de celelalte, așa că putea pleca pe ușă sau pe fereastră fără să-l audă nimeni. Nu știu unde se ducea. Nu sunt sigură că într-adevăr pleca. Dar știam că îi lipsea curtea uriașă pe care o avusesem la fermă. Știam că îi lipseau zilele în care explora pădurea. Odată găsise un vârf de săgeată și niște pietre în care erau întipărite oasele unui pește mic. Asta nu s-ar fi întâmplat niciodată în curtea noastră înghesuită de acum.

În noaptea aceea, mi-a spus să mă îmbrac fără zgomot, și îmi venea să-i pun o mulțime de întrebări, dar am reușit

[1] Hipnopompic – care se produce la trezirea din somn (n.red.)

să-mi ţin gura închisă până când am ieşit afară. Cu câteva zile în urmă, călcasem pe iarbă şi simţisem o durere ascuţită urcându-mi pe picior. Când ridicasem talpa, ţipând, aveam un ac înfipt în bolta piciorului, cu albina încă agăţată de un fir, zbătându-se la capătul lui şi bâzâind în timp ce îşi dădea duhul. Mama trăsese afară acul, în vreme ce eu continuam să ţip, şi mă dusese în casă, unde îmi udase piciorul şi îl înfăşurase într-o cataplasmă cu bicarbonat de sodiu. De atunci fusesem regina casei, purtată în braţe de la un scaun la altul, mi se aduceau cărţi, mi se turna suc. Se pare că Lowell se săturase de starea mea de invaliditate. Am ieşit în stradă şi am luat-o în sus pe Ballantine Hill. Piciorul meu era perfect sănătos.

Era o noapte de vară, fierbinte şi fără nici o adiere de vânt. În zare trosneau fulgere, luna răsărise, iar cerul întunecat era spuzit cu stele. De două ori am văzut farurile unei maşini care venea spre noi şi ne-am ascuns în spatele copacilor sau al tufişurilor ca să nu fim văzuţi.

– Hai să ieşim de pe drum! a spus Lowell.

Am traversat o peluză şi am ajuns în curtea din spate a unei case necunoscute. Un căţel micuţ a început să latre înăuntru. O lumină s-a aprins la o fereastră de la etaj.

Bineînţeles, în tot acest timp eu vorbisem. Unde mergeam? De ce ne treziserăm? Era o surpriză? Era un secret? Trecuse de mult ora mea de culcare? Asta era cea mai târzie oră la care nu eram în pat, aşa-i? Era o oră foarte târzie pentru un copil de şase ani, aşa-i? Lowell şi-a pus mâna peste gura mea şi pe degetele lui am simţit miros de pastă de dinţi.

– Prefă-te că suntem indieni, a spus el. Vorbea în şoaptă. Indienii nu vorbesc niciodată când umblă prin pădure. Merg aşa de încet, că nici paşii nu li se aud.

Şi-a luat mâna de la gura mea.

–Cum fac asta? am întrebat. E magie? Doar indienii pot să facă asta? Cât de mult trebuie să fii indian ca să faci asta? Poate că trebuie să porți mocasini.

–Șșșt, a zis Lowell.

Am trecut prin alte câteva curți din spatele caselor. Nu era atât de greu să vezi în întuneric cum crezusem eu. Noaptea nu era chiar așa de liniștită. Am auzit strigătul unei bufnițe, moale și rotund ca sunetul pe care îl scoți când sufli peste gura unei sticle. Basul adânc al unei broaște. Zgomotul scos de insectele care își frecau picioarele. Pașii lui Lowell, am remarcat eu, nu erau mai tăcuți decât ai mei.

Am ajuns la un gard viu, cu o gaură prin care ne-am strecurat în patru labe. De vreme ce era suficient de mare pentru Lowell, trebuie să fi fost foarte mare pentru mine. Și totuși m-am zgâriat în frunzele înțepătoare. N-am spus nimic; m-am gândit că Lowell putea să mă trimită acasă dacă mă plângeam. Așa că i-am atras în schimb atenția că nu mă plângeam, deși aveam pe picior o zgârietură care mă ustura.

–Încă nu vreau să mă duc acasă, i-am spus, luându-i-o înainte.

–Atunci taci din gură un minut! a spus Lowell. Privește și ascultă!

Broasca se auzea acum mai puternic, dând senzația că era mare, dar mi-am adus aminte de la pârâiașul de la vechea fermă că de multe ori o voce puternică putea să iasă din gura unei broaște mici. M-am ridicat în picioare în capătul îndepărtat al gardului viu. Ne aflam într-o curte rotundă ca un castron, o grădină secretă precum cea din carte[1]. Pantele erau sădite cu copaci și cu o iarbă mai moale decât cea pe care o aveam acasă. La poalele coborâșului era

[1] Grădina secretă din romanul omonim pentru copii de Frances Hodgson Burnett (n.tr.)

un iaz, mult prea perfect pentru a fi natural. La marginea lui creştea papură. În lumina lunii, apa era o monedă argintie, pătată de frunze întunecate de nufăr.

– Sunt ţestoase în iaz, mi-a spus Lowell. Şi peşti.

Avea nişte biscuiţi fărâmiţaţi în buzunar. M-a lăsat să-i arunc în apă, şi pe suprafaţa ei au apărut mici adâncituri, ca şi cum ar fi plouat, doar că erau îndreptate în sus, de parcă ploaia ar fi căzut înspre suprafaţă din adâncul apei. Am stat şi am privit cercurile mici, care se tot lărgeau, făcute de gurile peştilor.

Pe povârniş, pe lângă iaz, era o potecă, păzită de-o parte şi de alta de două statui – doi câini ca nişte dalmaţieni, doar că mai mari. M-am dus şi i-am mângâiat, iar spinările lor de piatră erau netede, răcoroase şi minunate la atingere. Poteca trecea de câini, se răsucea ca un şarpe şi se termina la veranda din spate, cu uşă de plasă, a unei case mari. La fiecare cotitură a cărării era câte un tufiş tuns în formă de animal – un elefant, o girafă, un iepure. Dintr-odată mi-am dorit ca asta să fie casa mea. Voiam să deschid uşa de plasă, să păşesc înăuntru şi să-mi găsesc familia, întreaga mea familie aşteptându-mă acolo.

Mai târziu, am aflat câte ceva despre cei care locuiau în casa aceea. Aveau o fabrică unde se făceau televizoare şi erau foarte bogaţi. Statuile de câini fuseseră sculptate după fotografiile unor câini reali care le aparţinuseră şi reprezentau mormintele acestora. În fiecare an, de 4 iulie, dădeau o petrecere cu homari aduşi cu avionul din Maine, o petrecere la care participau primarul, şeful poliţiei şi parohul. Nu aveau copii, dar se purtau frumos cu toţi copiii recalcitranţi care ajungeau întâmplător pe la ei. Uneori îţi dădeau limonadă. Aveau un pronunţat accent de Indiana.

Lowell se întinsese pe iarba de pe pantă, cu mâinile la ceafă. M-am dus şi m-am întins lângă el. Iarba nu era atât de deasă şi de moale cum păruse, deşi tot mai mirosea a iarbă deasă şi moale. Mirosea a vară. Mi-am pus

capul pe stomacul fratelui meu şi am ascultat zgomotele dinăuntrul lui.

Eram fericită atunci, şi fericită acum, întinsă pe patul meu şi amintindu-mi de toate astea. Cum într-o noapte fusesem într-un ţinut de basm cu fratele meu, iar partea cea mai bună e că nu avusese nici un motiv deosebit să mă ia cu el, nu avusese nevoie de mine să fac ceva anume. Mă luase cu el doar aşa.

Mă întinsesem pe iarbă lângă el, cu capul pe stomacul lui, şi încercasem să-mi ţin ochii deschişi, temându-mă că, dacă adorm, o să plece acasă fără mine. Tărâmul de basm era grozav, dar nu voiam să rămân singură aici. Chiar şi de partea asta când îmi aduc aminte, sunt fericită. Fratele meu ar fi putut să mă lase acolo în noaptea aia, dar nu m-a lăsat.

Am terminat, în minte, schema pe care o începusem în celulă, cu ce îmi lipsea şi de când. Unu, bicicleta; doi: *Madame* Defarge; trei: jurnalele; patru: fratele meu.

Cinci: Fern. Unde era Fern? Probabil că fratele meu ştia. Ar fi trebuit să vreau şi eu să ştiu, dar mă temeam prea mult de răspuns. Dacă dorinţele ar fi peşti[1], mi-aş vedea în curând fratele, şi nimic din ceea ce ar avea să-mi spună despre Fern nu m-ar face să sufăr.

Dar ştiam că, atât pe tărâmul de basm, cât şi în viaţa reală, dorinţele sunt nişte lucruri mult mai alunecoase.

---

[1] Variaţie la vechiul proverb englez *If wishes were horses, then beggars would ride* („Dacă dorinţele ar fi cai, atunci cerşetorii ar călări"), în variantă modernă *If wishes were fishes, then beggars would eat* („Dacă dorinţele ar fi peşti, atunci cerşetorii ar mânca") (n.tr.)

CINCI

Am sunat-o din nou pe Harlow, şi din nou mi-a intrat robotul. Am întrebat din nou, fără duşmănie, fără dramatism, fără nimic altceva decât o demnitate calmă cât vedeai cu ochii, unde este *Madame* Defarge. Fata-mai-muţă îşi făcuse din nou apariţia neprevăzută şi ajunsese din nou la închisoare. Când avea să înveţe să se poarte cu moderaţie şi bună-cuviinţă?

Continua să plouă – bobiţe mari, reci ca gheaţa –, şi eu nu aveam bicicletă, aşa că pe urmă am telefonat la The Graduate, ca să văd dacă fusese lăsată la bar cu două seri în urmă păpuşa unui ventriloc, reprezentând-o pe *Madame* Defarge. Nu cred că omul care a răspuns la telefon a înţeles întrebarea. Nu cred că s-a străduit îndeajuns. Avea să trebuiască probabil să mă duc eu însămi s-o caut, indiferent de vreme.

Am petrecut următoarele două ore umblând prin oraş şi căutând diverse lucruri pe care nu le-am putut găsi. Eram udă până la piele, îngheţată până în măduva oaselor, ochii deja începuseră să mă usture din nou pentru că înfipsesem în ei lentile noi de contact. Era limpede că cineva o luase pe *Madame* Defarge. N-aveam să-mi pot permite niciodată s-o răscumpăr. Nu aveam s-o recuperez niciodată.

Davis era un sălaş mizerabil al hoţilor de biciclete. Bicicletele erau luate dintr-un moft; puteai să furi una

doar ca să ajungi la cursul următor. Poliția aduna bicicletele abandonate și le vindea la licitație o dată pe an, iar banii ajungeau la adăpostul de femei din oraș. O să-mi revăd bicicleta, dar o să fie altcineva care o să liciteze mai mult, și nici măcar n-o să mă pot plânge, căci totul era pentru o cauză profund nobilă. Voiam sau nu ca femeile să aibă un adăpost? Eram îndrăgostită de bicicleta aia.

Nu puteam nega posibilitatea foarte reală ca vederea polițistului Haddick care discuta cu mine atât de prietenește să-l fi speriat pe fratele meu. Trebuia să știe că niciodată nu l-aș fi turnat în mod deliberat. Dar de câte ori nu-mi spusese Lowell: „Nu poți să-ți ții afurisita aia de gură închisă, nu?" Când aveam cinci, șase, opt, zece ani – de o sută de mii de ori? *Învățasem* să-mi țin gura închisă, dar Lowell nu observase niciodată.

M-am întors la apartamentul meu cu mâinile goale, cu lacrimi în ochi și înghețată tun.

– N-o să mi se mai încălzească niciodată picioarele, le-am spus lui Todd și lui Kimmy. O să-mi pierd degetele unul câte unul.

Stăteau la masa din bucătărie și jucau energic un joc de cărți. Cele mai multe erau pe podea.

S-au oprit din joc atât cât să țâțâie cu compasiune, apoi au trecut la propriile lor plângeri – o listă ofensată cu toți cei care trecuseră pe acolo cât fusesem plecată.

Mai întâi Ezra, cu o scuză jalnică, dar în mod clar căutând-o pe Harlow. Ca urmare, văzuse alarma de fum stricată. Urmase un perdaf. Eu și Todd nu puneam în pericol doar propriile noastre vieți, ci și pe ale tuturor persoanelor din clădire. Și cine era răspunzător de siguranța acestor oameni? De cine depindeau ei? Nu de mine sau Todd, asta în mod cert. Nu, Ezra era cel în care își puneau ei încrederea. Poate că nouă nu ne păsa dacă Ezra îi dezamăgea, dar asta nu avea să se întâmple. Puteam să fim siguri.

Pe urmă, un ratat, un *baka*[1] alb cu o şapcă de baseball pusă invers, care o căuta pe Harlow, îi dăduse lui Todd o chestie care semăna cu o păpuşă, pe care Harlow îi ceruse să o aducă înapoi.

– O urâţenie pe băţ, a zis Todd, probabil despre păpuşă. Apoi, despre Harlow: Adică, acu' ăsta e biroul ei? Adresa ei de serviciu? Pentru că pe urmă apare chiar Alteţa Sa. Se duce şi ia o bere fără să ceară măcar voie, duce păpuşa în camera ta şi zice să-ţi spun că e la loc în valiză, aşa cum a promis.

– Şi „nu s-a-ntâmplat nimic", a adăugat Kimmy. „Cum a promis."

Şi pe urmă, altă bătaie la uşă! Slăbănog, blond decolorat, poate vreo treizeci de ani? Cu numele de Travers. Mă căuta pe mine, dar, cum nu eram acolo, el şi Harlow au plecat împreună.

– Îl învârtea pe degete, a zis Todd. Un popândău amărât.

Faptul că Harlow de-abia se atinsese de berea furată părea să-l supere pe Todd mai mult ca orice. Nici măcar nu ceruse voie s-o ia şi acum el trebuia s-o verse în chiuvetă, ca pe o Bud Light sau ceva de genul ăsta, când era de fapt cea mai recentă specialitate de bere de grâu, o Hefewiezen, pe care Todd o avea de la mica fabrică de bere Sudwerk. Nu voia s-o termine el însuşi, pentru că Dumnezeu ştie pe ce pusese Harlow gura.

– Am fost Gara Centrală de *kisama*[2] toată seara, a spus Todd.

S-a întors la jocul lui de cărţi, trântind pe masă valetul de treflă.

– Nemernicule! a spus Kimmy, fie către Todd, fie către valetul lui nemilos, deşi, pentru o clipă, m-am gândit că vorbea cu mine.

---

[1] „Prost", „tâmpit" – termen injurios în japoneză (n.red.)

[2] „Jigodie", „nenorocit" – injurie în limba japoneză (n.red.)

Kimmy făcea parte dintre cei care nu se simțeau în largul lor cu mine, din motive pe care nici ei nu le înțelegeau. Niciodată nu se uita la fața mea, dar poate că așa se purta cu toată lumea, poate că fusese educată așa, să creadă că asta era ceva nepoliticos. Todd spunea că bunica lui din partea mamei nu privea niciodată pe cineva în ochi și nu-și arăta nimănui picioarele, deși mai spunea că era persoana cea mai nepoliticoasă cu funcționarii și cu ospătărițele pe care o cunoscuse el vreodată. „Suntem în America", îi amintea ea cu voce tare dacă Todd părea stânjenit. „Orice client e rege."

Kimmy și-a dres glasul.

–Au zis să-ți spunem că, dacă te întorci într-o oră, ceea ce nu prea ai făcut, să te duci după ei la clătitărie. Mănâncă acolo.

Deci nu trebuia decât să ies pe ușă, să mă duc din nou în centru, în ploaia rece și deasă, și acolo avea să fie Lowell. Am avut un sentiment de agitație, de vagă tulburare, vagă greață, un soi de fericire ca de sirop de ipeca[1]. Acolo avea să fie Lowell.

Cu Harlow.

Cum puteam vorbi despre orice dacă Harlow era acolo?

Dar chiar voiam să vorbesc despre *orice*?

Simțeam nevoia unor rezolvări imediate. În același timp, nu mă simțeam pregătită. Așa că m-am dus în camera mea, mi-am șters părul cu un prosop, m-am schimbat în haine uscate și apoi am deschis valiza bleu, unde *Madame* Defarge era întinsă, cu fundul în sus, peste hainele împăturite. Am luat-o de acolo. Mirosea a tutun și avea o pată umedă pe rochie. Era clar că avusese o noapte de pomină. Și totuși, era bine, nici un fir de păr nu-i fusese deranjat. Putea să se ducă direct înapoi acasă

[1] Pulbere a rădăcinii de ipecacuana, copăcel din America de Sud, utilizată ca expectorant și vomitiv (n.tr.)

atunci când cei de la linia aeriană aveau s-o ia şi, aşa cum mi se promisese, nu i se întâmplase nimic.

Deodată, în mod ciudat, am simţit o strângere de inimă la gândul că aveam s-o pierd. Viaţa e făcută din sosiri şi plecări.

–Abia dacă te-am cunoscut, i-am spus. Şi acum mă părăseşti.

Ochii ei căscaţi într-o „vale neliniştitoare" s-au holbat în sus. A pocnit din maxilarul de reptilă. Am făcut-o să-şi înfăşoare braţele în jurul gâtului meu, ca şi cum şi ei i-ar fi părut rău. Andrelele m-au împuns în ureche până când i-am schimbat poziţia.

–Te rog, nu pleca! a spus ea.

Sau poate eu am spus-o. În mod clar, a fost una dintre noi.

Reversul solipsismului se numeşte teoria minţii. Teoria minţii postulează că, deşi stările mentale nu pot fi observate direct, noi le atribuim imediat altora (şi, de asemenea, şi nouă înşine, deoarece ipoteza de bază este că ne înţelegem propriile stări mentale suficient de bine pentru a generaliza pornind de la ele). Şi astfel deducem în mod constant intenţiile, gândurile, cunoştinţele, lipsa cunoştinţelor, îndoielile, dorinţele, credinţele, bănuielile, promisiunile, preferinţele, scopurile cuiva şi multe, multe alte lucruri, pentru a ne comporta ca nişte creaturi sociale în lume.

Copiilor mai mici de patru ani le este greu să pună în ordine un set de imagini amestecate. Ei pot să descrie orice imagine dată, dar nu reuşesc să vadă intenţiile sau scopurile unui personaj. Asta înseamnă că le scapă acel ceva care leagă şi organizează imaginile. Le scapă povestea.

Copiii mici au un potenţial înnăscut pentru o teorie a minţii, la fel cum Noam Chomsky[1] spune că au pentru

[1] Noam Chomsky (n. 1928), lingvist şi activist politic american, care a revoluţionat sistemul lingvistic modern prin celebrele sale modele generative (n.tr.)

limbaj, doar că nu l-au dezvoltat încă. Adulţii şi copiii mai mari pot ordona uşor imaginile într-o naraţiune coerentă. Eu însămi am făcut testul ăsta de multe ori când eram copil şi nu-mi aduc aminte să nu fi putut vreodată să-l fac, deşi, dacă Piaget spune că a fost o vreme când nu puteam, atunci trebuie să fi fost o vreme când nu puteam.

În 1978, când Fern era aciuată în siguranţă în familia noastră, psihologii David Premack şi Guy Woodruff au publicat un studiu intitulat „Are cimpanzeul o teorie a minţii?". Se bazau îndeosebi pe o serie de experimente făcute cu un cimpanzeu de paisprezece ani, o femelă numită Sarah, pentru a vedea dacă ea putea deduce scopurile umane în situaţii aflate sub observaţie. Concluzia lor a fost că, în anumite limite, putea.

Cercetări ulterioare (aici fiind vorba de tatăl meu) au pus la îndoială aceste rezultate. Poate că cimpanzeii pur şi simplu prevedeau un anumit comportament pe baza unor experienţe anterioare, nu neapărat atribuind cuiva o dorinţă sau o intenţie. Ani de experimente au fost dedicaţi apoi în cea mai mare parte îmbunătăţirii metodologiei de studiere a minţii cimpanzeilor.

În 2008, Josep Call şi Michael Tomasello au studiat din nou diversele abordări ale acestei probleme şi rezultatele obţinute. Concluzia lor a fost cea la care ajunseseră şi Premack şi Woodruff cu treizeci de ani în urmă. Are cimpanzeul o teorie a minţii? Răspunsul era „da" hotărât. Cimpanzeii înţeleg într-adevăr că stările mentale, precum scopul şi cunoaşterea, se combină pentru a produce o acţiune deliberată. Înţeleg chiar şi înşelătoria.

Ceea ce nu par să înţeleagă cimpanzeii este starea de falsă convingere. Ei nu au o teorie a minţii care să explice acţiunile determinate de convingeri aflate în conflict cu realitatea.

Şi, chiar aşa, cum ar putea cineva lipsit de o asemenea teorie să-şi croiască drum prin lumea umană?

Pe la vârsta de şase sau şapte ani, copiii umani dezvoltă o teorie a minţii care cuprinde stări mentale încorporate în alte stări mentale. Stăpânesc deja de mult chestiile fundamentale de gradul întâi – de pildă, mama crede că m-am dus la culcare. Acum învaţă să mânuiască (şi să exploateze) un nivel în plus – tata nu ştie că mama crede că m-am dus la culcare.

Interacţiunile sociale ale adulţilor necesită conştientizarea extinsă a stărilor mentale încorporate. Majoritatea adulţilor fac asta în mod inconştient şi fără efort. Conform spuselor lui Premack şi Woodruff, adultul uman tipic poate lucra cu patru niveluri de vină atribuită încorporată – cineva crede că altcineva ştie că altcineva crede că altcineva se simte nemulţumit – abia de aici încolo nu se va mai simţi în largul lui. Premack şi Woodruff descriu această uşurinţă de a jongla cu patru niveluri drept „nimic special". Adulţii capabili pot ajunge până la şapte niveluri, dar cam asta pare să fie limita umană.

Pentru mine, a intra în clătitărie ca să iau masa cu Harlow şi cu fratele meu era un exerciţiu solicitant de teoria minţii. Oare îi spusese Lowell lui Harlow de când nu mă mai văzuse? Cât de bucuroasă puteam să mă arăt? Deşi aveam încredere în discreţia lui, nu credeam că el avea aceeaşi încredere într-a mea. Amândoi aveam secrete despre care celălalt putea să nu ştie că sunt secrete. Aşa că trebuia să-mi dau seama ce îi spusese deja Lowell lui Harlow despre familia noastră, iar el trebuia să-şi dea seama ce îi spusesem eu deja lui Harlow, şi amândoi trebuia să ghicim ceea ce nu voia celălalt să fie spus, şi toate astea trebuiau să fie comunicate între noi rapid şi în văzul lui Harlow, dar fără ca ea să-şi dea seama.

Test: Câte niveluri de atribuire puteţi găsi în fraza următoare? Rosemary se teme că Lowell ar putea să nu-şi

dea seama că Rosemary chiar nu vrea ca el să-i spună lui Harlow despre Fern pentru că Rosemary crede că, dacă Harlow află despre Fern, o să le spună tuturor, şi pe urmă toată lumea o s-o considere pe Rosemary fata-maimuţă care este de fapt.

Şi tot ce-mi doream eu era să fiu singură cu fratele meu. Speram că Harlow avea o teorie a minţii suficient de ageră pentru a înţelege asta. Dacă era nevoie, aveam de gând s-o ajut să ajungă la această concluzie. Mă aşteptam ca şi Lowell s-o ajute.

ŞASE

Când am ajuns la restaurant, umblasem deja atât de mult în seara aia, că mă dureau picioarele până sus la genunchi. Mi-era atât de frig, încât urechile îmi zvâcneau. A fost o uşurare să intru în încăperea micuţă unde erau aprinse lumânări, iar ferestrele se înceţoşaseră de abur şi răsuflări. Lowell şi Harlow stăteau într-un colţ, împărţind prietenește o fondue.

Lowell stătea cu spatele la uşă, aşa că mai întâi am văzut-o pe Harlow. Era roşie la faţă, părul negru îi cădea liber şi i se ondula pe lângă gât. Purta un pulover cu guler barcă, dar care îi alunecase de pe un umăr, aşa că i se vedea breteaua sutienului. (Roşu-deschis.) Am privit-o cum ia o bucăţică de pâine şi o aruncă în Lowell, zâmbind şi arătându-şi dinţii superbi. Într-o clipă, aveam din nou patru ani şi eram lăsată singură jos, în vreme ce Lowell şi Fern se căţărau în măr, râzând. „Niciodată nu mă alegi pe mine", îi strigam eu lui Lowell. „Niciodată nu e rândul meu!"

N-am observat când Harlow m-a văzut, dar ea s-a aplecat, a spus ceva, şi Lowell s-a întors. Vineri noaptea în bar îl recunoscusem imediat, dar în seara asta părea mai matur, mai obosit şi mai puţin el însuşi. Indiscutabil, era un adult acum, şi ajunsese astfel fără ca eu să-i fiu prin preajmă şi să văd. În ciuda părului decolorat, semăna cu tata; avea barba de seară a tatei.

– Iat-o! a spus el. Hei, pitico! Vino aici!

S-a ridicat pentru o îmbrățișare scurtă, și-a luat rucsacul și haina de pe al treilea scaun și le-a pus pe jos, ca să pot să mă așez și eu. Totul foarte relaxat, ca și cum ne vedeam foarte des. Am înțeles mesajul.

Am încercat să îndepărtez senzația că întrerupsesem ceva, că *eu* eram intrusul.

– Bucătăria se închidea, a spus Harlow, așa că Travers ți-a comandat cina.

Păreau să fi băut deja mai multe pahare din excelentul cidru tare al bistroului. Harlow era foarte binedispusă.

– Dar tocmai voiam să renunțăm și s-o mâncăm noi, a adăugat ea. Ai ajuns la țanc.

Lowell îmi luase o salată și o clătită cu lămâie. Era foarte aproape de ceea ce aș fi comandat eu însămi. Am simțit cum mi se umezesc ochii – după atâția ani, fratele meu încă mai putea să comande cina pentru mine. Făcuse o singură greșeală, și anume să pună în salată ardei gras. Eu întotdeauna scoteam ardeiul din sosul pentru spaghete al mamei. Fern era cea căreia îi plăceau ardeii.

– Hei!

Lowell stătea rezemat de spătar, ținându-și scaunul în echilibru pe picioarele din spate. Mă temeam că, dacă mă uit la fața lui, n-o să mai fiu în stare să-mi desprind privirea, așa că nu m-am uitat. M-am uitat la farfuria lui, stropită cu brânză topită. M-am uitat la pieptul lui. Purta un tricou negru cu mâneci lungi, cu un peisaj colorat și cuvintele Waimea Canyon dedesubt. M-am uitat la mâinile lui. Erau mâini de bărbat și păreau aspre, iar pe dosul celei drepte o cicatrice mare, în relief, pornea de la încheieturile degetelor și se întindea până la încheietură, unde dispărea sub mâneca tricoului. Clipeam des; toate astea îmi pluteau prin fața ochilor, apărând și dispărând.

– Harlow îmi spune că nici măcar nu știa că ai un frate. Cum vine asta?

Am respirat adânc, încercând să-mi regăsesc echilibrul.

– Te păstrez pentru ocazii speciale. Cel mai bun frate, *singurul* meu frate. Eşti prea bun pentru orice zi.

Voiam să etalez aceeaşi nepăsare ca şi Lowell, dar nu cred că am reuşit, pentru că, în clipa următoare, Harlow a remarcat că tremuram atât de tare, încât îmi clănţăneau dinţii.

– E foarte frig afară, am spus, pe un ton mai supărat decât voiam. Şi a trebuit să umblu prin tot oraşul, prin ploaie, ca s-o caut pe *Madame* Defarge. L-am simţit pe Lowell uitându-se la mine. E o poveste lungă, i-am spus.

Dar Harlow începuse să vorbească înainte să termin eu.

– Trebuia doar să mă întrebi! Ştiam unde era! Şi, către Lowell: Eu şi Rosemary am ieşit în oraş vineri noapte şi ne-am păpuşărit de minune.

Acum vorbeam amândouă înspre Lowell.

– Nici Harlow nu mi-a spus nimic despre familia ei, am zis eu. Adevărul e că nu ne ştim de prea multă vreme.

– Nu-i o prietenie lungă, a aprobat Harlow. Dar e superprofundă. Cum se spune, nu cunoşti pe cineva până n-ai fost la zdup cu el.

Lowell mi-a zâmbit cu afecţiune.

– La zdup? Micuţa Domnişoară Perfectă, aici de faţă?

Harlow l-a apucat de încheieturi, aşa că el s-a întors imediat spre ea.

– Are un cazier – i-a depărtat mâinile până când au ajuns la vreo treizeci de centimetri una de alta – uite-aşa de mare! a spus.

Se priveau în ochi. Am simţit cum inima îmi bate de trei ori – tic, tic, tic. Apoi ea i-a dat drumul la mâini şi mi-a zâmbit scurt.

M-am gândit că zâmbetul era o întrebare – e-n regulă? –, deşi nu eram sigură la ce anume se referea. Era în regulă să-i povestească despre arestarea noastră sau în regulă să-l ţină de mâini şi să se uite în ochii lui?

Am încercat să-i răspund cu o privire care spunea „nu", un „nu" hotărât la amândouă, dar ea fie nu a înțeles, fie nici nu întrebase de fapt. Fie nu se mai uita la mine.

A continuat istorisindu-i despre prima noastră excursie la pârnaie. La mititica. La bulău.

Dar a reușit s-o facă fără să-l pomenească pe Reg, așa că am revenit eu și l-am inclus. Reg cel bun, nu cel rău.

– Prietenul ei, am spus, a venit imediat și a scos-o pe cauțiune.

Ea s-a descurcat foarte abil. Reg a devenit rapid nu doar rău, ci îngrozitor de rău, iar eu... ei bine, am devenit o persoană atât de generoasă, încât lăsasem necunoscuta să se ascundă în apartamentul meu.

– E nemaipomenită sora ta, i-a spus Harlow lui Lowell. Mi-am zis: uite o tipă pe care trebuie s-o cunoști mai bine. Uite omul de care ai nevoie să te sprijine în lume.

Au urmat povestea valizei pierdute, descoperirea lui *Madame* Defarge și pe urmă noaptea în oraș. Harlow a fost cea care a povestit cea mai mare parte, dar m-a invitat de mai multe ori să vorbesc și eu.

– Spune-i despre spălătoria de mașini, a zis, așa că am povestit eu partea aia, în vreme ce Harlow juca o pantomimă despre felul în care bâjbâiserăm noi în întuneric printre tentaculele pline de săpun, plănuindu-ne nunțile.

I-a inclus în poveste chiar și pe Tarzan și teoriile mele despre relativitate, doar că acum părea să fi fost întotdeauna de acord cu mine. Când ea a pomenit numele lui Tarzan, Lowell și-a pus mâna cu cicatricea pe mâneca mea și a lăsat-o acolo. Tocmai mă pregăteam să-mi scot haina, dar n-am mai făcut-o. Greutatea aia pe brațul meu părea singura atenție pe care o primeam de la el; n-aveam de gând să o pierd.

Trebuie să fiu sinceră – toate poveștile pe care le-a spus, toate detaliile din toate poveștile îmi măreau reputația. Eu eram cea cu idei grozave, dar țăcănite. Eu eram cea pe care

te puteai baza. Eu luptam pentru mine şi luptam pentru prietenii mei. Eram grozavă. Eram nemaipomenită.

Eram atât de altceva decât ce se petrecea de fapt acolo.

Chiar cred că Harlow voia să fie drăguţă. Chiar cred că era sigură că eu voiam ca ea să-l convingă pe fratele meu de o mulţime de calităţi minunate pe care de fapt nu le aveam. N-avea de unde să ştie cum arăta, şi nici nu putea face ceva în sensul ăsta – lumina lumânării îi aşternea pe faţă şi pe păr culori diferite şi strălucirea ei i se reflecta în ochi. Îl făcea pe fratele meu să râdă.

Feromonii sunt limbajul primordial al Pământului. Poate că nu îi descifrăm atât de uşor cum fac furnicile, dar ei îşi spun cuvântul. Venisem acolo presupunând că eu şi Lowell aveam să scăpăm de Harlow cât mai repede. Apoi cidrul cel tare a curs şi poveştile s-au depănat, rotindu-se în jurul lor până când, ca într-o gravură de Escher[1], şi-au înghiţit propria coadă. Şi apoi mi-am dat seama că mă înşelasem.

Seara s-a încheiat cu noi trei înapoi în apartamentul meu şi cu *Madame* Defarge eliberată din nou, distrându-se la modul sexy. L-a mângâiat pe Lowell pe obraz. I-a spus că era *très cool* şi, în acelaşi timp, paradoxal, *très hot*. Era biletul rapid către Ţara O-la-la, ţinutul distracţiei.

Lowell a întins mâna către Harlow, atingând în drum fusta lui *Madame* Defarge. I-a ţinut mâna preţ de un minut, mângâindu-i palma cu degetul lui mare. A tras-o pe Harlow mai aproape.

–Nu te juca cu mine, *Madame!* a spus Lowell, atât de încet încât abia l-am auzit.

Iar accentul lui *Madame* Defarge a prins imediat inflexiuni de Memphis.

---

[1] Maurits Cornelis Escher (1898–1972), artist plastic, gravor şi grafician olandez. Cele mai cunoscute lucrări ale sale reprezintă construcţii imposibile, explorări ale infinitului şi iluzii optice. (n.tr.)

– Nu încă, scumpule, a răspuns ea la fel de încet. Dar cu siguranţă am de gând s-o fac.

– Că tot vorbeam de păpuşi, mi-a spus Todd, dând din cap dispreţuitor către Lowell.

Încă nu-şi dăduse seama că Lowell era fratele meu. Când i-a căzut fisa, s-a simţit atât de prost, că mi-a cedat patul lui şi el s-a dus să doarmă acasă la Kimmy. A zis chiar că pot să mă joc cu nou-nouţul lui Nintendo 64, pentru că o asemenea ofertă l-ar fi făcut pe *el* să se simtă mult mai bine.

M-am scuzat şi m-am dus la baie ca să-mi scot lentilele de contact de pe ochii iritaţi. Mă durea falca de cât mă forţasem să zâmbesc. La un moment dat, între salată şi clătită, renunţasem să mai vreau să fiu prietena lui Harlow şi începusem să regret că o cunoscusem. Mă simţeam prost din cauza asta – pentru gelozia mea, pentru furie – după ce ea spusese atâtea lucruri drăguţe despre mine. Deşi eram sigură că nu mă plăcea chiar atât de mult pe cât pretindea.

Oricum, nu ştia de cât timp nu ne mai văzuserăm eu şi Lowell.

Dar el ştia. Eram şi mai furioasă pe el. Mă părăsise, lăsându-mă cu părinţii noştri în casa lor tristă şi tăcută când aveam doar unsprezece ani. Iar acum, când eram din nou împreună pentru prima oară după un deceniu, abia se uitase la mine. Şi nu era în stare să se controleze mai mult decât un bonobo.

În camera lui Todd mirosea a pizza, probabil pentru că pe biroul lui erau două felii mai vechi într-o cutie, cu vârfurile ridicate în sus ca limbile unor pantofi uzaţi. Şi tot pe birou, o lampă cu lavă, foarte retro, care se umfla şi se aplatiza, şi împrăştia o lumină difuză, roşiatică. Un număr infinit de cărţi de benzi desenate, în caz că nu puteam adormi, dar în privinţa asta nu-mi făceam probleme. De două ori a sunat Reg şi m-a trezit şi de două ori a trebuit să-i spun că habar n-aveam unde era Harlow.

M-am gândit că Harlow trebuie să fi auzit telefonul şi să fi ştiut că era Reg, să fi ştiut că mă obliga să-l mint, lucru care îmi oferea permisiunea de care aveam nevoie pentru a fi cât voiam eu de furioasă pe ea.

Ştiam că Reg ştia că mint şi că ştia că eu ştiam că ştie. Poate spune ştiinţa că numai cei mai buni dintre noi ating maximum şapte niveluri de teorie a minţii încorporate, dar eu zic că aş putea continua aşa la infinit.

Şi pe urmă, exact ca în zilele de odinioară, Lowell a venit să mă ia în miez de noapte. Avea pe el haina şi rucsacul. M-a scuturat ca să mă trezesc, fără nici un cuvânt, făcându-mi semn să vin, şi a aşteptat în living până ce am fost gata, îmbrăcată în aceleaşi haine reci şi umede, de vreme ce toate lucrurile uscate erau în camera mea, la Harlow. L-am urmat afară pe uşă. În coridorul întunecat, m-a cuprins în braţe şi am simţit mirosul de lână udă al reverelor lui.

– Ce-ai zice de-o plăcintă? m-a întrebat.

M-am gândit să-l împing, să-i răspund cu ceva răutăcios, dar mă temeam prea tare că deja pleca. M-am hotărât să fiu concisă. Ursuză, dar gata să fiu contrazisă.

– Sigur.

Era limpede că ştia cum să se descurce în Davis, ştia, în primele ore ale dimineţii, unde era plăcinta. Străzile erau pustii, şi ploaia se oprise în sfârşit. Treceam de la un felinar la următorul, îndreptându-ne către o ceaţă spectrală care plutea încontinuu în faţa noastră, dar în care nu se putea pătrunde. Paşii noştri răsunau pe trotuarele tăcute.

– Ce fac mama şi tata? a întrebat Lowell.

– S-au mutat. Într-o căsuţă pe North Walnut. Au aranjat-o foarte ciudat – ca pe o casă-mostră sau aşa ceva. Nu e nimic din lucrurile noastre vechi.

Deja, împotriva voinţei mele şi doar temporar, începeam să mă înmoi. Era un sentiment plăcut să împărtăşesc

grijile şi enervările legate de părinţii noştri cu cineva responsabil în egală măsură de suferinţa lor. Ba chiar mai mult, dacă e să fim sinceri. Asta sperasem ori de câte ori îmi închipuiam revederea cu Lowell, exact acest moment când puteam să încetez să mai fiu copil singur la părinţi.

–Tata mai bea?

–Nu aşa de mult. Deşi eu nu mai sunt acolo, aşa că cine ştie? Mama lucrează acum pentru Planned Parenthood[1]. Cred că-i place. Joacă tenis. Joacă bridge.

–Bineînţeles, a spus Lowell.

–Nu mai au pian.

I-am lăsat lui Lowell un minut să digere vestea asta tulburătoare. N-am spus: N-a mai cântat la pian de când ai plecat. O maşină a trecut, împroşcând un jet de apă. O cioară, ghemuită pe felinarul de stradă cald într-o grămăjoară ovală, ne-a certat de deasupra. Poate în japoneză. „*Ba! Ka! Ba! Ka!*" În mod clar eram insultaţi; singura problemă era limba. I-am spus lui Lowell.

–Ciorile sunt foarte deştepte. Dacă spun ele că suntem idioţi, atunci suntem, a răspuns el.

–Sau poate doar tu.

Am folosit acel ton neutru pe care îl adopţi atunci când vrei să susţii mai târziu că doar glumeai. Poate că mă înmuiasem, dar nu iertasem.

–*Ba! Ka! Ba! Ka!*

Nici într-un milion de ani n-aş fi putut să disting cioara asta de o alta, dar Lowell mi-a spus că ciorile se pricep să-i recunoască pe oameni şi să-şi amintească de ei. Au nişte creiere neobişnuit de mari pentru corpul lor, într-o proporţie similară cu cea a cimpanzeilor.

Am simţit cum pulsul începe să-mi şovăie la cuvântul „cimpanzei", dar Lowell n-a mai adăugat nimic. Am trecut

---

[1] Organizaţie caritabilă internaţională, cu filiale în multe ţări, care sprijină educaţia sexuală şi a părinţilor (n.red.)

pe lângă o casă de pe B Street unde toţi copacii fuseseră umpluţi cu baloane. Deasupra uşii de la intrare era un afiş, încă luminat de becul de pe verandă: la mulţi ani, margaret! Eu şi Fern primeam baloane la zilele noastre de naştere, deşi trebuia să stăm tot timpul cu ochii pe Fern ca să nu muşte din vreunul, să înghită cauciucul şi să se înece.

Am trecut pe lângă Central Park. Chiar şi în întuneric vedeam cum toată iarba se înecase în noroiul iernii; pământul era negru şi alunecos. Odată făcusem un soi de galoşi pentru mine şi Fern din farfurii de hârtie şi şireturi de pantofi. Fern n-a vrut să şi-i pună pe ai ei, dar eu mi i-am legat pe-ai mei de picioare, crezând că o să merg pe noroi în ei aşa cum mergi cu rachetele pe zăpadă. Înveţi la fel de mult din eşecuri ca din reuşite, spune mereu tata.

Deşi nimeni nu te admiră pentru asta.

–Am încercat să citesc ultima lucrare a tatei, a spus în cele din urmă Lowell. „Curba de învăţare în teoria învăţării stocastice." Mi-a fost greu să trec de la un paragraf la altul. Era ca şi cum nu mai văzusem niciodată cuvintele alea. Poate dacă m-aş fi dus la universitate...

–N-ar fi ajutat.

I-am povestit pe scurt despre ziua Recunoştinţei şi cum tata o supărase pe bunica Donna cu lanţurile Markov. Am amintit de testul SAT al lui Peter şi de teoriile conspiraţiei ale unchiului Bob şi a fost cât pe ce să-i spun că mama îmi dăduse jurnalele ei – dar dacă ar fi vrut să le vadă? Nu voiam să recunosc, nici măcar în faţa lui, că se pierduseră.

Am intrat în Bakers Square, cu draperiile lui cadrilate, cu suporturile laminate de farfurii şi muzica ambientală. Nu era un decor prea rău pentru noi, foarte de modă veche, ca şi cum păşiserăm înapoi cu un deceniu sau mai mult, în copilăria noastră, deşi poate puţin cam prea puternic luminat. Muzica era încă şi mai veche – Beach Boys şi Supremes. *Be True to Your School. Ain't No Mountain High Enough.* Muzica părinţilor noştri.

Eram singurii clienţi. Un chelner care arăta ca un Albert Einstein tânăr a venit imediat şi ne-a luat comanda pentru două bucăţi de plăcintă cu banane şi frişcă. Ni le-a adus cu câteva remarci vesele despre vreme, arătând către fereastră, către ploaia care începuse din nou – „Nu mai e secetă! Nu mai e secetă!" – şi apoi a plecat.

Chipul fratelui meu, aşezat în faţa mea la masă, semăna din ce în ce mai mult cu al tatălui nostru. Amândoi aveau acea înfăţişare uscăţivă şi flămândă pe care Shakespeare o socotea extrem de periculoasă. Obraji supţi, bărbii cu o urmă întunecată de barbă. Încă de când eram la clătitărie, Lowell ar fi avut nevoie să se radă. Acum era un vârcolac, barba întunecată alcătuind un contrast ciudat, dar izbitor cu părul lui decolorat. M-am gândit că arăta epuizat, dar nu în felul celor care au stat treji toată noaptea savurând o partidă de sex nebun. Doar aşa cum arată oamenii când sunt epuizaţi.

Şi nu mai părea, aşa cum păruse întotdeauna, cu mult mai în vârstă decât mine. A observat că mă holbam la el.

– Ia uită-te la tine! Studentă, şi atât de departe de casă. Îţi place? Ai o viaţă frumoasă?

– Nu pot să mă plâng, am răspuns.

– Ei, haide! Lowell a luat cu furculiţa o bucată de plăcintă şi a băgat-o în gură, zâmbindu-mi. Nu fi aşa modestă! Pun pariu că poţi să te plângi zile în şir.

ŞAPTE

Am rămas cu Lowell la Bakers Square tot restul nopţii. Ploaia a început din nou, s-a oprit şi apoi a luat-o de la capăt. Eu am mâncat ouă, Lowell, clătite, amândoi am băut cafea. Au sosit clienţii obişnuiţi care veneau de dimineaţă. Chelnerul nostru a plecat acasă şi au apărut alţi trei. Lowell mi-a spus că devenise vegetarian şi reuşea să fie vegan cu excepţia momentelor când călătorea, ceea ce se întâmpla în cea mai mare parte a timpului.

La facultatea de medicină veterinară de la Davis exista o vacă faimoasă cu fistulă, o vacă în stomacul căreia se făcuse în mod deliberat o gaură prin care putea fi observat procesul digestiv. Era o destinaţie populară pentru excursiile cu şcoala, un exponat sigur de Picnic Day[1]. Puteai băga mâna înăuntrul vacii ăleia, puteai să-i pipăi intestinele. Sute de oameni au făcut-o. Iar vaca aia, a zis Lowell, o ducea ca-n sânul lui Avram, spre deosebire de vaca obişnuită de la fermă.

Convingerea lui fermă era că la Davis erau de fapt mai multe vaci cu fistulă. Fiecare dintre ele se numea Maggie,

---

[1] Eveniment anual organizat în fiecare aprilie la Universitatea din Davis, incluzând expoziţii, competiţii sau demonstraţii ale tuturor facultăţilor şi catedrelor (n.tr.)

pentru a-i face pe oameni să creadă că era o singură vacă şi să nu înceapă să pună întrebări despre excesul de fistule.

A mai spus că întotdeauna presupusese că o să intre la universitate şi că regreta cu adevărat că n-o făcuse. Reuşise însă să citească foarte mult. Mi-a recomandat cartea lui Donald Griffin *Animal Minds*. Poate reuşeam să-l conving şi pe tata s-o citească.

Deşi nu înţelesese ultima lucrare a tatei, Lowell a exprimat o sumă de critici la adresa a ceea ce făcea tata. Avea impresia că studiile psihologice asupra animalelor erau în general greoaie, complicate şi total ciudate. Din ele aflam prea puţin despre animale, dar foarte mult despre cercetătorii care concepeau, creau şi desfăşurau experimentele. Un exemplu era Harry Harlow[1], pe care îl cunoscuserăm când eram copii şi care, a spus Lowell, ne dăduse la toţi dropsuri cu lămâie.

Mi-aminteam de profesorul Harlow. Venise la cină la fermă şi stătuse între mine şi Fern. În aceeaşi seară, ne citise un capitol din *Winnie de Pluş*, rostind replicile lui Ruf atât de ascuţit şi gâfâit încât ne făcea să râdem ori de câte ori vorbea micul cangur. Nu-mi aduc aminte de dropsurile cu lămâie, deşi pun pariu că asta era partea de care şi-ar aduce aminte Fern. Mi-a trecut vag prin minte că, dacă tata l-ar fi admirat într-adevăr pe Harry Harlow, poate că mi-ar fi dat numele lui. Aş fi putut să fiu acum Harlow, la fel cum era Harlow. Cât de aiurea vi s-ar părea?

Dar nimeni nu şi-ar fi botezat un copil după Harry Harlow. Omul ăsta luase pui de maimuţe rhesus de lângă mamele lor şi le dăduse nişte mame neînsufleţite, mame făcute din prosop sau sârmă, ca să vadă pe care, în

---

[1] Harry Frederick Harlow (1905–1981), psiholog american cunoscut pentru experimentele lui pe maimuţele rhesus legate de separarea maternă, nevoia de dependenţă şi izolarea socială (n.tr.)

absenţa alternativei, le preferau puii. Susţinea, într-un mod deliberat provocator, că studiază iubirea.

Puii de maimuţă se agăţau jalnici de mamele false, indiferente, până când deveneau psihotici sau mureau.

– Nu ştiu ce credea el că află despre ele, a spus Lowell. Dar, în scurta şi trista lor viaţă, cu siguranţă că ele au aflat o grămadă despre el. Avem nevoie de un soi de test al oglinzii inversat. O modalitate de a identifica acele specii suficient de inteligente pentru a se vedea pe ele însele atunci când se uită la altcineva. Puncte bonus pentru cât de mult te poţi îndepărta de-a lungul lanţului. Bonus dublu pentru cei care ajung până la insecte.

Noua noastră chelneriţă, o latino-americană cu breton scurt şi des, s-a învârtit o vreme în jurul nostru, repezindu-se să aranjeze din nou siropurile, să ia ceştile de cafea, să împingă nota de plată într-un loc mai vizibil de pe masă. În cele din urmă a renunţat şi a plecat să caute clienţi mai influenţabili.

Lowell tăcuse cât timp fusese ea acolo. Când fata a plecat, a reluat exact de unde rămăsese.

– Ia uite ce mult vorbesc! a spus el la un moment dat în cursul serii. Semăn mai mult cu tine decât semeni tu în seara asta. De obicei nu vorbesc aşa de mult. Duc o viaţă tăcută.

Mi-a zâmbit. Faţa i se schimbase, dar zâmbetul era acelaşi.

– Uite care-i problema cu abordarea tatei, a spus Lowell, bătând cu degetele în suportul de farfurii de la Bakers Square, ca şi cum problema avea legătură cu vreo omletă cu şuncă. Chiar în ipotezele fundamentale. Tata a spus întotdeauna că noi suntem cu toţii animale, dar, când a interacţionat cu Fern, nu a plecat de la această presupunere. Metodele lui au aşezat întreaga povară a dovezilor pe umerii ei. Era întotdeauna eşecul ei dacă nu putea să vorbească cu noi, niciodată al nostru pentru că

nu eram în stare să o înţelegem. Ar fi fost mult mai riguros din punct de vedere ştiinţific să înceapă cu o ipoteză a similarităţii. Ar fi fost mult mai darwinian. Şi mult mai puţin crud, a adăugat Lowell. Apoi m-a întrebat: Ţi-aduci aminte de jocul pe care îl juca Fern cu jetoanele de poker roşii şi albastre? La-fel/ Altfel?

Sigur că-mi aduceam aminte.

– Întotdeauna îţi dădea ţie jetonul roşu. Nimănui altcuiva. Doar ţie. Ţi-aduci aminte?

Mi-am amintit când a pomenit de asta. Gestul mi s-a ivit brusc în cap ca o amintire nou-nouţă, mai vie decât cele vechi, toate tocite ca nişte monede romane. Stăteam întinsă pe podeaua de lemn tare, zgâriată, lângă fotoliul tatei, şi Fern a venit să se întindă lângă mine. A fost atunci când mi-am fracturat cotul. Tata şi masteranzii încă mai discutau despre râsul ei surprinzător. Ea ţinea încă în mână jetoanele de poker – roşu pentru „la fel", albastru pentru „altfel". S-a întors pe spate şi i-am văzut fiecare firişor de păr din puful de pe bărbie. Mirosea a sudoare. M-a scărpinat cu degetele de la o mână în cap. Un fir mi s-a desprins. L-a mâncat.

Apoi, lăsând impresia clară că meditase cu atenţie la asta, mi-a dat jetonul roşu. Vedeam din nou momentul cu ochii minţii – Fern privindu-mă cu ochii ei strălucitori, în care nu citeai nimic, şi aşezându-mi pe piept jetonul roşu.

Ştiu ce a crezut tata că însemna asta. Nimic folositor. Odată, Fern îmi dăduse o stafidă pentru fiecare stafidă pe care o mânca ea, iar acum avea două jetoane de poker şi îmi dădea şi mie unul. Două comportamente interesante – asta era tot ce putea înţelege tata.

Şi iată ce am crezut eu că însemna. Am crezut că Fern îşi cerea iertare. Când tu te simţi rău, şi eu mă simt rău, aşa am înţeles eu din jetonul roşu. Noi suntem la fel, tu şi cu mine.

Sora mea, Fern. În întreaga lume, singurul meu jeton roşu.

Sub masă, mâinile mele, ca şi cum ar fi avut o voinţă proprie, s-au găsit una pe alta şi s-au strâns cu putere, căci mă sileam să pun întrebarea pe care ar fi trebuit să o pun în clipa în care rămăseserăm singuri.

–Ce face Fern?

A ieşit în şoaptă, şi, încă înainte să mi se închidă gura, mi-am dorit deja să nici n-o fi deschis. Mi-era atât de frică de cum ar fi putut suna răspunsul, încât am continuat să vorbesc.

–Ia-o de la început! i-am zis, gândindu-mă să amân cât mai mult posibil orice veste proastă. Începe cu noaptea în care ai plecat.

Dar probabil că aţi prefera să ajungeţi direct la Fern. O să rezum.

Avusesem dreptate când mă gândisem că Lowell se dusese la laboratorul doctorului Uljevik atunci când plecase de acasă. Ştia că avea doar câteva zile la dispoziţie înainte să începem să-l căutăm şi tot cam atât i-a luat şi ca să ajungă acolo. În Dakota de Sud era cumplit de frig, un peisaj cu noroi întărit, fără zăpadă, copaci întunecaţi şi desfrunziţi şi un vânt uscat şi tăios.

A ajuns după ce se întunecase şi şi-a luat o cameră la un motel, pentru că nu ştia unde erau laboratoarele şi era prea târziu să pornească în căutarea lor. În plus, dormea de-a-n-picioarelea după două nopţi petrecute în autobuz. Femeia de la recepţie avea o coafură din anii '50 şi o privire goală. Lui i-a fost frică să nu-l întrebe de vârstă, dar pe ea nu o interesa decât să-i ia banii.

A doua zi a găsit cabinetul lui Uljevik la universitate şi s-a prezentat la secretara catedrei ca un viitor student. Era o fiinţă tipică pentru Vestul Mijlociu, a spus Lowell. Foarte prietenoasă. O faţă ca o lopată, plată şi deschisă.

O inimă mare și caldă. Genul de femeie pe care era făcut s-o dezamăgească.

–Ca doamna Byard, mi-a zis. Înțelegi ce vreau să spun?

Doamna Byard murise cu vreo cinci ani în urmă, așa că n-avea s-o mai dezamăgească vreodată. Dar nu i-am zis nimic.

I-a spus secretarei că era interesat în mod special de studiile despre cimpanzei. Exista vreo modalitate de a vedea ce activitate se desfășura acolo? Ea i-a spus care erau orele în care putea veni la cabinetul lui Uljevik, pe care el le știa deja. Erau afișate pe ușa cabinetului.

Dar apoi ea și-a părăsit biroul ca să rezolve o problemă oarecare, ceea ce i-a înlesnit lui accesul la cutia poștală a lui Uljevik. Printre alte plicuri, a găsit o factură la lumină, destul de mare, cu o adresă în afara orașului. A cumpărat o hartă și un hotdog de la o stație de benzină. Locul se afla la nouă kilometri de oraș. A mers pe jos.

Pe drum nu treceau aproape deloc mașini. Era soare, deși groaznic de frig. Se simțea mai bine dacă se mișca. Își legăna brațele ca să se încălzească și se întreba cum se terminase meciul cu Marion. Meciul ăla oricum nu s-ar fi terminat bine, chiar dacă ar fi jucat și el. În cel mai bun caz, poate că ar fi evitat un dezastru total. Fără el? Ce e mai dezastruos decât un dezastru? Și-a spus că poate n-ar trebui să se întoarcă la liceu, ar trebui în schimb să-și ia GED-ul[1] și să se ducă direct la universitate, unde nimeni n-avea să știe că jucase vreodată baschet. Oricum, nu era suficient de mare pentru echipele universitare.

În cele din urmă, a ajuns la un grup de clădiri înconjurate de un gard de sârmă. În mod obișnuit, gardurile de

[1] Testele GED (General Educational Development), în număr de cinci (științe, matematică, studii sociale, citire și scriere), certifică faptul că deținătorul lor are abilități academice la nivel de liceu. (n.tr.)

sârmă nu constituiau o problemă pentru adolescentul Lowell; le trata cu dispreţ. Dar prin gardul ăsta era strecurat un cablu electric foarte vizibil. Asta îi spunea că se afla în locul potrivit, dar şi că nu avea voie să intre.

Curtea era plină de copaci desfrunziţi, pământul era doar ţărână şi bolovani, mărginit de buruieni îngălbenite. Se vedeau un leagăn, făcut dintr-un cauciuc şi agăţat de o ramură, şi o plasă de căţărat, la fel precum cele folosite de armată în cursele cu obstacole. Nu părea să fie nimeni pe acolo. De cealaltă parte a drumului, Lowell a găsit o jumătate de trunchi de copac ce-l ferea de vânt şi nu-l lăsa să fie văzut. S-a ghemuit în el şi a adormit imediat.

S-a trezit când a auzit o portieră de maşină trântindu-se. Poarta complexului era deschisă. Înăuntru, un bărbat descărca saci mari cu mâncare de câini Purina din spatele unei camionete verzi. Le îngrămădea pe un cărucior pe care l-a împins apoi prin curte către ceea ce părea a fi un garaj. Imediat ce a dispărut înăuntru, Lowell a traversat drumul şi s-a strecurat pe poartă în clădirea principală.

–Pur şi simplu am intrat acolo, a spus Lowell. Atâta doar.

S-a trezit într-un coridor întunecat cu nişte scări care urcau şi coborau. A auzit cimpanzeii. Erau la subsol.

Pe scări se simţea un miros puternic, un amestec de amoniac şi fecale. Un comutator, dar Lowell nu l-a atins. Lumina intra pe un şir de ferestruici aşezate deasupra nivelului pământului. Era suficientă lumină ca să vadă patru cuşti, aşezate în şir, şi cel puţin o duzină de siluete întunecate, pătrăţoase, în ele.

–Ceea ce a urmat, a spus Lowell, a fost îngrozitor. Ştiu că nu-ţi place să vorbeşti despre Fern. Eşti sigură că vrei să continui?

A spus-o ca pe un avertisment. Nu intenţiona de fapt să se oprească.

*

–Am recunoscut-o imediat pe Fern, a spus el, dar nu pentru că am recunoscut-o într-adevăr în lumina slabă, ci pentru că era cea mai tânără şi mai mică.

Era într-o cuşcă cu patru adulţi mari. Nu cred că îmi dădusem vreodată seama cât de diferiţi sunt cimpanzeii între ei. Părul ei era mai roşcat decât al majorităţii, iar urechile erau aşezate mai sus, mai degrabă ca nişte urechi de ursuleţ de pluş. Foarte uşor de distins, totul foarte logic, chiar dacă se schimbase destul de mult. Solidă şi pătrăţoasă acum, deşi fusese atât de graţioasă. Dar a fost straniu felul în care m-a recunoscut. Era ca şi cum m-a simţit că vin. Mi-aduc aminte că atunci m-am gândit că tata ar trebui să facă un studiu despre presentimentele cimpanzeilor.

Traversam subsolul către cuşti şi ea nici măcar nu se întorsese în direcţia mea când am văzut-o că încremeneşte. Părul i s-a zbârlit şi a început să scoată foarte încet sunetele alea „oo oo" pe care le face când e agitată. Apoi s-a întors şi s-a repezit la barele cuştii. Le scutura şi se legăna înainte şi înapoi şi deja se uita direct la mine. Deja ţipa la mine.

Am alergat spre ea şi, când am ajuns suficient de aproape, a întins mâna printre bare, m-a apucat de braţ şi m-a tras cu atâta putere încât m-am izbit de bare. M-am lovit la cap şi lucrurile au luat-o puţin razna. Fern îmi trăsese mâna în cuşcă, în gura ei, dar încă nu mă muşcase. Cred că nu putea să se hotărască dacă era mai mult fericită că mă vedea sau mai mult furioasă. A fost prima oară în viaţa mea când mi-a fost frică de ea.

Am încercat să-mi trag mâna înapoi, dar nu mi-a dat drumul. Îi miroseam agitaţia, era un miros ca de păr ars. Nu mai făcuse de mult o baie cu spumă şi nici nu se mai spălase pe dinţi. Ca să fiu sincer, cam puţea.

Am început să-i vorbesc, să-i spun că îmi pare rău, să-i spun că o iubesc. Dar ea continua să ţipe, aşa că ştiu că nu m-a auzit. Şi îmi strângea atât de tare degetele, încât

vedeam fulgere în faţa ochilor, şi tot ce puteam face era să îmi păstrez vocea calmă şi joasă.

Dar deja îi agitase destul de mult şi pe ceilalţi cimpanzei. Un altul, un mascul mare şi ridicat complet în două picioare, s-a apropiat şi a încercat să-mi ia mâna de la ea, dar ea nu i-a dat drumul. Aşa că el mi-a înşfăcat celălalt braţ, şi au început să tragă amândoi de mine, izbindu-mă în mod repetat de bare. M-am lovit la nas, la frunte, la tâmplă. Fern continua să-mi ţină mâna, dar nu mai era în gura ei. S-a întors şi l-a muşcat de umăr pe mascul. Şi-a înfipt dinţii în el cu putere. Alte ţipete, venind din toate cuştile, ricoşând în pereţii de beton. Era ca locul ăla din faţa scenei la un concert rock, unde lumea se dezlănţuie. Un loc cu adevărat periculos.

Masculul cel mare mi-a dat drumul la braţ şi s-a tras înapoi cu gura larg deschisă, arătându-şi caninii – îţi jur că arătau ca nişte dinţi de rechin. Stătea pe picioarele din spate, drept, cu părul zburlit ca al ei. Încerca s-o ameninţe, dar ea nu-i dădea nici o atenţie. Îmi făcea semne cu mâna liberă. Numele meu, degetele ei în formă de L cu lovitura de palmă peste piept, apoi Fern cuminte, cuminte. Fern e fată cuminte. Te rog, ia-mă acasă acum! O să fiu cuminte. Promit că o să fiu cuminte.

Cimpanzeul cel mare s-a năpustit din spate, şi Fern nu putea să se apere şi în acelaşi timp să mă ţină şi pe mine. Aşa că nu s-a apărat. El i-a făcut nişte răni prelungi, însângerate pe spate cu picioarele. Şi, în tot acest timp, ea continua să ţipe, toţi cimpanzeii ţipau, iar eu simţeam mirosul de sânge, furie şi teroare, mirosul înţepător de cupru şi cel moscat de sudoare şi de excremente proaspete, şi ameţisem de atâtea lovituri încasate. Iar ea tot nu-mi dădea drumul.

Veniseră deja oamenii, doi, amândoi bărbaţi, coborând în fugă scările, strigând la mine, dar nu i-am auzit ce spuneau. Nu păreau destul de în vârstă ca să fie

profesori, poate erau masteranzi. Poate paznici. Erau solizi, iar unul dintre ei avea un băţ ascuţit de împuns vitele, cu electrozi la un capăt, şi îmi aduc aminte că m-am întrebat cum avea să funcţioneze. Cum ar putea să-i aplice lui Fern un şoc electric fără să mă atingă şi pe mine? Şi cum aş putea să-i opresc?

Până la urmă n-a trebuit să electrocuteze pe nimeni. Masculul a văzut băţul şi s-a retras imediat, scâncind, în fundul cuştii. Toţi s-au liniştit. I-au arătat băţul lui Fern şi ea mi-a dat în sfârşit drumul.

Am primit nişte excremente în faţă. Veneau dintr-o altă cuşcă, mi-au aterizat pe gât, împrăştiindu-şi duhoarea, mi-au alunecat pe sub guler. Mi s-a spus s-o şterg naibii de-acolo înainte să fie chemată poliţia. Fern încerca să se strecoare printre bare, continuând să facă semne pentru numele ei şi al meu. Fern cuminte, Fern cuminte. Bărbaţii au început să se certe dacă să o adoarmă sau nu. Când au văzut sângele, cearta a luat sfârşit.

Unul dintre ei a plecat să-l cheme pe veterinar. M-a luat cu el, târându-mă de braţul nevătămat. Era mult mai solid ca mine.

–Pe urmă o să chem poliţia, a spus, scuturându-mă. Crezi că eşti amuzant? Crezi că eşti un băiat amuzant, chinuind aşa nişte animale închise în cuşcă? Pleacă dracului de aici şi să nu te mai întorci vreodată!

Celălalt a rămas cu Fern. A stat lângă ea cu băţul cu electroşocuri. Cred că voia să o apere de ceilalţi cimpanzei, dar ştiu că ea îl vedea ca pe o ameninţare. Semnele ei au devenit mai neclare. Disperate.

Şi azi abia dacă suport să mă gândesc la asta, a spus Lowell. Cum, după tot ce se-ntâmplase, m-a apărat de masculul ăla alfa. Preţul pe care l-a plătit pentru asta. Expresia ei când am lăsat-o acolo.

N-am mai văzut-o niciodată, a spus Lowell.

PARTEA A CINCEA

„Bineînțeles, ceea ce am simțit atunci în înfățișarea mea de maimuță nu mai pot reproduce și consemna decât cu cuvinte omenești, chiar dacă nu mai pot ajunge până la vechiul meu adevăr de maimuță."

Franz Kafka, *O dare de seamă pentru o Academie*

UNU

Era ceva Altfel la mine şi la Fern, un lucru atât de şocant, încât Lowell nici măcar nu l-a bănuit până să ajungă în Dakota de Sud. Un lucru pe care nici eu nu-l ştiusem până nu mi l-a spus el zece ani mai târziu, la Bakers Square. Acel Altfel era acesta: asemenea unui scaun, sau unei maşini, sau unui televizor, Fern putea fi cumpărată şi vândută. În tot timpul cât locuise cu noi la fermă ca membră a familiei noastre, cât fusese ocupată să fie sora noastră şi fiica părinţilor noştri, ea era, de fapt, proprietatea Universităţii Indiana.

Când tatăl meu pusese capăt proiectului familial, el sperase să poată continua să lucreze cu Fern la laborator, în condiţii încă nedeterminate. Dar întreţinerea ei fusese întotdeauna o sarcină costisitoare, şi Universitatea spusese că nu are loc s-o găzduiască în siguranţă. Căutase o cale de a scăpa de ea. Fusese vândută în Dakota de Sud, cu condiţia să fie luată imediat.

Tata nu avusese nici un cuvânt de spus în povestea asta. Nu avusese nici o autoritate să-l trimită pe Matt cu ea, dar îl trimisese, iar Matt nu avea nici o poziţie oficială în Dakota de Sud, dar rămăsese acolo cât putuse şi o văzuse pe Fern cât de des i se permisese. Făcuseră tot ce putuseră, a spus Lowell, şi, dintre toţi oamenii, Lowell era cel mai puţin dispus să fie îngăduitor cu cineva în această

privință. Dar mi-a fost greu atunci – și, sincer, încă îmi mai este – să înțeleg cum niște părinți au putut ajunge să aibă atât de puțină putere în privința propriei lor fiice.

– Vizita mea nu a adus decât mai multă suferință. S-a dovedit că tata avusese dreptate când ne zisese să nu mergem s-o vedem.

Ochii lui Lowell erau roșii de oboseală și și-i freca apăsat, făcându-i și mai roșii.

– Cu excepția părții în care a zis că m-ar face să mă simt mai bine, a adăugat.

– Știi unde e acum? am întrebat, și Lowell a zis că știe, că era tot în Dakota de Sud, tot la laboratorul lui Uljevik.

Pe lângă motivele emoționale de a nu se întoarce, mai era și faptul că FBI-ul îl aștepta cu siguranță acolo. În nici un caz nu se putea duce acolo. Așa că pusese pe cineva să stea cu ochii pe ea. Primea rapoarte.

Uljevik însuși se pensionase cu cinci ani în urmă, o veste bună pentru toate animalele din cuști.

– Nu era cu adevărat un om de știință, a spus Lowell. Mai degrabă un supernemernic. Genul de om de știință al cărui loc e într-o închisoare pentru nebuni criminali.

Din păcate, a spus Lowell, încă mai erau pe lume mulți oameni de știință de soiul ăsta, cruzi și în libertate.

– I-a dresat pe cimpanzei să-i sărute mâna când trecea printre cuști, a spus Lowell. A silit-o pe Fern să facă chestia asta la nesfârșit. Un tip care a lucrat acolo mi-a spus că lui Uljevik i se părea caraghios. O ura pe Fern, și nimeni nu mi-a putut explica vreodată de ce. Odată l-am convins pe un tip bogat să dea bani ca s-o cumpere, să plătească unui adăpost din Florida (deja plin ochi, la fel ca toate celelalte) suficienți bani ca ei să fie dispuși să ignore lista de așteptare și s-o primească. Uljevik a refuzat s-o vândă. I-a oferit tipului un alt cimpanzeu, și tipul s-a gândit că o maimuță salvată era mai bună decât nici una, așa că a acceptat. S-a dovedit un mare noroc, cred.

Întotdeauna e riscant să introduci un cimpanzeu nou într-o turmă deja stabilă.

Am avut o imagine fulgerătoare a primei mele zile la grădiniţă – a mea, ciudată, nesocializată şi venită cu o jumătate de trimestru mai târziu.

– Cimpanzeul care s-a dus în locul ei a fost atacat şi aproape omorât în bătaie, a spus Lowell.

Lowell a spus:

– M-am speriat foarte tare în '89, când Uljevik a anunţat că avea de gând să acopere o gaură bugetară trimiţând câţiva dintre cimpanzei la laboratoarele medicale. Uma, Peter, Joey, Tata şi Dao au fost vânduţi. Uma este singura care încă mai trăieşte. Eram sigur că Fern avea să fie pe listă, dar nu a fost, poate pentru că se înmulţea bine. Dar faptul că a crescut alături de noi a dat-o peste cap din punct de vedere sexual; nu o mai interesează. Au început să o insemineze. Eu numesc asta viol fără vânătăi. Până acum a avut trei copii. Primul, un băiat pe care l-au botezat Basil, i-a fost luat aproape imediat de către o femelă cimpanzeu mai bătrână. Am auzit că asta se întâmplă şi în cele mai bune familii. Deşi Fern a fost destul de tristă. Şi pe urmă a fost luat din nou. Uljevik l-a vândut pe Basil împreună cu Sage, al doilea copil al lui Fern, grădinii zoologice din St. Louis, un lucru pe care cele mai bune familii reuşesc de obicei să-l evite. Fără îndoială, nu şi a noastră. Ar trebui să te duci acolo să-i vezi, mi-a spus Lowell. Nu e grozav, dar nu sunt laboratoare medicale.

Un bărbat de la o altă masă şi-a acuzat partenera de mic dejun că scotea panglici pe cur. Nu ştiu dacă ăsta a fost exact momentul în care am auzit cuvintele, dar n-am putut să le mai uit de atunci. O imagine dureroasă, atât de mult ceea ce nu făcea Lowell. Atât de mult ceea ce Lowell nu făcea niciodată. Aşa că, atunci când mi-a spus că situaţia se îmbunătăţise pentru Fern după ce Uljevik se pensionase, am ştiut că era adevărat.

– Masteranzii o iubesc pe Fern, mi-a zis Lowell. N-au iubit-o întotdeauna?

Lowell a spus că Fern a mai avut un copil, o fetiţă pe nume Hazel. Hazel împlinise de curând doi ani, şi Fern o învăţa să se exprime prin semne. Părea posibil ca Fern s-o poată păstra, căci fusese creat un experiment pentru ele. Cei din laborator nu aveau voie acum să folosească în faţa lui Hazel nici un semn pe care ea să nu fi fost văzută folosindu-l în cel puţin paisprezece ocazii, de către cel puţin patru martori independenţi.

Fern ştia mai bine de două sute de semne confirmate şi înregistrate, iar cercetătorii aveau o listă pentru a vedea pe câte dintre acestea le transmitea mai departe. Oare avea să transmită doar gesturile funcţionale sau le includea şi pe cele conversaţionale?

– Hazel are tot laboratorul la degetul ei mic, mi-a spus Lowell. Deja concepe semne proprii. „Haină de copac" pentru frunze. „Supă mare" pentru cadă. E grozav de isteaţă. E o escroacă subtilă şi inteligentă ca un jucător de şah. Exact ca mama ei, a adăugat Lowell.

– Fern ţi-a făcut asta? am întrebat, arătând către cicatricea de pe mâna lui Lowell, şi el a zis că nu, aia era cartea de vizită a unui şorecar cu coadă roşie speriat.

Dar n-am mai auzit povestea, pentru că Lowell nu terminase cu a lui Fern.

În Dakota de Sud, după cealaltă pătrundere ilegală în laborator, Lowell avusese nevoie de îngrijire medicală. În afară de rănile provocate de izbiturile de barele cuştii, avea două degete rupte şi încheietura mâinii luxată. Un doctor local venise să-l îngrijească acasă la cineva. Tratamentul avusese loc în afara cabinetului şi fără ca pacientul să fie înregistrat. Dormise în noaptea aceea în casa respectivă, unde un necunoscut îl păzise, trezindu-l la anumite intervale pentru a verifica dacă sunt semne de comoţie. Toate

astea se întâmplaseră pentru că cineva îl văzuse probabil pe Lowell la laborator sau poate mai devreme la universitate, sau poate era cineva din Bloomington, cineva impresionat de Marea Eliberare. Lowell a fost foarte vag în această privinţă. Dar oricine o fi fost, persoanei acesteia nu-i plăcea felul în care erau tratate animalele şi crezuse că Lowell avea să fie de acord că trebuia făcut ceva.

– Îmi dădusem deja seama că nu puteam să o eliberez singur pe Fern, a spus Lowell. Fusesem prost şi naiv, de parcă eu şi Fern puteam pur şi simplu să plecăm împreună, ca Han şi Chewbacca. Să facem saltul spre hiperspaţiu. Evident, nu gândisem. Nu voisem decât s-o văd, să văd ce face, să-i arăt că nu fusese uitată. Să-i spun că o iubesc. Acum îmi dădeam seama că aveam nevoie de un plan. Aveam nevoie de un loc unde s-o duc şi de oameni care să mă ajute. Îmi dădeam seama că, potrivit legii, aveam să mă fac vinovat de furt şi îmi mai dădeam seama că puţin îmi păsa de lege. Mi s-a povestit despre o acţiune care urma să aibă loc în Riverside, California. O maşină pornea într-acolo şi era un loc liber în ea. Am zis că merg. M-am gândit că orice gest pe care-l făceam avea să-i fie de folos lui Fern mai târziu.

Lowell îşi întorsese faţa de la mine şi se uita prin fereastra mare în stradă, unde începuse agitaţia celor care mergeau la slujbă. Ceaţa groasă se ridicase din nou. Ploaia stătuse şi soarele răsărise, dar palid şi chinuit, aşa că maşinile mergeau cu farurile aprinse. Era ca şi cum întregul oraş fusese îndesat într-un ciorap.

În Bakers Square se aglomera, se auzeau tacâmurile lovind farfuriile de porţelan, zumzetul discuţiilor. Sunetul casei de marcat. Clopoţelul de deasupra uşii. Eu plângeam, dar nu-mi dădeam seama de când.

Lowell s-a întins şi mi-a luat mâinile într-ale sale – mâini aspre. Degetele lui erau mai calde decât ale mele.

– Poliţia a apărut a doua zi la laborator, căutându-mă – am auzit asta. Ştiu că li s-a spus despre vizita mea, aşa că

mama și tata au știut că fusesem acolo și că în general eram bine. Dar încă eram prea furios ca să mă întorc acasă. Drumul ăsta la Riverside părea cea mai bună soluție ca să ies din oraș fără să fiu prins. Credeam că luasem în considerare totul. Că făceam ce era mai bine pentru Fern. Dar eram foarte supărat. Pe voi toți. Vedeam întruna fața lui Fern înaintea ochilor. N-aveam de gând să mă mai întorc vreodată acasă, a spus Lowell. Voiam doar să am mai întâi grijă de Fern. S-o instalez undeva unde să-i fie bine, undeva unde să fie fericită. Mi-a scuturat ușor mâinile. La o fermă.

În jurul nostru s-a creat unul din acele momente stranii când tot zgomotul din restaurant s-a oprit brusc. Nimeni nu vorbea. Nimeni nu-și lovea linguriță de ceașca de cafea. Nimeni nu lătra, nu claxona, nu tușea afară. Fermata[1]. Stop-cadru.

Reluăm acțiunea.

Vocea lui Lowell a scăzut în intensitate.

– Am fost atât de prost! a spus el pe un ton plat. Aș fi putut să intru la universitate acolo. Poate să găsesc o modalitate de a lucra în laborator. S-o văd pe Fern în fiecare zi. În schimb, sunt reperat de FBI și dintr-odată nici măcar nu mă mai pot întoarce acolo. Sau la universitate. Sau acasă.

Și pe urmă a părut că se golește de aer.

– M-am străduit atât de mult s-o salvez, a spus el. Ani și ani de încercări, și cu ce s-a ales Fern? Ce frate jalnic am fost!

Am plătit nota la câteva ore după ce chelneriţele noastre renunţaseră la ea. Lowell și-a pus rucsacul și am pornit-o împreună, prin ceață, pe Second Street. Picăturile de apă se adunau pe stofa întunecată a hainei lui.

---

[1] Fermata sau coroană – semn care se pune deasupra sau dedesubtul unei note sau al unei pauze pentru a-i prelungi durata (n.tr.)

Mi-am adus aminte de o zi când eram răcită şi mi-era rău, şi Lowell spusese că, de vreme ce eu nu puteam ieşi afară, avea să-mi aducă zăpada înăuntru. Venise la mine cu fulgi de zăpadă pe dosul mănuşilor lui negre de piele, îmi promisese cristale complicate cu şase feţe, castele în miniatură ale Crăiesei Zăpezii. Dar, când ajunsesem cu ele la microscop, nu mai erau decât nişte picături goale de apă.

Asta s-a întâmplat înainte ca Fern să plece, dar ea nu făcea parte din amintirea asta, şi m-am întrebat de ce. Era greu s-o ţii pe Fern – întruchipare a lui *carpe diem*, care se învârtejea, se rotea, făcea tumbe – departe de ceva. Poate că era cu masteranzii şi lucra. Poate că era acolo, şi eu o ştersesem din amintire. Poate că era doar prea dureros acum să-mi amintesc toată exuberanţa ei.

– Condu-mă la gară! a spus Lowell.

Aşadar, pleca. Nu stătuse nici măcar îndeajuns ca să-i pot trece cu totul cu vederea jignitoarea scenă de sex cu Harlow.

– Mă gândeam că poate mergem într-o excursie, i-am spus şi nici măcar n-am încercat să nu scâncesc. Că o să mergem la San Francisco pentru o zi. Nu credeam că pleci aşa de repede.

Adunasem atâtea lucruri pe care voiam să i le spun. Sperasem, din aluzii adunate cu răbdare, să-l fac să înţeleagă că nu putea să mă părăsească din nou. Un sentiment puternic şi deplin de vină. Aşteptasem doar să înceteze să vorbească numai el.

Poate că bănuise. Nu erau prea multe lucruri pe care Lowell să nu le remarce, cel puţin nu când era vorba de mine.

– Îmi pare rău, Rosie. Nu pot să rămân prea mult nicăieri, dar mai ales aici.

O duzină de studenţi erau îngrămădiţi în faţa intrării de la Mishka's, aşteptând să se deschidă cafeneaua. Ne-am croit drum printre ei – Lowell cu rucsacul lui, eu

lângă el, cu capul în jos. Mishka's era un local popular în săptămâna examenelor finale, dar trebuia să ajungi devreme ca să prinzi un loc în spate. Mesele din față erau considerate zone unde nu se studia; asta era regula.

În fața cafenelei, ceața mirosea a cafea și a brioșe. Am ridicat privirea și am dat cu ochii de Doris Levy, din căminul meu de boboci. Din fericire, n-a dat semn că m-ar recunoaște. N-aș fi fost în stare să vorbesc cu ea.

Lowell n-a mai spus nimic până când studenții au rămas la câteva sute de metri în urmă.

–Trebuie să presupun că FBI-ul știe că ești aici, a spus. Mai ales cu minunatul tău cazier. Administratorul blocului unde locuiești m-a văzut. Colegul tău de apartament. Harlow. E prea riscant. Și, oricum, trebuie să ajung în altă parte.

Plănuia o altă acțiune, a spus, ceva pe termen lung și atât de secret, încât va trebui să dispară complet. Asta însemna că nu putea să primească rapoartele despre Fern.

Așa că aveau să ajungă la mine. Nu contează cum, a spus Lowell, aveam să știu când le primeam. Totul fusese aranjat, cu excepția acestui ultim detaliu, care era să-mi spună că protejarea lui Fern cădea acum în sarcina mea.

De asta venise.

Am ajuns la gară. Lowell și-a cumpărat biletul, iar eu am stat pe exact aceeași bancă pe care, cu câteva nopți în urmă, plânsesem cu disperare imaginându-mi ziua când Fern fusese luată de acasă. Din acest motiv și din multe altele, plânsesem atât de mult după cursul domnului Sosa, încât ai fi zis că lacrimile îmi secaseră, dar iată că acum îmi picurau din nou pe obraz. Cel puțin eram la gară. Aeroporturile și gările sunt locuri unde te pui pe plâns. Odată mă dusesem la un aeroport doar pentru asta.

Am ieșit pe peron și am mers de-a lungul șinelor până când am fost din nou singuri. Mi-am dorit să fi fost eu cea care pleca. Un bilet către orice destinație. Cum avea

să fie Davis fără speranţa constantă că Lowell avea să vină? De ce să mai rămân aici?

Considerasem un capriciu obiceiul lui Ezra de a juca rolul principal în propria lui viaţă; mă amuzase. Acum îi vedeam utilitatea. Dacă aş fi jucat un rol, m-aş fi putut distanţa, aş fi putut pretinde că mă prefac doar că simt lucrurile pe care le simţeam. Scena era cinematografică, în ciuda coloanei sonore cu fornăiala mea. În dreapta şi în stânga, şinele dispăreau în ceaţă. Fluierul trenului se auzea tot mai aproape. Aş fi putut la fel de bine să-mi conduc fratele la război. Sau la plecarea în marea metropolă, să facă avere. Sau să-l caute pe tatăl nostru dispărut în goana după aur.

Lowell m-a strâns în braţe. Faţa mea i-a lăsat o pată de lacrimi şi muci pe stofa hainei. Am tras aer în piept, înfundat, încercând să-i simt mirosul ca să-l păstrez în minte. Mirosea a câine ud, dar ăsta era doar mirosul hainei. Cafea. Colonia cu vanilie a lui Harlow. Am încercat, dar n-am putut să percep mirosul de dincolo de toate astea – mirosul real al lui Lowell. I-am atins obrazul aspru, mi-am trecut degetele prin părul lui aşa cum obişnuiam să fac când eram mică, aşa cum obişnuia să-mi facă mie Fern. Odată, la un curs, întinsesem mâna şi atinsesem cozile răsucite şi prinse în creştet ale femeii din faţa mea. Nu mă gândisem ce fac, fusesem doar copleşită de nevoia de a pipăi acea încâlceală de păr. Ea se întorsese. „E părul meu, nu al tău", spusese ea pe un ton glacial, în vreme ce eu bâlbâiam o scuză, îngrozită de felul în care firea mea de cimpanzeu încă mai ieşea la lumină atunci când nu eram atentă.

Am auzit amândoi semnalele de avertizare de la bariera cea mai apropiată, locomotiva care venea dinspre nord. Treceam în revistă înnebunită toate lucrurile pe care avusesem de gând să i le spun, căutându-l pe cel mai important. Am făcut o alegere grăbită, nechibzuită.

– Știu că întotdeauna m-ai învinuit pe mine de dispariția lui Fern.

– N-ar fi trebuit s-o fac. Aveai doar cinci ani.

– Dar, sincer, nu-mi aduc aminte ce-am făcut. Nu-mi aduc aminte absolut nimic despre plecarea lui Fern.

– Serios? a întrebat Lowell.

A tăcut o clipă; îl vedeam cum se hotăra cât de multe să-mi spună. Ăsta era semn rău – faptul că existau lucruri pe care poate n-ar trebui să le spună. În inimă mi-au crescut de îndată spini, fiecare bătaie era o înțepătură ascuțită.

A sosit trenul. Controlorul a tras scara pentru pasagerii care se dădeau jos. Unii au coborât. Alții au urcat. Timpul se scurgea. Ne îndreptam deja către cea mai apropiată ușă.

– I-ai pus pe mama și tata să aleagă, a spus în cele din urmă Lowell. Tu sau ea. Întotdeauna ai fost un copil gelos. Și-a aruncat rucsacul în tren, s-a săltat și el înăuntru, apoi s-a întors și s-a uitat la mine. Aveai doar cinci ani, a repetat. Nu te învinovăți!

Apoi m-a privit lung, așa cum te uiți la cineva pe care n-ai să-l mai vezi mult timp. „Chipul ei când ne-am despărțit."

– Poți să le spui mamei și tatei că-i iubesc? Cel mai greu o să fie să-i convingi că e adevărat. Stătea încă în ușă, și fața lui era în parte propria lui față, în parte, cea a tatălui nostru, jumătatea obosită. Și pe tine, pitico, a adăugat. Nici nu-ți poți închipui cât de mult îmi lipsiți cu toții. Vechiul Bloomington. „Când visez lumina lunii de pe Wabash..."[1]

Atunci mi-e dor de casa mea din Indiana.

O asiatică între două vârste, în blugi și cu tocuri înalte, a venit în fugă. A urcat pe treaptă dintr-o săritură agilă, lovindu-l pe Lowell în braț cu geanta.

---

[1] *(Back Home Again in) Indiana*, compus de Ballard MacDonald și James F. Hanley și publicat pentru prima oară în ianuarie 1917, cel mai cunoscut cântec despre Indiana (n.tr.)

– Doamne, îmi pare aşa de rău! a spus. Credeam că am pierdut trenul.

A dispărut în vagon. S-a auzit fluierul.

– Mă bucur mult că ai o prietenă, mi-a spus Lowell. Harlow pare să ţină mult la tine.

Şi apoi a venit controlorul şi l-a trimis să se aşeze la locul lui. A fost ultimul lucru pe care mi-aduc aminte că l-a spus fratele meu mai mare, cometa mea Hale-Bopp personală, trecând într-o dâră de lumină şi apoi dispărând din nou – că Harlow ţine la mine.

Deşi vizita lui fusese scurtă, Lowell reuşise să dea câteva lovituri. Avusesem de gând să-l fac să se simtă prost pentru viaţa mea singuratică, dar Harlow şi prietenia ei stupidă îmi puseseră beţe-n roate, şi eu eram cea care rămăsese de ruşine. Întotdeauna ştiusem că mă învinovăţea de plecarea lui Fern, dar de zece ani nu-l auzisem spunând-o cu voce tare.

Ceea ce-mi spusese Lowell s-a amestecat cu plecarea lui, cu lipsa mea de somn şi cu urmările narcoticului neplăcut, care mă umpluse de mâncărime. Oricare dintre astea ar fi putut să mă termine. Combinaţia lor era copleşitoare. Mă simţeam tristă şi îngrozită, ruşinată şi nefericită, singură şi istovită, plină de cofeină, roasă de remuşcări, copleşită de durere şi multe alte lucruri. Reţeaua a căzut. Am privit cum ceaţa înghite trenul şi n-am mai simţit decât oboseala.

– O iubeşti pe Fern, mi-a spus cineva.

S-a dovedit a fi vechea mea prietenă imaginară, Mary. N-o mai văzusem pe Mary de aproape tot atât timp de când n-o mai văzusem pe Fern, şi nu îmbătrânise deloc. N-a rămas prea mult cu mine. Mi-a adus doar mesajul ăsta – „O iubeşti pe Fern" – şi pe urmă a dispărut din nou. Voiam s-o cred. Dar scopul existenţei lui Mary fusese să mă facă să mă simt liniştită în privinţa lui Fern. Poate că îşi făcea şi ea treaba.

Noi le numim simţăminte pentru că le simţim. Ele nu se nasc în mintea noastră, ele apar în trupurile noastre, asta mi-a zis întotdeauna mama, beneficiind de susţinerea marelui materialist William James[1]. Asta era o componentă standard a felului în care ne-a crescut şi educat – că nu te poţi împotrivi lucrurilor pe care le simţi, ci doar lucrurilor pe care le faci. (Dar să spui tuturor ceea ce simţi însemna că *faci* ceva. Mai ales când ceea ce simţeai era ceva rău. Deşi, când eram copil, chestia asta mi se păruse întotdeauna mai degrabă neclară.)

Acum am căutat în oboseala mea, în fiecare răsuflare, în fiecare muşchi, fiecare bătaie a inimii, şi am găsit o certitudine profundă, liniştitoare. O iubeam pe Fern. Întotdeauna o iubisem. Aveam s-o iubesc întotdeauna.

Am rămas lângă şine, singură, potopită brusc de o ploaie de imagini. Viaţa mea, doar că împreună cu Fern, nu fără ea. Fern la grădiniţă, făcând un curcan de hârtie din conturul mâinii ei. Fern în sala de sport a liceului privindu-l pe Lowell cum joacă baschet şi ţipând când marchează. Fern în căminul boboacelor, plângându-se celorlalte fete de părinţii noştri nebuni. Fern făcând cu mâna semnele pe care le găseam atât de amuzante pe vremuri. „Luzăr." „Mă rog."

Îi simţisem cu disperare lipsa în fiecare din locurile acelea, în fiecare din momentele acelea, şi nici măcar nu fusesem conştientă de asta.

Dar, din câte îmi aduceam aminte, fusesem şi geloasă pe ea. Fusesem din nou geloasă cu mai puţin de cincisprezece minute în urmă, când aflasem că vizita lui Lowell fusese pentru ea, şi nu pentru mine. Dar poate că asta era ceea ce simţeau de obicei surorile una pentru cealaltă.

---

[1] William James (1842–1910), psiholog pragmatic şi filosof american (n.tr.)

Deşi în mod clar nu atâta gelozie încât una dintre surori să o silească pe cealaltă să plece în exil. Oare chiar făcusem asta? Aici era momentul când basmul devia de la cursul său obişnuit.

Am decis să nu mă mai gândesc la asta până nu eram mai odihnită. Iată, în schimb, ce-am gândit: ce fel de familie lasă un copil de cinci ani să decidă astfel de lucruri?

DOI

În autobuzul spre Vermillion, mi-a spus Lowell, stătuse timp de câteva ore lângă o mireasă comandată dintr-un catalog, doar cu un an mai mare decât el și abia sosită din Filipine. O chema Luya. Îi arătase fotografia bărbatului cu care se mărita. Lui Lowell nu-i venise în minte nimic bun de spus despre un bărbat care nici măcar nu o așteptase la aeroport, așa că nu spusese nimic.

Un alt bărbat din autobuz o întrebase dacă era în branșă; nici ea și nici Lowell nu știuseră ce însemna asta. Iar un alt bărbat se aplecase spre ei din scaunul din spate, cu ochii fugindu-i în toate părțile, cu pupilele dilatate, ca să le spună că nivelul de plumb din laptele matern făcea parte dintr-un complot deliberat. Femeile nu mai voiau să fie legate de casă și familie. Dacă laptele lor era toxic, asta ar fi fost exact scuza pe care o așteptau.

– Toate vor să poarte nădragi, zisese omul.

– Azi văd așa de mult din America, îi tot spunea Luya lui Lowell, într-o engleză cu accent apăsat, nervos. Asta devenise pentru el o lozincă personală – ori de câte ori lucrurile nu-i erau pe plac, spunea asta: „Azi văd așa de mult din America".

M-am întors în apartamentul meu. A fost un drum înfrigurat. Nălucile lui Fern și Lowell se învârtejeau în jurul meu, la toate vârstele, în toate dispozițiile, apărând și dispărând în ceață. Mergeam încet, ca să am timp să-mi

revin după vizita lui Lowell şi după plecarea lui Lowell. Şi, de asemenea, sinceră să fiu, să amân întâlnirea cu Harlow.

Nu voiam să-mi fac griji din cauza lui Harlow. N-ar fi trebuit să fie ultimul lucru pe care mi-l spusese Lowell. Ar fi trebuit să fie ultimul lucru la care să mă gândesc. Dar, odată ce ajungeam acasă, aveam s-o găsesc acolo, întinsă în patul meu şi aşteptând să mă ocup de ea.

Nu-mi plăcea să văd în Lowell unul dintre tipii care fac sex cu o fată şi imediat după aia o lasă baltă. Plecatul fără un cuvânt era doar ceva tipic Lowell, nu trebuia luat personal. Harlow era exact la fel.

În apărarea lui Lowell, aş zice că mi se păruse nebun. Nebun de-adevăratelea, rămas fără pastile. Ştiu că nu v-am dat impresia asta. L-am făcut să pară mai lucid decât îl văzusem eu. Am făcut-o din dragoste. Dar aici încerc doar să fiu sinceră. Iar ocolirea adevărului nu ajută pe nimeni, şi cu atât mai puţin pe Lowell.

Aşa că, din dragoste, o să încerc din nou. În tot timpul cât fusese cu Harlow, păruse perfect normal, un distribuitor de medicamente total credibil, căci asta îi spusese lui Harlow că e – şi poate chiar asta era, cine ştie? Lucrurile care mă tulburaseră se întâmplaseră mai târziu, când eram singuri la Bakers Square.

Nu erau momentele de furie – de când îl ţin minte a fost furios, o furtună întrupată într-un băiat care bătea din picior şi arăta degetul mijlociu. Cu asta eram obişnuită. Furia lui era nostalgia mea.

Nu, acum era ceva care arată nu atât a furie, cât a nebunie. Era subtil şi contestabil; mă puteam preface că nu văzusem nimic, şi asta şi voiam foarte tare să fac. Dar, chiar şi după zece ani lipsiţi total de informaţie, îl cunoşteam pe Lowell. Îi cunoşteam limbajul trupului la fel cum îl ştiam cândva pe al lui Fern. Era ceva în neregulă în felul în care i se mişcau ochii. Ceva în neregulă în felul în care îşi ţinea umerii, în care îşi mişca gura. Poate că „nebun" nu e de fapt chiar cuvântul potrivit – prea se

referă la ceva lăuntric. Poate că „traumatizat" e mai bun. Sau „instabil". Lowell părea instabil la propriu, precum cineva care fusese împins şi-şi pierduse echilibrul.

Aşa că aveam să-i spun asta lui Harlow. Nu e un nemernic, aveam să-i explic. E doar instabil. Ea, dintre toţi, ar trebui să înţeleagă cel mai bine.

Apoi am împins-o pe Harlow afară din minte pentru ca Fern să aibă mai mult loc. Gata cu lacrimile şi regretele. Lowell spusese că Fern era acum sarcina mea. Nu fusese ea întotdeauna? Ar fi trebuit de mult să-mi îndeplinesc sarcina.

Rapoartele periodice erau în regulă; dar Fern a noastră nu putea fi lăsată într-o cuşcă dintr-un laborator. Lowell încerca însă de zece ani să o elibereze. Se lovise de mai multe probleme – cum să o ia discret (şi acum şi pe Hazel), cui să-i ceară ajutorul şi cum să ţină secret locul în care se găseau ele ca să nu fie imediat identificate şi duse înapoi. Cele câteva adăposturi de cimpanzei care funcţionau în State erau ocupate la capacitate maximă şi nici unul n-ar fi vrut să primească în cunoştinţă de cauză două animale furate.

Unde s-o ducem ar fi fost o problemă enormă chiar dacă n-ar fi trebuit s-o ascundem. Dificultăţile financiare erau imense; pericolul de a introduce doi noi cimpanzei, unul dintre ei un pui, într-o turmă bine stabilită era foarte serios. Cum aş fi putut reuşi eu acolo unde Lowell, mult mai inteligent, cu relaţii mai bune şi mult mai lipsit de scrupule, eşuase? Şi oare Fern chiar şi-ar dori să fie din nou dezrădăcinată, din nou luată de lângă oamenii şi cimpanzeii cu care se obişnuise? Lowell îmi spusese că acum avea prieteni buni la laborator.

Bănuiam că toate problemele astea puteau fi rezolvate cu bani. O sumă considerabilă de bani. Suma de bani necesară pentru finanţarea unui film sau crearea unei fundaţii. Suma de bani din care n-aveam să văd nici măcar a zecea parte în viaţă.

O sumedenie de probleme, chiar dacă par la prima vedere infinit de variate, se dovedesc a fi doar o chestiune de bani. Nici nu pot să vă spun cât de tare mă supără asta. Valoarea banilor este o escrocherie comisă de cei care au împotriva celor care nu au; sunt hainele noi ale împăratului globalizate. Dacă cimpanzeii ar folosi bani, şi noi nu, n-am mai admira banii. I-am socoti ceva iraţional şi primitiv. Iluzoriu. Şi de ce aur? Cimpanzeii fac troc cu carne. Valoarea cărnii este evidentă prin ea însăşi.

Ajunsesem pe strada mea. În faţa blocului erau parcate trei maşini, iar într-una era aprinsă lumina. Îl vedeam pe şofer – o umbră masivă în taxiul luminat. Senzaţia de primejdie a început să mă furnice. FBI. Fusese cât pe ce să pună mâna pe Lowell! Cât de groaznic m-aş fi simţit dacă l-aş fi convins să rămână!

Apoi m-am uitat mai atent la maşină. Un Volvo vechi, care fusese odinioară alb. Rămăşiţele unui abţibild pe bară, lipit acolo de cineva care pe urmă se răzgândise, lăsând acolo doar un „V" sau poate jumătate de „W". Am bătut în fereastra din dreapta şi m-am strecurat înăuntru când uşa s-a descuiat. Era mai cald acolo şi mirosea groaznic, dar cu un iz de mentă, la fel ca respiraţia de dimineaţă cu o bomboană Altoids. Lumina era aprinsă pentru că şoferul citea – o carte mare, *Introducere în biologie*. Îşi urmărea prietena şi în acelaşi timp studia pentru examene. Multioperaţional.

– Bună dimineaţa, Reg! am spus.

– De ce te-ai trezit aşa de devreme?

– Am fost în oraş cu fratele meu. Am mâncat plăcintă.

Ce putea fi mai nevinovat, mai optimist american?

– Ce faci aici?

– Îmi pierd demnitatea.

L-am bătut uşor pe braţ.

– Ai făcut bine că ţi-ai păstrat-o atât de mult, i-am spus.

*

Evident, era o situaţie stânjenitoare. Noaptea trecută îi spusesem lui Reg la telefon că Harlow nu era acolo. Prezenţa lui în stradă, mica lui pândă, mă făcea pe mine făţiş mincinoasă. Ar fi fost plăcut să am timp să simt insulta, să mă minunez de nebunia geloziei lui, dar totul a fost stricat de faptul că Harlow ar fi putut în orice moment să iasă pe uşa din faţă.

– Du-te acasă! i-am spus. Probabil s-a întors deja şi acum se întreabă unde naiba eşti.

Mi-a aruncat o privire intensă, apoi a întors capul.

– Cred că ne despărţim. Cred că o rup cu ea.

Am scos un sunet neutru. Un soi de „hm" scurt. Se despărţea de ea prima dată când dădusem cu ochii de el şi de mai multe ori de atunci.

– Ostilăcere, am spus în cele din urmă şi pe urmă am avut grijă să-i ofer definiţia. Plăcerea pe care o ai când simţi ostilitate faţă de ceva.

– Exact asta e. Vreau o prietenă normală. Cineva liniştit. Cunoşti pe cineva în genul ăsta?

– M-aş oferi dacă ai fi bogat, i-am spus. Adică imens de bogat. Aş putea fi liniştită pentru o sumă considerabilă de bani.

– Mă simt flatat. Dar nu.

– Atunci nu-mi mai irosi timpul şi du-te acasă!

Am ieşit din maşină şi am urcat în apartament. N-am stat să mă uit ce făcuse Reg, pentru că m-am gândit că ar fi părut suspect. Todd era tot plecat. Uşa de la camera mea era tot închisă. *Madame* Defarge era pe canapea, cu picioarele îndoite sprinţar peste cap. Am luat-o cu mine în camera lui Todd şi am adormit cu ea în braţe. Am visat că Reg şi cu mine ne certam pe tema ce e mai uman – ghilotina sau scaunul electric. Nu-mi aduc aminte cine ce susţinea. Îmi aduc aminte doar că poziţia lui Reg, oricare o fi fost ea, nu avea argumente.

TREI

N-am omis doar instabilitatea lui Lowell din micul meu dejun cu el. Am omis şi foarte multe dintre lucrurile pe care le-a spus. Lucrurile astea erau prea îngrozitoare ca să le repet şi, de fapt, deja le ştiţi. Le-am omis pentru că nu erau ceva ce voiam să aud şi sunt convinsă că nici voi nu vreţi să le auziţi.

Dar Lowell ar spune că trebuie să le auzim cu toţii.

Mi-a povestit despre un experiment care a avut loc aici, în Davis, şi care a durat treizeci de ani. Generaţii de câini beagle au fost expuse la stronţiu-90 şi radiu-226, iar laringele le-a fost înlăturat pentru ca nimeni să nu audă cum suferă. Mi-a spus că oamenii de ştiinţă implicaţi în experimentul ăsta îşi spuneau în glumă „Clubul Beagle".

Mi-a vorbit despre companii auto care, în cadrul studiilor despre accidente, supuneau babuini perfect conştienţi, îngroziţi, unor repetate lovituri la cap, oribile şi cumplit de dureroase. Despre companii farmaceutice care făceau vivisecţie pe câini, despre tehnicieni de laborator care strigau la ei să lase prostiile dacă scânceau sau se zbăteau. Despre companii cosmetice care băgau tot soiul de chimicale în ochii unor iepuri care ţipau şi pe urmă îi eutanasiau dacă vătămarea era permanentă sau repetau operaţiunea dacă îşi reveneau. Despre abatoare unde vacile erau atât de îngrozite, încât carnea lor îşi pierdea culoarea.

Despre puii înghesuiți în cuștile-baterii din industria avicolă, unde, așa cum spunea de ani de zile unchiul meu Bob, erau crescute păsări care nu se puteau ține pe picioare, darămite să umble. Despre cum cimpanzeii din industria divertismentului erau întotdeauna pui, pentru că la adolescență deveneau prea puternici pentru a mai putea fi ținuți sub control. Puii ăștia, care ar fi trebuit să stea în spinarea mamelor lor, erau închiși în cuști izolate și bătuți cu bâte de baseball, pentru ca mai târziu, în studioul de filmare, o simplă etalare a bâtei să le asigure supunerea. Pe urmă pe generic apărea notița că nici un animal nu avusese de suferit la turnarea acestui film, pentru că suferința avusese loc înainte să înceapă filmarea.

– Lumea funcționează, a spus Lowell, cu combustibilul acestei suferințe nesfârșite, fără capăt. Oamenii știu asta, dar ceea ce nu văd nu îi deranjează. Fă-i să vadă și atunci le va păsa, dar tu ești cel pe care îl vor urî, pentru că tu ești cel care i-a făcut să privească într-acolo.

„Ei", spunea fratele meu ori de câte ori vorbea despre oameni. Niciodată „noi".

Câteva zile mai târziu, scriam despre toate aceste lucruri în examenul meu final la religie și violență. Era un soi de exorcism să le aștern pe hârtie, o încercare de a mi le scoate din minte și de a le băga în mintea altcuiva. Lucrurile s-au terminat în biroul domnului profesor Sosa, sub imaginea colorată, de dimensiunile unui afiș, a fotografiei *Stâlpii creației* făcute de telescopul Hubble. Pe peretele de vizavi era agățat un citat: „Toți se gândesc să schimbe lumea, dar nimeni nu se gândește să se schimbe pe sine." Biroul domnului profesor Sosa era în mod clar menit să inspire.

Mi-aduc aminte și că avea un aer festiv. Șiruri de beculețe de Crăciun tiveau rafturile cu cărți, și erau acadele cu mentă în formă de bastonașe pe care ar fi trebuit să le sugem în timp ce stăteam de vorbă.

– Nu vreau să te pic, a spus domnul Sosa – şi aici eram amândoi pe aceeaşi lungime de undă; nici eu nu voiam asta.

Stătea tolănit în scaunul lui de la birou, cu picioarele încrucişate peste un teanc de reviste într-un echilibru precar. O mână i se odihnea pe rotunjimea burţii, ridicându-se şi coborând la fiecare răsuflare. În cealaltă ţinea acadeaua cu care gesticula când şi când.

– Lucrările anterioare au fost bune, iar cea finală... lucrarea ta finală ai scris-o cu multă patimă. Ai pus mai multe probleme cu adevărat importante. Domnul Sosa s-a îndreptat brusc în scaun şi şi-a lăsat picioarele pe podea. Dar trebuie să înţelegi că nu ai răspuns la întrebările propriu-zise ale testului. Nici măcar pe aproape.

S-a aplecat în faţă, ca să mă oblige să avem un contact vizual prietenesc. Ştia foarte bine ce făcea.

Dar şi eu ştiam. Nu mă antrenasem oare cu tata când eram mică? I-am imitat postura, i-am susţinut privirea.

– Am scris despre violenţă, am spus. Compasiune. Despre Celălalt. Totul mi s-a părut pertinent. Thomas Morus spune că oamenii învaţă să fie cruzi faţă de oameni fiind mai întâi cruzi cu animalele.

Afirmasem asta în eseul meu, aşa că domnul Sosa se confruntase deja cu Thomas Morus. Dar, când mă aplecasem în faţă, luminile de Crăciun ţâşniseră din tâmplele lui ca nişte coarne incandescente, efervescente. Ca urmare, opiniile mele din această controversă au avut de suferit.

De fapt, Thomas Morus nu susţine că trebuie să punem capăt cruzimii faţă de animale, ci mai degrabă că trebuie să angajăm pe cineva care s-o gestioneze pentru noi. Principala lui grijă este ca locuitorii Utopiei să-şi păstreze mâinile curate, ceea ce s-a dovedit destul de aproape de felul în care o facem noi, deşi nu cred că a fost la fel de benefic pentru sensibilităţile noastre pe cât a sperat el. Nu cred că ne-a făcut oameni mai buni. Nici Lowell nu crede. Nici Fern.

Nu că aş fi întrebat-o. Nu că aş şti cu siguranţă ce mai crede ea acum despre toate.

Domnul Sosa a citit prima întrebare a testului cu voce tare.

–„Laicismul a apărut în primul rând ca o modalitate de a limita violenţa. Comentaţi."

–Pertinent în mod tangenţial. Au animalele suflete? Clasica enigmă religioasă. Implicaţii masive.

Domnul Sosa a refuzat să se lase distras. A doua întrebare:

–„Orice violenţă care susţine că are o bază religioasă este o denaturare a adevăratei religii. Comentaţi, cu referiri specifice la iudaism, creştinism sau islamism."

–Şi dacă aş spune că ştiinţa ar putea fi un soi de religie pentru unii oameni?

–Te contrazic. Domnul Sosa s-a rezemat încântat de spătarul scaunului. Când ştiinţa devine o religie, încetează a mai fi ştiinţă.

Luminile vesele dădeau ochilor lui întunecaţi o sclipire de vacanţă; ca tuturor profesorilor buni, omului îi plăceau controversele.

Mi-a acordat o notă de trecere la limită, pentru că fusesem atât de atentă la cursuri tot trimestrul, pentru că venisem la cabinetul lui şi mă luptasem pentru părerile mele. Am acceptat-o.

Notele mele au venit imediat după Crăciun.

–Tu ai idee cât plătim noi ca să mergi la universitatea aia? m-a întrebat tata. Cât de mult muncim noi pentru banii ăia? Şi tu pur şi simplu îţi baţi joc de ei.

Învăţam o grămadă de lucruri, i-am spus eu ţanţoşă. Istorie, economie, astronomie şi filosofie. Citeam cărţi esenţiale şi aflam idei noi. Cu siguranţă, ăsta era scopul unei educaţii universitare. Am spus că problema oamenilor (de parcă ar fi fost doar una) este că ei consideră că totul poate fi măsurat în dolari şi cenţi.

Notele şi atitudinea mea mi-au pus numele pe lista cu copii răi a lui Moş Crăciun.

– M-ai lăsat fără cuvinte, mi-a spus mama, ceea ce nu era deloc adevărat.

PATRU

Dar mă cam grăbesc cu povestea.

În Davis, domnul Benson s-a mutat din apartamentul 309, aflat exact sub al nostru. Îl ştiam vag pe domnul Benson, un bărbat de o vârstă incertă, ceea ce de obicei înseamnă în jur de patruzeci şi cinci de ani, care mi-a spus odată despre el că e singurul bărbat gras din oraşul Davis. Lucra la librăria Avid Reader şi de multe ori cânta *Dancing Queen*[1] sub duş, suficient de tare ca să-l auzim de sus. Îmi plăcea.

În ultima lună fusese la Grass Valley, ca s-o îngrijească pe mama lui. Ea murise la o zi după Ziua Recunoştinţei, şi cu siguranţă existase o moştenire, pentru că domnul Benson îşi dăduse demisia, îşi plătise chiria şi angajase o firmă de mutări ca să-i strângă lucrurile. El însuşi nu se mai întorsese. Toate astea le-am aflat de la Ezra, care a mai spus, cu tristeţe, că domnul Benson se dovedise mai ticălos decât păruse.

În vreme ce apartamentul 309 era curăţat, zugrăvit, reparat şi remochetat pentru un alt locatar, Ezra a lăsat-o pe Harlow să se mute acolo. Bănuiesc că proprietarul apartamentului n-a ştiut asta. Lui Ezra îi părea rău să o ştie la etajul trei, cu toate jigodiile, dar era extaziat că ea rămăsese în bloc. Intra şi ieşea întruna din apartamentul 309; era o grămadă de treabă de făcut.

---

[1] Şlagăr al formaţiei Abba din anii '70 (n.red.)

Harlow a scăpat de reparaţii, de lipsa de mobilă şi, posibil, de atenţia lui Ezra petrecându-şi bună parte din zi în apartamentul nostru. Todd era furios, dar totul avea să fie temporar. Curând aveam să plecăm cu toţii acasă de Crăciun, iar, când ne întorceam, cineva se va fi mutat pe bune în apartamentul de dedesubt. Probabil, i-am spus eu lui Todd, acel cineva o să vrea apartamentul fără Harlow, dar Todd nu era prea convins.

Bănuiala mea era că până la urmă ea avea să se întoarcă la Reg. Nu-l mai văzusem pe Reg din dimineaţa aceea în maşina lui, iar Harlow nu-l pomenise aproape deloc. Nici măcar nu ştiam cine o rupsese cu cine.

Harlow stătea pe canapeaua noastră, bându-ne berea şi vorbind cu înfrigurare despre Lowell. O avertizase că nu avea să se mai întoarcă, dar ea nu-l crezuse. Pusese şi aceste cuvinte, ca tot ce auzise de la el, sub microscopul obsesiei romantice. Eu eram sora lui. Bineînţeles că avea să se întoarcă, măcar ca să mă vadă pe mine.

Ce voise el să spună când afirmase că ea îi provoca o stare de agitaţie? Când afirmase că simţea că o cunoaşte dintotdeauna? Nu erau lucrurile astea două contradictorii? Eu ce înţelegeam din ele?

Voia să ştie totul despre el – cum fusese când era mic, câte prietene avusese, câte dintre ele fuseseră relaţii serioase. Care era formaţia lui preferată? Credea în Dumnezeu? Ce îi plăcea mai mult?

I-am spus că îi plăcea mult *Războiul stelelor*. Juca poker pe bani. Ţinea şoareci în camera lui, majoritatea botezaţi după diverse sorturi de brânză. A fost încântată.

I-am spus că a avut o singură prietenă tot liceul, o mormonă cu privire sălbatică numită Kitch. Că activase pe post de coordonator de joc în echipa de baschet a liceului, dar că lipsise la cel mai important meci. Că fura bomboane împreună cu cel mai bun prieten al lui, Marco. Dar era ca şi cum îi dădeam lui Harlow un drog;

nimic nu-i era de ajuns. Am început să mă enervez. Aveam eseuri de scris.

Dar despre ea ce-mi spusese?

– A zis că se bucură că suntem prietene, i-am spus. A zis că pari să ţii cu adevărat la mine.

– Chiar ţin!

Faţa lui Harlow era un glob strălucitor.

– Şi altceva?

Nu mai era nimic altceva, dar părea o cruzime prea mare să-i spun asta. La fel de crud era şi să o las să spere în continuare.

– Travers a plecat, am spus, privind direct către globul strălucitor.

Poate că vorbeam cu mine în aceeaşi măsură în care vorbeam cu ea. Petrecusem jumătate din viaţă aşteptându-l pe Lowell, iar acum trebuia să învăţăm amândouă să trăim fără această aşteptare.

– Uite care-i treaba. E căutat de poliţie. Căutat, ca în afişul ăla de la secţie. Căutat de *FBI* ca terorist aflat în slujba Frontului de Eliberare a Animalelor. Nici măcar nu poţi să spui cuiva că a fost aici, pentru că eu o să fiu arestată. Din nou. Pe bune. Înainte de weekendul ăsta, nu-l mai văzusem de zece ani. Habar n-am care e formaţia lui preferată. Nici măcar nu îl cheamă Travis. Trebuie, chiar trebuie să-l uiţi.

Iar mă scap, iar nu-mi ţin gura.

Dar ce putea fi oare mai aproape de *Casablanca*? Dintr-odată, Harlow a înţeles că ceea ce-şi dorise dintotdeauna fusese un bărbat cu principii. Un bărbat de acţiune. Un terorist din interior.

Visul oricărei fete – dacă nu poate avea un vampir.

ALF, Frontul de Eliberare a Animalelor, nu are un organism de conducere, nici sediu central, nici vreo listă de membri. Structura sa este fluidă, alcătuită din celule

autonome. Asta e ceea ce dă bătaie de cap FBI-ului – un nume duce la cel mult alte două sau trei şi pe urmă se rupe firul. Lowell le atrăsese atenţia pentru că vorbise prea mult – o greşeală de începător pe care n-o mai repetase (şi o ironie, dacă mă gândesc de câte ori îmi spusese mie că nu pot să-mi ţin gura).

Oricine poate intra în ALF. De fapt, oricine se implică în eliberarea animalelor, oricine intervine fizic în exploatarea şi abuzarea lor devine automat un membru al Frontului atât timp cât acţiunea are loc conform principiilor directoare ale ALF. ALF nu va permite vătămarea fizică a nici unui animal, uman sau nonuman.

Pe de altă parte însă, este încurajată distrugerea proprietăţii. Provocarea de daune economice celor care profită de suferinţă este un scop declarat. La fel cum este şi nevoia de a face public abuzul – de a scoate la lumină ororile care se petrec în încăperile secrete. De aceea în unele state s-a pus problema elaborării unor legi prin care fotografierea neautorizată a ceea ce se petrece în fermele industriale sau în abatoare să fie socotită o infracţiune. Dezvăluirea a ceea ce se întâmplă în realitate e pe punctul de a deveni un delict foarte grav.

La fel cum calitatea de membru se dobândeşte automat prin acţiune directă, nu poţi fi membru ALF fără acţiune directă. Nu poţi intra doar ca simpatizant. Nu te poţi înscrie povestindu-le cât te deprimă şi te întristează suferinţa animalelor. Trebuie să *faci* ceva.

În 2004, Jacques Derrida[1] a spus că se pregăteşte o schimbare. Tortura face rău atât torţionarului, cât şi victimei. Nu e o coincidenţă faptul că unul dintre

[1] Jacques Derrida (1930–2004), filosof francez care a elaborat o formă de analiză semiotică numită „deconstrucţie" (n.tr.)

torţionarii din Abu Ghraib[1] a ajuns în armată direct dintr-o fabrică de procesat pui. Poate că va fi un proces lent, a spus Derrida, dar în cele din urmă spectacolul abuzurilor noastre faţă de animale va deveni de nesuportat pentru condiţia noastră de om.

ALF nu e tocmai interesată de procesele lente.

Şi cum ar putea? Toată nefericirea aceea există acum.

Harlow se urâţise. Avea faţa umflată, ochii roşii, buzele strânse, pielea palidă. A încetat să mai vină la noi în apartament, nu se mai atinsese de două zile de mâncarea din frigiderul nostru, ceea ce însemna probabil că nu mânca. Purtând centura cu unelte prinsă jos pe şolduri, Ezra a convocat o întâlnire la vârf la etajul al patrulea – doar între noi doi – ca să-mi spună că dăduse de curând peste ea întinsă cu faţa în jos pe mocheta nou instalată în apartamentul 309. Probabil că plângea, a zis el. Ezra era genul de bărbat care se speria atât de tare de lacrimile unei femei, încât nici măcar nu avea nevoie să le vadă.

L-a învinuit pe Reg. În ciuda convingerii lui voioase că simţea tot timpul pulsul clădirii şi al locatarilor ei, Ezra ratase o bătaie de inimă.

– Trebuie să vorbeşti cu ea. Fă-o să înţeleagă că fiecare sfârşit e un nou început! Trebuie să audă asta de la un prieten.

Credea că Reg ar putea fi în secret homosexual sau poate fusese abuzat în copilărie. Era catolic? Dacă nu, nu exista nici o explicaţie pentru o asemenea cruzime, şi Harlow fusese norocoasă să scape de el.

Ezra a zis că-i spusese lui Harlow că, în chineză, „închide o uşă" şi „deschide o uşă" erau reprezentate de

[1] Oraş în Irak. În închisoarea locală erau încarceraţi, torturaţi şi executaţi disidenţii politici pe vremea lui Saddam Hussein. (n.tr.)

exact acelaşi caracter. El însuşi simţise o mare alinare amintindu-şi de acest adagiu ori de câte ori vremurile se dovediseră grele. Nu ştiu de unde luase chestia asta, deşi cea mai mare parte a citatelor lui proveneau din *Pulp Fiction*. Sunt destul de sigură că nu e adevărat.

Eu i-am zis că, în chineză, caracterul pentru „femeie" înfăţişează un bărbat în genunchi şi că nu mi-era clar dacă soluţia la suferinţa lui Harlow putea fi găsită în vechea înţelepciune a Orientului. Nu m-am dus să vorbesc cu ea. De multe ori m-am întrebat ce s-ar fi întâmplat dacă aş fi făcut-o.

Dar eram încă supărată pe ea. Consideram că Harlow nu avea dreptul la o asemenea durere, nu avea cu adevărat dreptul să-l revendice pe Lowell. De câtă vreme îl ştia? De vreo cincisprezece minute? Eu îl iubisem douăzeci şi doi de ani şi în cea mai mare parte a acestui timp îmi fusese dor de el. Harlow ar trebui să aibă grijă de *mine*, aşa vedeam eu situaţia.

Mă întreb câteodată dacă sunt singura care îşi petrece viaţa repetând la nesfârşit aceeaşi greşeală sau dacă pur şi simplu e un dat omenesc. Oare tindem cu toţii către un singur păcat obsedant?

Dacă-i aşa, atunci păcatul meu e gelozia, şi e tentant să văd în această tristă consecvenţă o problemă de caracter. Dar tatăl meu, dacă ar mai trăi, cu siguranţă ar protesta. Cine mă cred? Hamlet? Cercetările psihologice actuale sugerează că, de fapt, caracterul joacă un rol surprinzător de mic în comportamentul uman. În schimb, reacţionăm puternic la schimbările minore din context. În privinţa asta suntem precum caii, doar că mai puţin înzestraţi.

Personal, eu nu sunt convinsă de asta. De-a lungul anilor am ajuns să cred că felul în care oamenii reacţionează la gesturile noastre are mai puţin de-a face cu ceea ce am făcut noi şi mai mult cu cine sunt ei, cu firea lor. Bineînţeles, îmi convine să gândesc aşa. Toţi copiii ăia din

şcoala generală care au fost aşa de răi cu mine? Ce nefericiţi trebuie să fi fost!

Aşadar, studiile nu mă susţin. Ei, întotdeauna o să existe şi alte studii. O să ne schimbăm părerile, şi atunci o să am dreptate, asta până când o să ne schimbăm din nou părerile, ceea ce mă va trimite înapoi în situaţia de a mă fi înşelat.

Până atunci, hai să admit că tata a avut dreptate şi să scap de belea. Poate că gelozia mea a contat mai puţin decât faptul că aveam examene finale. Onoarea mă obliga să închei cel puţin o parte din cursuri. Plus că aveam de făcut o lucrare trimestrială şi, deşi n-aş putea spune că am lăsat-o chiar pe ultimul minut, numărul de minute rămase era foarte mic. Eram destul de interesată de subiectul lucrării, ceea ce era surprinzător, pentru că profesorul ne obligase să stabilim tema cu asistenţii cu câteva săptămâni în urmă, atunci când nu aveam cum să prevăd ce avea să mă intereseze în momentul când o scriam. Tema mea era despre felul în care acceptarea teoretică a răului în *Utopia* lui Thomas Morus se manifestase în realitatea propriei lui vieţi şi a politicii promovate de el. Era unul dintre acele subiecte pentru care orice îţi trece prin minte pare relevant. Cred că asta e valabil pentru cele mai multe subiecte.

În plus, erau toate telefoanele pe care trebuia să le dau pentru a-mi recupera valiza. Femeia care lucra la serviciul de bagaje al aeroportului din Sacramento începuse să-mi spună „scumpo", atât de familiare deveniserăm.

Aşa că am lăsat-o deoparte pentru moment pe Harlow, ultima persoană din lume pe care ar trebui să o laşi deoparte pentru moment. Şi pe urmă, cu douăzeci şi patru de ore înainte să urc într-un avion către Indianapolis, în vreme ce eram în plin proces de împachetare a lucrurilor într-o geantă de pânză împrumutată de la Todd, în timp ce lălăiam *Joy to the World* şi mă gândeam la ce ar trebui şi ce n-ar trebui să le spun părinţilor mei

despre Lowell şi dacă noua lor casă ar putea fi împânzită de microfoane, la fel cum crezuserăm întotdeauna că era cea veche, lucru care îl înnebunea pe tata – de parcă am fi fost şoareci de laborator sau ceva de genul ăsta, permanent supravegheaţi, taxele voastre de contribuabili sunt bine folosite, spunea el – şi care era probabil adevăratul motiv al mutării, şi în acelaşi timp încercam să găsesc formula potrivită pentru a le cere o bicicletă nouă de Crăciun, de vreme ce o pierdusem pe ultima în starea de rătăcire provocată de drog – în timp ce se întâmplau toate astea, la uşa mea a bătut un poliţist.

De data aceasta nu era agentul Arnie. Poliţistul ăsta nu s-a prezentat. Avea o faţă triunghiulară, ca o insectă – o călugăriţă –, gura largă, bărbia ascuţită şi emana o răutate pură, implacabilă. Mi-a cerut să merg cu el destul de politicos, dar am simţit că nu aveam să ne împrietenim. Nu mi-a spus numele lui, ceea ce a fost în regulă. Nici nu voiam să-l ştiu.

CINCI

De data asta nu mi s-au pus cătușe. Nu am fost băgată într-o celulă. Nu am fost trimisă în vreun birou să completez documente. Am fost lăsată în schimb singură într-o cameră de interogatoriu aproape goală – două scaune, amândouă dintr-un plastic incomod, plus o masă acoperită cu linoleum. Ușa a fost încuiată ca să nu ies de acolo. Camera era foarte rece – nu mai rece însă decât mi-era mie.

Nu a venit nimeni. Pe masă era o carafă cu apă, dar fără pahar. Nimic de citit, nici măcar o broșură despre trafic sau siguranța armelor, sau ce greșeală tragică este să iei droguri. Am stat jos și am așteptat. M-am ridicat în picioare și am umblat prin cameră. Am un obicei, de care nu m-am dezvățat, să mă uit în sus, să văd cât de departe m-aș putea cățăra în orice loc m-aș afla, cât de sus ar putea ajunge Fern sau Mary. În camera asta nu erau ferestre, iar pereții erau goi. Nici una dintre noi n-ar fi reușit să facă mare lucru.

Nu venea nimeni după mine cu un băț cu electrozi, cel puțin așa am presupus, dar încercau totuși să mă învețe care îmi era locul. Am fost surprinsă să mă simt complet incapabilă de a învăța ceva în această privință. Niciodată n-am știut care îmi este locul. Asta nu însemna că ar fi știut cineva.

Pe podea era un păduche-de-lemn, și până la urmă am stat și m-am uitat la el, pentru că privitul lui îmi dădea

ceva de făcut. Fern obişnuia să mănânce păduchi-de-lemn, lucru de la care mama încerca să o împiedice, dar tata spunea că, de fapt, fiinţele acelea nu sunt viermi, ci mai degrabă nişte crustacee terestre, pentru că respiră prin branhii şi au cupru în sânge în loc de fier, şi că cineva care a mâncat odată creveţi n-ar trebui să se strâmbe la un păduche-de-lemn. Nu-mi aduc aminte dacă am mâncat şi eu vreunul, dar trebuie s-o fi făcut, pentru că ştiu că poţi să-i crănţăni ca pe cerealele Cheerios.

Păduchele-de-lemn s-a dus până la perete, apoi a luat-o de-a lungul lui, până a ajuns la un colţ. Asta fie că l-a buimăcit, fie l-a descurajat. Dimineaţa a trecut. Mi-am dat seama cât de slabe erau resursele mele interne.

În cele din urmă, poliţistul care mă luase şi-a făcut din nou apariţia. Avea un reportofon, dosare şi caiete. Deasupra teancului am văzut un articol decupat dintr-un ziar mai vechi; am deslușit titlul. „Fabuloasele surori din Bloomington“[1]. Se pare că eu şi Fern apăruserăm cândva în *The New York Times*. Habar n-aveam.

Poliţistul s-a aşezat şi-a frunzărit hârtiile. Alte minute lungi. Odinioară, cu foarte mult timp în urmă, aş fi umplut tăcerea aia, şi îmi dădeam seama că el asta aştepta să fac. Era un joc pe care îl jucam amândoi, şi am hotărât să câştig; n-aveam să fiu eu cea care vorbea prima. Cât de uimiţi ar fi fost Melissa, bona noastră de demult, şi bunicii Cooke dacă ar fi putut să mă vadă! Am încercat să mi-i imaginez pe toţi în aceeaşi cameră cu mine, încurajându-mă. „Taci din gură!“ îmi spuneau. „Termină cu vorbăria asta îngrozitoare! Lasă-mă un minut să-mi aud gândurile!“

Treceţi chestia asta la rubrica mea de plusuri. Poliţistul a renunţat şi a deschis reportofonul. A spus data şi ora

---

[1] În original, *Bloomington's Sister Act*, joc de cuvinte intraductibil – referire la comedia *Sister Act* din 1992, dar şi la surorile lui Lowell (n.tr.)

cu voce tare. Mi-a cerut să-mi spun numele. L-am spus. M-a întrebat dacă știam de ce mă aflam acolo. Nu știam.

–Fratele tău este Lowell Cooke, a spus.

Asta nu suna ca o întrebare, dar se pare că era.

–Confirmă, mi-a cerut el cu o voce inexpresivă.

–Da.

–Când l-ai văzut ultima oară?

M-am aplecat înainte, pentru a stabili același contact vizual pe care îl folosise de curând domnul Sosa asupra mea cu un rezultat atât de bun.

–Trebuie să mă duc la baie, am spus. Și vreau un avocat.

Deși eram doar studentă la universitate, văzusem ceva filme la televizor. Încă nu mi-era frică, cel puțin nu pentru mine. Îmi imaginam că îl prinseseră pe Lowell și asta era groaznic, groaznic, dar nu puteam să las această grozăvie să mă împiedice să fac ceea ce trebuia să fac acum, adică să mă asigur că nu spuneam nimic din ceea ce putea fi folosit împotriva lui.

–Și de ce ai vrea un avocat? Polițistul s-a ridicat furios în picioare. Nu ești arestată. Asta e doar o discuție prietenească.

A închis reportofonul. O femeie cu buze subțiri, iritate și cu păr tipic republican, dat cu gel, a venit și m-a dus la toaletă. M-a așteptat în fața cabinei, a ascultat cum am făcut pipi și am tras apa. Când m-a adus din nou în cameră, aceasta era din nou goală. Nici o hârtie, nici altceva nu fusese lăsat pe masă. Chiar și carafa dispăruse.

Minutele s-au scurs. M-am întors la păduchele meu de lemn. Nu se mișca, și am început să-mi fac griji că era mai degrabă mort decât descurajat. Am început să simt mirosul de insecticid. Stăteam cu spatele rezemat de perete. M-am lăsat să alunec până ce m-am așezat pe podea, am atins păduchele cu un deget și m-am simțit ușurată să văd că se strânge. În minte mi-a apărut imaginea unei pisici negre cu fața și burta albe, răsucită în sus cu coada peste nas.

L-am auzit pe Lowell spunând că eu nu pot să-mi ţin gura. L-am auzit spunând că le-am cerut mamei şi tatei să aleagă.

Pisica semăna foarte mult cu cea pe care tata o omorâse cu maşina, numai că asta era doar adormită. E o altă pisică, am auzit o voce în capul meu, fiecare consoană. Altă pisică.

Nu ştiu dacă am mai auzit vreodată atât de tare vocea din capul meu. Nu suna ca vocea mea. Cine era atunci cel care îmi conducea căruciorul plin de clovni dintre urechi? Ce făcea atunci când nu vorbea cu mine? Ce pozne, ce ocoluri? Te-ascult, i-am spus, dar nu cu voce tare, în caz că mă urmărea cineva. Nu mi-a răspuns.

Foarte puţine zgomote de afară pătrundeau prin pereţii camerei. Luminile erau aceleaşi lămpi fluorescente supărătoare, pâlpâitoare, pe care le văzusem la prima mea vizită aici. Am folosit timpul plănuind ce să-i spun următoarei persoane care intra pe uşă. O să-mi cer haina şi ceva de mâncare. Nu mâncasem nimic în dimineaţa aceea. O să cer să-mi sun părinţii. Biata mama şi bietul tata! Toţi trei copiii lor închişi în acelaşi timp; ăsta chiar că era ghinion!

Aveam să cer din nou un avocat; poate că asta aşteptam cu toţii acum, sosirea avocatului meu, deşi nimeni nu-mi dăduse de înţeles că voi primi unul. Am văzut păduchele cum începe să se desfacă prudent.

Femeia care mă dusese la baie s-a întors. Avea o farfurie de carton cu un sandvici cu ton şi nişte chipsuri de cartofi. Sandviciul era turtit, ca şi cum cineva l-ar fi presat între foile unei cărţi ca amintire. Chipsurile aveau marginile verzi, dar poate erau aşa doar din cauza luminii.

M-a întrebat dacă mai aveam nevoie la baie, şi nu aveam, dar mi s-a părut mai bine să mă duc când aveam posibilitatea. Era ceva de făcut. M-am întors şi am mâncat din sandvici. Mâinile îmi miroseau a ton, pe care nu-mi plăcea să mi-l miros pe mâini. Miroseau a mâncare de pisici.

Am pus o altă întrebare vocii din capul meu – exista o pisică potrivită? Mi-a venit în minte imaginea pisicii vagaboande cu ochii de culoarea lunii pe care o văzuserăm de multe ori prin fermă în copilăria mea. Mama îi lăsa mâncare afară în timpul iernii şi încercase de câteva ori s-o prindă şi s-o sterilizeze, dar pisica era prea vicleană, iar mama avea multe de făcut. De când ne citise *Millions of Cats*[1], cu imaginile ei fermecătoare, îmi dorisem nespus o pisică. Niciodată n-am avut una, din cauza tuturor şoarecilor care intrau şi ieşeau din casă.

– Pisicile sunt nişte criminale, spunea tata. Printre puţinele animale care omoară doar de dragul distracţiei. Le place să se joace cu mâncarea lor.

Începeam să fiu agitată. Când o pisică e speriată, i se zbârleşte părul, încât blana îi pare mai mare decât e în realitate. La fel se întâmplă şi cu părul unui cimpanzeu, din acelaşi motiv. Versiunea umană a piloerecţiei este pielea de găină, pe care o aveam eu atunci.

Am văzut în minte desenul din *Millions of Cats* cu ultimul pisoi, pe care îl păstrează cei doi bătrâni. Am văzut-o pe Fern, stând împreună cu mama în fotoliul cel mare, punându-şi mâna pe pagină, întinzându-şi şi strângându-şi degetele de parcă ar fi vrut să smulgă desenul de acolo.

– Fern vrea un pisoi, i-am spus mamei.

Pisica cu ochii de culoarea lunii avea trei pisoi. I-am găsit într-o după-amiază, întinşi pe o lespede încălzită de soare şi acoperită cu muşchi, lângă pârâiaş, sugând. Apăsau cu lăbuţele burta mamei, împingând laptele în gurile lor. Doi dintre ei erau negri şi semănau leit. Mama şi-a înălţat capul şi s-a uitat la noi, dar nu s-a mişcat. Rareori mă lăsa să mă apropii atât de mult de ea. Maternitatea o potolise.

---

[1] Carte pentru copii, scrisă şi ilustrată de Wanda Gág şi apărută în 1928 (n.tr.)

Puii nu erau nou-născuţi. Crescuseră suficient de mari ca să alerge de colo-colo – erau în perioada aceea când sunt cei mai drăgălaşi. Dorinţa de a avea şi eu unul mă copleşea. Ştiam că ar fi trebuit să-i las în pace, dar l-am tras pe cel care era Altfel, cel gri, de la supt şi l-am întors cu burta în sus ca să văd dacă e fată sau băiat. A protestat zgomotos. Mă uitam în gâtlejul lui rozaliu, dincolo de dinţi şi limbă. Simţeam mirosul de lapte. Era micuţ şi întru totul perfect. Mama lui îl voia înapoi, dar şi eu îl voiam. M-am gândit că, dacă l-aş fi găsit fără mamă, dacă ar fi fost un orfan singur pe lume, ar fi trebuit să-l păstrăm.

În camera de interogatoriu, tremuram vizibil.

– E chiar frig aici, am spus eu cu voce tare, în caz că cineva mă urmărea.

Nu voiam să creadă că tactica lor avea succes. Nu voiam să le dau satisfacţia asta.

– Puteţi, vă rog, să-mi aduceţi haina?

De fapt, nu tremuram pentru că fusesem lăsată ore în şir într-o cameră rece şi goală. Nici pentru că poliţistul care mă adusese aici îmi dădea senzaţia pe care ai fi putut-o avea la vederea lui Keyser Söze[1]; nici pentru că ştia despre mine şi Fern; nici pentru că îl arestase pe Lowell. Nu tremuram pentru nimic din ce se întâmpla atunci sau putea să se întâmple ulterior. Eram cufundată complet în lumea imaginară, dată uitării, atât de contestată, a trecutului.

Sigmund Freud a sugerat că noi nu avem deloc amintiri din prima copilărie. Ceea ce avem în schimb sunt amintiri false, formate mai târziu şi mai potrivit cu această perspectivă ulterioară decât cu evenimentele iniţiale. Uneori, când

---

[1] Personaj fictiv din filmul *Suspecţi de serviciu* (1995), cap al lumii interlope, cu un statut aproape mitic în rândul infractorilor, dar şi al forţelor de ordine. Povestea lui este inspirată din viaţa criminalului John List, care şi-a omorât mama, soţia şi cei trei copii, după care a dispărut timp de optsprezece ani. (n.tr.)

e vorba de o emoţie puternică, o reprezentare care păstrează intensitatea originalului vine să o înlocuiască pe alta, care este apoi îndepărtată şi uitată. Noua reprezentare se numeşte amintire-ecran. O amintire-ecran reprezintă un compromis între a-ţi aminti ceva dureros şi a te apăra împotriva amintirii procesului de amintire însuşi.

Tata spunea întotdeauna că Sigmund Freud a fost un om strălucit, dar nu un om de ştiinţă, şi că, din păcate confuzia celor doi termeni a adus prejudicii incalculabile. Aşa că, atunci când îmi afirm aici convingerea că amintirea pe care am avut-o despre lucrul care nu s-a întâmplat niciodată este o amintire-ecran, o fac cu multă tristeţe. Pare o cruzime inutilă faţă de tata, care adaugă insulta unei analize freudiene la jignirea de a crede că el omora cu maşina pisicile fără nici un motiv.

Vă amintiţi că, în perioada în care Fern a dispărut, pe când eu aveam cinci ani, am fost trimisă să stau cu bunicii mei din Indianapolis. V-am spus ce s-a întâmplat acolo. V-am spus ce s-a întâmplat după aceea.

Acum urmează ceea ce cred eu că s-a întâmplat înainte. Şi aici vă avertizez că amintirea aceasta este pentru mine exact la fel de vie precum cea pe care o înlocuieşte.

ŞASE

Eu şi Fern eram la pârâiaş. Ea stătea în picioare pe o creangă de copac deasupra mea, legănându-se pe ea în sus şi-n jos. Purta o fustă plisată în carouri, genul care are nevoie de un ac mare ca să se prindă în faţă. Fern nu avea ac, aşa că fusta îi flutura ca nişte aripi în jurul picioarelor. Altceva nu mai purta. Învăţase să facă la oliţă şi de mai multe luni scăpase de scutece.

Când se lăsa în jos, puteam, dacă săream şi eu, să-i ating picioarele. Ăsta era jocul pe care-l jucam noi – ea apleca ramura şi eu săream. Dacă îi atingeam picioarele, câştigam. Dacă nu, câştiga ea. Nu ţineam scorul, dar eram amândouă destul de fericite, aşa că trebuie să fi fost egalitate.

Dar pe urmă ea s-a plictisit de joc şi a urcat mai sus, unde n-o mai puteam ajunge. Nu voia să coboare, doar arunca pe mine frunze şi crenguţe, aşa că i-am spus că nu-mi pasă. M-am dus dinadins la pârâiaş, ca şi cum aş fi avut ceva important de făcut acolo, deşi la acea vreme a anului era prea târziu pentru mormoloci şi prea devreme ziua pentru licurici. Pe lespede am găsit pisica şi puii.

L-am luat pe cel gri şi nu l-am mai pus înapoi, chiar dacă mama lui ţipa după el. I l-am dus lui Fern. Era un fel de a mă lăuda. Ştiam cât de mult o să vrea Fern pisoiul ăla, dar eu eram cea care îl luase.

A coborât din copac cât a putut de repede. Mi-a făcut semn să i-l dau, şi eu i-am spus că era al meu, dar o s-o las să-l ţină în braţe. Mama cu ochii de culoarea lunii se jucase întotdeauna cu mine, dar de Fern nu se apropiase niciodată. Niciodată, nici măcar în dezechilibrul hormonal al maternităţii, n-ar fi lăsat-o pe Fern să-i ia pisoiul. Singurul fel în care Fern ar fi putut pune mâna pe micuţul ăla gri era să i-l dau eu.

Pisoiul continua să miaune. A apărut mama, şi puţin mai departe, lângă pârâiaş, îi auzeam pe ceilalţi doi negri strigând de pe lespedea unde îi lăsase ea. Blana pisicii era zburlită, şi la fel era şi părul lui Fern. Apoi totul s-a întâmplat foarte repede. Pisica mamă sâsâia şi scuipa. Pisoiul gri din mâna lui Fern plângea tare. Mama a întins ghearele s-o lovească pe Fern. Iar Fern a izbit creatura aia micuţă şi perfectă de trunchiul unui copac. Puiul a rămas atârnând tăcut în mâna ei, cu gura moale. Ea l-a deschis cu degetele, ca pe o pungă.

Am privit-o făcând asta în amintirea mea şi l-am auzit pe Lowell spunând din nou că lumea funcţionează cu combustibilul suferinţei nesfârşite, fără capăt, a animalelor. Puii negri continuau să plângă în depărtare.

M-am repezit, isterică, spre casă, ca s-o caut pe mama, să o aduc să repare pisoiul, dar am dat de Lowell, efectiv m-am ciocnit de el, încât am căzut şi m-am julit la genunchi. Am încercat să-i spun ce se întâmplase, dar eram incoerentă, şi el şi-a pus mâinile pe umerii mei ca să mă liniştească. Mi-a spus să-l duc la Fern.

Nu era acolo unde o lăsasem, ci stătea pe vine pe malul pârâiaşului. Avea mâinile ude. Pisicile, vii sau moarte, nu se vedeau nicăieri.

Fern a sărit în sus, l-a apucat pe Lowell de glezne, a făcut o tumbă de clovn printre picioarele lui, expunându-şi fundul pistruiat şi apoi ascunzându-l cuviincios

când fusta i-a revenit la loc. Avea scaieți în părul de pe brațe. I-am arătat lui Lowell scaieții.

– A ascuns puiul în rugi, am spus, sau l-a aruncat în pârâu. Trebuie să-l găsim. Trebuie să-l ducem la doctor.

– Unde e puiul? a întrebat-o Lowell pe Fern atât cu voce tare, cât și cu mâinile, dar ea l-a ignorat și i s-a așezat pe labele picioarelor, cu brațele încolăcite în jurul gambelor lui.

Îi plăcea să fie purtată așa. Și eu puteam să fac asta cu tata, dar eram prea mare pentru picioarele lui Lowell.

Fern a mers așa câțiva pași și pe urmă a sărit de acolo cu voioșia ei obișnuită. S-a apucat de o creangă, s-a legănat înainte și înapoi, s-a lăsat pe pământ.

– Aleargă-mă, a cerut prin semne. Aleargă-mă.

Era un spectacol bun, dar nu unul grozav. Știa că făcuse ceva rău și se prefăcea doar că nu se întâmplase nimic. Cum de nu-și dădea Lowell seama?

El s-a așezat pe jos, și Fern a venit lângă el, și-a pus bărbia pe umărul lui, i-a suflat în ureche.

– Poate că a rănit pisoiul din greșeală, a spus Lowell. Nu e conștientă de forța ei.

Asta era o încercare de a mă îmbuna; nu credea nici el cu adevărat ce spune. Ceea ce credea Lowell, ceea ce a crezut întotdeauna Lowell, până în ziua de azi, e că eu am inventat întreaga poveste doar ca să-i fac necazuri lui Fern. Nu exista cadavru, nu exista sânge. Totul era minunat.

Am căutat prin iarba pârloagelor, prin iarbă-grasă, printre păpădii și zârnă. Am căutat printre pietrele din pârâiaș, și Lowell nici măcar nu m-a ajutat. Fern privea de după umărul lui, cu ochii ei mari, chihlimbarii, scânteind și, cel puțin așa credeam eu, bucurându-se.

Aveam impresia că Fern pare vinovată. Lowell credea că eu păream așa. Aici avea dreptate. Eu eram cea care luase pisoiul de lângă mama lui. Eu eram cea care i-l

dădusem lui Fern. Eram vinovată de ceea ce se întâmplase. Doar că nu era în întregime vina mea.

Nu pot să-l condamn pe Lowell. La cinci ani deja aveam o reputaţie solidă că născoceam tot soiul de lucruri. Scopul meu era să încânt şi să amuz. Nu atât minţeam cât adăugam o notă dramatică, atunci când era nevoie, la o poveste altfel banală. Diferenţa de multe ori nu era remarcată. „Fetiţa care a strigat «Lupul!»", aşa îmi spunea tata.

Cu cât căutam mai mult, cu atât Lowell devenea mai furios.

–Să nu mai spui nimănui! a zis. Ai auzit, Rosie? Vorbesc serios. O s-o bagi pe Fern în bucluc şi o să te urăsc. O să te urăsc toată viaţa. O să spun tuturor că eşti o mincinoasă fără pereche. Promite-mi că n-o să spui nimic!

Chiar am vrut să-mi ţin promisiunea. Gândul că Lowell mă va urî toată viaţa era înfricoşător.

Dar era peste puterile mele să tac. Era unul dintre toate acele lucruri pe care Fern le putea face, iar eu, nu.

Câteva zile mai târziu, am vrut să intru în casă, şi Fern nu mă lăsa. Era un alt joc de-al ei, un joc uşor. Deşi mult mai mică decât mine, era mai iute şi mai puternică. Când am reuşit să trec de ea, m-a apucat de mână şi m-a tras înapoi cu atâta forţă, încât am simţit cum îmi pocneşte ceva în umăr. Ea râdea.

Am izbucnit în plâns şi am strigat-o pe mama. Lipsa de efort a gestului ei, uşurinţa cu care câştigase a fost ceea ce m-a făcut să plâng de furie şi de frustrare. I-am spus mamei că Fern mă lovise, ceea ce se întâmpla destul de des, astfel că, nefiind o rană serioasă, nu constituia o acuzaţie serioasă. Copiii se împingeau şi se trăgeau până când cineva se lovea; aşa se întâmpla în toate familiile. Mamele, după ce avertizaseră pe toată lumea că asta avea să se întâmple, erau în general mai degrabă iritate decât îngrijorate.

Dar apoi am adăugat că mi-era frică de Fern.

– De ce Dumnezeu să-ţi fie frică de micuţa Fern? a întrebat mama.

Şi atunci i-am spus.

Şi atunci am fost trimisă la bunici.

Şi atunci Fern a fost luată de-acasă.

ŞAPTE

În camera de interogatoriu, amintirea asta se mişca precum un ciclon prin corpul meu. Nu mi-am amintit-o pe toată în după-amiaza aceea, nu aşa cum am povestit-o aici. Dar mi-am amintit suficient de mult din ea şi pe urmă, în mod ciudat, după ce a trecut, nu mai tremuram şi nu mai plângeam. Nu mai simţeam foame sau frig, nici nevoia unui avocat, a băii sau a unui sandvici. În schimb, aveam o senzaţie ciudată de limpezime. Nu mai eram în trecut; eram cu acuitate în prezent. Eram calmă şi concentrată. Lowell avea nevoie de mine. Toate celelalte trebuiau să mai aştepte.

Voiam să vorbesc.

Am luat de jos păduchele-de-lemn, ceea ce l-a făcut să se strângă din nou – o sferă uimitoare, o operă de artă cum ar face Andy Goldsworthy[1]. L-am pus pe masa de interogatoriu, lângă farfuria cu rămăşiţele de sandvici cu ton, pentru că mi-am închipuit că, atunci când o să-mi dea în cele din urmă drumul, Lowell n-o să vrea ca păduchele să fi rămas aici. Bonus dublu pentru insecte. Camera asta nu era casa nimănui.

Planul meu era să rămân la povestea care mă ajuta cel mai mult – bunicii şi telenovelele lor, trambulina şi omul

[1] Sculptor şi fotograf britanic (n. 1956) care produce sculpturi perfect integrate în peisaje urbane sau naturale (n.tr.)

din căsuţa albastră şi femeia cu picioarele legate ca un curcan –, doar să o spun în cuvinte mai importante. Mimesis, diegeză, hipodiegeză – nu aveam doar să spun povestea, ci s-o şi comentez. Aveam s-o disec. Şi aveam să fac totul astfel încât în fiecare moment să pară că sunt pe cale să răspund la întrebarea pusă, că sunt pe cale să ajung la real, la relevant. Planul meu era o supunere duşmănoasă.

Văzusem asta destul de des. Adolescentul Lowell fusese un maestru Jedi.

Dar ofiţerul care mă interoga n-a mai apărut. Pac! Dispăruse brusc, cât ai bate din palme.

A apărut în schimb o femeie apatică, lată în şolduri, care mi-a spus că sunt liberă să plec – şi asta nu e o sarcină pe care să o încredinţezi cuiva foarte rău. Am urmat-o de-a lungul coridorului şi am ieşit afară în noapte. Am văzut deasupra capului luminile unui avion care se îndrepta către aeroportul Sacramento. M-am lăsat în genunchi şi am aşezat în iarbă gângania strânsă într-o sferă micuţă. Stătusem în camera aia de interogatoriu vreo opt ore.

Kimmy, Todd şi mama lui Todd mă aşteptau. Ei au fost cei care mi-au spus că Lowell nu fusese prins.

Altcineva fusese.

Cu o seară în urmă, când eu sărbătorisem sfârşitul trimestrului ducându-mă la culcare devreme, Ezra Metzger încercase să pătrundă în centrul pentru primate de la Universitatea Davis. Fusese arestat acolo, având agăţate la centură, dacă nu chiar în mână, diverse unelte necesare pentru spargerea broaştelor, tăierea firelor şi devierea semnalelor electrice. Reuşise să deschidă opt cuşti înainte să fie oprit. Ulterior, în ziar, oficiali anonimi ai universităţii povesteau că maimuţele fuseseră traumatizate de intrarea lui. Ţipau disperate, spusese o sursă anonimă, şi a trebuit să fie sedate. Partea cea mai tristă a poveştii era că, de fapt, cele mai multe dintre maimuţe refuzaseră să-şi părăsească cuştile.

Un complice, o femeie, era încă în libertate. Îi luase maşina, altfel Ezra ar fi scăpat poate şi el.

Nu, cu siguranţă nu. Ultima afirmaţie a fost răutăcioasă.

În 1996, Universitatea Davis tocmai înfiinţase Centrul de Medicină Comparată ca o punte între facultatea de medicină şi cea de medicină veterinară, o modalitate de a aduce sub o singură umbrelă toate cercetările asupra bolilor infecţioase care foloseau animale de laborator. Centrul pentru primate era o componentă esenţială. Încă de la crearea sa, aici se făcuseră studii legate de controlul asupra bolilor – în mod specific, ciuma, SIV[1], kuru[2] şi diverse zoonoze, precum virusul Marburg[3] – care trec de la maimuţă la om. Cele două incidente separate care expuseseră cercetătorii din laboratoarele sovietice la virusul Marburg erau încă destul de recente[4]. *The Hot Zone*[5], bestsellerul lui Richard Preston, era la mare modă.

Nimic din toate astea nu a ajuns în ziare, nici măcar o aluzie vagă. În audieri, discret, s-a pus problema că nu fusese doar o farsă, că Ezra ar fi putut să dezlănţuie mai multe urmări decât credea.

Şapte ani mai târziu, în 2003, încercarea universităţii de a obţine un laborator de detecţie biologică de înaltă securitate, în care maimuţele ar fi fost infestate cu antrax,

---

[1] Virusul imunodeficienţei simiene, presupusul strămoş al virusului HIV, care declanşează maladia SIDA (n.tr.)

[2] Afecţiune neurologică degenerativă incurabilă endemică regiunilor tribale din Papua-Noua Guinee (n.tr.)

[3] Virus înrudit cu ebola, care produce febră hemoragică şi, în multe cazuri, moartea (n.tr.)

[4] În 1988 şi, respectiv, 1990, doi cercetători de la laboratoarele din Kolţovo, URSS, s-au infectat accidental cu virusul Marburg. Bolnavul din 1990 a murit. (n.red.)

[5] Carte documentară despre istoria şi cazuistica virusurilor care provoacă diferite tipuri de febră hemoragică la oameni (n.red.)

variolă şi ebola, a fost zădărnicită atunci când o femelă de macac rhesus a dispărut în timp ce i se spăla cuşca. Nu a mai fost recuperată niciodată. Evadarea nu lăsase urme.

În prezent, centrul pentru primate de la Universitatea Davis are reputaţia de a fi obţinut succese importante în înţelegerea şi găsirea unui tratament pentru SIV, Alzheimer, autism şi Parkinson. Nimeni nu afirmă că aceste probleme sunt uşoare.

Patru lucruri m-au ţinut departe de închisoare.

Numărul unu a fost faptul că Todd şi Kimmy au putut garanta unde mă aflasem în noaptea precedentă. Mă culcasem devreme, au spus ei la poliţie, dar ei sărbătoriseră sfârşitul trimestrului cu o noapte de filme clasice şi o atmosferă veselă, ca de Crăciun. Închiriaseră *Psycho*[1], *Noaptea morţilor vii*[2], *Omul de răchită*[3], *Carrie*[4] şi *Miracolul de pe strada 34*[5]. Le văzuseră în ordinea asta, în cea mai mare parte a timpului pe canapeaua din living, cu incursiuni ocazionale în bucătărie ca să facă floricele. În nici un caz nu aveam cum să plec din apartament fără ştirea lor. Poate doar dacă eram Omul-Păianjen, mi-a zis Kimmy că le spusese poliţiştilor.

– Eu am zis Tarzan, a spus Todd. Dar Omul-Păianjen e-n regulă.

Poate doar dacă eram Fern, asta am gândit eu, dar nu am spus-o, deşi îmi închipuiam că acum toată lumea ştia

---

[1] Celebru film de groază din 1960, regizat de Alfred Hitchcock (n.tr.)

[2] *Night of the Living Dead* (1968), film independent alb-negru de groază, regizat de George A. Romero (n.tr.)

[3] *The Wicker Man* (1973), film horror britanic (n.tr.)

[4] Film de groază american din 1976, în regia lui Brian De Palma, bazat pe romanul omonim al lui Stephen King (n.tr.)

[5] *Miracle on 34th Street*, film american de Crăciun, o comedie fantastică din 1947 (n.tr.)

probabil despre Fern. Asta era o deducţie bazată pe o convingere falsă. Subestimasem abilitatea poliţiştilor de a-şi ţine gura.

De fapt, nu cred că cineva a fost prea impresionat de *Numărul unu*. Odată ce au făcut legătura dintre mine şi Lowell, poliţiştii au fost foarte siguri că găsiseră fata. Probabil că făceam cu toţii parte din aceeaşi celulă teroristă, aşa gândeau acum, şi bineînţeles că ne acopeream unul pe altul. Stătuseră de ceva timp cu ochii pe clădirea noastră. La etajul al treilea locuia un grup de oameni periculoşi.

Numărul doi a fost mama lui Todd. Un tip mai puţin vigilent îl lăsase pe Todd să dea un telefon înainte de a-l interoga. Mama lui Todd era o avocată faimoasă în San Francisco, specializată în drept civil; probabil că ar fi trebuit să menţionez asta mai devreme. Imaginaţi-vi-l pe William Kunstler[1], doar că nu atât de fermecător. Imaginaţi-vi-l pe William Kunstler ca pe o femeiuşcă minionă, născută în America din părinţi imigranţi. Venise cu elicopterul şi proferase ameninţări care mă incluseseră în mod generos şi pe mine, alături de Todd şi Kimmy. Când, în cele din urmă, am ieşit din clădirea poliţiei, ea aştepta acolo într-o maşină luxoasă închiriată, ca să ne ducă pe toţi la cină.

Numărul trei a fost Harlow. Nu Harlow însăşi, căci nimeni nu ştia unde se afla ea. Dar Todd şi Kimmy afirmaseră că nu aveau nici o îndoială că femeia pe care o căuta poliţia era Harlow Fielding. Poliţiştii s-au dus şi au stat de vorbă cu Reg, şi Reg le-a spus că nu ştie nimic, nu văzuse nimic, nu auzise nimic, dar că părea să fie ceva specific pentru Harlow să manipuleze un tip până când amărâtul ajungea să fie închis pentru ea.

---

[1] Avocat radical american şi activist pentru drepturi civile, (1919–1995) faimos pentru clienţii săi care nu se bucurau de popularitate din punct de vedere politic (n.tr.)

Nu e o chestie pe care eu aş face-o, adăugase Reg, ceea ce a fost cu siguranţă drăguţ din partea lui, şi îmi închipui că o şi credea. Nu ştia că Fern fusese închisă pentru mine vreme de mulţi ani.

Şi Ezra a spus la poliţie că fusese Harlow. M-am întrebat în ce film era el acum star. *Luke mână rece*[1]? *Închisoarea îngerilor*[2]? *Ernest merge la închisoare*[3]? M-am mirat cât de uşor şi de repede renunţase la Harlow, dar nici o clipă nu m-am gândit că o făcuse ca să mă salveze pe mine, asta până când Todd mi-a sugerat-o mai târziu. Nu că Ezra m-ar fi plăcut mai mult ca pe Harlow, fiindcă în mod hotărât nu mă plăcea. Dar era un tip onorabil. N-ar fi lăsat să fiu arestată pentru ceva ce ştia că nu făcusem, în orice caz, nu dacă ar fi putut să se împotrivească.

Numărul patru a fost că poliţiştii n-au citit ce scrisesem la examenul final de religie şi violenţă.

Mama lui Todd ne-a dus la cină, nu în Davis – nimic nu era suficient de şic pentru ea acolo –, ci în partea istorică a oraşului Sacramento, cu străzile sale pietruite şi trotuarele podite cu lemn. În seara aceea am mâncat la The Firehouse, unde mama lui Todd m-a îndemnat să iau homar pentru a sărbători faptul că scăpasem ca prin urechile acului, dar ar fi trebuit să aleg unul viu din bazin, aşa că am renunţat. Ar fi arătat pe farfuria mea ca un păduche-de-lemn foarte mare.

Mi-a spus că încă mai puteam să plec acasă pentru Crăciun a doua zi, deşi promisesem la poliţie că nu o să părăsesc oraşul, aşa că am plecat.

I-am mulţumit de mai multe ori.

---

[1] Film din 1967, a cărui acţiune se petrece într-o închisoare (n.tr.)

[2] Film din 1994, despre viaţa unor puşcăriaşi (n.tr.)

[3] Comedie americană în regia lui John Cherry (1990) (n.tr.)

– Nu e nevoie, mi-a spus. O fac pentru orice prieten al lui Todd.

– Te-ai prins că asta era o aiureală, nu? mi-a zis Todd mai târziu, şi pentru o clipă m-am gândit că partea cu aiureala era că noi doi am fi fost prieteni.

Dar nu, voise să spună doar că micuţei lui mame îi plăcea să intervină ca să se dea mare şi că nu-i păsa în folosul cui. Îmi dădeam seama că asta putea să nu fie de fiecare dată o însuşire bună pentru o mamă, dar de data asta nu părea să fi dat chix. M-am gândit că există momente în care poţi să te plângi de părinţii tăi şi momente în care să le fii recunoscător, şi e păcat să le amesteci. Mi-am făcut o notiţă mentală să-mi aduc aminte de asta mai târziu, dar s-a pierdut, aşa cum se întâmplă cu notiţele mentale.

Câteva săptămâni mai târziu, l-am întrebat pe Todd dacă suntem prieteni.

– Rosie! Noi suntem prieteni de ani de zile, a spus; părea jignit.

Maşina mare şi neagră ne-a dus înapoi până la bloc şi pe urmă a plecat, depărtându-se în noapte, cu mama lui Todd la volan. Etajul al treilea sărbătorea deja zgomotos. Muzica era dată la un volum zguduitor; până la urmă, avea să fie chemată poliţia. Notiţe de la cursuri fuseseră rupte şi aruncate în curte ca nişte confetti, urmate de un scaun de birou, care zăcea pe alee cu roţile încă vâjâind. Am pătruns pe uşa de la intrare salutaţi de un şir de prezervative umplute cu apă. Asta însemna să locuieşti într-o clădire prost administrată. Trebuia să ne obişnuim cu ideea.

Ne-am aşezat la masa noastră, o insulă de meditaţie tristă într-un ocean de larmă veselă. Am băut din berea Sudwerk a lui Todd şi am vorbit, clătinând dezaprobatori din cap, despre Ezra, care voise cândva să lucreze pentru CIA, dar nu reuşise, în această primă (din câte ştiam noi) operaţiune de comando a lui, să elibereze nici măcar o

singură maimuţă. Nimeni nu a pomenit de Fern, aşa că, în cele din urmă, mi-am dat seama că tot nu ştiau. Dar ştiau despre Lowell şi erau destul de neliniştiţi la gândul că primiseră un tip atât de periculos chiar în apartamentul nostru. În acelaşi timp, păreau impresionaţi de faptul că eu duceam o viaţă perfect ascunsă. Aveam secrete peste secrete, asta gândeau, şi ei n-ar fi bănuit niciodată.

Todd şi-a cerut scuze pentru că-l socotise pe Lowell doar o marionetă în mâinile lui Harlow, când era clar că fusese exact invers.

– Probabil că fratele tău a recrutat-o, a spus el. Acum face parte din celula lui – o chestie care mie nu-mi trecuse prin cap şi mi-a displăcut imediat.

Oricum, o socoteam puţin probabilă. Durerea lui Harlow fusese prea convingătoare. O mai văzusem eu jucând teatru. O văzusem şi când era sinceră. Cunoşteam diferenţa.

Şi pe urmă ne-am uitat cu toţii din nou la *Miracolul de pe strada 34*, iar Todd şi Kimmy au mărturisit că, de fapt, dormiseră în cea mai mare parte a filmului, ca şi în timpul celorlalte, iar eu aş fi putut să plec şi să mă întorc de o sută de ori fără ca ei să ştie.

Miracolul de pe strada 34 este un film în care avocaţii sunt prezentaţi foarte favorabil. Nu acelaşi lucru se poate spune despre psihologi.

Chiar dacă nu Lowell o pusese pe Harlow să facă asta, el era totuşi motivul pentru care Harlow acţionase. Suntem o familie cu care e periculos să ai relaţii, dar nu în felul în care crede Todd. E clar că Harlow încerca să-l găsească pe Lowell pe singura rută pe care o avea la dispoziţie, urmele de firimituri lăsate de el. M-am întrebat dacă reuşise. N-aş fi pariat împotriva ei.

Adevărul e că nu era genul lui de fată; doar îi plăcea să pretindă că e. Dacă îl voia pe Lowell, trebuia să accepte

adevărul. Fără specializare în teatru, fără aiurelile ei ostentative. Dar m-am gândit că probabil era în stare de așa ceva. M-am gândit că ar fi putut chiar să fie fericiți împreună.

Târziu în seara aceea, când am deschis ușa camerei mele, am simțit o urmă din parfumul de vanilie al lui Harlow. M-am dus direct la valiza bleu. Bineînțeles, *Madame* Defarge dispăruse.

PARTEA A ŞASEA

„Mi-am dat seama curând de cele două posibilități care-mi erau deschise: grădina zoologică sau variete-ul. N-am ezitat. Mi-am spus: străduieşte-te din toate puterile să ajungi la varieteu; aceasta este calea de scăpare; grădina zoologică nu este decât o altă cuşcă cu gratii; dacă intri în ea, eşti pierdut."

Franz Kafka, *O dare de seamă pentru o Academie*

UNU

În anii de după Fern, căpătaserăm obiceiul de a călători de Crăciun. Ne-am dus de două ori la Yosemite, o dată la Puerto Vallarta, o dată la Vancouver. O dată până la Londra, unde am mâncat prima oară scrumbie afumată, şi o dată la Roma, unde părinţii mei mi-au cumpărat o camee micuţă care reprezenta o fetiţă, de la un vânzător din faţa Colosseumului, pentru că omul spusese că fetiţa semăna cu mine, că amândouă eram *bellissima*. Iar când am ajuns acasă, domnul Remak, cel care preda literatura germană la universitate, dar avea talente ascunse, a montat-o pentru mine într-un inel şi, ori de câte ori îl purtam, mă simţeam *bellissima*.

Nu fuseserăm niciodată credincioşi, prin urmare Crăciunul nu însemnase prea mult pentru noi. După plecarea lui Lowell, am renunţat aproape cu totul la el.

Când, în cele din urmă, am ajuns la Bloomington de tristul sfârşit al anului 1996, singurul semn al sărbătorii era o mică tufă de rozmarin aşezată într-un ghiveci şi tunsă în formă de brad de Crăciun. Stătea pe o masă lângă uşa de la intrare, parfumând holul. Fără coroniţă pe uşă. Fără ornamente în „brad". Am decis să nu le spun

părinţilor că îl văzusem pe Lowell decât după Crăciun. Lipsa unei veselii vizibile îmi spunea că sărbătoarea însăşi era încă prea delicată, iar mama, prea labilă.

În acel an nu era zăpadă. În după-amiaza zilei de douăzeci şi cinci, ne-am dus în Indianapolis şi am luat masa de sărbătoare cu bunicii mei Cooke. Ca întotdeauna, a fost o masă umedă. Piureul era apos, fasolea verde, moale. Farfuriile erau încărcate cu nişte chestii neclare într-o baltă de sos maroniu. Tata a băut ca o sugativă.

Din câte îmi aduc aminte, în acel an ridica paharul în cinstea fotbaliştilor de la Indianapolis Colts, care fuseseră aleşi ca All-Pro Team pentru Associated Press[1]. Alegerea în echipa All-Pro era o onoare care în general ocolea Indianapolisul. A încercat să-l implice şi pe tatăl lui în sărbătorire, dar bunicul Joe adormise la masă, în mijlocul frazei, ca lovit de o vrajă. Privind retrospectiv, ăsta era începutul osândei Alzheimerului, dar pe atunci nu ştiam asta şi ne-am amuzat cu afecţiune.

Mi se apropia ciclul şi simţeam o apăsare surdă în stomac. Asta mi-a oferit o scuză ca să mă duc să mă întind pe patul din camera unde dormisem în vara în care o pierdusem pe Fern. Bineînţeles, n-am spus că eram efectiv la ciclu, ci ceva atât de ocolit şi de tipic pentru Vestul Mijlociu, că bunicul Joe n-a înţeles nimic, iar bunica Fredericka a trebuit să-i şoptească la ureche.

Gravura cu arlechinii era tot pe perete, la fel ca întotdeauna, dar patul avea o ramă nouă, din fier forjat, răsucit în stâlpi şi capete şi cu frunze ca de iederă. Bunica Fredericka era în plin proces de trecere de la perioada ei fals-orientală la perioada Pottery Barn[2].

---

[1] Selecţie anuală a celor mai buni jucători din Liga de Fotbal American (NFL), făcută de un juriu naţional alcătuit din reprezentanţi ai Associated Press (n.tr.)

[2] Lanţ american de magazine de decoraţiuni interioare (n.tr.)

Asta era camera în care petrecusem cândva atâtea săptămâni crezând că eu eram sora care scotea pe gură broaşte şi şerpi când vorbea, cea care fusese alungată şi lăsată să moară singură şi nefericită. Asta era camera în care îmi închipuisem că Lowell spusese tuturor că sunt o mincinoasă fără pereche şi, de vreme ce Lowell niciodată nu mintea, toată lumea îl crezuse. Asta era camera în care eu fusesem *le mal de vivre* pentru *la joie* a lui Fern[1].

Povestea aia cu Fern şi pisoiul era îngrozitoare. Dacă o inventasem, ar fi fost un gest cu adevărat de neiertat.

Dar oare o inventasem?

Am stins veioza şi m-am întins în pat cu faţa spre fereastră. Peste drum, luminile de Crăciun ale vecinilor picurau din streşini ca nişte ţurţuri, aruncând o strălucire pală în camera mea. M-am gândit la Abbie, fata din căminul bobocilor care ne povestise într-o seară cum sora ei susţinuse că tatăl lor o abuzase şi apoi se răzgândise, spusese că doar visase. „Şi pe urmă, vine o nebună ca soră-mea şi distruge totul", spusese Abbie. „O urăsc."

Iar Lowell: „Dacă spui cuiva, o să te urăsc toată viaţa."

În seara aia, în căminul bobocilor, mi se păruse o chestie în regulă. Era în regulă să urăşti pe cineva pentru că spusese o minciună atât de urâtă.

Iar când aveam cinci ani, fusese în regulă ca Lowell să mă urască. Promisesem să nu spun şi îmi călcasem promisiunea. Doar fusesem avertizată.

Hainele noastre groase erau îngrămădite pe cuvertură. Mi-am tras hanoracul mamei peste picioare. Când eram mică, mama se dădea cu o apă de toaletă numită Florida Water. Parfumul pe care îl folosea acum mi se părea la fel de străin ca mirosul casei-mostră unde locuiau în ultima vreme părinţii mei. Dar camera asta mirosea

---

[1] *Mal de vivre*, „disperare"; *joie de vivre*, „bucuria de a trăi" (în limba franceză în original) (n.tr.)

exact la fel – a prăjiturele râncede, şi nu mai râncede decât atunci când aveam cinci ani.

Înainte se credea că amintirile sunt cel mai bine rememorate în locul unde au fost create. La fel ca toate celelalte lucruri pe care ni se pare că le ştim, nici asta nu mai e clar.

Dar suntem încă în 1996. Să pătrundem în mintea mea, acum, când mă prefac a avea din nou cinci ani, când încerc să simt exact ceea ce am simţit atunci, când, la capătul unei alte zile în exil, mă întinsesem în acest pat din această cameră.

Primul lucru care mi-a venit în minte a fost vina de a nu-mi fi ţinut promisiunea. Al doilea, disperarea că pierdusem pentru totdeauna dragostea lui Lowell. Al treilea, disperarea că fusesem alungată de acasă.

Iarăşi vină. Luasem pisoiul de lângă mama lui, care strigase după el, şi i-l dădusem lui Fern. Şi din nou vină, pentru că nu povestisem despre asta când o pârâsem pe Fern, pretinzând că acţionase singură. Orice făceam eu şi Fern făceam în general împreună şi în general o încasam tot în cuplu. Era o chestie de onoare.

Dar pe urmă am ajuns la indignare. Poate că împărţeam vina, dar nu eu omorâsem pisica. Asta o făcuse doar Fern. Nu era drept să nu mă creadă, nu era drept să primesc eu pedeapsa cea mai mare. Copiii sunt la fel de sensibili ca şi cimpanzeii la nedreptate, mai ales când ei sunt cei care suferă.

Aşa că da, poate că nu spusesem întregul adevăr. Dar n-aş fi avut acel sentiment profund de nefericire dacă aş fi minţit.

Întinsă pe pat, cu picioarele înfăşurate în hanoracul mamei, în vreme ce auzeam zgomotele vaselor spălate, discuţiile despre sport, atacul reunit al mamei şi al bunicii Fredericka – lucru tradiţional de sărbători – asupra beţiei tatei, un Frank Sinatra tânăr şi costeliv care cânta în reluare colinde la televizor, m-am silit să recapitulez

iar întreaga amintire oribilă. Am căutat fisurile din forma ei finisată; m-am privit privindu-mă. Şi apoi s-a întâmplat ceva surprinzător. Am realizat că ştiu cu adevărat cine sunt.

În ciuda acelei amintiri-ecran, încă atât de vie în mintea mea încât să submineze întregul concept al amintirii, cu eficienţa precisă şi rapidă a unei demonstraţii matematice; în ciuda tuturor studiilor care sugerează că, în determinarea acţiunii, caracterul nu este important şi, de asemenea, a posibilităţii ca în ochii voştri să fiu doar un robot lipsit de gândire, mânuit de nişte păpuşari extratereştri, am ştiut că nu inventasem pisoiul acela. Am ştiut pentru că persoana care eram, persoana care fusesem întotdeauna, persoana *aceasta* nu ar fi făcut *aşa ceva*.

Pe urmă am adormit – şi în zilele de odinioară, părinţii mei m-ar fi luat încet în braţe, ar fi mers cu maşina până la Bloomington şi m-ar fi dus în camera mea, toate astea fără să mă trezească. Într-un miracol de Crăciun, în dimineaţa următoare, când deschideam ochii, aş fi fost acasă, şi la fel ar fi fost Lowell şi Fern.

Mă gândisem să le spun părinţilor mei despre Lowell chiar în seara aceea. Eram într-o dispoziţie propice pentru asta, după atâta introspecţie dureroasă, iar drumurile lungi cu maşina sunt la fel de bune ca nişte confesionale – cel puţin aşa cred, nu m-am spovedit niciodată – pentru discuţiile stânjenitoare. Dar tata era beat. Şi-a lăsat scaunul pe spate şi a adormit.

A doua zi părea prea puţin favorabilă pentru asta, din motive pe care nu mi le aduc aminte, dar care aveau probabil legătură cu dispoziţia mamei, iar pe urmă au sosit rezultatele mele şcolare, şi, oricât de folositoare ar fi fost o diversiune, discuţia despre Lowell nu părea potrivită pentru acest rol. Aşa că din vizita mea nu mai rămăseseră decât câteva zile când, în cele din urmă, le-am

spus. Stăteam cu toţii la masă la micul dejun, şi soarele se revărsa înăuntru prin uşile de sticlă care dădeau pe veranda din spate. Copacii din spatele casei alcătuiau un ecran atât de gros, încât soarele rareori pătrundea în cameră. Când o făcea, profitam cu toţii. Singurele animale care se vedeau erau un grup de vrăbii bine-crescute adunate la căsuţa lor cu mâncare.

Voi ştiţi deja despre vizita lui Lowell, aşa că, în loc să mă repet, o să vă spun ce am omis: Harlow, Ezra, centrul pentru primate de la universitate, două drumuri la închisoare, abuzul de droguri, beţia şi vandalismul. Lucrurile astea nu i-ar interesa pe părinţii mei, credeam eu. Am început de la mijloc şi m-am oprit tot la mijloc. Am rămas în cea mai mare parte la Bakers Square şi la lunga noastră noapte de discuţii şi plăcinte.

În această privinţă, raportul meu a fost amănunţit. Nu mi-am ascuns îngrijorarea privind starea mentală a lui Lowell, criticile pe care le adusese lucrărilor tatei sau lucrurile îngrozitoare pe care le facem celorlalte animale. Discuţia a fost dureroasă pentru tata. Când am ajuns la Fern, nu am ignorat faptul că nu se afla şi nu se aflase niciodată la o fermă, că plecase din casa noastră către o viaţă de suferinţă şi prizonierat. Nu-mi aduc aminte exact cum m-am exprimat, dar tata m-a acuzat că tot insist pe asta.

–Aveai cinci ani, a zis el. Ce dracu' *ar fi trebuit* să-ţi spun?

De parcă cea mai mare ticăloşie de aici era povestea pe care o spusese.

Părinţii meu au fost imediat debusolaţi de vestea că Lowell ar fi vrut să meargă la universitate. Faptul că ar fi vrut să vină acasă ar fi fost prea mult pentru ei, n-ar fi putut nici măcar să-l conceapă, şi a trebuit să aştepte o altă discuţie ceva mai târziu în aceeaşi zi. Lacrimi gârlă. Mama, rupând bucăţi-bucăţi prosopul de hârtie pe care îl folosise ca şervet, ştergându-şi ochii şi nasul în fâşiile mai mari.

Şi pentru mine au existat surprize, ceea ce m-a surprins; crezusem că eu eram cea care aducea informaţii noi. Cea mai neaşteptată a fost insistenţa părinţilor mei că eu eram motivul pentru care nu vorbiserăm niciodată despre Fern, că eu eram cea care nu suporta asta. Mă sufocam ori de câte ori i se pomenea numele, au spus ei, mă scărpinam până îmi dădea sângele, îmi smulgeam părul din rădăcini. În privinţa asta au fost amândoi într-un total consens: de-a lungul anilor încercaseră de multe ori să stea de vorbă cu mine despre Fern, şi de fiecare dată mă împotrivisem.

Cina la care Lowell spusese că Fern iubea porumbul fiert pe ştiulete şi ne iubea şi pe noi, cina când el plecase de-acasă pentru că mama nu era încă pregătită să vorbească despre Fern – părinţii mei nu-şi aminteau de cina aia aşa cum mi-aminteam eu. Eu eram cea care, au spus ei, izbucnise în lacrimi şi le spusese să tacă din gură. Spusesem că îmi sfâşiau inima şi pe urmă pur şi simplu ţipasem incoerent, isteric şi eficient până când toată lumea tăcuse, iar Lowell plecase de acasă.

Această afirmaţie contrazice multe lucruri pe care mi le amintesc. O redau aici pentru că există, *res ipsa loquitur*[1], şi nu pentru că aş fi convinsă că aşa e.

În ciuda presupusei mele isterii, părinţii mei au părut surprinşi de profunzimea vinei pe care o simţeam în legătură cu exilul lui Fern. Oricât ar fi de tulburător, nimeni nu părăseşte un copil pentru că a omorât un animal nonuman. Nu pisoiul fusese ceea ce o alungase pe Fern. Ar fi fost învinuită, exact aşa cum spusese Lowell, s-ar fi făcut apoi eforturi de a ţine creaturile mici şi fragile departe de mâinile ei, şi cu asta basta.

Dar fuseseră şi alte incidente, despre care părinţii mei au jurat că ştiam şi la care chiar fusesem martoră, deşi eu nu mi le amintesc. Mătuşa Vivi susţinuse că Fern se

---

[1] Lucrul vorbeşte pentru sine (în limba latină în original) (n.tr.)

aplecase peste căruciorul vărului meu Peter şi îi luase toată urechea în gură. Spusese că n-avea să mai vină niciodată la noi atât timp cât fiara aia mai era în casă, ceea ce o deprimase pe mama, deşi tata considerase că, în situaţia asta, toată lumea avea de câştigat.

Unul dintre masteranzi fusese muşcat foarte rău de mână. În momentul acela ţinea în mână o portocală, aşa că era posibil ca Fern să fi vrut să muşte din portocală. Dar muşcătura fusese suficient de serioasă pentru a necesita două operaţii şi a avut ca urmare un proces intentat universităţii. Iar lui Fern nu-i plăcuse niciodată tipul ăla.

Într-o zi o aruncase pe Amy, o masterandă de care era îndrăgostită, într-un perete, la distanţă de câţiva metri. Întâmplarea se petrecuse pe neaşteptate, şi Amy insistase că fusese un accident, dar alţi masteranzi ziseseră că Fern nu păruse să se joace sau să se poarte firesc, deşi nu-i putuseră explica purtarea agresivă. Drept urmare, Sherie, care văzuse totul, renunţase la program, deşi Amy rămăsese.

Fern era încă o fetiţă, şi încă una cu o fire blândă. Dar creştea. Începea să nu mai poată fi controlată.

–N-ar fi fost o atitudine responsabilă din partea noastră să aşteptăm să se întâmple ceva mai grav, a zis tata. N-ar fi fost bine pentru Fern şi nici pentru altcineva. Dacă ar fi făcut cu adevărat rău cuiva, cei de la universitate ar fi eutanasiat-o. Noi încercam să avem grijă de toată lumea de aici. Scumpo, n-am avut încotro.

–N-ai fost tu de vină, a zis mama. Nici măcar n-a fost vorba de tine.

Din nou, nu pe deplin convingător. În vreme ce am continuat să discutăm în ultimele zile ale vizitei mele, am descoperit că, după ce tocmai mă disculpasem de o minciună, mă acuzam de alta. Îi spusesem mamei că Fern omorâse un pisoi, iar asta nu era o minciună, şi nu asta o alungase, şi nu aveam de ce să mă simt vinovată pentru că o spusesem.

Dar nu mă oprisem aici. Nu-mi trecuse niciodată prin cap că Fern mi-ar face rău în mod deliberat. Nu observasem niciodată că ar fi putut s-o facă, la fel cum nu credeam asta despre Lowell sau despre părinţii mei. Dar lipsa ei de remuşcare, felul în care se uitase impasibilă la pisoiul mort şi pe urmă îi deschisese stomacul cu degetele, mă şocase profund. Aşa că asta e ceea ce ar fi trebuit să-i spun mamei; asta e ceea ce voiam să spun...

Că în Fern exista ceva ce eu nu ştiam.

Că nu o cunoşteam în felul în care crezusem întotdeauna că o cunosc.

Că Fern avea secrete, dar nu secrete bune.

Spusesem în schimb că mi-era frică de ea. Asta era minciuna care o alungase. Acela fusese momentul în care le cerusem părinţilor mei să aleagă între noi.

DOI

În viaţa fiecăruia există oameni care rămân, oameni care pleacă şi oameni care sunt îndepărtaţi împotriva voinţei lor.

Mama lui Todd a obţinut o înţelegere pentru Ezra. Sistemul legal refuzase să înţeleagă că deschiderea unei uşi era acelaşi lucru cu închiderea unei uşi. Ezra s-a declarat vinovat şi a primit opt luni într-o închisoare de minimă securitate din Vallejo. Mama lui Todd a zis că, dacă se poartă frumos, o să stea cinci. L-a costat slujba, la care ţinea mult. L-a costat orice încercare de a ajunge la CIA (sau poate nu, ce ştiu eu? Poate că era tocmai elementul pe care îl aşteptaseră în CV-ul lui). Nici un administrator de bloc pe care l-am cunoscut de atunci nu punea atâta suflet ca Ezra. „Secretul unei vieţi bune", îmi spusese el odată, „este să dai tot ce ai mai bun din tine în orice faci. Chiar dacă nu mergi decât să duci gunoiul, fă-o cu măiestrie."

M-am dus să-l văd în ziua de vizită – asta era după Crăciun, aşa că deja se afla acolo de vreo lună –, şi l-au adus, în salopeta lui portocalie, acolo unde aveam voie să stăm de-o parte şi de alta a ceea ce, în alt context, aş fi numit masă de picnic. Am fost avertizaţi să nu ne atingem şi pe urmă am fost lăsaţi singuri. Mustaţa lui Ezra dispăruse, buza superioară îi era jupuită, ca şi cum părul îi fusese smuls de acolo ca o bucată de leucoplast. Faţa lui

părea golaşă. Dinţii mari, ca de iepure. Era limpede că se simţea deprimat. L-am întrebat cum o duce.

– Nu mai e distracţia de pe vremuri, a zis, ceea ce m-a liniştit.

Era tot Ezra. Tot *Pulp Fiction*.

M-a întrebat dacă am vreo veste de la Harlow.

– Părinţii ei au venit din Fresno s-o caute, am zis. Fără folos însă. Nimeni n-a văzut-o.

După ce îi spusesem lui Lowell că Harlow nu vorbea niciodată despre familia ei, ea îmi dăduse următoarele informaţii: trei fraţi mai mici, două surori mai mari. Fraţi vitregi şi surori vitrege, dacă vreţi amănunte.

Spusese că mama ei era genul de femeie căreia îi plăcea teribil să fie însărcinată, dar care nu se dădea în vânt după relaţiile pe termen lung. O zeiţă hippy a fertilităţii. Fiecare dintre fraţii lui Harlow avusese alt tată, dar locuiau toţi cu mama lor într-o casă dărăpănată de la periferia oraşului. Înainte cu doi copii să ajungă la Harlow, rămăseseră fără spaţiu, aşa că unul dintre taţi transformase subsolul într-o vizuină de iepuri, unde copiii duceau o viaţă în mare măsură nesupravegheată, gen Peter Pan. Harlow nu-şi văzuse de ani de zile tatăl, dar el conducea o companie mică de teatru în Grass Valley, aşa că avea să-i dea o slujbă după absolvire, fără probleme. Era, zicea ea, asul ei din mânecă.

Asemănarea dintre subsolul lui Harlow şi fanteziile mele de demult cu casa din copac mă surprinsese, doar că pentru a intra în Ţara de Nicăieri[1] a lui Harlow trebuia să cobori. (Ceea ce ar fi o diferenţă semnificativă – studii recente afirmă că oamenii arată mai multă milă dacă tocmai au urcat şi mai puţină dacă tocmai au coborât – asta dacă studiile de felul ăsta n-ar fi doar o grămadă enormă

[1] Referire la tărâmul fantastic al copilăriei veşnice din cartea *Peter Pan* de J.M. Barrie (n.tr.)

de aiureli. Există știință și știință, asta-i tot ce spun. Când oamenii reprezintă subiectul, în general, nu e știință.)

Subsolul și casa din copac mai aveau o trăsătură comună: nici una nu era reală.

Harlow s-a dovedit a fi unicul copil. Tatăl ei citea contoare pentru o firmă de furnizare de gaze. Asta e o slujbă surprinzător de periculoasă, din cauza câinilor, dacă nu e tocmai atrăgătoare. Mama ei lucra la biblioteca orașului. Când o să conduc eu lumea, bibliotecarii o să fie scutiți de tragedii. Chiar și cele mai mici supărări ale lor vor dura doar atât cât îți ia să scoți de pe raft o carte.

Amândoi părinții ei erau înalți, dar aduși de spate, ghemuiți peste piept exact în același fel, de parcă tocmai primiseră un pumn în stomac. Mama avea părul lui Harlow, doar că tuns scurt și practic. Purta la gât o eșarfă de mătase și sub ea, pe un lanț lung de argint, un cartuș egiptean. Tot ce-am putut deslușI a fost hieroglifa unei păsări. M-am gândit că se îmbrăcase cu grijă ca să vină să discute cu poliția locală, să vorbească poate cu mine, cu Reg. Mi-am închipuit-o în fața dulapului ei, gândindu-se ce ai purta când te duci să afli despre copilul tău ceva care ar putea să-ți frângă inima. Îmi amintea de mama mea, deși nu semănau absolut deloc, în afară de inima frântă.

Părinții lui Harlow se temeau ca Harlow să nu fi fost răpită și cine știe ce altceva, pentru că nu era stilul ei să nu telefoneze când știa că vor fi îngrijorați. Erau amândoi fragili precum sticla, speriați că ar putea fi moartă. Au încercat să-mi sugereze asta fără să trebuiască să o rostească cu voce tare. Au făcut aluzie la faptul că s-ar fi putut ca Ezra să o acuze, să fi regizat toată povestea cu atacul asupra centrului pentru primate ca să ascundă ceva mult mai sinistru. Ea n-ar rata niciodată, niciodată Crăciunul, au zis ei. Ciorapul ei de Crăciun încă mai atârna în fața șemineului, unde au zis că o să și rămână până când, într-un fel sau altul, Harlow avea să vină acasă.

Insistaseră să mă scoată în oraş să discutăm, aşa că eram la Mishka's, bând cafea în liniştea primelor zile ale trimestrului de iarnă, fără alţi clienţi în local, înconjuraţi de singurul zgomot al boabelor de cafea râşnite.

Cel puţin, *eu* îmi beam cafeaua. Cafelele lor stăteau neatinse şi se răceau.

Le-am spus că nu am nici o îndoială că Harlow e vie, că de fapt se întorsese în apartamentul nostru a doua zi după povestea cu maimuţa ca să ia ceva ce lăsase acolo. Chiar dacă n-o văzusem cu ochii mei, aveam dovada, am zis, îmi lăsase o dovadă clară – şi nu le-am mai spus altceva. Mama ei a scos un sunet – ceva între un icnet şi un ţipăt – pe neaşteptate, dar sonor şi ascuţit. Apoi a izbucnit în lacrimi şi mi-a apucat mâinile, răsturnând ceştile cu cafea.

Cea mai mare parte s-a vărsat pe ea. Bănuiesc că bluza ei cea frumoasă era distrusă.

– Dar ea nu face asta, spunea tatăl ei întruna, în vreme ce ştergeam cu toţii mizeria făcută. Să intre undeva. Să ia lucruri... (se referea la maimuţe, presupun; nu suflasem nimic despre *Madame* Defarge) ... să ia lucruri care nu-i aparţin.

M-am întrebat dacă vorbeam despre aceeaşi persoană. Nimic din ce spuneau nu-mi părea că seamănă cu Harlow.

Dar nimeni nu e mai uşor de înşelat ca un părinte; el nu vede decât ceea ce vrea să vadă. I-am spus lui Ezra câte ceva din toate astea. Era prea deprimat ca să-l intereseze. Spre surprinderea mea, a început să mă cuprindă nevoia de a-l atinge – ceva ce cu siguranţă nu mai simţisem până atunci şi probabil că simţeam acum doar pentru că era interzis. Voiam să-l mângâi pe braţ, să-mi trec degetele prin părul lui, să-i agit puţin spiritul. Mi-am băgat mâinile sub fund ca să mă abţin.

– Unde ai crezut tu că s-ar duce maimuţele? l-am întrebat.

– Oriunde ar fi avut chef, a zis.

TREI

De îndată ce îi spusesem la revedere lui Lowell la gara din Davis, nu mai avusese rost să rămân acolo, să-mi mai prelungesc educaţia universitară. Aveam o soră de care trebuia să am grijă. Era timpul să trec la lucruri serioase.

Am aşteptat să sosească acel prim raport despre Fern, dar nu l-am primit niciodată. Ceea ce Lowell credea că pusese în ordine alunecase de la locul său. Între timp, am luat de la bibliotecă toate cărţile pe care le-am găsit despre maimuţele femele – Jane Goodall (cimpanzei), Dian Fossey (gorile) şi Biruté Galdikas (urangutani).

Mă gândeam să mă duc să lucrez la Gombe Stream după absolvire şi să petrec acolo zile întregi observând cimpanzeii din comunitatea Kasakela[1]. Mă gândeam că aş putea să contribui cu ceva special, că, după atât timp, aş putea găsi o modalitate de a scoate ceva bun din experimentul tatei. Asta, îmi spuneam eu, era viaţa pentru care mă născusem, atât de asemănătoare cu visele alea cu casa din copac cu care adormeam pe vremuri. Mă gândeam că aş putea găsi în sfârşit locul potrivit pentru mine. Tarzan în junglă. Gândul m-a umplut de entuziasm.

---

[1] Comunitate de cimpanzei din parcul naţional Gombe Stream, studiată de Jane Goodall începând cu 1960 (n.red.)

Apoi m-am prăbuşit. Mi-am adus aminte de cele 170 de violuri pe parcursul a trei zile din cursul domnului Sosa. Un om de ştiinţă le observase pe toate, chiar privise cum o femelă de cimpanzeu era violată de 170 de ori şi ţinuse socoteala. Ce om de ştiinţă bun! Nu eu.

Şi pe urmă, pentru că evitasem cu atâta stăruinţă primatele în toate cursurile mele, dacă aş fi ales acest drum în carieră, ar fi însemnat în mod inevitabil să iau de la capăt studiile la universitate.

Şi cum o ajuta asta pe Fern?

Apoi mi-am adus aminte că fosta prietenă a lui Lowell, Kitch, îmi spusese odată că era convinsă că aş fi o profesoară grozavă. Mă gândisem atunci că era doar politicoasă – şi, în acelaşi timp, nebună, înnebunită probabil, la fel ca multe alte fete înaintea ei, de viaţa trăită în comunitatea feminină –, dar, după câteva ore cu broşura universităţii într-o mână şi cu situaţia mea şcolară în cealaltă, se părea că, de fapt, cea mai rapidă cale spre ceea ce voiam, specialitatea care accepta cea mai mare parte a cursurilor pe care le urmasem, era pedagogia. Bineînţeles, pe urmă trebuiau luate creditele. Dar nu vedeam să existe vreo altă diplomă pe care aş fi putut-o lua cu mult înainte de sfârşitul lumii prevăzut de mayaşi[1].

Într-o zi din primăvara aceea m-am întâlnit întâmplător cu Reg la bibliotecă, şi el mi-a propus să mergem împreună să vedem *Macbeth*-ul cu sexele inversate pus în scenă de catedra de teatru. Avea două bilete, a zis, prin bunăvoinţa unui prieten al lui Harlow.

Ne-am întâlnit în amurg lângă clădirea secţiei de artă dramatică. (O lună mai târziu, într-un fel destul de potrivit, numele avea să-i fie schimbat în clădirea Celeste

[1] 21 decembrie 2012 (n.tr.)

Turner Wright[1], devenind una dintre cele trei clădiri din campus care purtau nume de femei. Îţi mulţumim, Celeste, noi, femeile din Davis!) Era o noapte minunată, iar în spatele teatrului, arborii lui Iuda şi coacăzii erau în floare. În vale, auzeam raţele sălbatice certându-se lenevos.

Piesa a fost povestea sângeroasă obişnuită, fără să folosească vreuna din ideile lui Harlow. M-am gândit că era păcat. Nu era un spectacol prost, dar ar fi fost mult mai interesant în felul în care şi-l imaginase ea. Reg însă a stăruit în părerea lui iniţială, că nimic nu e mai caraghios ca un bărbat în rochie.

Am considerat afirmaţia asta îngrozitoare, înjositoare pentru toate femeile şi travestiţii. Am spus că trebuie să fie cel mai mare idiot din lume dacă socoteşte că *Macbeth* ar trebui jucată ca o comedie.

El şi-a fluturat vesel mâinile către mine.

–Când un tip duce o fată să vadă un spectacol feminist, a zis, ştie în ce se bagă. Ştie că seara o să se termine cu o ceartă.

M-a întrebat dacă eram la ciclu, altă chestie pe care o credea al naibii de caraghioasă.

Apoi am pornit-o către maşina lui. Brusc, m-am oprit şi m-am întors. Prefer să merg pe jos, i-am zis. Singură. Ce ticălos! Eram la jumătatea drumului spre casă când mi-am dat seama ce spusese. „Când un tip duce o fată..." Nu ştiusem că asta era o întâlnire.

A doua zi m-a sunat şi m-a invitat să ieşim iar. Am rezistat vreo cinci luni ca pereche. Chiar şi acum, când mă apropii de patruzeci de ani, ăsta rămâne unul dintre cele mai bune recorduri personale. Îmi plăcea mult Reg,

---

[1] Membră activă a comunităţii academice de la Davis timp de cincizeci şi unu de ani (1928–1979), unde a predat engleză, latină, germană şi artă dramatică (n.tr.)

dar niciodată n-am locuit împreună. Ne certam tot timpul. Nu eram atât de liniştită pe cât sperase el să fiu.

– Nu cred că o să meargă, mi-a zis el într-o seară.

Parcasem în faţa blocului meu şi aşteptam să plece poliţiştii. Erau la etajul al treilea, unde dădeau amenzi pentru tulburarea liniştii publice.

– De ce nu? am întrebat eu, în spiritul cercetării ştiinţifice.

– Cred că eşti grozavă, a zis. Şi o fată foarte drăguţă. Nu mă pune să-ţi explic!

Aşa că nu ştiu prea bine de ce ne-am despărţit.

Poate că el era problema. Poate că eram eu. Poate că era fantoma lui Harlow, scuturându-şi spre noi buclele însângerate. „Afară, umbră groaznică, afară! Batjocură fără de trup!"[1]

Discuţia nu a fost atât de dureroasă pe cât pare când o povestesc. Mă gândesc la Reg cu afecţiune. La vremea aceea, eram foarte sigură că eu fusesem cea care provocase despărţirea, însă am auzit că ieşea cu un bărbat, aşa că poate m-am grăbit prea tare să mă laud.

Fapt este că, din câte se pare, nu pot să fac în aşa fel încât sexul să funcţioneze pe termen lung. Nu că n-aş încerca. Nu mă puneţi să vă explic.

Mă întreb dacă Lowell ar spune că felul în care am fost crescută m-a dat peste cap din punct de vedere sexual. Sau dacă nici voi nu puteţi face ca sexul să funcţioneze pe termen lung.

Poate credeţi că puteţi, dar de fapt nu puteţi. Poate că anozognozia, imposibilitatea de a-ţi recunoaşte propria dizabilitate, este condiţia umană, şi eu sunt singura care nu suferă de ea.

---

[1] William Shakespeare, *Macbeth*, actul III, scena 4, trad. de Ion Vinea (n.tr.)

Mama spune că pur şi simplu nu am întâlnit încă bărbatul potrivit, bărbatul care să vadă stele în ochii mei.

E adevărat. Încă nu l-am întâlnit.

Bărbatul care vedea stele în ochii mamei mele a murit în 1998. Tata plecase singur pentru o săptămână cu cortul, ca să pescuiască, să meargă cu caiacul şi să mediteze pe râul Wanash. La două zile după ce a ajuns acolo, în timp ce căra caiacul peste nişte stânci, a avut o criză de inimă pe care a luat-o drept răceală. A ajuns acasă, în pat, unde a făcut o a doua criză o zi mai târziu, iar pe a treia a făcut-o la spital în aceeaşi noapte.

Când am ajuns eu acolo, el era din nou în mijlocul naturii, urcând un munte imaginar în zona de frontieră. A fost nevoie de un efort concentrat, susţinut, din partea mamei şi a mea ca să-i spunem că sunt acolo, şi tot nu sunt convinsă că m-a recunoscut.

– Sunt foarte obosit, a zis. Poţi să-mi iei tu rucsacul? Doar puţin.

Părea jenat.

– Sigur, tată, am răspuns. Uite, l-am luat. O să ţi-l duc eu cât e nevoie.

Ăsta e ultimul lucru spus de mine pe care ştiu că l-a auzit.

Îmi închipui că asta seamănă cu scena patului de moarte dintr-un film – aseptică, clasică, profundă şi încărcată de semnificaţii. De fapt, tata a mai trăit o zi şi nu a fost nimic aseptic. Au fost sânge, fecale, mucus, gemete şi ore întregi de icnete zgomotoase, suferinde, în încercarea de a putea respira. Din când în când, doctorii şi asistentele se repezeau la el, iar mama şi cu mine aveam voie să intrăm în salon, apoi eram date afară.

Mi-aduc aminte de un acvariu din sala de aşteptare. Mi-aduc aminte de peşti cărora le vedeam inimile bătând în interiorul corpului acoperit cu solzi de culoarea sticlei.

Mi-aduc aminte de un melc care se târa de-a lungul laturii acvariului; gura din piciorul lui se lărgea şi se contracta la nesfârşit în timp ce el înainta. Doctorul a ieşit din salon şi mama s-a ridicat în picioare.

–Mă tem că de data asta l-am pierdut, a zis el, de parcă avea să mai fie şi o dată viitoare.

Data viitoare o să îndrept lucrurile între mine şi tata.

Data viitoare o să-i acord mamei partea potrivită din vină pentru Fern, ceea ce căderea ei nervoasă m-a împiedicat să o fac de data asta. N-o să las toată vina în seama tatei.

Data viitoare o să-mi primesc exact partea mea de vină, nici mai mult, nici mai puţin. Data viitoare o să-mi ţin gura în ceea ce o priveşte pe Fern şi o s-o deschid despre Lowell. O să le spun mamei şi tatei că Lowell a chiulit de la antrenamentele de baschet, pentru ca ei să stea de vorbă cu el, şi el să nu plece.

Întotdeauna avusesem de gând să-l iert pe tata într-o bună zi. A pierdut atât de multe, dar nu m-a pierdut pe mine, şi îmi pare rău că nu i-am spus-o. E dureros şi inutil.

Aşa că întotdeauna am fost recunoscătoare pentru acea ultimă rugăminte pe care mi-a adresat-o. Era un dar minunat să mă lase să iau o povară, chiar şi imaginară, de pe umerii lui.

Tata avea cincizeci şi opt de ani când a murit. Doctorul ne-a spus că, din cauza combinaţiei dintre diabet şi băutură, avea corpul unui bărbat mult mai bătrân.

–A avut o viaţă plină de stres? a întrebat el, şi mama a răspuns cu o întrebare: Cine nu are?

I-am lăsat trupul acolo pentru analize ştiinţifice şi am urcat în maşină.

–Îl vreau pe Lowell, a spus mama mea şi pe urmă s-a prăbuşit peste volan, gâfâind atât de tare, încât părea că ar fi putut să moară şi ea odată cu tata.

Am schimbat locurile şi am condus eu. Am cotit de câteva ori înainte să realizez că nu mă îndreptam către casa de piatră şi aer, ci înapoi către căsuţa de lângă universitate, unde crescusem. Mi-am dat seama când ajunsesem aproape acasă.

Tata a avut în *The New York Times* un necrolog lung şi respectuos, care i-ar fi făcut plăcere. Fern a fost şi ea menţionată, bineînţeles, dar ca subiect de cercetare, nu printre cei pe care „i-a lăsat în urmă". Am simţit şocul numelui lui Fern venind într-un moment când nu eram pregătită pentru el, la fel ca atunci când avionul în care eşti loveşte un gol de aer. Fata-maimuţă încă se temea să nu fie deconspirată, iar asta părea o dezvăluire la nivel internaţional.

Dar la acea vreme eram la Universitatea Stanford, unde nu cunoşteam pe nimeni. Nimeni nu mi-a spus nimic despre necrolog.

La câteva zile după ce acesta a apărut, am primit o carte poştală cu Regions Building din Tampa, Florida, cu acoperişul său foarte înclinat şi cele patruzeci şi două de etaje cu ferestre argintii. „Astăzi văd aşa de mult din America", scria pe ea. Era adresată mamei şi mie. Nu exista nici o semnătură.

PATRU

În 1996, liniile aeriene îmi aduseseră înapoi valiza la câteva zile doar după ce plecasem în vacanța de Crăciun. Todd era încă în apartament, căci foarte rar se repezea acasă de sărbători, așa că a putut să o identifice și să o ia în primire. „E pe bune", mi-a zis el. „Chiar valiza ta. Aș recunoaște-o oriunde." O dăduse înapoi pe cealaltă, ceea ce nu anticipasem că avea să se petreacă în absența mea, și m-am supărat.

Sigur, e foarte posibil ca, în vreme ce eu aterizam pe pista din Indiana, Harlow să se fi furișat în camera mea, așa cum îi plăcea grozav să facă, și s-o pună pe *Madame* Defarge, nevătămată, la loc în sarcofagul ei bleu. „Foarte posibil", adică „nici cea mai mică șansă."

Mă simțeam îngrozitor pentru chestia asta. Eram convinsă că era un obiect vechi, scump și de neînlocuit. Avusesem intenția de a pune un bilet în valiză înainte să o dau înapoi, în care îmi ceream scuze. O s-o fac acum:

Dragă păpușarule călător,

Deși nu am furat-o eu pe Madame *Defarge, a dispărut totuși cât era în grija mea. Îmi pare foarte rău. Sunt sigură că o prețuiai foarte mult.*

Singura consolare pe care pot să ți-o ofer este credința mea că acum duce viața de continuă pedeapsă pentru care

este pe bună dreptate atât de faimoasă. Pe scurt, s-a întors pentru a se forma ca activist politic și împărțitor de dreptate într-un mod violent.

Încă mai sper să ți-o aduc acasă într-o bună zi, întreagă și intactă. O caut pe eBay cel puțin o dată pe lună.

Sincerele mele scuze,
Rosemary Cooke

Propria mea valiză umflată nu avea nici un obiect lipsă. Era acolo puloverul meu albastru, erau papucii, pijamaua, lenjeria; erau jurnalele mamei, nu la fel de vioaie ca atunci când le văzusem ultima dată – călătoria le zdrenţuise colţurile, le boţise copertele, aşezase funda de Crăciun într-un unghi şmecheresc. Totul era un pic cam strivit, dar, în esenţă, nevătămat.

Nu am deschis imediat jurnalele. Eram obosită după drumul acasă şi încă sufeream după toate discuţiile şi gândurile la Fern din ultimele săptămâni. Am decis să le las deoparte ceva timp, pe raftul de sus din dulapul meu, împinse spre spate, ca să nu le văd de fiecare dată când deschid uşile cu oglinzi.

Şi apoi, după ce am luat hotărârea asta, l-am deschis la prima pagină pe cel de deasupra.

Iată o poză Polaroid cu mine, făcută la spital în primele ore ale vieţii mele. Sunt roşie ca o tomată, lucioasă de la saramura din uter, şi mă uit la lume cu ochi mijiţi, suspicioşi. Mânuţele mele sunt strânse în pumni, în dreptul feţei. Par gata să bombăn. Sub poza mea e o poezie.

o, Doamne,
ce fețișoară rotundă și fericită are
bujorul ăsta!

Am mers mai departe şi am deschis cel de-al doilea caiet. Şi Fern are o poză şi o poezie – sau cel puţin o parte

dintr-o poezie. Fotografia a fost făcută în prima zi când a sosit la fermă. Are aproape trei luni şi e înfăşurată ca o algă în jurul braţului cuiva. Trebuie să fie al mamei noastre; recunosc ţesătura verde, cu ochiuri mari, a cămăşii din alte poze.

Părul de pe capul lui Fern, inclusiv cel de pe obraji, e zburlit. Ţâşneşte de pe faţa ei goală într-un halou ofensat şi agitat. Braţele ei sunt nişte crenguţe, fruntea încreţită, ochii uriaşi şi speriaţi.

O Faţă care ar înduioşa o Regină –
Jumătate Copil – Jumătate Eroină –

Caietele mamei nu sunt nişte jurnale ştiinţifice. Deşi conţin şi câteva grafice, numere şi măsurători, nu sunt observaţiile obiective şi atente la care mă aşteptasem.

Erau albumele noastre de bebeluşi.

CINCI

V-am spus mijlocul poveştii mele. V-am spus sfârşitul începutului şi v-am spus începutul sfârşitului. După cum s-a dovedit, cele două părţi care au mai rămas se suprapun considerabil.

Toamna trecută, eu şi mama am petrecut mai multe săptămâni uitându-ne împreună prin jurnalele ei, pregătindu-le pentru publicare. Apropiindu-se acum de şaptezeci de ani, mama a început să poarte salopete – „nu mi-am mai văzut talia din '901", îi place ei să zică, dar adevărul e că, pe măsură ce a înaintat în vârstă, a devenit mai slabă, braţele îi sunt mai musculoase, picioarele mai osoase. Încă mai e o femeie atrăgătoare, dar acum i se văd oasele craniului în spatele feţei. Fotografiile astea vechi îmi aduceau aminte de cât de fericită părea întotdeauna înainte s-o facem praf.

– Erai cel mai drăguţ bebeluş văzut vreodată, mi-a spus ea.

Poza Polaroid nu dovedeşte asta.

– Un scor Apgar 10 perfect.

Şase ore de travaliu, conform jurnalului ei. Cântărind la naştere 3,2 kg. Lungimea de 48,3 cm. O captură destul de bună.

Aveam cinci luni când am învăţat să stau în fund. Există o fotografie cu mine aşezată, cu spatele drept ca o

andrea. Fern se reazemă de mine, cu braţele în jurul mijlocului meu. Pare să înceapă sau să termine de căscat.

La cinci luni, Fern se târa deja pe încheieturile degetelor şi pe picioruşele ei strânse.

–Nu mai dădea de podea, a spus mama. Mâinile erau în regulă. Le vedea pe ele şi unde trebuiau să meargă. Dar îşi flutura picioarele în spatele ei, încercând să găsească podeaua în aer sau într-o parte, sau în orice alt loc în afară de jos. Era aşa de scumpă!

Am început să merg când aveam zece luni. La zece luni, Fern putea să coboare singură de la etaj, legănându-se pe balustradă.

–Ai fost foarte precoce în toate, în comparaţie cu alţi copii, a spus mama, încercând să mă consoleze. Cred că e posibil ca Fern să te fi grăbit puţin.

La zece luni, cântăream 6,5 kilograme. Aveam patru dinţi, doi sus, doi jos. Fern cântărea 4,6 kilograme. Graficele mamei ne arată pe amândouă mici pentru vârsta noastră.

Primul meu cuvânt a fost „pa-pa". L-am spus prin semne la unsprezece luni, l-am rostit la treisprezece. Primul semn al lui Fern a fost „ceaşcă". Avea zece luni.

M-am născut într-un spital din Bloomington, o naştere banală. Fern s-a născut în Africa, unde, doar o lună mai târziu, mama ei a fost omorâtă şi vândută ca hrană.

Mama a spus:

– De câţiva ani tot discutam, eu şi tatăl tău, să creştem un cimpanzeu. Totul la modul foarte teoretic. Întotdeauna spusesem că nu vreau să văd un cimpanzeu luat de lângă mama lui. Întotdeauna spusesem că trebuia să fie un cimpanzeu care nu mai are unde să se ducă. Mă gândeam că, de fapt, condiţia asta n-o să se împlinească niciodată şi cu asta basta. Am rămas însărcinată cu tine şi n-am mai discutat.

Şi pe urmă am aflat de Fern. Nişte prieteni ai unor prieteni au cumpărat-o de la braconieri într-o piaţă din Camerun, pentru că sperau că o s-o vrem. Au zis că era aproape moartă când au luat-o, moale ca o cârpă şi împuţită, murdară de diaree şi plină de purici. Nu se aşteptau să trăiască, dar n-au putut să plece şi s-o lase acolo.

Iar dacă rezista, atunci ar fi dovedit că era o mică luptătoare. Care nu se dă bătută. Adaptabilă. Perfectă pentru noi.

Era încă în carantină când te-ai născut tu. Nu puteam risca să aducă vreun microb în casă. Aşa că, timp de o lună, tu ai fost singurul meu bebeluş. Erai o făptură micuţă şi nespus de fericită. Şi cuminte – n-ai plâns aproape deloc. Şi am început să mă răzgândesc. Uitasem cât de obositor era totul, uitasem de nopţile nedormite, de alăptatul fără sfârşit. Pe atunci aş fi spus „nu" experimentului, dar ce s-ar fi întâmplat cu Fern? Şi, de fiecare dată când şovăiam, mi se promitea tot ajutorul. Un sat întreg. De masteranzi.

Bătea foarte tare vântul în ziua când Fern a ajuns în sfârşit în oraş. Era atât de micuţă şi de îngrozită! Vântul a trântit uşa în spatele ei şi ea a sărit din braţele tipului care mi-o adusese în braţele mele. Şi asta a fost totul.

Avea obiceiul să mă strângă atât de tare, încât singurul fel în care o puteam pune jos era să-i desprind degetele pe rând, unul câte unul. Timp de doi ani, am avut vânătăi pe tot corpul de la degetele ei. Dar aşa se întâmplă în sălbăticie – puiul de cimpanzeu stă tot timpul agăţat de mama lui în primii doi ani.

Strânsoarea ei era atât de puternică, încât odată, imediat după sosirea ei, o lăsasem jos, şi mânuţele ei se mişcau în toate părţile protestând, până când s-au lovit una de alta din întâmplare. S-au încleştat precum cochiliile unei scoici. N-a mai putut să şi le desfacă. A început să ţipe, şi tatăl tău a trebuit să se ducă să-i descleştеze el mâinile.

În prima săptămână, a dormit aproape tot timpul. Avea un leagăn, dar n-o puteam pune în el decât dacă adormise

deja. Mi se ghemuia în poală, cu capul pe braţul meu, şi căsca aşa de tare că-i vedeam gâtlejul, şi asta mă făcea şi pe mine să casc. Şi pe urmă lumina îi dispărea încet din ochi. Pleoapele îi coborau, fluturau puţin, apoi se închideau.

Era apatică şi nu o interesa nimic. De câte ori vedeam că e trează, vorbeam cu ea, dar nu părea să-şi dea seama. Îmi făceam probleme că de fapt nu era sănătoasă. Sau nu prea isteaţă. Sau atât de traumatizată, încât nu avea să-şi mai revină niciodată.

Şi totuşi, aceea a fost săptămâna în care mi-a cucerit inima. Era atât de mică şi atât de singură pe lume! Atât de speriată şi de tristă! Şi semăna atât de mult cu un bebeluş! Semăna atât de mult cu tine – doar că suferise enorm.

I-am spus tatălui tău că nu vedeam cum putea exista termen de comparaţie între voi, când lumea ta fusese atât de blândă, iar a ei, atât de crudă. Dar în acel moment nu mai era cale înapoi. Vă iubeam profund pe amândouă.

Citisem tot ce găsisem despre ceilalţi cimpanzei crescuţi în familii umane, mai ales cartea lui Catherine Hayes despre Viki, şi credeam că o să meargă. La sfârşitul cărţii ei, Catherine spune că au de gând să o ţină mereu pe Viki cu ei. Spune că oamenii o tot întreabă dacă e posibil ca într-o bună zi Viki să-i atace, şi pe urmă deschide ziarul de dimineaţă şi citeşte despre un copil care şi-a omorât părinţii în somn. Cu toţii riscăm, a spus ea.

Bineînţeles, Viki a murit înainte să atingă dimensiunile unui cimpanzeu matur; nu au aflat niciodată ce s-ar fi putut întâmpla. Dar şi noi am crezut asta, eu şi tatăl tău, am crezut sincer că Fern avea să fie mereu cu noi. Rolul tău în studiu avea să se încheie când plecai la şcoală, dar noi aveam să lucrăm mai departe cu Fern. În cele din urmă voi aveaţi să vă duceţi la facultate, tu şi Lowell. Iar ea, să rămână acasă cu noi. Asta credeam eu că era ceea ce acceptam prin acest proiect.

Acum câțiva ani am găsit pe net ceva ce spusese tatăl lui Viki. Se plângea de felul în care Viki era dată mereu ca exemplu al unui experiment de limbaj eșuat. Un experiment sortit de la bun început eșecului, pentru că ei încercaseră să o învețe să vorbească oral, ceea ce, desigur, un cimpanzeu nu este capabil, din punct de vedere psihologic, să facă. Un lucru pe care noi îl știm acum.

Dar domnul Hayes a spus că descoperirea esențială, crucială, a studiului lor, descoperirea pe care toată lumea prefera să o ignore, era aceasta: că limba era *unicul* fel în care Viki diferea cu adevărat de un copil uman normal.

–Reușitele nu contează niciodată la fel de mult ca eșecurile, am spus.

– Dumnezeule mare! a răspuns mama. Ce descurajant. Dacă aș crede asta, mi-aș încheia masa chiar aici, chiar acum, cu un pahar cu cucută.

Avusesem discuția asta într-o seară când mai zăboveam la masă, terminându-ne vinul. Fusese o cină specială, pentru a sărbători vânzarea cărții noastre. Avansul ne depășise așteptările (deși nu ne acoperise nevoile). Lumina lumânărilor pâlpâia și dansa în curentul din bucătărie. Foloseam vasele din serviciul bun de porțelan care supraviețuiseră anilor cu Fern. Mama părea liniștită și nu foarte tristă.

–Îmi aduc aminte, a spus, că am citit undeva despre un om de știință care credea că am putea miniaturiza cimpanzeii pentru a-i putea controla, așa cum am făcut cu teckelii și cu cockerii.

Nu i-am spus că citisem despre Ilia Ivanovici Ivanov, care, în anii 1920, făcuse mai multe încercări de a crea un hibrid cimpanzeo-uman, ambiguul umanzeu. Inseminase femele de cimpanzeu cu spermă umană, deși prima lui intenție fusese invers – mame umane, spermă de

cimpanzeu. Astea sunt visurile care ne fac pe noi umani, mamă. Dă-mi şi mie cucuta după ce ai terminat tu cu ea.

Mama a spus:

– Când Fern se trezea, păi se trezea! Se învârtea ca un prâsnel. Exploda ca soarele ivit brusc dintre nori. Se legăna prin casă ca un colos în miniatură. Ţi-aduci aminte cum tata îi spunea „micul nostru ciclon"? Tot zgomotul şi culorile, şi agitaţia unui Mardi Gras[1], chiar în mijlocul casei.

Când ai mai crescut puţin, voi două făceaţi o echipă grozavă. Ea deschidea dulapurile, şi tu trăgeai afară toate oalele şi toate cratiţele. Deschidea într-o clipă toate încuietorile speciale pentru siguranţa copiilor, dar nu avea perseverenţa ta. Ţi-aduci aminte cât de obsedată era de şireturile de pantofi? Întotdeauna ne împiedicam în propriile picioare pentru că Fern ne dezlegase şireturile fără să ne dăm seama.

Se căţăra în şifoniere şi trăgea hainele de pe umeraşe, ţi le arunca ţie jos. Aducea monede din portofelul meu ca să le sugi tu. Deschidea sertarele şi îţi dădea acele cu gămălie şi de cusut, foarfecele şi cuţitele.

– Ţi-ai făcut vreodată griji pentru mine şi pentru influenţa pe care ar fi putut-o avea asupra mea? am întrebat-o.

Mi-am mai turnat un pahar de vin ca să prind puteri, căci nu-mi venea în minte nici un răspuns pe care să vreau să-l aud cu mintea lucidă.

– Sigur că mi-am făcut, a spus ea. Tot timpul îmi făceam griji pentru asta. Dar tu o adorai pe Fern. Erai un copil atât de fericit!

---

[1] Ultima zi înainte de Postul Paştilor, sărbătorită în multe locuri din lume cu carnavaluri, baluri mascate şi parade zgomotoase (n.tr.)

–Chiar eram? Nu-mi aduc aminte.

–Absolut. Îmi făceam griji pentru ce urmări ar putea avea faptul că eşti sora lui Fern, dar în acelaşi timp mi-o doream pentru tine.

Lumina lumânării desena în bucătărie marionete de umbră. Vinul era roşu. Mama a mai sorbit o gură şi şi-a întors de la mine faţa care începuse să se lase uşor.

–Voiam să ai o viaţă extraordinară, a spus.

Mama a scos o casetă video, una din cele făcute de masteranzi. Aveam multe din astea, de aceea încă mai păstrăm un vechi video player, în vreme ce voi le-aţi aruncat de mult pe ale voastre. Caseta se deschide cu o filmare în sus pe scările fermei. Muzica e din *Fălci*[1]. Uşa camerei mele se deschide şi se aude un ţipăt.

Camera se mută pe mine şi Fern. Stăm întinse una lângă alta în fotoliul meu de puf. Poziţiile noastre sunt identice, cu braţele îndoite la ceafă, cu capul prins în mâini. Genunchii ne sunt îndoiţi, cu un picior încrucişat peste celălalt, astfel că o talpă e pe podea, cealaltă în aer. Eram pe deplin satisfăcute de ceea ce realizaserăm.

În jurul nostru, camera e distrusă. Suntem romani aflaţi printre ruinele Cartaginei. Merry şi Pippin în Isengard[2]. Ziare fuseseră rupte în bucăţi, haine şi jucării erau răspândite peste tot, mâncare zăcea aruncată pe jos şi călcată în picioare. Un sandvici cu unt de arahide fusese îndesat în cuvertură, draperiile străluceau, mâzgălite cu markere fosforescente. În jurul siluetelor noastre micuţe şi satisfăcute, masteranzii curăţă mizeria. Pe ecran, în vreme ce ei muncesc, dintr-un calendar cad paginile.

---

[1] Thriller american din 1975, în regia lui Steven Spielberg (n.tr.)

[2] Merry şi Pippin sunt hobbiţi din romanul *Stăpânul inelelor* de J.R.R. Tolkien. Isengard este cetatea pe care forţele reunite ale binelui o distrug în cele din urmă. (n.tr.)

Într-o bună zi, o să putem să includem acel video într-o carte. Pentru cea publicată acum, am folosit pozele din albumele noastre de bebeluşi şi am încercat să transformăm listele „prima" – primii paşi, primii dinţi, primele cuvinte etc. – într-un fel de poveste. Avem o poză cu Fern purtând una din pălăriile bunicii Donna. O alta în care duce un măr la gură cu picioarele. Alta în care îşi priveşte dinţii în oglindă.

În fiecare jurnal erau mai multe prim-planuri ale feţelor noastre – studii de stări sufleteşti. Le-am pus alături, pentru a se putea compara reflectarea emoţiilor la copil şi la cimpanzeu. Iată-mă veselă, arătându-mi dinţii, şi iat-o pe Fern, cu buza trasă peste dinţii de sus. Când plâng, faţa mi se strânge. Fruntea mea e încreţită, gura larg deschisă; lacrimile îmi curg pe obraji. În poza cu Fern plângând, şi ea are gura deschisă, dar şi-a dat capul pe spate, are ochii închişi. Faţa îi e uscată.

Nu văd o diferenţă prea mare între poza cu mine fericită şi cea a cărei legendă spune exaltată. E mai uşor cu Fern. În prima, buzele ei sunt deschise, în a doua sunt ţuguiate. Fruntea ei fericită este netedă; cea exaltată adânc cutată.

Fern s-a strecurat în aproape toate pozele mele. Uite-mă în braţele bunicii Fredericka, şi Fern e mai jos, agăţată strâns de piciorul ei. În altă poză, stau într-un leagăn de bebeluş, iar Fern atârnă de bara transversală. Uită-ne rezemate de terierul nostru, Tamara Press, şi toate animalele micuţe din fermă prinse una de alta într-un şir. Amândouă ne-am băgat mâinile în blana Tamarei, strângând-o în pumni. Ea se uită blajină la cameră, de parcă n-am fi făcut-o să sufere cu toată dragostea din inima noastră.

Iată-ne în altă poză, în excursie cu tata la Lemon Lake. Eu sunt prinsă într-un marsupiu, cu spatele lipit de pieptul lui, cu faţa strivită de curele. Fern e într-un rucsac. Se uită peste umărul lui, doar păr ciufulit şi ochi mari.

Poeziile din albumele noastre de bebeluşi erau scrise de mâna mamei, dar poeţii erau preferaţii tatei, Kobayashi Issa[1] şi Emily Dickinson[2]. Când le-am citit prima oară în jurnale, în camera mea de la universitate, în iarna lui '97, m-am gândit că, în ciuda faptului că respingea riguros antropomorfismul, tata cu greu ar fi putut alege două poezii mai relevante pentru testul de înrudire al lui Lowell. Puncte bonus pentru insecte.

ISSA

Uite, nu omorî musca aceea!
Ea înalţă o rugăciune pentru tine
Când îşi freacă mâinile şi picioarele.

DICKINSON

Albină! Te aştept!
Îi spuneam Ieri
Cuiva pe care tu îl cunoşti
Că trebuia să vii –

Broaştele au ajuns Acasă Săptămâna trecută –
S-au instalat, au trecut la treabă –
Păsările, cele mai multe s-au întors –
Trifoiul e cald şi des –

O să-mi primeşti Scrisoarea
În ziua de şaptesprezece; Răspunde
Sau mai bine, fii cu mine –
A ta, Musca.

---

[1] Poet japonez şi preot budist (1763–1828), cunoscut pentru poemele sale haiku şi jurnale (n.tr.)

[2] Emily Elizabeth Dickinson, una dintre cele mai mari poete americane (1830–1886) (n.tr.)

2012.

Anul Dragonului de Apă.

An de alegeri în Statele Unite, dacă aveaţi nevoie să vă mai amintesc, în care ritmurile vituperante ale fanfarei Ayn Rand[1] se revărsau pe un ton plângăreţ din aparatele de radio.

Iar la nivel global – *Dämmerung*-ul[2] dinozaurilor. Actul final: răzbunarea pe mamiferele neobrăzate. Iată scena în care ne fierb în propria noastră prostie. Dacă prostia ar fi combustibil, n-am rămâne niciodată în pană de el. Între timp, bătăuşii religioşi de acasă şi de peste ocean sunt ocupaţi, în scurtul timp rămas înainte să se sfârşească lumea, să calce viguros în picioare orice speranţă de fericire, fie ea şi efemeră.

Şi totuşi, viaţa mea e destul de bună. Nu mă pot plânge.

În prezent, eu şi mama locuim împreună în Vermillion, Dakota de Sud. Stăm cu chirie într-o casă oarecare din oraş, chiar mai mică decât casa de piatră şi aer. Mi-e dor de iernile blânde din Bloomington şi de cele şi mai blânde din nordul Californiei, dar Vermillion este un oraş universitar şi destul de plăcut.

În ultimii şapte ani, am fost educatoare la grădiniţa de la Şcoala generală Addison, ocupaţia cea mai apropiată de viaţa cu o turmă de cimpanzei din tot ce am reuşit să fac până acum. Şi Kitch a avut dreptate. Mai mult chiar, a fost profetică. Mă pricep la asta. Mă pricep să citesc limbajul trupului, în special pe cel al copiilor mici.

---

[1] Romancieră şi filosof american de origine rusă (1902–1982), cunoscută pentru romanele *The Fountainhead* şi *Atlas Shrugged* (*Revolta lui Atlas*, în care îşi prezintă concepţia egoismului raţional, extrem de influentă în societatea americană) (n.red.)

[2] Amurg (în limba germană în original) (n.tr.)

Îi privesc şi îi ascult şi pe urmă ştiu ce simt, ce gândesc şi, cel mai important, ce se pregătesc să facă.

Vechile mele obiceiuri de grădiniţă, atât de îngrozitoare când eram eu însămi copil la grădiniţă, par a fi acceptabile la un educator. În fiecare săptămână încercăm să învăţăm un cuvânt pe care sperăm că părinţii lor nu-l ştiu, o sarcină pe care copiii o abordează cu entuziasm. Cuvântul de săptămâna trecută a fost „frugivor". Cel de săptămâna asta e „stip"[1]. Îi pregătesc pentru SAT.

Mă urc pe scaun când am nevoie să le captez atenţia. Când stăm jos pe covoraş, mi se caţără cu toţii în poală, îşi trec degetele prin părul meu. Când vin brioşele pentru ziua de naştere a cuiva, le întâmpinăm cu tradiţionalele ţipete ale cimpanzeilor la vederea mâncării.

Avem o serie întreagă de lecţii despre eticheta corectă la cimpanzei. Când vizitezi o familie de cimpanzei, le spun eu, trebuie să te apleci, să te faci mai mic, pentru a nu părea ameninţător. Le arăt cum să facă semnul „prieten" cu mâinile. Cum să zâmbească în aşa fel încât să-şi acopere dinţii de sus cu buza superioară. Când se fac fotografii, îi cer fotografului două – una ca să o ducă acasă la părinţii lor şi una pentru clasă. În poza pentru clasă, avem cu toţii feţele noastre prietenoase de cimpanzei.

După ce am exersat bunele maniere, facem o excursie de observare la Laboratorul Uljevik, numit acum Centrul pentru Comunicarea cu Primatele. Ne înşiruim în camera vizitatorilor, unde între cimpanzei şi noi se află un perete de sticlă rezistentă la gloanţe.

Uneori, cimpanzeii n-au chef de vizite şi o arată repezindu-se la perete, izbindu-se de el cu un zgomot puternic, făcând sticla să tremure în rama ei. Când se întâmplă

---

[1] Frugivor – care se hrăneşte în special cu fructe; stip – tulpină noduroasă cu un smoc de frunze în vârf, ca la palmieri (n.red.)

asta, plecăm şi ne întoarcem altă dată. Centrul e casa lor. Ei sunt cei care decid cine le intră în casă.

Dar avem în clasă şi conexiune Skype. O las deschisă toată dimineaţa, aşa că elevii mei pot vedea ce fac cimpanzeii ori de câte ori vor, iar cimpanzeii pot face acelaşi lucru. Doar şase cimpanzei au mai rămas acum. Trei sunt mai tineri decât Fern – Hazel, Bennie şi Sprout. Doi sunt mai mari, amândoi masculi – Aban şi Hanu. Aşadar, Fern nu e cea mai solidă, nici cea mai mare ca vârstă, şi nici masculul cel mai puternic. Şi totuşi, conform observaţiilor mele, ea este cimpanzeul cu cel mai înalt statut. L-am observat pe Hanu făcând către Fern gestul tipic de implorare al cimpanzeilor – braţul întins, încheietura mâinii moale –, dar pe Fern nu am văzut-o niciodată făcând asta către nimeni. Ca să vezi, domnule Sosa!

Elevii mei de grădiniţă o preferă de departe pe nepoata mea Hazel surorii mele. Cel mai mult le place Sprout, cel mai tânăr dintre ei, în vârstă de cinci ani. Sprout nu e înrudit cu Fern, dar îmi aduce aminte de ea mai des decât ea însăşi. În general, vedem mai puţine imagini cu cimpanzei mai bătrâni, mai degrabă cu pui uşor de controlat. Fern a devenit greoaie şi înceată. Viaţa a stors-o de vlagă.

Copiii mei de la grădiniţă spun că e cam rea, dar pentru mine ea e doar o mamă bună. Coordonează viaţa socială la centru şi nu tolerează prostiile. Când se iscă vreo ceartă, ea e cea care îi pune punct, îi forţează pe certăreţi să se îmbrăţişeze şi să se împace.

Uneori, la capătul celălalt al conexiunii Skype apare chiar mama noastră, ca să-mi spună să iau ceva de la magazin în drum spre casă sau să-mi aducă aminte că am oră la dentist. Vine zilnic la centru ca voluntară. Sarcina ei e să se asigure că Fern primeşte mâncarea care îi place.

În ziua în care mama noastră a apărut acolo pentru prima dată, Fern a refuzat să o privească. A stat cu spatele la geam şi nu s-a întors nici măcar ca să vadă ce-şi

spuneau Hazel şi mama. Mama făcuse fursecuri cu unt de arahide, preferatele dintotdeauna ale lui Fern, şi îi fuseseră date, dar ea refuzase să le mănânce. „Nu mă recunoaşte", a zis mama, dar eu m-am gândit că se vedea limpede că era exact pe dos. Fern n-ar fi refuzat un fursec cu unt de arahide fără un motiv anume.

Prima dată când mama a fost cea care a dus prânzul cimpanzeilor – există o ferestruică pentru asta, mare doar cât să împingi o tavă prin ea –, Fern o aştepta. S-a întins să o apuce de mână. Strânsoarea era suficient de tare ca să doară, şi mama i-a cerut de mai multe ori s-o slăbească, dar Fern nu a dat semne că ar fi auzit-o. A rămas impasibilă şi arogantă. Mama a trebuit să o muşte ca să-i dea drumul.

În vizitele următoare, s-a mai îmbunat. Acum comunică de obicei cu mama prin semne şi o urmăreşte cu grijă, mult mai mult decât pe ceilalţi. Se ţine după ea aşa cum poate, ea înăuntru şi mama afară. Îi mănâncă fursecurile. În albumul de bebeluş al lui Fern există o fotografie în bucătăria fermei, cu mine şi cu Fern la masă, fiecare cu un tel pe care să-l lingem. Fern roade din al ei ca dintr-un picior de pui.

A fost o vreme când mă tot gândeam ce o să-i spun când o să mă întrebe de Lowell sau de tata. Trebuise să-i aducem aminte iar şi iar bunicului Joe, în azil, că tata murise, şi cinci minute mai târziu ne întreba din nou, cu o voce îndurerată, ce făcuse atât de rău încât unicul lui fiu nu mai venea deloc să-l vadă. Dar Fern nu l-a pomenit niciodată pe nici unul dintre ei.

Uneori, elevii mei de la grădiniţă şi cimpanzeii fac împreună un proiect de lucru manual, fie atunci când mergem în vizită, fie pe Skype. Pictăm cu degetele. Acoperim hârtia cu lipici şi sclipici. Facem farfurii din lut cu palmele noastre imprimate în ele. Centrul organizează campanii de strângere de fonduri, în cadrul cărora se vând obiecte de artă create de cimpanzei. Noi avem

câteva dintre picturile lui Fern pe pereţii casei din oraş. Preferata mea este reprezentarea unei păsări, o dungă întunecată pe un cer luminos, fără vreo colivie pentru pasăre sau vreo cuşcă pentru artist.

Centrul are rafturi întregi de casete video care încă nu au fost analizate; cercetătorii au rămas în urmă cu câteva decenii. Aşa că toţi cei şase cimpanzei lăsaţi să locuiască acolo sunt retraşi din jocul ştiinţei. Intervenţiile noastre sunt bine-venite, ca o modalitate de a-i menţine stimulaţi şi interesaţi, şi nimeni nu-şi face probleme că noi am putea tulbura rezultatele.

Aceşti şase cimpanzei primesc cea mai bună îngrijire posibilă, şi totuşi viaţa lor nu e de invidiat. Au nevoie de mai mult spaţiu în interior şi de mult mai mult în exterior. Au nevoie de păsări, copaci, râuri cu broaşte, zumzetul insectelor, întreaga natură necontrolată. Au nevoie de mai multe lucruri neaşteptate în viaţa lor.

Stau trează noaptea şi, aşa cum odinioară îmi imaginam o casă în copac unde aveam să locuiesc cu Fern, acum proiectez o casă pentru oameni, ca un post de gardă, doar că mai mare – un post de gardă cu patru dormitoare şi două băi. Uşa din faţă este în acelaşi timp singura intrare într-un complex uriaş. Peretele din spate e din sticlă blindată şi dă spre o întindere de douăzeci de acri, poate chiar mai mult, cu sângeri, oţetari, sânziene şi iederă. În fanteziile mele, oamenii sunt închişi în casă şi cimpanzeii aleargă liberi pe toată proprietatea – cei şase de la centru, dar şi alţii, poate chiar nepoţii mei, Basil şi Sage. Ăsta e indiciul că totul e doar un vis; să introduci doi masculi adulţi în micuţa comunitate e o idee îngrozitoare şi periculoasă.

În ultimii ani, am văzut la ştiri atacuri oribile ale unor cimpanzei. Mie nu-mi este frică de Fern. Şi totuşi, înţeleg că noi două n-o să ne mai atingem niciodată, n-o să mai stăm niciodată îmbrăţişate, n-o să mai mergem niciodată una lângă alta, ca şi cum am fi o singură persoană.

Adăpostul ăsta din vis e cea mai bună soluție pe care mi-o pot imagina – un gard electrificat în jurul nostru, un perete blindat între noi.

Va fi nevoie de mai mult decât salariul unei educatoare de grădiniță. Publicarea jurnalelor ei sub forma unei cărți pentru copii a fost ideea mamei. Ea a scris forma inițială și s-a ocupat de cea mai mare parte a pregătirilor pentru forma finală, dar, în mod ciudat, eu și Fern apărem drept coautoare pe copertă. Tot profitul se va duce direct către centru, într-un fond pentru mărirea spațiului exterior al cimpanzeilor. În fiecare carte vor fi introduse carduri pentru donații.

Editorul nostru este entuziasmat și optimist. Data publicării a fost stabilită în vacanța mea de vară. Departamentul de publicitate se așteaptă la mai multe rezervări din partea mass-mediei. Când mă gândesc prea mult la asta, intru în panică, mă trezesc sperând mai degrabă la ziare decât la radio, la radio mai degrabă decât la televizor, sau, într-un fel egoist, la o ignorare absolută.

În parte, atitudinea aceasta se datorează obișnuitei mele frici de a fi deconspirată. Mă îngrozește gândul că, odată cu vara, n-o să mă mai pot ascunde, n-o să mai pot trece mai departe neobservată. Toată lumea, de la femeia care mă tunde la regina Angliei, o să știe cine sunt.

Desigur, nu cine sunt cu adevărat, ci o versiune aerografiată, mai vandabilă, mai ușor de iubit. Eu, cea care predă la grădiniță, și nu eu, cea care nu va avea niciodată copii. Eu, cea care o iubește pe sora mea, și nu eu, cea care a alungat-o de acasă. Încă nu am găsit acel loc în care pot să fiu cu adevărat eu însămi. Dar poate că nici voi nu ajungeți niciodată să fiți cu adevărat voi înșivă.

Cândva, o consideram pe fata-maimuță o amenințare doar la adresa mea. Acum îmi dau seama că ar putea da în vileag întreaga schemă. Așa că la vechea teamă de a fi

deconspirată s-a adăugat şi cealaltă temere, că o să dau totul peste cap, că o să calculez greşit cât din fata-mai-muţă ar trebui să las să iasă la iveală. Nu există date care să sugereze că vă pot sili să mă iubiţi indiferent ce aş face. Aş putea fi trimisă înapoi la şcoala generală, fără coridoare şi clase de data asta, ci doar cu tabloide şi bloguri.

Să presupunem că mă vedeţi la televizor. O să am cea mai frumoasă purtare umană a mea. N-o să mă caţăr pe mese şi nici n-o să sar pe canapele, chiar dacă oamenii au făcut până acum lucrurile astea în emisiunile de televiziune şi nu au fost alungaţi din specie pentru asta[1]. Şi totuşi o să vă spuneţi: nu are nici o noimă, pentru că arată perfect normal, chiar e destul de drăguţă într-o anumită lumină, şi totuşi. E ceva ciudat la ea. Nu pot să-mi dau seama...

O să vă dau ceva fiori cu „valea" neliniştitoare. Sau poate o să vă irit; mi se întâmplă foarte des. Doar să n-o învinuiţi pe Fern. Fern v-ar plăcea.

Tare aş vrea ca mama să se ocupe de mass-media în locul meu, dar ea nu poate trece drept o victimă inocentă. Spectatorii din studio ar striga la ea.

Aşadar, iată-ne! Jumătatea umană a „fabuloaselor surori din Bloomington", fantasmagorica Rosemary Cooke, se pregăteşte să înceapă spectacolul. Fiecare cuvânt pe care o să-l rostesc acolo va fi pentru sora mea. O să fiu grozav de admirată. Fern va fi importantă pe ascuns. Ăsta e planul.

Ăsta era planul.

---

[1] Aluzie la incidentul în care actorul american Tom Cruise a sărit pe canapea în cadrul unei populare emisiuni TV în semn de entuziasm amoros (n.red.)

ŞASE

Şi dacă n-o să mă ascultaţi *pe mine*...

Viaţa surorii mele, în interpretarea lui *Madame* Defarge:

A fost odată ca niciodată o familie fericită – o mamă, un tată, un fiu şi două fiice. Fiica mai mare era isteaţă şi agilă, acoperită toată cu păr şi foarte frumoasă. Cea mai mică era banală. Şi totuşi, părinţii şi fratele lor le iubeau pe amândouă.

Mon Dieu! Într-o zi, fata mai mare a căzut în puterea unui rege rău. El a aruncat-o într-o temniţă unde nimeni nu o putea vedea. A făcut o vrajă ca să o ţină acolo. În fiecare zi îi spunea cât de urâtă e. Regele cel rău a murit, dar asta nu a rupt vraja.

Vraja poate fi ruptă doar de oameni. Ei trebuie să vină să vadă cât de frumoasă e fata. Ei trebuie să ia cu asalt temniţa şi să ceară să fie eliberată. Vraja va fi ruptă doar când oamenii se vor revolta.

Aşa că revoltaţi-vă!

Pe 15 decembrie 2011, *The New York Times* publica ştirea că National Institutes of Health sistase toate subvenţiile noi pentru studii biomedicale şi comportamentale pe cimpanzei. Pe viitor, studiile asupra cimpanzeilor vor fi finanţate doar dacă cercetarea este necesară pentru

sănătatea umană şi nu există absolut nici o altă modalitate de a fi realizată. Două posibile excepţii erau menţionate – cercetările curente în domeniul imunologiei şi cele asupra hepatitei C. Dar concluzia esenţială a raportului era că, de fapt, cea mai mare parte a cercetărilor pe cimpanzei sunt total de prisos.

Victorii mărunte. Eu şi Fern am sărbătorit vestea cu şampanie. Tatăl nostru obişnuia să ne dea la fiecare o înghiţitură de revelion. Întotdeauna şampania o făcea pe Fern să strănute.

Mă întreb dacă îşi aduce aminte de asta. Ştiu că nu a confundat mica noastră sărbătorire cu revelionul. Sărbătorile sunt ţinute aici la centru, şi Fern întotdeauna a ştiut foarte bine ordinea lor – mai întâi ziua măştilor, apoi ziua când se mănâncă pasăre. Mai întâi ziua copacului dulce şi abia după aceea ziua fără oră de culcare.

Mă gândesc foarte mult la memoria lui Fern. Lowell a spus: M-a recunoscut imediat. Mama: Nu mă recunoaşte.

Cercetările de la Universitatea Kyoto au demonstrat superioritatea cimpanzeilor faţă de oameni în îndeplinirea anumitor sarcini care implică memoria pe termen scurt. O superioritate considerabilă. Ca şi cum ai zice: Nici măcar nu suferă comparaţie.

Memoria pe termen lung e mai greu de studiat. În 1972, Endel Tulving a creat sintagma „memorie episodică" pentru a numi abilitatea unui individ de a-şi aduce aminte incidente din viaţa sa cu informaţii temporale şi spaţiale detaliate (ce, când, unde) şi pe urmă de a le accesa ulterior ca episoade printr-o retrăire conştientă a lor, un soi de călătorie mentală în timp.

În 1983, el a scris: „Alţi membri ai regnului animal pot să înveţe, să profite de experienţă, să dobândească abilitatea de a se acomoda şi adapta, de a rezolva probleme şi de a lua decizii, dar nu pot călători înapoi în

trecut în propriile lor minți." Memoria episodică, spunea el, este un dar în mod unic uman.

Cum de știa el asta nu e clar. Mie mi se pare că, de fiecare dată când noi, oamenii, anunțăm că, iată, acesta este lucrul care ne face unici – caracterul nostru biped, lipsa penelor, felul în care folosim uneltele, limbajul –, vine o altă specie și ni-l fură. Dacă modestia ar fi o trăsătură umană, am fi învățat în timp să fim mai prudenți.

Memoria episodică are anumite trăsături subiective. Vine la pachet cu ceva numit „un sentiment al trecutului" și de asemenea cu un sentiment de încredere – nemeritată – în acuratețea amintirii. Capacitatea de a se putea concentra asupra vieții interioare și a identității proprii nu poate fi observată și la alte specii. Asta nu înseamnă că nu există. Asta nu înseamnă că există.

Alte specii prezintă dovezi de memorie episodică funcțională – memorarea factorilor „ce", „unde" și „când" ai experiențelor individuale. Datele au fost în mod deosebit convingătoare în privința gaițelor.

De fapt, oamenii nu sunt chiar atât de buni când e vorba să-și aducă aminte de „când". Totuși, se pricep foarte bine să-și amintească de „cine". Aș zice că cimpanzeii, trăind și ei în comunități, ar putea fi la fel.

Își aduce aminte Fern de noi? Își aduce aminte, dar nu ne recunoaște ca fiind persoanele de care își amintește? Cu siguranță, nu arătăm așa cum arătasem pe vremuri, și nu știu dacă Fern înțelege că puii oamenilor cresc și că oamenii înșiși îmbătrânesc, la fel ca cimpanzeii. Nu am găsit nici un studiu care să sugereze că un cimpanzeu își poate aminti ceva după o perioadă de douăzeci de ani.

Și totuși, eu cred că Fern știe cine suntem. Dovezile sunt convingătoare, dacă nu decisive. Numai fantoma exigentă a tatălui meu mă împiedică să insist asupra acestei concluzii.

ŞAPTE

Anul acesta, în februarie, agentul meu de publicitate m-a sunat ca să-mi dea neaşteptata şi surprinzătoarea veste că toată dimineaţa primise cereri de rezervare de la marile nume de pe piaţa media. Mi-a înşirat mai multe nume familiare – Charlie Rose[1], Jon Stewart[2], Barbara Walters[3], *The View*[4]. A spus că editura încerca să afle dacă e posibil să devanseze data publicării şi ce părere aveam eu. M-aş fi descurcat? Tonul ei când mi-a dat vestea era ciudat de liniştit. Aşa am aflat că Lowell fusese în cele din urmă arestat.

Fusese prins în Orlando, unde, pe lângă faptul că-i aducea o listă de învinuiri lungă cam cât *Război şi pace*, poliţia susţinea că era în stadiul final al pregătirii unui atac asupra SeaWorld[5]. Fusese împiedicat pe ultima sută de metri.

O complice neidentificată rămânea încă în libertate.

*

[1] Om de televiziune şi jurnalist american (n. 1942) (n.tr.)

[2] Scriitor, om de televiziune, actor şi critic media american (n. 1962) (n.tr.)

[3] Jurnalist, scriitor şi personalitate TV americană (n. 1929)

[4] Talk-show american transmis de mulţi ani pe canalul ABC (n.tr.)

[5] Parc acvatic, unul dintre cele câteva deţinute de aceeaşi companie americană, în partea de sud a SUA (n.red.)

Fern este motivul pentru care eu și mama am decis să publicăm jurnalele. Împreună, cele două jurnale ale mamei alcătuiesc un album vesel și înduioșător. „Fern și Rosemary sunt surori. Ele trăiesc împreună într-o casă mare la țară." Nici o femeie nu are picioarele legate ca un curcan la tavă, nici un pisoi nu e omorât în povestea aia. Tot ce e în ea e adevărat – adevărul și nimic altceva decât adevărul –, dar nu e întregul adevăr. Doar atât din adevăr cât am crezut noi că o să accepte copiii și o să-i facă bine lui Fern.

Dar ăsta n-o să fie un adevăr suficient pentru Lowell.

Așa că povestea de aici e pentru el. Și pentru Fern, din nou Fern, întotdeauna Fern.

Fratele meu și sora mea au avut niște vieți extraordinare, dar eu nu le-am fost prin preajmă, așa că nu pot să vă spun partea aceea a poveștii. Am rămas aici, în partea pe care pot s-o povestesc, partea care este a mea, și totuși tot ce am spus este despre ei, un contur trasat cu cretă în jurul spațiului în care ar fi trebuit ei să se afle. Trei copii, o singură poveste.

Unicul motiv pentru care eu sunt cea care spune povestea este că eu sunt singura care nu se află în acest moment într-o cușcă.

Am trăit cea mai mare parte a vieții având grijă să nu vorbesc despre mine, despre Fern și despre Lowell. O să am nevoie de ceva antrenament ca să capăt fluență. Luați tot ce am spus aici ca pe un antrenament.

Pentru că ceea ce îi trebuie acum familiei noastre e un foarte bun vorbitor grozav.

Nu am de gând să susțin aici nevinovăția lui Lowell. Știu că el credea că fabrica de orci de la SeaWorld este o monstruozitate crudă. Știu că el credea că SeaWorld trebuie oprită înainte să omoare din nou. Știu că nu făcea doar să creadă.

Așa că presupun că acuzațiile sunt adevărate, deși un „atac asupra SeaWorld" ar putea însemna o bombă sau ar

putea însemna graffiti, sclipici şi chestii reflectorizante şi prăjituri cu frişcă aruncate în faţă. Guvernul nu pare să facă întotdeauna o distincţie clară între cele două.

Ceea ce nu înseamnă că aş sugera că Lowell nu avusese în minte nişte pagube serioase. Banii sunt limba pe care o vorbesc oamenii, mi-a spus odată Lowell, cu mult, mult timp în urmă. Dacă vrei să comunici cu oamenii, atunci trebuie să înveţi să vorbeşti limba asta. Nu fac decât să vă reamintesc că ALF nu crede în rănirea animalelor, umane sau nonumane.

Îmi dau seama că îmi doresc ca Lowell să fi fost prins mai demult. Îmi doresc să-l fi dat eu pe mâna poliţiei în 1996, când lista de acuzaţii era mai mică şi ţara semăna mai mult a democraţie. Bănuiesc că tot s-ar fi dus la închisoare, dar acum ar fi fost deja liber, acasă. În 1996, chiar şi cetăţenii acuzaţi de terorism aveau drepturi constituţionale. Lowell e închis de trei luni şi încă nu s-a întâlnit cu avocatul său. Starea lui mentală nu e bună.

Sau cel puţin aşa mi s-a spus. Nici mama şi nici eu nu am avut voie să-l vedem. Există fotografii recente ale lui în ziare şi pe net. Are o figură sută la sută de terorist. Păr ciufulit, barbă încurcată, ochi înfundaţi în cap. Privire de Unabomber[1]. Am citit că, de când a fost arestat, n-a scos nici un singur cuvânt.

Toată lumea este nedumerită de tăcerea lui, dar, pentru mine, motivele lui sunt cum nu se poate mai clare. Era la jumătatea drumului când l-am văzut ultima oară, acum şaisprezece ani. Acum, Lowell a decis să fie judecat ca un animal. Unul nonuman.

---

[1] Theodore Kaczynski, cunoscut sub numele de „Unabomber", matematician, critic social şi criminal american; între 1978 şi 1995, a purtat o campanie naţională împotriva tehnologiei moderne, punând sau trimiţând prin poştă bombe artizanale care au omorât trei oameni şi au rănit alţi douăzeci şi trei. (n.tr.)

Animalele nonumane au mai ajuns în faţa legii până acum. Fără îndoială, prima acţiune ALF în Statele Unite a fost eliberarea a doi delfini de la Universitatea din Hawaii în 1977. Cei responsabili au fost acuzaţi de furt calificat. Apărarea lor iniţială, că delfinii sunt persoane (oameni în costume de delfini, a spus unul dintre acuzaţi), a fost repede respinsă de judecător. Nu mi-e foarte clară definiţia cuvântului „persoană" pe care o folosesc în prezent tribunalele. Ceva care nu acceptă delfinii, dar include corporaţiile.

În 2007, în Viena a fost instrumentat un caz împotriva lui Matthias Hiasl Pan, un cimpanzeu. Cazul a ajuns la Curtea Supremă austriacă, iar aceasta a decis că el era un lucru, nu o persoană, deşi Curtea şi-a exprimat regretul faţă de lipsa unei a treia categorii legale – nici persoană, nici lucru – în care ar fi putut să-l introducă.

Un animal nonuman ar trebui să aibă un avocat bun. În 1508, Bartholomé Chassenée a câştigat faimă şi avere mulţumită felului elocvent în care i-a reprezentat pe şobolanii din provincia sa franceză. Aceştia fuseseră acuzaţi de distrugerea recoltei de orz şi de asemenea de sfidarea Curţii prin neprezentarea în faţa juraţilor pentru a se apăra. Bartholomé Chassenée a susţinut cu succes că şobolanii nu veniseră deoarece Curtea nu le oferise o protecţie satisfăcătoare împotriva pisicilor din sat pe drumul către tribunal.

Am vorbit recent cu mama lui Todd şi cred că o să accepte să-l reprezinte pe Lowell. Cazul o interesează, dar e complicat şi va dura probabil mult. Va fi nevoie de foarte mulţi bani.

Întotdeauna bani.

Nu există bani în *Utopia* lui Thomas Morus şi nici proprietate privată – lucrurile astea sunt prea urâte pentru utopici, care trebuie să fie feriţi de aspectele mai neplăcute ale vieţii. Zapoleţii, un trib care trăieşte în apropiere,

poartă pentru ei unele războaie. Sclavii le căsăpesc carnea. Thomas Morus se teme că utopicii ar putea să-şi piardă sentimentele delicate şi simpatiile pline de compasiune dacă ar face ei înşişi lucrurile astea. Zapoleţii, suntem asiguraţi, se dau în vânt după măceluri şi jafuri, dar nu ni se spune nimic despre impactul căsăpirii cărnii asupra sclavilor. Nici o Utopie nu e Utopie pentru toată lumea.

Ceea ce ne aduce înapoi la Lowell. Zeci de ani a acţionat ca spion în fermele industriale, în laboratoarele cosmetice şi farmaceutice. A văzut lucruri pe care noi refuzăm să le vedem, a făcut lucruri pe care nimeni nu ar trebui să fie obligat să le facă. Şi-a sacrificat familia, viitorul, iar acum şi libertatea. El nu este, aşa cum ar fi vrut Morus, cel mai rău dintre oameni. Viaţa lui Lowell a fost rezultatul direct al celor mai bune calităţi ale sale, al celor mai bune calităţi ale noastre – empatie, compasiune, loialitate şi iubire. Asta trebuie înţeles.

Este adevărat că, pe măsură ce fratele meu devenea mai mare, devenea şi mai periculos, întocmai ca sora mea. Dar ei tot ai noştri sunt şi îi vrem înapoi. Avem nevoie de ei aici, acasă.

Mijlocul unei poveşti se dovedeşte a fi un concept mai arbitrar decât am crezut eu când eram mică. Poţi să-l aşezi în ce loc vrei. La fel şi începutul, la fel şi sfârşitul. E limpede că povestea mea nu s-a încheiat încă, e în desfăşurare. Doar istorisirea ei e ceea ce am isprăvit aici.

Am de gând să închei cu ceva ce s-a întâmplat cu destulă vreme în urmă. Cu prima oară când mi-am revăzut sora după o despărţire de douăzeci şi doi de ani.

Nu pot să vă spun ce am simţit; nu există cuvinte destule pentru asta. Ar trebui să vă fi aflat în interiorul meu ca să înţelegeţi. Dar iată ce am făcut noi două.

Mama o vizita deja pe Fern de două săptămâni. Hotărâserăm să n-o copleşim cu prezenţa amândurora

odată, așa că eu am așteptat. Când mama a fost primită cu atâta răceală, așteptarea mea s-a prelungit. La câteva zile după ce începuseră să comunice prin semne, mama i-a spus că o să vin și eu.

Am trimis înaintea mea câteva obiecte: vechiul meu pinguin Dexter Poindexter, pentru că ar fi putut să-și aducă aminte de el; un pulover pe care îl purtasem atât de mult, încât m-am gândit că mirosul mi se impregnase în el; un jeton roșu de poker.

Când am venit în persoană, am adus un al doilea jeton roșu. Am intrat în camera vizitatorilor. Fern stătea așezată lângă peretele îndepărtat, uitându-se la o revistă. Am recunoscut-o la început doar după urechi, așezate mai sus decât la majoritatea cimpanzeilor și mai rotunde.

M-am înclinat politicoasă și m-am apropiat de sticla dintre noi. Când am fost sigură că mă privește, am făcut semnul pentru numele ei și apoi semnul nostru pentru Rosemary. Mi-am lipit palma, cu jetonul în mijlocul ei, de sticla blindată.

Fern s-a ridicat greoi și a venit la mine. Și-a așezat mâna ei mare de cealaltă parte a sticlei în dreptul mâinii mele, cu degetele ușor îndoite, zgâriind, ca și cum ar fi vrut să ajungă la mine și să ia jetonul de poker. Mi-am spus din nou numele prin semne cu mâna liberă și ea l-a repetat cu mâna ei, deși nu știu dacă își amintise de mine sau pur și simplu era politicoasă.

Apoi și-a rezemat fruntea de sticlă. Am făcut și eu la fel, și am stat așa amândouă foarte multă vreme, față în față. Din acea poziție, o vedeam doar în fragmente care pluteau înecate în lacrimi –

ochii ei
nările largi
firele rare de păr de pe bărbie și cele care îi tiveau urechile
ridicarea și coborârea abia vizibile ale umerilor ei rotunzi
felul în care răsuflarea ei picta și limpezea sticla.

Nu ştiu ce gândea sau simţea. Trupul ei nu îmi mai era familiar. Şi totuşi, în acelaşi timp, recunoşteam totul la ea. Sora mea, Fern. În toată lumea asta mare, singurul meu jeton roşu. Ca şi cum m-aş fi uitat într-o oglindă.